



DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 98 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet 2026 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2026)



DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 98 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet 2026 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2026)

Innhold

1	Innledning	7	3.5	Natur, miljø og klima	38
1.1	Grunnlaget for jordbruksforhandlingene i 2026	7	3.5.1	Klimaavtalens regnskap for utslipp og opptak	39
1.2	Arbeiderpartiets partiprogram og Regjeringens plan for Norge ...	8	3.5.2	Rapportering på enkeltordninger innenfor natur-, miljø- og klimaområdet	40
1.3	Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2023–2024)	8	3.5.3	Økologisk jordbruk	47
1.4	Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2024–2025)	8	3.6	Rådgiving og kunnskapsformidling i hele landet	49
1.5	Stortingets behandling av jordbruksoppgjøret 2025	8	3.6.1	Støtte til Norsk landbruksrådgiving	49
1.6	Stortingets behandling av Dok 8: 57 S (2025–2026) i Innst. 132 S (2025–2026).	9	3.6.2	Klima- og energirådgiving i veksthus	49
1.7	Klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket	9	3.7	Andre politikkområder	49
1.8	Bærekraftige matsystem – Matsystemutvalget	9	3.7.1	Tilskudd til utvikling av plantemateriale	49
1.9	Den økonomiske politikken og utviklingen i norsk økonomi	9	4	Utvikling i foredlings- og omsetningsledd	51
2	Gjennomføringen av forhandlingene	11	4.1	Produksjon og marked av råvarer	51
2.1	Jordbrukets krav	11	4.2	Næringsmiddelindustrien, inkludert RÅK-industrien	52
2.2	Statens tilbud	11	4.3	Utvikling i matvarekjeden	53
2.3	Det videre forløpet av forhandlingene	12	4.4	Prisutviklingen på matvarer	53
			4.5	Matpolitikken	54
3	Utviklingen i jordbruket	13	5	Importvernet og internasjonale forhold	56
3.1	Grunnlagsmaterialet	13	5.1	Internasjonale forhold	56
3.2	Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon	14	5.2	Utviklingen i internasjonale matvaremarkeder	57
3.2.1	Produksjons- og markedsutvikling	14	5.3	Import og eksport	59
3.2.2	Økt selvforsyningsgrad/hjemmemarkedsandel	15	5.4	WTO – Landbruksavtalen	59
3.2.3	Norskandel i fôr og korn	16	5.5	EUs landbrukspolitikk	60
3.2.4	Dyr på beite	17	5.6	Forhandlinger om handelsavtaler	61
3.3	Landbruk over hele landet	17	6	Hovedtrekk i avtalen	62
3.3.1	Arealutvikling og -fordeling	17	6.1	Mål og rammer for oppgjøret	62
3.3.2	Geografisk fordeling av produksjon og arbeidsforbruk	18	6.1.1	Hovedmålene i jordbrukspolitikken	62
3.3.3	Rekruttering, kunnskaps- og næringsutvikling	20	6.1.2	Et mer bærekraftig matsystem ...	62
3.4	Økt verdiskaping – inntekts- og kostnadsutviklingen	31	6.1.3	Selvforsyning	63
3.4.1	Inntekts- og kostnadsutviklingen	31	6.1.4	Ny usikkerhet i matvaremarkedene	64
3.4.2	Utvikling i investeringer	32	6.1.5	Matpriser og budsjettstøtte	64
3.4.3	Utvikling i sysselsetting	35	6.1.6	Prioritere natur, miljø og klima ...	65
3.4.4	Strukturutvikling	36	6.1.7	Opptapping av inntektsmulighetene	66
3.4.5	Overføringene til jordbruket	36	6.1.8	Vilkår for opptappingsplanen	66
			6.2	Inntektsutviklingen	70

6.3	Økte inntektsmuligheter	71	7.3.7	Arbeid med å redusere matsvinn	92
6.3.1	Utslag på referansebrukene	74	7.3.8	Nasjonalt miljøprogram	92
6.4	Hovedprioriteringer	74	7.3.9	Regionale miljøprogram (RMP) ...	94
7	Nærmere om viktige politikkområder	78	7.3.10	Miljøvirkemidler over Landbrukets utviklingsfond (LUF)	96
7.1	Landbrukets utviklingsfond (LUF)	78	7.4	Økologisk jordbruk	99
7.1.1	Økonomisk oversikt over fondet	78	7.4.1	Stimulere til økologisk produksjon	100
7.1.2	Tilskuddsramme for LUF	78	7.4.2	Markedsutvikling innen økologisk mat og drikke	101
7.2	Rekruttering, næringsutvikling og verdiskaping i landbruket	79	7.5	Korn, kraftfôr og mel	102
7.2.1	Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU)	81	7.5.1	Infrastruktur i kornsektoren	102
7.2.2	Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon	82	7.5.2	Målpriser, prisnedskrivning, matkorntilskudd og arealtilskudd	102
7.2.3	Nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midler)	82	7.5.3	Virkemidler for geografisk utjevning	103
7.2.4	Regionale tilretteleggingsmidler i landbruket	83	7.5.4	Tiltak for økt tilgang hvete til mat og fôr	104
7.2.5	Områderettet innsats	83	7.5.5	Sikker tilgang på såkorn og såfrø	105
7.2.6	Rekruttering og kompetanseheving i landbruket	83	7.6	Frukt, bær, grønnsaker og poteter	105
7.2.7	Forskning og utvikling	84	7.6.1	Opplysningskontoret for frukt og grønt	106
7.2.8	Stiftelsen Norsk Mat	85	7.6.2	«Det store norske Grøntløftet»	106
7.2.9	Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	85	7.6.3	Kadmium	106
7.2.10	Støtte til Bondens marked og Norsk Gardsost	86	7.6.4	Potet	106
7.2.11	Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket	86	7.6.5	Tilskudd til innfrysingsanlegg for bær til industri	107
7.2.12	Skogbruk	86	7.6.6	Markedshager	107
7.2.13	Bekjempelse av villsvin	87	7.7	Melk	107
7.2.14	Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift	87	7.7.1	Kvotordningen for melk – rekrutteringskvote Troms og Finnmark	107
7.3	Natur, miljø og klima	87	7.8	Kjøtt og egg	108
7.3.1	Samlet oversikt over natur, miljø- og klimasatsing i jordbruksavtalen for 2027	87	7.8.1	Ammeku – storfekjøtt	108
7.3.2	Overordnede rammebetingelser og prioriteringer på natur-, miljø- og klimaområdet	87	7.8.2	Produksjon av sau/lam	108
7.3.3	Intensjonsavtalen om klima mellom staten og organisasjonene i jordbruket	90	7.8.3	Kraftfôrbasert husdyrhold	109
7.3.4	Oslofjordplanen – Oppfølging og fornyet plan	90	7.8.4	Frakttilskudd for egg og slaktedyr	109
7.3.5	Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen	91	7.8.5	Geit	109
7.3.6	Oppfølging av revidert gjødselbruksforskrift	92	7.8.6	Birøkt	110
			7.9	Velferdsordninger	110
			7.9.1	Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.	110
			7.9.2	Avløsning ved fødsel og svangerskap	111
			7.9.3	Andre endringer	111
			7.9.4	Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	112
			7.9.5	Tidligpensjonsordningen for jordbrukere	112

7.9.6	Tilskudd til landbruksvikarordningen	112
7.9.7	Tilskudd til sykepengeordningen	112
7.10	Andre politikkområder	112
7.10.1	Tilskudd ved produksjonsvikt	112
7.10.2	God agronomi og næringsmessig preg	112
7.10.3	Tilskudd til dyreavl med mer	113
7.10.4	Tilskudd til frøavl m.m.	113
7.10.5	Tilskudd til utvikling av plantemateriale	114
7.10.6	Rådgiving og kunnskapsformidling i hele landet	114
7.10.7	Finansiering av utredninger, evalueringer og elektroniske fagsystem	114
7.10.8	Tilskudd til råvareprisordningen	115
7.11	Utvikling av tilskuddssystemet	115
7.11.1	Telledato for storfe	115
7.11.2	Teigbasert tilskudd	116
7.11.3	Fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP	116

8	Oversikt over postene på kapittel 1150 og 4150	117
8.1	Budsjettmessige forhold	117
8.1.1	Innledning	117
8.1.2	Overførte beløp fra 2025 og omdisponering av bevilgninger i 2026	117
8.1.3	Budsjettmessige endringer fra 2026 til 2027	120

	Forslag til vedtak om endringer i statsbudsjettet 2026 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppkjøret 2026)	125
--	--	------------

Vedlegg

1	Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 16. mai 2026 mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag	126
2	Jordbruksforhandlingene 2026 Referat fra forhandlingsmøte 16. mai, kl. 10:15	158
3	Klimaeffekten av årets jordbruksavtale	159



DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 98 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet 2026 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2026)

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet 29. mai 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Innledning

Regjeringen legger med dette frem en proposisjon om jordbruksavtalen for 2026–2027. Avtalen er inngått mellom staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag 16. mai 2026. Jordbruksoppgjøret gjelder bevilgninger over statsbudsjettets kapittel 1150 for kalenderåret 2027 og endringer og omdisponeringer innenfor bevilgningen for 2026. Videre omfatter avtalen endringer i målpriser for perioden 1. juli 2026–30. juni 2027. Partene er enige om at enkelte mindre spørsmål av teknisk karakter kan avklares i forbindelse med gjennomgang av avtaleteksten for kommende periode.

I kapittel 1–5 gjennomgås det politiske grunnlaget og en del utviklingstrekk som bakgrunn for forhandlingene. Kapittel 6 gjengir hovedtrekkene i avtalen, og kapittel 7 går nærmere inn på sentrale politikkområder. Kapittel 8 omtaler overførte og innsparte midler, og forslag til omdisponering av disse, samt detaljerte forslag til bevilgninger på de enkelte ordningene i 2027.

1.1 Grunnlaget for jordbruksforhandlingene i 2026

Dette kapitlet gir en oversikt over det mest sentrale politiske grunnlaget for forhandlingene, som er Arbeiderpartiets partiprogram og regjeringens plan for Norge, Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2024–2025) *Prinsipper for tallgrunnlag m.m. i jordbrukspolitikken* i Innst. 197 S (2024–2025), Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmulighetene i jordbruket* i Innst. 258 S (2023–2024), Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferdsmeldingen* i Innst. 200 S (2024–2025), Prop. 149 S (2024–2025) *Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2025)* i Innst. 448 S (2023–2024), samt Meld. St. 9 (2024–2025) *Totalberedskapsmeldingen*, Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslipps-samfunnet* og klimaavtalen med jordbruket.

Gjeldende mål for landbrukspolitikken, slik de er beskrevet i Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon for 2026, er gjengitt i kapittel 6.

1.2 Arbeiderpartiets partiprogram og Regjeringens plan for Norge

I Arbeiderpartiets partiprogram heter det at landbruket er en bærebjelke for bosetting og arbeidsplasser i hele landet. Jordbrukets samfunnsoppdrag er å produsere nok, naturlig og trygg mat på norske naturressurser og dermed gi arbeid, god ernæring og helse. Arbeiderpartiet vil jobbe for en helhetlig matpolitikk som setter bonden først, bidrar til et aktivt jordbruk og foredlingsindustri over hele landet, med konkurransevilkår som bidrar til å holde prisen hos forbruker på et tålelig nivå. Gode velferdsordninger er viktig for rekrutteringen.

Den 15. desember 2025 la Statsministeren frem Regjeringens plan for Norge (2025–2029). Planen peker ut områdene der regjeringen skal gjennomføre reformer og fornye samfunnet, og bygger på Arbeiderpartiets partiprogram. Planen skal revideres hvert år for å tilpasses utviklingen både i Norge og i verden. Måloppnåelsen avhenger av det økonomiske handlingsrommet. I planen heter det at «Vi viderefører innsatsen for å styrke selvforsyningen av mat, og vil fortsatt gi forutsigbarhet for inntektsmuligheter i jordbruket».

1.3 Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2023–2024)

Stortinget behandlet Meld. St. 11 (2023–2024) i Innst. 258 S (2023–2024). Flere av vedtakene følges opp i andre prosesser enn i jordbruksoppkjøret, blant annet gjennom en ny NOU om fremtidens matsystemer, regjeringens oppfølging av Totalberedskapskommisjonens rapport NOU 2023: 17 i Meld. St. 9 (2024–2025) og samfunnsoppdrag bærekraftig før.

1.4 Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2024–2025)

Stortinget behandlet Meld. St. 10 (2024–2024) *Prinsipper for tallgrunnlag m.m. i jordbrukspolitikken* i Innst. 197 S (2024–2025). Stortinget anmodet regjeringen om:

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn følgjande målsetting om produksjon av økolo-

gisk mat: Eit produksjonsmål der 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal vere økologisk innan 2032, kombinert med verkemiddel som stimulerer til auka omsetnad av og etterspurnad etter økologisk mat i marknaden.»

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn at normeringsfaktoren, avsetning til investeringar i avskrivbar eigenkapital og samanlikningsgruppe ligg fast i talgrunnlaget slik det vart nytta ved jordbruksoppkjøret 2024, men at timetalet per årsverk i jordbruket vert redusert med 50 timar til 1 700 timar i to like trinn med verknad for kalenderåra 2026 og 2027.»

1.5 Stortingets behandling av jordbruksoppkjøret 2025

Stortinget behandlet Prop. 149 S (2024–2025) *Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppkjøret 2025)* i Innst. 534 S (2024–2025). Stortinget anmodet regjeringen om:

- i samråd med berørte fylker og kommuner etablere et restaureringsprosjekt for Oslofjorden, samt tiltak for å redusere nitrogen til faglig anbefalt nivå, og komme tilbake til Stortinget innen utgangen av 2026 med en plan for gjennomføring.
- styrke satsingen på produksjon av plantevekster til mat, for å øke selvforsyningen.
- legge til rette for økt verdiskaping i grøntsektoren gjennom målrettede tiltak som styrker denne sektorens konkurranseevne.
- sikre at inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet forblir tettet fremover.
- legge til grunn at grøntsektoren skal utvikles til å spille en større rolle i norsk matproduksjon frem mot 2035, og at dette skal reflekteres i målformuleringene og prioriteringene i jordbruksforhandlingene fremover.
- bedre rammevilkårene for utvikling av miljøvennlig gjødsel, jordforbedring og bioenergi.
- gjennomgå returordningene for landbruksplast og innføre tiltak som sikrer at all landbruksplast resirkuleres.
- sikre at det i arbeidet med «Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket» foreslås løsninger som raskt reduserer nitrogentilførselen i Oslofjorden.
- styrke rammevilkårene for lokalmatproduksjon og agroturisme for å bidra til økt regional verdiskaping og bosetting.

1.6 Stortingets behandling av Dok 8: 57 S (2025–2026) i Innst. 132 S (2025–2026).

Stortinget behandlet Dok 8: 57 S (2025–2026) i Innst. 132 S (2025–2026). I innstillingen skriver et flertall at:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at rammevilkårene for jordbruket fastsettes gjennom jordbruksforhandlingene mellom staten og næringen, og at arbeidet med klima og bærekraft i jordbruket skal skje i tråd med de rammene Stortinget har trukket opp. Klimaavtalen mellom staten og jordbruket gjelder, og prinsippet om redusert utslipp per produsert enhet må ivaretas samtidig som Stortinget har vedtatt nye ambisiøse mål for selvforsyning, mat-sikkerhet og beredskap.»

Stortinget anmodet regjeringen om:

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn at bruk av metanreduserande førråvare ikkje skal vere eit krav for å motta husdyrtilskot, slik det er varsla i sluttprotokollen for jordbruksavtalen 2025.»

1.7 Klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket

I juni 2019 inngikk staten og organisasjonene i jordbruket en intensjonsavtale med mål om å redusere klimagassutslippene og øke opptak av karbon tilsvarende 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. Vurdering av aktuelle virkemidler for å følge opp avtalen er en del av de ordinære budsjettprosessene, inkludert de årlige jordbruksoppjørene. Regnskapsgruppens rapportering på klimaavtalen ligger i kap. 3.5.1. Neste hovedrapport for klimaavtalen med rapportering for årene 2021–2024, kommer høsten 2026.

1.8 Bærekraftige matsystem – Matsystemutvalget

Fremtidens matsystem skal være bærekraftig. Ifølge FN er et bærekraftig matsystem et system som tar vare på matsikkerhet og sikrer økonomisk, sosialt og miljømessig grunnlag for fremtidige generasjoner. Matsystemutvalget ble oppnevnt av regjeringen 7. februar 2025. Utvalget,

som er et ekspertutvalg, skal bl.a. gjøre rede for muligheter, utfordringer og dilemma i fremtidens matsystem, komme med anbefalinger og tiltak som kan styrke bærekraften i det norske matsystemet, samt bidra til at det globale matsystemet blir mer bærekraftig. Matsystemet omfatter både grønn og blå sektor. Utvalget skal levere en utredning i form av en NOU (Norges offentlige utredninger) innen 1. november 2026.

1.9 Den økonomiske politikken og utviklingen i norsk økonomi

Etter en periode der offentlig etterspørsel og oljeinvesteringene holdt veksten i økonomien oppe, har husholdningene overtatt som den viktigste vekstmotoren i økonomien. Denne utviklingen ventes å fortsette. I fjor tok veksten i fastlandsøkonomien seg betydelig opp fra året før, og ble ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall 1,8 pst. Flere prognosemakere venter om lag samme veksttakt i år og neste år, noe som kan tilsi en nokså normal kapasitetsutnyttelse i økonomien. Arbeidsmarkedet har vært preget av høy etterspørsel etter arbeidskraft, og i flere sektorer har arbeidsgivere hatt utfordringer med å rekruttere arbeidskraft. Disse utfordringene er noe mindre nå, selv om det fortsatt er mange ledige stillinger. Det ventes moderat sysselsettingsvekst i år og neste år. Den registrerte ledigheten har holdt seg lav og ventes å være uendret de neste par årene.

Konflikten i Midtøsten har økt usikkerheten i norsk og internasjonal økonomi. I tillegg er det vedvarende usikkerhet om handelspolitikken, med mulighet for nye justeringer av amerikanske tollsatser. Det mest markante utslaget av krigen er store svingninger i petroleumspriser. Siden Norge er en oljeeksportør, kan høye petroleumspriser ha en stimulerende virkning på økonomien. På den annen side vil høyere energipriser trekke ned aktiviteten hos våre handelspartnere, noe som ventes å dempe etterspørselen etter norsk eksport. I tillegg vil høye energipriser trekke inn kjøpekraft fra husholdningene og dermed redusere konsumveksten, selv om utslaget for husholdningene dempes av tiltak som Norgespris på strøm og redusert veibruksavgift på drivstoff. Samtidig har renteforventningene økt, både ute og hjemme. Norges Banks oppdaterte prognose for styringsrenten fra 26. mars indikerer at renten vil bli satt opp fra 4 pst. til mellom 4¼ og 4½ pst. ved utgangen av 2026.

I årene fremover vil bærekraften i offentlig finanser her hjemme bli utfordret av økt forventet

levealder, flere eldre i forhold til sysselsatte og avtakende inntekter fra petroleumsvirksomheten. På sikt vil det bli mindre handlingsrom i budsjettene til politiske prioriteringer etter at økte utgifter i regelstyrte ordninger under folketryg-

den er dekket. Dermed må eventuelle nye satsinger, herunder videreføring av historisk vekst i velferdstjenester, i større grad dekkes inn ved omprioriteringer eller økte inntekter.

2 Gjennomføringen av forhandlingene

Budsjettnemnda for jordbruket avga et omforent grunnlagsmateriale 16. april.

2.1 Jordbrukets krav

Jordbrukets forhandlingsutvalg la 29. april frem et felles krav på vegne av Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Kravet hadde en økonomisk ramme på 4,2 mrd. kroner, som ble foreslått finansiert gjennom økte budsjettmidler over jordbruksavtalen på 3,775 mrd. kroner, økte målpriser på planteprodukter tilsvarende 233 mill. kroner, ledige midler på 94 mill. kroner og endret verdi av jordbruksfradraget på 98 mill. kroner.

Forhandlingsutvalget la opp til et vesentlig inntektsløft for næringen, slik at jordbruket i gjennomsnitt kommer opp på samme inntektsnivå som sammenligningsgruppen i 2027, som med bakgrunn i Budsjettnemndas tall ble beregnet til 746 900 kroner. Jordbruket prioriterte særlig vekst i inntektsmuligheter for bruk med sau og ammeku, noe som ble begrunnet med svak økonomi i dag, landbruk over hele landet samt utnytting av gras- og beiteressurser. Forhandlingsutvalget la til grunn en kraftig økning i gjødselprisen samt et uendret volum.

Kravet innebar en prioritering av matberedskap og selvforsyning, blant annet gjennom økt produksjon av korn, grønt og poteter, tiltak for klimatilpassing sammen med tiltak som kutter utslipp per produserte enhet, et løft for distriktsjordbruket blant annet gjennom styrking av ordninger for det grovørbaserte husdyrholdet. Jordbruket foreslo også styrking av geografi- og strukturdifferensiering av tilskuddene og at bunnfradraget i produksjonstilskudd skulle økes til 9 000 kroner per foretak. Videre ønsket jordbruket en egen satsing på rekruttering gjennom et nytt tilskudd til unge bønder. Jordbruket foreslo at endring i reglene for samordning av tilskudd for avløsning ved sykdom og fødsel skulle løses utenfor jordbruksforhandlingene.

2.2 Statens tilbud

Statens tilbud ble lagt frem 8. mai. Tilbudet la blant annet til grunn Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2023–2024), Meld. St. 10 (2024–2025), Arbeiderpartiets partiprogram og regjeringens plan for Norge. I tilbudet viste staten til at det i Meld. St. 11 (2023–2024) settes opp flere vilkår for opptrappingsplanen for inntektsmulighetene, og at det der står at inntektstap som følge av overproduksjon ikke kan kreves kompensert. Kostnadene for regulering var beregnet til om lag 50 mill. kroner.

Statens tilbud hadde en økonomisk ramme på 3,2 mrd. kroner. Det ble foreslått finansiert med 2,844 mrd. kroner i økte bevilgninger over statsbudsjettet, 182 mill. kroner i økte målpriser på planteprodukter, 94 mill. kroner i overførte midler og endret verdi av jordbruksfradraget på 80 mill. kroner. Staten la til grunn prognoser for prisutvikling som gjorde at årsresultatet i 2027 kan bli om lag 490 mill. kroner høyere enn jordbruket la til grunn, blant annet som følge av høyere prisvekst for varer uten målpris og en viss reduksjon i salg av gjødsel. Det ga tilsvarende lavere behov for økte overføringer i oppjøret, med den samme økningen i inntektsmuligheter.

I fordelingen prioriterte staten planteproduksjon, som følge av målene om økt selvforsyningsgrad og høyere norskandel. Staten la samtidig vekst på at den høye norskandelen på kjøtt, egg og melk skal opprettholdes. Staten gikk ikke inn på ytterligere strukturdifferensiering av arealtilskudd, avviste flere nye tilskuddsordninger og foreslo at bunnfradraget i produksjonstilskudd ble hevet til 12 000 kroner per foretak. I tilbudet ble det satt av 12,1 mrd. kroner til ordninger med natur-, miljø- eller klimaeffekt i 2027, drøyt 1,2 mrd. kroner mer enn i 2026. Oppfølging av intensjonsavtalen om klima mellom staten og organisasjonene i jordbruket, helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden, helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket og gjødselregelverket ble også prioritert.

Tilbudet understreket at det er viktig for totalberedskapen i landet å sikre matproduksjon, matindustri og bosetting i Nord-Norge, og utmarks- og beitenæringene og andre tilskudd som direkte bidrar til å bedre produsentøkonomien ble derfor styrket.

2.3 Det videre forløpet av forhandlingene

I plenumsmøte 10. mai mellom forhandlingsutvalgene, meldte Jordbrukets forhandlingsutvalg at de ønsket å gå i forhandlinger. I perioden 10. – 12. mai møttes partene i plenum for å diskutere seg gjennom innholdet i krav og tilbud for å kartlegge posisjoner og argumentasjon på ulike tema.

I perioden 12. – 16. mai ble det gjennomført møter på lederplan og utvidede ledermøter. Det ble også jobbet i arbeidsgrupper om spesifikke tema.

I plenumsmøte 16. mai konstaterte statens forhandlingsleder at det var inngått jordbruksavtale mellom partene, og sluttprotokollen ble signert. Lederne i jordbruksorganisasjonene bekreftet at et samlet forhandlingsutvalg ville anbefale de respektive organisasjonenes styreverter å godkjenne avtalen, og melde fra til staten om resultatet før proposisjonen om oppgjøret fremmes for Stortinget.

Protokollen følger proposisjonen som vedlegg 1. Referat fra plenumsmøtet 16. mai følger som vedlegg 2.

3 Utviklingen i jordbruket

Dette kapitlet beskriver utviklingen i jordbruket opp mot mål og retningslinjer Stortinget har fastsatt. I kapittel 3.1 blir grunnlagsmaterialet for jordbruksoppkjøret gjennomgått. Kapittel 3.2 til 3.5 er en resultatrapportering på de fire landbrukspolitiske målene. Flere resultatindikatorer er relevante for flere mål, og det må gjøres løpende avveininger mellom kryssende hensyn. Landbruket og landbrukspolitikken må alltid ta hensyn til kostnader og konkurransekraft. Hele verdikjeden bidrar til det samlede tilbudet av norske jordbruksvarer.

Bønder er selvstendig næringsdrivende. Flere forhold påvirker inntektene og den løpende tilpasningen i det enkelte år. Næringen er utsatt for svingninger, for eksempel i avlinger og markedsforhold. Dette har blitt særlig tydelig de siste årene.

Jordbruket er en kapitalintensiv næring med langsiktige tilpasninger. Det vil derfor kunne ta flere år før en ser målbare resultater som følge av justeringer i politikk og virkemidler. Utviklingen i jordbruket må derfor sees over tid, og vurderes opp mot helheten i virkemiddelbruken.

Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) var det i 2024 i overkant av 182 500 landbrukseiendommer i Norge med minst 5 dekar eid jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktivt skogareal.

Det var om lag 36 600 jordbruksbedrifter og 31 600 familieårsverk i 2025, jf. utredning 1 fra Budsjettnemnda for jordbruket. Utviklingen for gårdsbruk med ganske like forutsetninger varierer fordi bøndene, som selvstendig næringsdrivende, treffer sine valg ut fra en helhetlig vurdering basert på ressursgrunnlag, kompetanse, tid og økonomiske ressurser.inntekten i jordbruket kan derfor ikke vedtas, slik lønn for arbeidstakere kan. SSBs skattestatistikk viser at i gjennomsnitt for de siste 10 årene, hentet 44 pst. av brukerne i personlig drevne jordbruksforetak mindre enn 10 pst. av inntekten sin fra jordbruket. 30 pst. av personlige brukere var uten næringsinntekt fra jordbruket, mens 27 pst. hentet over 50 pst. av inntekten sin fra næringen.

3.1 Grunnlagsmaterialet

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) har som hovedoppgave å legge frem og bearbeide et grunnlagsmateriale for jordbruksoppkjøret. Den 16. april 2026 avga Budsjettnemnda grunnlagsmaterialet til årets forhandlinger. Materialet består av følgende rapporter:

- *Utredning nr. 1:* Totalkalkylen for aktive jordbruksbedrifter: Publikasjonen er en total-kalkyle for aktive jordbruksbedrifter etter vanlige regnskapsprinsipper. Denne utredningen inneholder også beregning av sammenligningsinntekt (som beskrevet i Meld. St. 11 (2023–2024)), prognose for antall årsverk i 2027 (inkludert reduksjon i timetallet gitt av Meld. St. 10 (2024–2025)), og beregning av inntekten til sammenligningsgruppen.
- *Utredning nr. 2:* Referansebruksberegninger: Beregningene er basert på driftsgranskningene fra Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), og brukes til å vurdere utslag av et oppgjør for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.
- *Utredning nr. 3:* Resultatkontrollen for gjennomføringen av landbrukspolitikken.

Totalkalkylens prognoser for 2026 er basert på best mulig grunnlag og tilgjengelig informasjon frem til 1. april, da strek måtte settes. Norges Banks Pengepolitiske rapport 1/2026 er lagt til grunn for de makroøkonomiske prognosene om prisvekst, lønnsvekst og rente.

Inntekter, kostnader og arbeidsforbruk knyttet til skogbruk og en del tilleggsnæringer er ikke med i Totalkalkylen, med unntak av kjøreinntekter der det er brukt maskiner som er kostnadsført i totalregnskapet. Totalkalkylen gir derfor ikke et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksnæringsens samlede næringsinntekter.

Totalkalkylen er et sektorregnskap for selvstendig næringsdrivende, og kan ikke ha samme presisjonsnivå som lønnsstatistikk. Data på foretaksnivå viser at det er betydelig variasjon rundt gjennomsnittet, også innen produksjoner og

mellom bruk med likeartede forhold og forutsetninger. I tillegg kan revisjon av dataserier med grunnlag i nye data og endring av beregningsprinsipper, gjøre at både beregnet inntektsnivå og inntektsutvikling endres mellom beregningsår.

Hensikten med referansebrukene er blant annet å vise utslag av endringer som følge av jordbruksoppkjørene, for ulike driftsformer, størrelser og geografisk plassering. Referansebrukene representerer ikke hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som ligner et av referansebrukene, men vil likevel ikke kjenne seg igjen i beregningene. Dette kan skyldes flere faktorer, for eksempel ulikt produksjonsomfang, investeringsomfang eller investeringsår enn hva som er lagt til grunn i referansebrukene.

Referansebrukene er basert på regnskapsmateriale fra 2024 for bruk som deltar i Driftsgranskningene, med prisjusteringer for 2025 og 2026. I tillegg beregnes en volumutvikling i fremregningsårene. Inndelingen og utvalgsriteriene i årets referansebruk er uendret sammenlignet med i fjor. Referansebruksberegninger viste fra og med 2026 resultatene for beregnet årsresultat per familieårsverk, hvor innleid arbeid er kostnadsført. Det er et resultatmål som er mer sammenlignbart med resultatet i utredning 1: Totalkalkylen for aktive jordbruksbedrifter. Beregningene for 2024 baserer seg på ett årsverk av 1845 timer. For budsjettåret 2025 benyttes 1810 timer i et årsverk, og for budsjettåret 2026 benyttes 1755 timer i et årsverk.

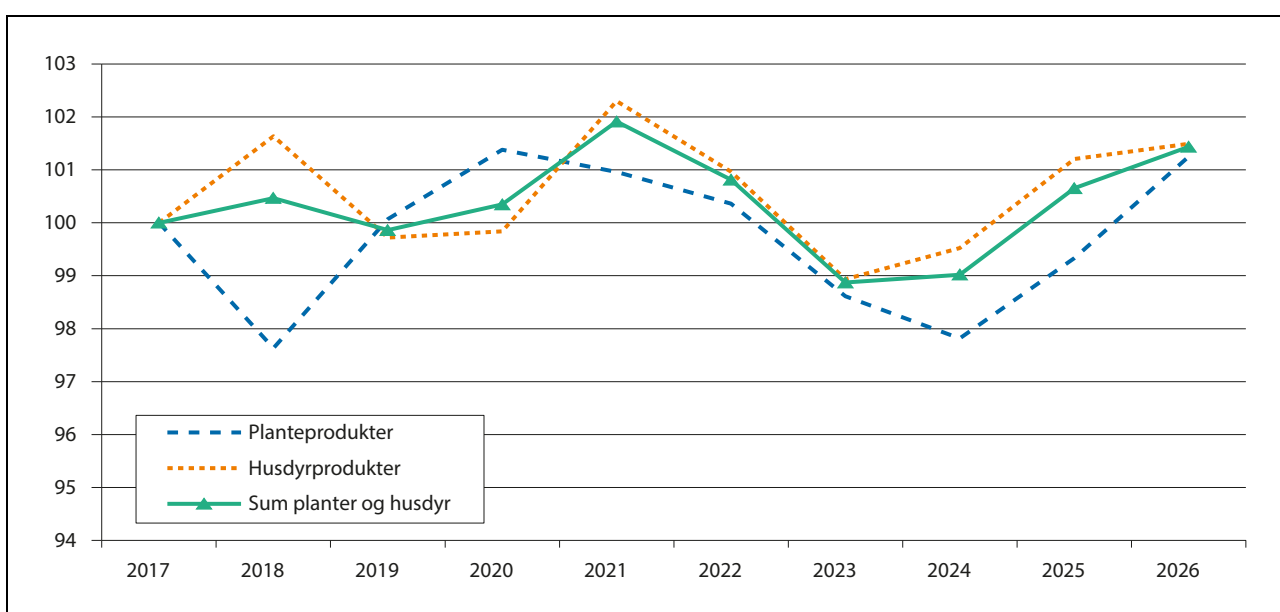
3.2 Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon

3.2.1 Produksjons- og markedsutvikling

I perioden fra 2017 til 2026 har det samlede produksjonsvolumet av planteprodukter økt med 1,3 pst. (prognosert volum for 2026), jf. figur 3.1. Dette er tall fra normaliserte regnskap fra Budsjettnemnda for jordbruket, der avlingsvariasjoner er forsøkt jevnet ut mellom år.

Samlet sett over den siste tiårsperioden fra 2017 til 2026, har produksjonen av korn, erter og oljefrø økt med i overkant av 7 pst. Med unntak av 2018 og 2023, har de siste vekstsesongene vært gode for korn. For poteter har økningen vært om lag 32 pst., mens den for grønnsaker har vært 1,1 pst. Produksjonen av frukt har hatt en økning på hele 49 pst. den siste tiårsperioden. Produksjonen av bær har imidlertid gått ned med i overkant av 34 pst. i samme periode, noe som hovedsakelig skyldes en kraftig reduksjon i jordbærproduksjonen under koronapandemien. Produksjonen av jordbær har imidlertid økt de siste to årene.

Markedet for frukt, grønnsaker og bær er preget av sterk konkurranse fra import. 2025 endte med avlinger omtrent på normalnivå for de fleste kulturer. Den store satsingen på norske epler, både med sortsutvikling og lagringsteknologi de siste årene ga, sammen med et godt epleår, økt omsetning i 2025. Det var mindre



Figur 3.1 Endring i produksjonsvolum fra 2017 til 2026, iflg. normalisert regnskap. 2017=100.

Kilde: Budsjettnemnda

behov for konsentratproduksjon som avsetningskanal i år, som følge av økt salg til konsum. Omsetningen av norsk frukt gikk opp med seks pst. sammenlignet med 2024, drevet av det økte eplesalget. Målprisene gjelder fra 1.7–31.6. For avtaleåret 2024–2025 ble det oppnådd målpris for poteter og grønnsaker med unntak av løk og purre. Det ble heller ikke oppnådd målpris for epler. Dette er også tilfelle for inneværende avtaleår. Landbruksdirektoratet har beregnet at verdiuttaket for grønnsaker og frukt i avtaleåret 2024–2025 var 52 mill. kroner høyere enn hva målprisen la opp til. For inneværende avtaleår er tilsvarende tall foreløpig 20 mill. kroner. Samlet sett er det fortsatt gode markedsmuligheter for økt planteproduksjon.

Produksjonsøkningen på husdyrprodukter i 2020 og 2021 skyldes økt etterspørsel som følge av restriksjonene under koronapandemien, med kraftig reduksjon i grensehandelen, redusert utenlandsreise som følge av stengte grenser og økt etterspørsel i husholdningsmarkedet. Økningen i kjøttsalget ble antatt å være midlertidig, og deler av etterspørselsøkningen på kjøtt ble derfor dekket av økt import, særlig av svinekjøtt og storfekjøtt. I perioden 2023–2024 var markedene for svin- og storfekjøtt preget av overproduksjon og høye omsetningsavgifter. Gjennom 2025 og inn i 2026 har markedene bedret seg, og avregningsprisene er økt og omsetningsavgiftene er redusert.

Det er stor variasjon i utviklingen mellom de ulike kjøttslagene fra 2017 til 2026. I perioden har storfeproduksjonen økt med 0,9 pst. Den siste tiden har det vært underdekning av norsk storfekjøtt. Det har falt sammen med et stramt marked for storfekjøtt også i Europa. Prognosen for EU er at fallet i produksjonen fortsetter i andre halvdel av 2026.

Produksjonen av sau og gris i Norge har gått ned henholdsvis 20,7 pst. og 3,2 pst. Produksjonen av fjørfe har økt med 25 pst. i samme periode. Også produksjonen av egg har økt betydelig de siste årene og siden 2017 er produksjonen økt med 17 pst.

Som følge av høy etterspørsel etter meieriprodukter, fikk kumelkprodusentene i 2024 og 2025 levere mer melk enn de hadde kvote til. I 2026 er forholdstallet 1,01 og det er forventet redusert melkeproduksjon fra 2025 til 2026. Som følge av lav etterspørsel etter geitemelk over flere år kunne produsentene av geitemelk ikke levere mer enn 95 pst. av kvoten. Inn i 2026 bedret markedet seg noe pga. økte priser ved eksport, og forholdstallet for geitemelk ble satt til 1,0.

3.2.2 Økt selvforsyningsgrad/hjemmemarkedsandel

Selvforsyningsgraden er i Norge definert som hjemmemarkedsandelen målt på energibasis, og er et mål på hvor stor del av det totale forbruket målt i energi som er produsert innenlands. Selvforsyningsgraden inkluderer fisk, og er ett av flere mål på hvilken markedsandel den norske matsektoren har i det norske matmarkedet. Den kan per definisjon aldri bli over 100 pst. Selvforsyningsgraden for jordbruksvarer påvirkes av faktorer, som naturgitte produksjonsforhold, vær, ulike kvalitetskrav, forbrukerpreferanser, priser, jordbrukspolitiske virkemidler og internasjonale handelsavtaler.

Den norske definisjonen av selvforsyningsgrad tar ikke hensyn til eksport, eller muligheten for å legge om produksjonen til produkter med høyere energigrad dersom situasjonen skulle kreve det. Hvor stor andel av innsatsfaktorene som er norskprodusert er heller ikke hensyntatt. En betydelig del av innsatsfaktorene i jordbruket, i tillegg til deler av råvarene til kraftfôr, blir importert fra utlandet. Dette gjelder blant annet maskiner, medisiner og diesel. Selvforsyningsgraden gir derfor ikke et komplett bilde på mulighetene for å dekke matvarebehovet med innenlandsk produksjon. Den er likevel et nyttig verktøy for å kartlegge hvilke produksjoner virkemidlene i jordbrukspolitikken kan rettes inn mot for å øke den innenlandske produksjonen.

Som følge av utviklingen i matkornproduksjonen, økte selvforsyningsgraden for jordbruksprodukter betydelig fra midten av 1970-tallet. Selvforsyningsgraden inkl. fisk og sjømat har variert rundt 50 pst. i flere tiår. Innarbeidingen av grensehandel/privatimport medførte en reduksjon på om lag to prosentpoeng i selvforsyningsgraden.

Regjeringen og Stortingets målsetting for selvforsyningsgraden legger til grunn å måle selvforsyning for jordbruksvarer justert for import av forråvarer. Tabellen under viser derfor selvforsyningsgrad uten fisk, som er resultatmålet på dette området. Tallene for 2024 er foreløpige, og sterkt påvirket av svært dårlige kornavlinger i 2023. NIBIO utarbeider tall for selvforsyningsgraden for de enkelte produktgruppene for 2025. Tallene vil sannsynligvis foreligge før sommeren 2026.

I andre land enn Norge er det vanlig å bruke begrepet selvforsyningsgrad om det vi i Norge beskriver som dekningsgrad. Dersom man skal sammenligne selvforsyningsgraden i Norge og andre land, er dekningsgrad derfor et mer sammenlignbart mål å bruke enn selvforsyningsgrad. Dekningsgraden defineres som selvforsynings-

Tabell 3.1 Selvforsyningsgrad for jordbruksvarer (ekskl. fisk)

	1999	2009	2019	2021	2022	2023	2024
Selvforsyningsgrad for jordbruksvarer	43	47	40	45	46	46	41
Førkorrigert	40	42	33	40	40	41	34

* Foreløpige tall

Kilde: Beregnet av NIBIO for Helsedirektoratet.

grad inkl. eksport, og omfatter produksjonen av fisk og annen sjømat i Norge, uten å hensynta import av fôrråvarer til husdyrhold innen jordbruk eller havbruk. Den norske dekningsgraden er derfor mye høyere enn selvforsyningsgraden. Som selvforsyningsgraden, varierer dekningsgraden særlig med kornavlingene. I 2023 var dekningsgraden 86,6 pst., mens den i 2024 var 79,1 pst.

Selvforsyningsevnen sier noe om et lands evne til å sette i verk tiltak i en krisesituasjon for å sikre befolkningen forsyning av energi og andre næringsstoff for et fullverdig kosthold, dvs. et lands evne til å brødfø egen befolkning med utgangspunkt i egne ressurser og produksjon. Denne definisjonen inkluderer omlegging av forbruk i retning energirike plantevekster, korn, poteter og grønnsaker, og dreining av produksjonen i den retningen. For å vurdere selvforsyningsevne må det bl.a. defineres hva slags krise det er snakk om, for eksempel om varestrømmen av en eller flere varer til Norge blir brutt over lengre tid, eller om det er forstyrrelser av norsk produksjon som følge av ekstremvær eller radioaktivt nedfall.

3.2.3 Norskandel i fôr og korn

I 2025 var 85 pst. av fôret til norske husdyr produsert i Norge på norske råvarer, jf. tabell 3.2. Alt

grovfôret som brukes i Norge er produsert i Norge. Andelen av norske råvarer i kraftfôret varierer fra år til år. Høyt energi- og proteininnhold i kraftfôret, har generelt redusert andelen av karbohydrater. Norskandelen karbohydrater avhenger først og fremst av tilgangen på norsk fôrkorn, men også av fôrutviklingen, bruk av andre råvarer i fôret og sammensetningen av husdyrholdet. Foreløpige tall viser at andelen norsk karbohydratråvare i 2025 var 78 pst. Sammen med noe lavere norskandeler av fett, vitaminer og proteiner ble andelen norsk råvare i kraftfôret på 60 pst. I 2024 var andelen norsk råvare i kraftfôret 49 pst. som følge av en svært dårlig kornavling i 2023.

Hvete er en viktig råvare i kraftfôr av ernæringsmessige grunner, og økt tilgang til hvete er en nøkkel til økt norskandel i kraftfôret. Tilgangen på norsk hvete til fôr varierer med areal og avling hvete totalt sett og ikke minst andelen av hvete som holder kvalitetskravene til matkorn. Produksjonen av bygg i Norge var i 2025 høyere enn fôrindustrien i utgangspunktet hadde behov for. Etter vedtak i omsetningsrådet ble det benyttet omsetningsavgifter til å skrive ned prisen på bygg med 7 øre per kg, samtidig som kvotene for suppleringsimport av karbohydratråvare ble redusert. Fôrindustrien tilpasset med bakgrunn i dette

Tabell 3.2 Norsk andel av råvarer i kraftfôr til husdyr. Prosent.

	2000	2010	2020	2023	2024	2025 ¹
Norskandel i fôret	90,3	82,3	83,9	84,2	80,5	84,9
Norskprodusert andel råvarer i kraftfôret	74,0	61,0	60,0	59,0	49,0	60,0
Herav i kraftfôret:						
Fett	87	50	56	51	50	50
Karbohydrat	80	74	77	74	62	78
Protein	37	12	5	10	7	5
Vitamin	100	100	51	40	38	49

¹ Foreløpige tall

Kilde: Budsjettmemnda

reseptene, slik at overskuddet av bygg ble tilnærmet brukt opp.

Norskandelen av fett og protein i kraftfôret har gått vesentlig ned over tid, blant annet som følge av forbudet mot bruk av animalsk protein (kjøttbeinmel og fiskemel) i dyrefôr. I mai 2022 ble det igjen tillatt å benytte bearbeidet animalsk protein (PAP) fra svin i fôr til fjørfe og PAP fra fjørfe i fôr til svin. Reglene for håndtering av denne typen protein er strenge og krever blant annet egne produksjonslinjer for fôret, noe som gjør produksjonen mer ressurskrevende. Det er fortsatt forbud mot bruk av protein fra samme dyreart.

Norskandelen i fôrrasjonen til de ulike dyreslagene varierer. Hos drøvtyggere utgjør grovfôr den største andel av fôrrasjonen, og bidrar derfor til høy andel norsk fôr.

3.2.4 Dyr på beite

Tilskudd til beiting har vært sterkt prioritert de siste årene. Bevilgningen til ulike beitetilskudd har siden regnskap 2021 økt med 125 pst. Andelen sau og storfe på utmarksbeite har i perioden økt med hhv. 3 og 4 prosentpoeng. Andelen sau på beite har økt med 1 prosentpoeng, mens andelen storfe på beite er uendret.

3.3 Landbruk over hele landet

3.3.1 Arealutvikling og -fordeling

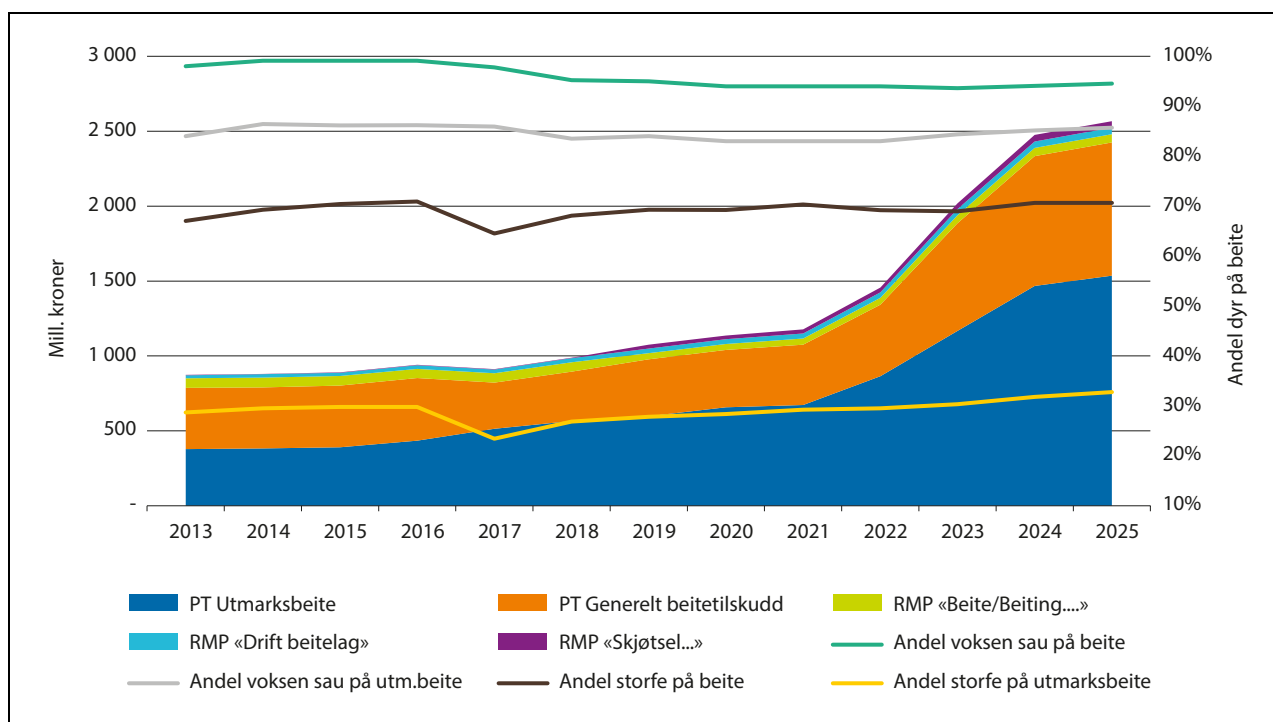
Norge har litt over 3 pst. jordbruksareal, spredt over alle fylker. Utviklingen i jordbruksarealet fremgår av tabell 3.3. Etter at innføringen av det digitale kartsystemet var ferdig i 2014¹, har det registrerte jordbruksarealet vært relativt stabilt, med en svakt økende tendens.

I 2025 ble 12 600 dekar godkjent nydyrket, om lag på samme nivå som i 2024. Målt i antall dekar var nydyrkingen størst i Innlandet, med 5 300 dekar.

Hvert år omdisponeres jordbruksareal til andre formål, for eksempel boligområder, industri og samferdselsprosjekter. Stortinget har de siste ti årene strammet inn målet for omdisponering av jordbruksareal. Fra 2023 er målet å avgrense omdisponeringen til under 2000 dekar per år innen 2030. I 2025 ble det omdisponert 1 763 dekar dyrka jord², nesten 750 daa mindre enn året før. Dette er den laveste registrerte omdisponering.

¹ Innføringen medførte en reduksjon i arealer på 3,4 pst. som følge av mer nøyaktige målinger og at endringer som har skjedd over tid først ble fanget opp i det nye kartverktøyet.

² Foreløpige tall



Figur 3.2 Beitetilskudd og andeler dyr på beite.

¹ I 2017 ble søknadstidspunkt og utmålingsregler for beitetilskudd og utmarksbeitetilskudd endret, i tillegg til endret tidspunkt for telling av dyr. Tallene før og etter 2017 er derfor ikke helt sammenlignbare.

Tabell 3.3 Jordbruksarealet fordelt på vekster, 1000 dekar.

	2014	2021	2022	2023	2024	2025*	2026**	Endring 2014–2025	Endring 24–25
Hvete	792	636	754	646	592	603	790	-23,9 %	1,9 %
Rug og rughvete	61	83	106	88	57	36	35	-41,0 %	-37,2 %
Bygg	1 265	1 427	1 313	1 420	1 455	1 573	1 380	24,3 %	8,1 %
Havre	720	685	632	684	695	603	610	-16,3 %	-13,2 %
Olje-/belgvekster	58	60	94	87	94	105	80	80,5 %	10,9 %
Sum korn og oljevekster	2 896	2 891	2 899	2 924	2 893	2 920	2 930	0,8 %	0,9 %
Poteter	123	118	121	117	121	125	125	1,6 %	3,3 %
Grønnfôrvekster	113	94	90	82	90	86	88	-23,9 %	-4,6 %
Grønnsaker	61	72	71	71	75	76	76	25,4 %	1,3 %
Andre vekster/brakk	134	143	144	132	143	136	136	1,4 %	-4,6 %
Sum åker og hage	3 327	3 318	3 324	3 326	3 322	3 343	3 355	0,5 %	0,6 %
Eng/beite på dyrket jord	4 766	4 777	4 775	4 775	4 786	4 792	4 790	0,6 %	0,1 %
Annen slått og beite	1 758	1 774	1 771	1 767	1 757	1 761	1 760	0,1 %	0,2 %
Jordbruksareal i drift i alt	9 851	9 868	9 870	9 867	9 864	9 897	9 905	0,5 %	0,3 %

* Foreløpige tall.

** Budsjett 2026.

Kilde: Budsjettmemnda

ringen av dyrka jord på nesten seksti år. I tillegg til tallene foran, kommer landbrukets egen nedbygging som det ikke er nødvendig å søke tilatelse til etter jordlova.

Produksjonen av korn har vært relativt stabil de siste årene, med unntak av 2018 og 2023, jf. figur 3.3. Dyrkingen av matkorn er i stor grad konsentrert til Østlandet, og særlig fylkene rundt Oslofjorden og rundt Mjøsa i Innlandet. Vær og klima gjør at andelen som går til mat varierer mye mellom år. Arealet av hvete var lavt både i 2024 og 2025.

3.3.2 Geografisk fordeling av produksjon og arbeidsforbruk

Figur 3.4 viser endringer i produsert mengde for noen husdyrproduksjoner, fordelt på fylker, for perioden fra 2010 til 2025.

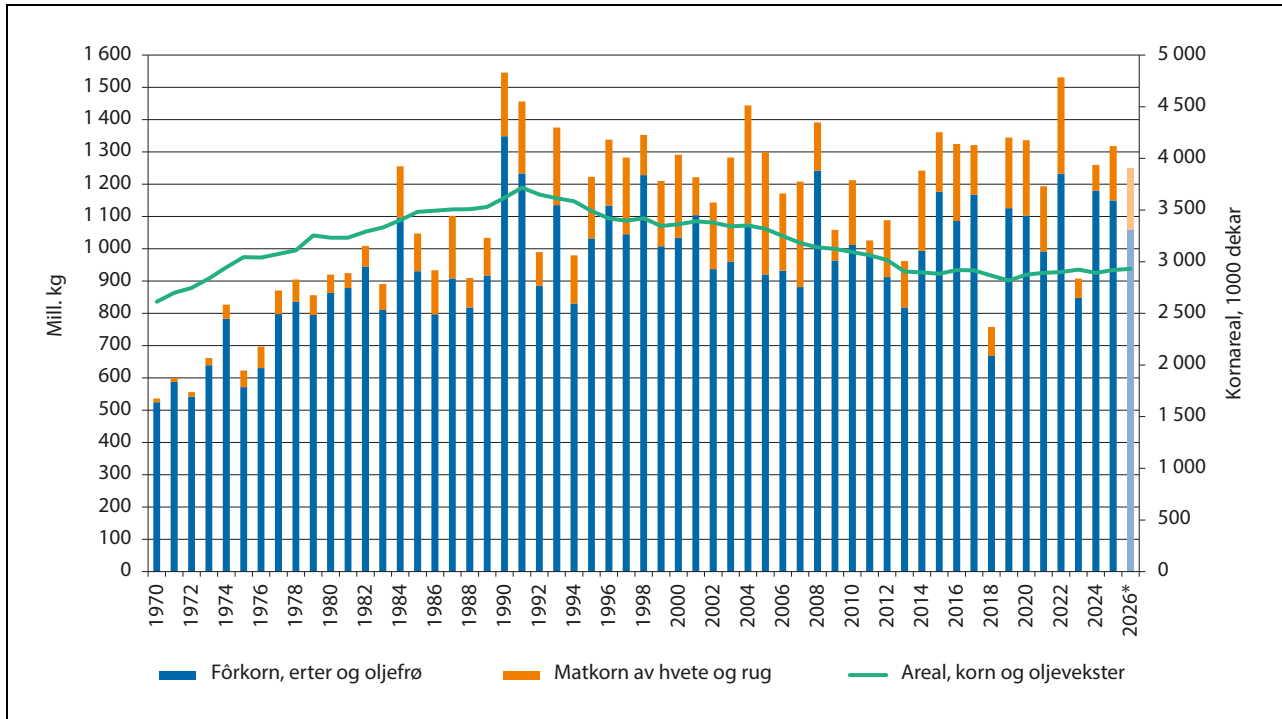
Produksjonen av kumelk styres av regionale kvoter, og det er relativt små endringer i produksjonen fra 2010 til 2025 i fylkene.

Største delen av storfeproduksjonen foregikk i Innlandet, Rogaland og Trøndelag. Det produ-

seres mest sau og lam i Rogaland, etterfulgt av Vestland og Innlandet. Svineproduksjonen foregår i store deler av landet, men det produseres mest i Rogaland, Innlandet og Trøndelag. Produksjon av fjørfekjøtt har hatt en geografisk forskyvning mot Østfold, Innlandet, Rogaland og Trøndelag, der de store foredlingsanleggene ligger. Produksjonen av egg foregår i stor grad i Innlandet, Rogaland og Trøndelag. Produksjonen av potet er i stor grad konsentrert til Innlandet, mens kornproduksjonen i hovedsak foregår i Akershus og Oslo, Østfold, Innlandet og Trøndelag.

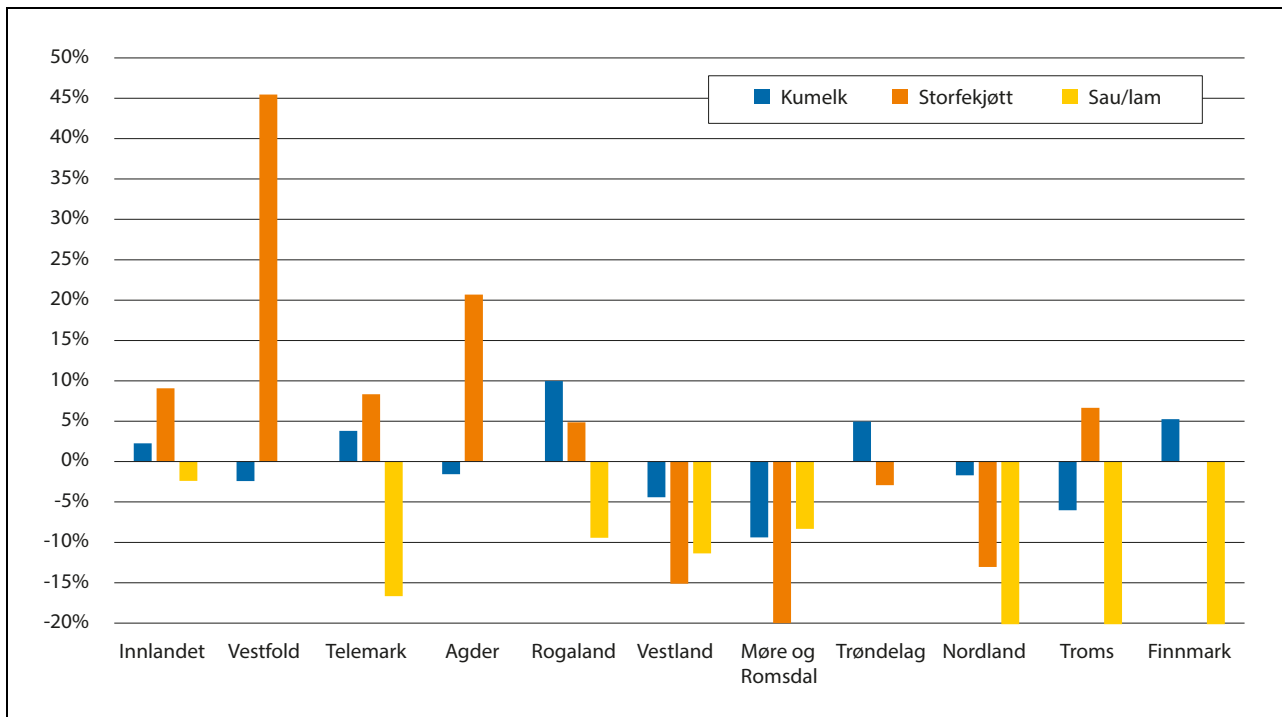
Det registrerte (rapporterte) arbeidsforbruket for menn og kvinner i jordbruket, fordelt på virkeområder for distriktpolitiske virkemidler, bygger på landbruksundersøkelsen fra 2023. Tallene er ikke oppdatert etter denne undersøkelsen, som er omtalt i Prop. 149 S (2024–2025).

Gjennomsnittsalderen for bønder i 2025 var 52,7 år. Dette tallet har vært stabilt siden 2021. Andelen brukere under 39 år utgjorde 17 pst. i 2020, mens den i 2025 har økt til 19 pst. Andelen brukere over 50 år var 59 pst. både i 2020 og 2025.



Figur 3.3 Produksjon av matkorn av hvete og rug og førkorn 1970–2025, normalårsprognose for 2026. Mill. kg. Kornareal på høyre akse.

Kilde: Budsjettnemnda



Figur 3.4 Endring i produsert mengde i fylkene, 2010–2025, prosent.

Kilde: Budsjettnemnda

3.3.3 Rekruttering, kunnskaps- og næringsutvikling

3.3.3.1 Investering og bedriftsutvikling (IBU-midler)

De fylkesvise IBU-midlene har et todelt formål. De skal bidra både til utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket, og til utvikling av ny næringsvirksomhet på landbrukseiendommen. IBU-midlene bidrar til betydelige investeringer i næringen, men også til sysselsetting og verdiskaping i bygg- og anleggsbransjen og tilhørende underleverandører. Midlene forvaltes av Innovasjon Norge. Fylkesvise rammer for IBU-midlene bestemmes av en fordelingsnøkkel. Innen rammen av nasjonale føringer fastsetter partnerskapene i fylkene, bestående av fylkeskommunen, statsforvalteren, faglagene i landbruket og Innovasjon Norge, regionale føringer for bruken av midlene.

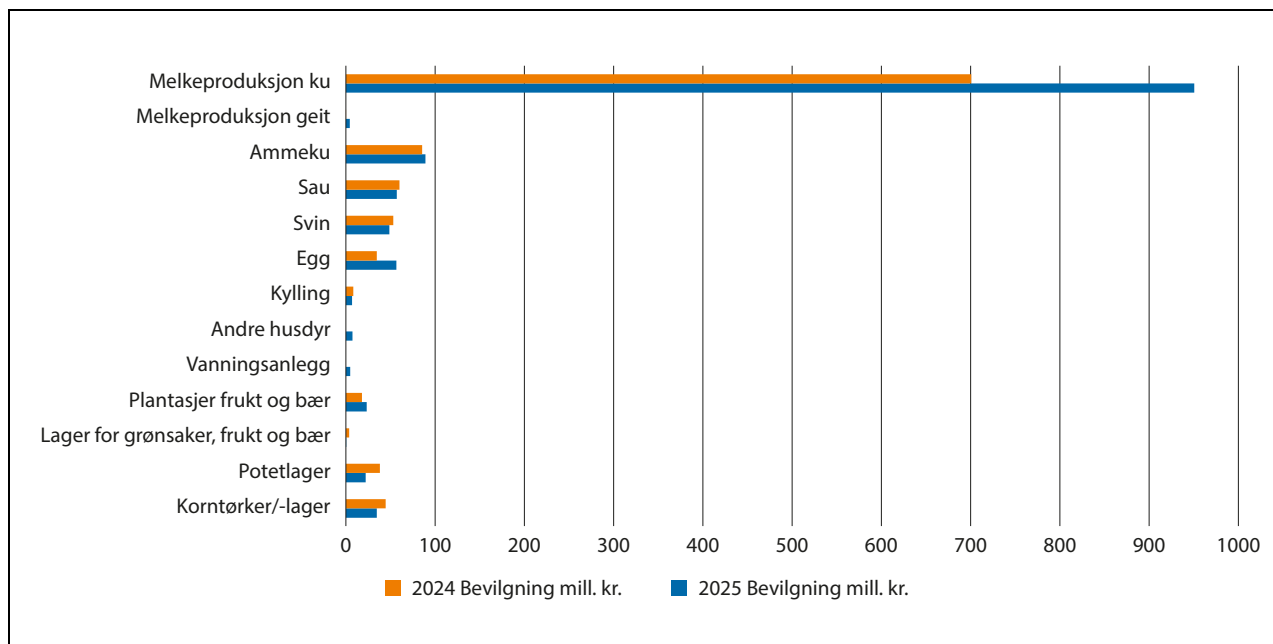
Rammen for IBU-midlene har økt betydelig de siste årene. I 2025 var rammen på 1 464,8 mill. kroner, inkludert 175 mill. kroner fra revidert nasjonalbudsjett og overføring av ubenyttet ramme fra 2024. Det ble i 2025 innvilget investeringstilskudd på til sammen 1 543,3 mill. kroner fordelt på 1 264 prosjekter. At det ble innvilget mer i tilskudd enn rammen skyldes tilbakeføring av tilsagn fra prosjekter som ikke ble gjennomført. Dette er en rekordhøy tildeling og en økning

på nærmere 250 mill. kroner fra 2024. Det ble innvilget 100 færre prosjekter enn i 2024, noe som må ses i lys av at utmålingsreglene er endret slik at det kan tildeles mer støtte per investeringsprosjekt. Fra 1. juli 2025 ble tilskuddsandelen for investeringer innen storfeproduksjon til løsdrift og i svinproduksjonen i Nordland, Troms og Finnmark økt til inntil 65 pst. av godkjent kostnadsgrunnlag. Fra 1. januar i år ble tilskuddsandelen økt til inntil 55 pst. for investeringer innen storfeproduksjon til løsdrift for bruk som skal ha drift med inntil 30 kyr.

Fylkesvis fordeling av midlene via fordelingsnøkkel, sammen med ulik etterspørsel etter investeringsstøtte, gir variasjoner regionalt i støtteutmåling og totalt innvilget beløp. Alle fylkene brukte opp rammene for 2025, bortsett fra Finnmark og Buskerud, som hadde igjen en liten andel.

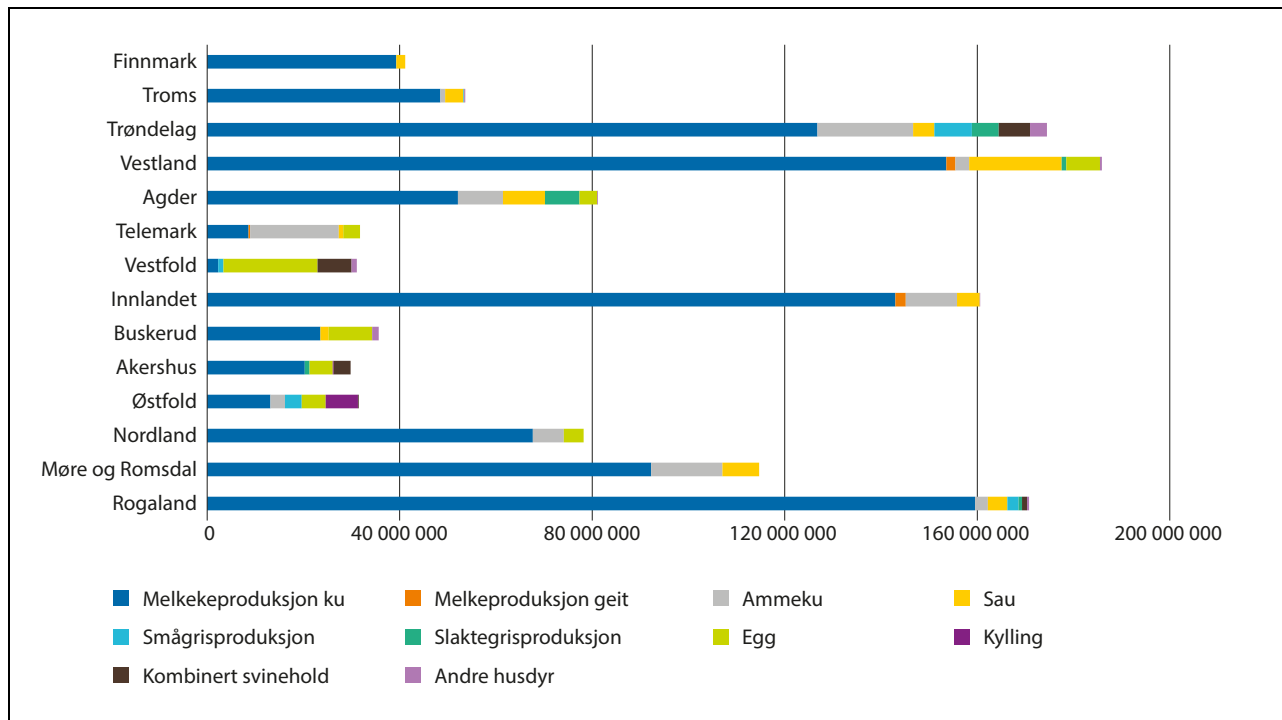
Bevilgninger til tradisjonelt landbruk

Det ble i 2025 innvilget 1460,5 mill. kroner i tilskudd til tiltak innen tradisjonelt landbruk, som er en økning på om lag 260 mill. kroner fra 2024. Det betyr at om lag 95 pst. av tilskuddene ble gitt til investeringer innen tradisjonelt landbruk, som er nærmere 3 prosentpoeng mer enn det foregående året. Figur 3.5 viser hvor mye som er tildelt til



Figur 3.5 Investeringstilskudd til tradisjonelt landbruk fordelt på ulike husdyrproduksjoner i 2025 og 2024. Mill. kroner.

¹ Fra 2025 rapporteres det særskilt på vanningsanlegg. Dryppvanningsanlegg i forbindelse med fruktplantasjer inngår ikke i dette.



Figur 3.6 Fylkesvis fordeling av investeringstilskudd til tradisjonelt landbruk fordelt på ulike husdyrproduksjoner i 2025. Kroner.

Kilde: Innovasjon Norge

investeringsprosjekter i de ulike produksjonene innen tradisjonelt landbruk i 2025 og 2024.

I 2025 er det gitt støtte for om lag 280 mill. kroner mer til prosjekter innen husdyrproduksjon enn det foregående året. Økningen i bruk av midler skyldes i all hovedsak økte investeringskostnader og økt støtteutmåling per prosjekt. Tilsagnene innen husdyrproduksjon har til sammen utløst investeringer på i overkant av 3,2 mrd. kroner. Innen tradisjonelt landbruk er 73 pst. av tilskuddene bevilget til investeringer innen melkeproduksjon i 2025. Det ble bevilget 250 mill. kroner mer til investeringer innen melkeproduksjon enn i 2024. Dette gjenspeiler at de senere års jordbruksoppkjøp har hatt en særskilt prioritet til investeringer i omlegging til løsdriftsproduksjon. Andelen gjenværende båsfjøs er størst blant de mindre og mellomstore brukene, og det har derfor vært gitt særlig støtte til melkebruk med under 30 årskyr. For 2025 er gjennomsnittlig buskap før utbygging 25 årskyr og etter utbygging 32 årskyr (34 kyr i 2024).

Når det gjelder prosjekter innen planteproduksjon, er det noe økning i antall prosjekt sammenlignet med 2024, som skyldes flere plantasjer for frukt og bær. Samtidig er samlet bevilgning til prosjekter innen planteproduksjon redusert med

nærmere 20 mill. kroner fra 2024. Dette skyldes reduserte tilsagn til utbygging av korntørker og -lager, og til potetlager.

Figur 3.6 gir en oversikt over fylkesvis fordeling av investeringstilskudd til ulike husdyrproduksjoner innen tradisjonelt landbruk i 2025 (ekskl. tilskudd til generasjonsskifte, gjødsellager og ressurskartlegging).

Ressursavklaringstilskudd for mer økonomisk bærekraftige investeringsprosjekter

Tilskuddet skal legge til rette for at investeringsprosjekter for omlegging til løsdrift, skal være tuftet på en grundig vurdering av økonomiske forutsetninger for den kommende investeringen, som et utgangspunkt for planleggingen. Ordningen er særlig etablert med tanke på små og mellomstore storfebruk som må tilpasse seg løsdriftskravet. Totalt sett ble det i 2025 bevilget 20,1 mill. kroner fordelt på 240 tilsagn til ressursavklaring. Dette er en nedgang i bevilgning og antall prosjekter sammenlignet med 2024, da det ble bevilget 28,2 mill. kroner fordelt på 328 prosjekter. Det er gitt flest tilsagn i Vestland, Trøndelag, Møre og Romsdal og Rogaland.

Støtte til unge bønder og generasjonsskifter

I 2025 gikk 27 pst. av investeringstilskuddene til personer under 35 år. Det ble samtidig tildelt om lag 108 mill. kroner i tilskudd til generasjonsskifte innen tradisjonelt jordbruk. Generasjonsskiftetilskuddet er ment som et investeringstilskudd til bønder under 35 år til mindre investeringer på gården i forbindelse med et generasjonsskifte. Tilskuddet kan også innvilges til første del av en etappevis utbygging, f.eks. knyttet til løsdriftsfjøs, men der det ikke er avklart om man vil eller kan foreta hele investeringen. Tilskuddet til ressurskartlegging er også godt tilpasset unge bønder som har overtatt gård og har behov for å kartlegge muligheter og alternativer før en ev. større investering.

Prosjekter med miljø- og klimaeffekt og prosjekter innen økologisk landbruk

Investeringer og modernisering av driftsapparat gir muligheter for å drive mer miljøvennlig og med mindre klimagassutslipp, for eksempel gjennom energieffektivisering og bedre utnytting av avfall, restråstoff og biologiske ressurser. Om lag 550 mill. kroner (38 pst.) av tilskuddet som ble gitt innen tradisjonelt landbruk i 2025 hadde en miljøeffekt. Dette er hovedsakelig prosjekter knyttet til husdyrgjødsel, i form av tilskudd til gjødsellager og biorest eller oppgradering av driftsbygning der gjødsellager er inkludert. Det er en liten økning i beløp til prosjekter med miljøeffekt fra 2024, men andelen av totale tilsagn er redusert på grunn av økning i rammen. I 2025 ble det innvilget om lag 11 mill. kroner til gjødsellager, en nedgang fra om lag 14 mill. kroner i 2024.

Det ble innvilget 46 mill. kroner til investeringer innen økologisk jordbruk. Dette er en dobling av tilskuddsbeløp fra 2024, da det ble tildelt 23 mill. kroner. Tilskuddene til økologisk landbruk utgjør 3 pst. av totale tilskudd til investeringsprosjekter.

Bevilgninger til andre landbruksbaserte næringer

Det har vært en gradvis nedgang i andelen tilskudd som gis til andre landbruksbaserte næringer de siste årene over IBU-ordningen, fra rundt 15 pst. i 2020, til dagens 5,4 pst., hovedsakelig fordi den samlede økningen på IBU-rammen har vært vesentlig. Det er likevel verdt å merke seg at også kronebeløpet som er bevilget til prosjekter innenfor andre landbruksbaserte næringer har gått ned de senere årene.

Det ble bevilget om lag 82,3 mill. kroner i IBU-tilskudd til andre landbruksbaserte næringer i 2025. Dette er en nedgang fra 2024 på 15 mill. kroner. Det er en betydelig variasjon mellom fylkene, fra om lag 18 pst. av midlene til andre landbruksbaserte næringer i Telemark til 1 pst. i Finnmark. Variasjonen skyldes i hovedsak ulikt søknadstilfang, og ikke prioritering.

For etablering av bedrifter i landbruket utenom tradisjonelt jord- og skogbruk, er det en klar politisk målsetting at midlene skal bidra til økt sysselsetting og etablering av nye, lønnsomme arbeidsplasser. Til sammen forventet søkerne av tilskudd innen andre landbruksbaserte næringer i 2025 en vekst i sysselsettingen på 275 årsverk, noe som er om lag ti årsverk mindre enn i 2024.

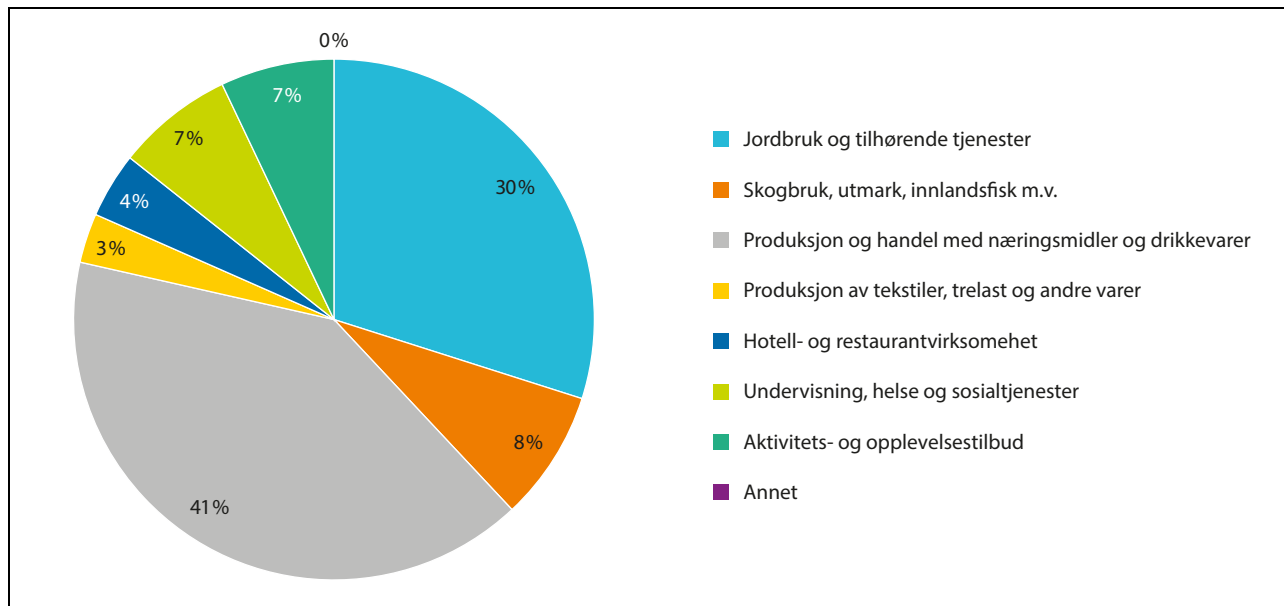
Figur 3.7 gir en oversikt over fordelingen av tilskudd i 2025 til andre næringer i tilknytning til landbruket, fordelt på bransjer. Fordelingen tar utgangspunkt i SSBs standard for næringsgruppering. Det er kun mindre endringer i fordelingen mellom de ulike næringene sammenlignet med 2024. Produksjon av lokalmat og drikke utgjør fremdeles den største delen, etterfulgt av jordbruk og tilknyttede tjenester.

Risikolån

Fra og med 2006 ble det åpnet for å sette av midler til et taps- og rentestøttefond innenfor rammen av de fylkesvise IBU-midlene. Selve lånene gis fra lånerammer som Innovasjon Norge forvalter utenfor jordbruksavtalen. I 2025 ble det innvilget ti risikolån på landbruksområdet med en samlet bevilgning på 15,9 mill. kroner. Av disse prosjektene var 8 innenfor tradisjonelt landbruk, hvorav tre innen melkeproduksjon. Fem av prosjektene var innen det distriktspolitiske virkeområdet. I områder med lavt pantegrnlag vil en slik toppfinansiering i begrenset grad være mulig i det private markedet. Risikolånene har derfor en langt tydeligere distriktsprofil enn ordinære investeringstilskudd til tradisjonelt jordbruk.

3.3.3.2 Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon

I jordbruksoppgjøret i 2025 ble partene enige om å opprette en tilskuddsordning til investeringer i melkesetre for å bidra til at melkeproduksjonen på setra kan opprettholdes, gjenopptas eller startes opp for den konkrete seter som mottar tilskudd. Dette for å bidra til en bærekraftig og



Figur 3.7 Andel IBU-tilskudd til andre landbruksbaserte næringer fordelt på bransjer (2025)¹. Prosent.

¹ Tilskudd til Inn på tunet inngår i grupperingen undervisning, helse og sosialtjenester.

Kilde: Innovasjon Norge

diversifisert matproduksjon ved at utmarksressursene i større grad benyttes i matproduksjonen. Det er satt av 6 mill. kroner til ordningen i 2026. Regelverket for tilskuddsordningen ble fastsatt 29. april, og Landbruksdirektoratet har lyst ut midlene med søknadsfrist 1. juni.

3.3.3.3 Nasjonale tilretteleggingsmidler

Formålet med Nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midlene) er å bidra til å styrke verdiskapingen i landbruket gjennom tilretteleggende tiltak som bidrar til fellesskapsløsninger innen næringsutvikling og kompetanseheving av nasjonal nytteverdi. Prosjektene som er innvilget over ordningen er vurdert til å ha høy relevans og kvalitet.

Den ordinære rammen for 2025 var på 16 mill. kroner. I henhold til føringer fra jordbruksoppkjøret 2024, og i samråd med avtalepartene, var følgende fire særskilte prioriteringer for 2025-midlene lagt inn i utlysningen: Økt selvforsyning, rekruttering til landbruksutdanning, økologisk landbruk og HMS-arbeid i landbruket. Det ble i desember 2024 innvilget tilskudd til 13 prosjekter for om lag 16 mill. kroner totalt. Samlet ble det søkt om 43 mill. kroner. Størst andel av midlene, 7 mill. kroner, gikk til prosjekter innen temaet rekruttering til matfaglig utdanning og til landbruksutdanning.

3.3.3.4 Det Store Norske Grøntløftet

Det Store Norske Grøntløftet er et treårig prosjekt som avsluttes i 2027. Prosjektet er et samarbeidsinitiativ i hele grøntnæringen i Norge, inkludert dagligvarehandelen, med mål om å øke både forbruket og andelen av norsk frukt og grønnsaker, herunder også økologiske grøntprodukter. I prosjektet har per nå 24 aktører i hele verdikjeden forpliktet seg gjennom egne grøntløfter som skal følges opp med årlig rapportering for å sikre progresjon. I tillegg gjennomføres forbrukerkampanjer i regi av Opplysningskontoret for frukt og grønt og Nyt Norge.

3.3.3.5 Regionale tilretteleggingsmidler

De regionale tilretteleggingsmidlene (RT-midlene) skal legge til rette for regional næringsutvikling og kompetanseheving med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket. Midlene forvaltes av fylkeskommunene og fordeles etter samme fordelingsnøkkel som for IBU-midlene. Forskrift om regionale tilskudd til næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving ligger til grunn for forvaltningen. Målgruppen er bl.a. kommuner, organisasjoner og FoU-institusjoner. Det kan gis tilskudd til tilretteleggingstiltak som bidrar til utvikling av konvensjonell eller økologisk drift i landbruket, til utvikling av andre landbruksbaserte næringer og til rekrutteringstiltak til utdanning og næring.

Fra og med 2025 er midlene til rekruttering og kompetanseheving i landbruket (RK-midlene) slått sammen med regionale tilretteleggingsmidler (RT-ordningen). Fylkeskommunene rapporterer at dette er et vellykket grep, med en bedre forvaltning av midlene totalt sett.

Det regionale partnerskapet på landbruk prioriterer bruken av midlene ut fra regionale strategier og plandokumenter. Partnerskapet fastsetter også de regionale føringene for investeringsvirkemidler i landbruket (IBU-midler) fra Innovasjon Norge. Dette bidrar til en god sammenheng mellom virkemiddelbruken hos fylkeskommunene og Innovasjon Norge.

Rammen for 2025 var på til sammen 61 mill. kroner, der det ble innvilget 57,64 mill. kroner til 180 prosjekter i 2025. Det har vært en liten økning i antall søknader og prosjekter som har mottatt støtte, sammenlignet med året før. Det er en god bredde i type prosjekter, og samlet sett treffer de godt på ordningens formål. Om lag halvparten av prosjektene er knyttet til formidling, kompetanseutvikling og rekruttering. Om lag halvparten er direkte knyttet til prosjekter innen bestemte produksjoner.

3.3.3.6 *Områderettet innsats – Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord og fjellandbruket*

I 2025 ble det satt av 20 mill. kroner til områderettet innsats. 17 mill. kroner ble bevilget til «Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord» og 3 mill. kroner til fjellandbruket.

Satsingen på *Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord* skal styrke sårbare produsentmiljøer i Nord-Norge, motvirke bruksnedgang, øke arealbruken og heve kompetansen til landbruksnæringen og verdikjeden for mat, samt utnytte regionale fortrinn og muligheter innen arktisk landbruk. Ordningen har vært operativ siden 2023, og skal brukes til utviklingsrettede fellestiltak. Troms fylkeskommune har ansvaret for å forvalte ordningen i samarbeid med partnerskapet for landbruk i Nord-Norge. 5 mill. kroner av satsingen har vært øremerket NIBIO til forskning og øvrig kunnskapsutvikling. I 2025 bidro fylkeskommunene i Nordland, Troms og Finnmark med 6,5 mill. kroner, utover midlene over jordbruksavtalen, for å styrke satsningen. Midlene fra fylkeskommunene er brukt i tråd ordningens formål, og har bl.a. finansiert fylkeskommunale prosjekter som ikke kan støttes med statlige midler, jf. forskriften for ordningen. Samarbeidsprosjektet «Bærekraftig landbruksutdan-

ning i Nord-Norge», i regi av Arktisk Landbruksfaglig senter for de 4 skolene som tilbyr naturbruk grønn i landsdelen, er et eksempel på dette. Samlet sett har det i 2025 vært vel 28 mill. kroner til disposisjon til satsingen, inkludert midlene fra fylkeskommunene selv. 1,2 mill. kroner har vært brukt til administrasjon i tråd med føringene for ordningen.

I 2025 har det regionale partnerskapet prioritert midler til prosjekter med vekt på økonomi og lønnsomhet, økt bruk av utmarksbeite i nord og økt totalberedskap gjennom økt matproduksjon. Troms fylkeskommune rapporterer at NIBIO har levert kunnskapsstøtte i tråd med arbeidspakkene som er lag til grunn for satsingen. Det har vært satt av 0,8 mill. kroner innenfor ordningen til evaluering av satsingen i tråd med bestillingen fra partene i jordbruksoppkjøret. Ruralis har evaluert ordningen, og avleverte rapport i mars 2026.

I 2025 omfattet *Fjellandbruket* totalt 50 fjellkommuner i fylkene Trøndelag, Innlandet, Telemark og Buskerud. Formålet med ordningen er å styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i fjellområdene innenfor tradisjonelt landbruk og bygdenæringer. Trøndelag fylkeskommune har ansvaret for å forvalte ordningen, i samarbeid med regionalt partnerskap landbruk i de øvrige berørte fylkene. I 2025 har partnerskapet fordelt totalrammen på 3 mill. kroner til en nasjonal utlysning på 1,9 mill. kroner til fylkesoverskridende prosjekter som løfter viktige felles problemstillinger for å utvikle landbruket i fjellregionen, og 1,0 mill. kroner ble fordelt til de aktuelle fylkeskommunene for å støtte lokale initiativ som understøtter formålet med fjellandbruksmidlene. Resterende midler har vært avsatt til administrasjon, i tråd med føringene for ordningen. For 2025 er det prioritert prosjekter som direkte, eller indirekte, kan bidra til økt bruk av utmarksbeiteressursen, styrking av seterbruken, omdømmebygging og styrket rekruttering og klimatilpassing, agronomi og driftstilpassing.

3.3.3.7 *Nasjonal modell for voksenagronomen*

Den nasjonale modellen for *voksenagronomen* har vært en ordning fra og med skoleåret 2018/2019. 13 av 15 fylkeskommuner tilbyr voksenagronomen, på til sammen 20 naturbruksskoler fra Tana i nord til Søgne i sør. For 2025 ble det satt av 17 mill. kroner til voksenagronomen, herunder 0,3 mill. kroner til drift av felles digitale og pedagogiske løsninger til bruk i voksenagronomen.

Fylkeskommunene rapporterer om stor interesse for tilbudet, og i 2025 var det om lag 400 del-

tagere på landsbasis, der over 40 av disse gikk på «voksegartneren». To skoler i hhv. Trøndelag og Vestland fylkeskommuner har tilbudt gartneropplæring i 2025/2026.

3.3.3.8 Pilotprosjekt for styrket landbruksutdanning

I 2024 ble avtalepartene enige om å sette av 2 mill. kroner hvert år i tre år fra og med 2025 til et prosjekt for å styrke landbruksutdanningen. I 2025 ble partene enige om å styrke prosjektet med ytterligere 1 mill. kroner årlig, slik at det for 2026 er satt av 3 mill. kroner til prosjektet.

Bakgrunnen for prosjektet, er at det er krevende for fylkeskommunene å opprettholde fagmiljøer og tilby landbruksutdanning der det er svært få søkere til den enkelte opplæring. Trøndelag fylkeskommune er prosjektansvarlig, og det er inngått forpliktende samarbeid med flere andre fylkeskommuner og med relevante aktører i næringen, herunder Norges Bondelag, når det gjelder arbeidet knyttet til lærebedrifter.

3.3.3.9 Forskning

Formålet med FoU-midler over jordbruksavtalen er å utvikle ny kunnskap som støtter opp under de landbruks- og matpolitiske målene. Prioriteringene skal være i tråd med innsatsområder fastsatt i årlige jordbruksoppkjør. Midlene disponeres i første rekke til forsknings- og innovasjonsprosjekter etter utlysning, men det settes også av noe midler til forprosjekter og utredninger. Midlene forvaltes av et styre bestående av avtalepartene.

For 2025 ble det satt av 95,5 mill. kroner over ordningen. I løpet av året ble 8 forskningsprosjekter samt 11 forprosjekter og utredninger ferdigstilt.

I samarbeid med styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter ble det innvilget støtte til 16 nye kompetanse- og samarbeidsprosjekter i 2025. Disse styrker samarbeidet mellom forskningsmiljøer og næringsaktørene, og innrettes etter tema og problemstillinger med høy relevans for norsk landbruk. Videre ble det innvilget 12 nye innovasjonsprosjekter. Disse eies av bedrifter, og bidrar til fornying og økt verdiskaping hos prosjekteierne. Styret innvilget også støtte til 14 nye utredninger og forprosjekter.

Styret for ordningen tildelte 3,25 mill. kroner til Forskningsrådets satsing på miljøforskning i 2025, hvor aktuelle tema er bruk og forvaltning av utmark, kulturlandskap og jordbrukets påvirkning på miljøet. Videre ble det tildelt støtte på

4 mill. kroner til Graminor, til planteforedlingsforskning på korn, engvekster, potet, frukt og bær. Styret har også støttet norsk-svensk samarbeid om hesteforskning med 2,5 mill. kroner i 2025. Prosjektene bidrar med kunnskap innen blant annet hestens helse og velferd, samt verdiskaping innen hestenæringen.

3.3.3.10 PRESIS

Over jordbruksoppkjøret i 2025 ble det vært satt av 4 mill. kroner til det flerårige prosjektet «Presisjonsjordbruk ut i praksis» (PRESIS), i regi av NIBIO. Prosjektet har resultert i tilbudet PRESISnet. Dette er et webbasert tilbud som tilbyr en rekke digitale løsninger der målgruppene er bønder, agronomer, rådgivere og forskningsmiljø.

Tjenesten vil støtte norske bønder i deres avlingshåndtering, eksempelvis ved å optimalisere gjødselbruk og bekjempe ugress. For agronomer og landbruksrådgivere gir PRESISnet verktøyene som trengs for å gi nøyaktige og data-drevne anbefalinger til bønder. NIBIOs karttjenester gir innsikt i avlingenes tilstand, noe som gjør det enklere å planlegge gjødsling, høsting og andre viktige beslutninger. Forskningsinstitusjoner kan dra nytte av tjenesten for å samle inn og analysere data, og dermed fremme vitenskapelig forskning innen landbruk og agronomi. Prosjektet PRESIS er gjennomført i nært samarbeid med Norsk landbruksrådgiving og avsluttes i første kvartal 2026.

3.3.3.11 Stiftelsen Norsk Mat

Stiftelsen Norsk Mat har som formål å styrke konkurransevnen til norsk matproduksjon, og synliggjøre konkurransefortrinn og opprinnelse overfor forbrukere. Stiftelsen Norsk Mat administrerer og videreutvikler Kvalitetssystem i landbruket (KSL), merkeordningene Nyt Norge, Beskyttede betegnelser og Spesialitet. De har videre ansvaret for faktabasert informasjon om økologisk mat til forbrukere, samt godkjennings- og merkeordningen for Inn på tunet. Stiftelsen ble tildelt et tilskudd på 79 mill. kroner for 2026.

Kvalitetssystem i landbruket (KSL)

KSL er jordbruksnæringens internkontrollsystem, og er den enkelte bondes verktøy for styring og kvalitetssikring. Gjennom KSL kan jordbruket dokumentere for forbrukerne, varekjedene og myndighetene at driften på norske gårdsbruk er i tråd med lover, forskrifter og krav.

Videreutviklingen av KSL har vært et av stiftelsens viktigste satsingsområder i 2025. Arbeidet har i hovedsak vært knyttet til prosjektet KSL 2030, og har som mål å modernisere revisjonsordningen, styrke tilliten til KSL, imøtekomme økte krav fra marked og myndigheter, samt etablere et mer dokumentert og risikobasert system for avvikshåndtering. I 2025 er det gjennomført 5 874 ordinære KSL-revisjoner og 267 oppfølgingsrevisjoner Gyldig KSL. I tillegg er det gjennomført 170 bedriftsrevisjoner.

Det er gjennomført pilotrevisjoner i 2025, og evalueringene viser at produsentene opplever systemet som rettferdig og forutsigbart. Revisorene rapporterer om en tydeligere og mer presis dialog med produsentene, og at digital lukking av avvik fungerer tilfredsstillende.

Beskyttede betegnelser

Beskyttede betegnelser er en offentlig merkeordning som bidrar til å utvikle og løfte frem det ypperste Norge har innen mat og drikke, både med tanke på kvalitet, mathåndverk, og historie om mat- og drikkekultur.

I 2025 var det 36 produkter med Beskyttet betegnelse (BB), hvorav tre kom til i 2024. Prosjektet BB 2030 har som formål å oppnå til sammen 50 norske beskyttelser innen 2030. Det er arbeidet strategisk mot produsentmiljøer for å stimulere til flere søknader, samtidig som ordningen er synliggjort i forbrukermarkedet gjennom blant annet deltakelse på matfestivaler og kommunikasjonsaktivitet i digitale og sosiale kanaler.

Inn på tunet (IPT)

Den nasjonale godkjenningsordningen for Inn på tunet-gårder skal sikre trygghet og kvalitet i tjenesten. Godkjenningsordningen er en del av KSL. I 2025 omfattet ordningen Inn på tunet 425 godkjente gårder, som leverer ulike tilbud i innhold og omfang.

Spesialitet

Spesialitet-merket skal vise forbrukerne veien til lokal mat og drikke av særlig høy kvalitet. Merket er profilert gjennom deltakelse på større matfestivaler, sosiale medier og kampanjer. I alt er 560 produkter godkjent som Spesialitet i 2025, en oppgang på 20 produkter fra 2024. Kjennskapet til merket (hjulpet kjennskap) fikk en liten nedgang fra 35 pst. til 34 pst. i målgruppen matinteresserte.

Markedstjenester og lokalmat.no

I tråd med jordbruksavtalen for 2026 er stiftelsens kompetansearbeid for små og mellomstore lokalmatbedrifter avsluttet i 2025 og overført til de regionale kompetansenettverkene. Lokalmat.no videreutvikles som et oppslagsverk og en kvalitetssikringsplattform for produsenter og innkjøpere. Plattformen omfatter ved utgangen av året 590 virksomheter og 3 050 produkter.

Salgsverdi av lokalmat

Norsk Mat gjennomfører en årlig måling av salgsverdien av lokalmat i dagligvarehandelen, storhusholdning og fra direkte salg. Salgsverdien i 2025 var på totalt 13,55 mrd. fordelt med 6,44 mrd. kroner i dagligvarehandelen, tilsvarende en økning på 7,2 pst., og 7,1 mrd. kroner i storhusholdningsmarkedet og ved direkte salg, tilsvarende en økning på 13,3 pst.

Økologisk jordbruk

Norsk Mat har ansvaret for å drive forbrukerrettet informasjonsvirksomhet om økologisk produksjon og økologiske produkter, og er gitt et koordinerende ansvar for å systematisere og tilgjengeliggjøre fakta og dokumentasjon om økologisk mat. Også i 2025 har hovedaktiviteten i tillegg til løpende publisering, vært systematisk søkemotoroptimalisering av tekst og bilder på Økologisk.no. For å møte endringer med KI i søkemotorene er det utviklet en egen KI-agent for *økologisk.no*. Informasjonsvirksomheten omfattet i 2025 også prosjektet «Det store norske Grøntløftet».

3.3.3.12 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (Utviklingsprogrammet) skal bidra til vekst og verdiskaping i næringer basert på landbrukets og reindriftens ressurser. Innovasjon Norge forvalter programmet.

Programmets målgruppe er primærprodusenter i landbruket og reindriften, ferskvanns-/innlandsfiske- og næringsmiddelbedrifter som utvikler, foredler og selger kvalitetsprodukter basert på lokale råvarer, reiselivsbedrifter med utgangspunkt i landbrukets og reindriftens ressurser, jakt- og fisketurisme, og Inn på tunet-tilbydere innenfor godkjenningsordningen til Norsk Mat.

Programmet tilbyr finansiering til bedrifter som ønsker å vokse, støtte til forpliktende bedriftsnettverk, samt støtte til kompetansetiltak innenfor forretningsutvikling. Utviklingsprogrammet kan også støtte kompetanse- og produktutvikling for aktører som ønsker å selge jaktopplevelser, og for de som ønsker å videreforedle og selge viltkjøtt. I tillegg finansieres nasjonale og internasjonale omdømmetiltak for å bidra til profilering og utvikling av andre landbruksbaserte næringer.

For 2025 var det satt av 77 mill. kroner til Utviklingsprogrammet. Det ble bevilget totalt 52 mill. kroner til bedrifter, en økning på i underkant 15 mill. kroner fra 2024. I tillegg er det bevilget midler til særskilte prosjekter, for til sammen 22,65 mill. kroner. Dette gjelder deltakelse på landbruksmessen Grüne Woche, profilering av landbruksbasert reiseliv gjennom VisitNorway og FRAM, et program innen strategi og ledelse.

Sammenlignet med 2024 har det vært en markant økning i etterspørselen etter finansiering av vekstprosjekter. Fordelingen mellom bransjene lokalmat og drikke og reiseliv, servering m.m. har vært stabil over år, hvor om lag 70 pst. av tilskuddene går til lokalmat og drikke.

Frakt fra produsent til sluttforbruker er kostbart og en tilbakevendende problemstilling hvor frakttilskudd ofte løftes frem som en løsning. I 2025 ble derfor avtalepartene enige om å be Innovasjon Norge om å vurdere muligheter for å støtte opp under fellesskapsløsninger for logistikk og distribusjon for lokalmat- og drikkeprodusenter. Innovasjon Norge peker i sin vurdering på at det er usikkert hva det faktisk kan gis støtte til, med tanke på regelverket. Et tilbakevendende tema i samtaler med produsenter og nettverk, er behovet for driftsstøtte til frakt. Det er flere forslag om å opprette en ordning for frakttilskudd, som kan bidra til å møte disse utfordringene. Det stilles spørsmål om hvem som best kan bidra til å finne gode løsninger, og om det er Innovasjon Norge, gjennom Utviklingsprogrammet, som skal håndtere eventuell fraktstøtte. I flere tilfeller kan det være vel så viktig å støtte produsenter i å øke produksjonsvolumet for å legge til rette for mer stabile og forutsigbare distribusjonsavtaler, noe som er avgjørende for videre utvikling av verdikjeden. Innovasjon Norge viser også til at det er allerede gjort betydelige tiltak, særlig i forbindelse med gårdsutsalg, samt gjennom «matkasser» og ulike digitale løsninger. I 2025 ga LMD et oppdrag til Innovasjon Norge om å sette i gang én eller flere piloter som skal se på muligheter og

løsninger for å forenkle logistikk- og distribusjon for lokalmat- og drikkeprodusenter gjennom produsentnettverk. Dette vil kunne samle erfaringer som forenkler logistikken og distribusjonen for lokalmatprodusenter.

Finansieringstiltak (vekstfinansiering³ og bedriftsnettverk)

Vekstfasen er krevende, spesielt har markedsadgang og økte kostnader vært en utfordring. I 2025 økte etterspørselen etter vekstfinansiering, etter noen år med lav etterspørsel. Det ble gitt 9 mill. kroner mer i tilskudd under vekst 1, og 5,6 mill. kroner mer under vekst 2 enn i 2024. Dette tyder på at utfordringene som fulgte av koronapandemien er forbi, og at flere bedrifter har mål om å vokse. Høsten 2025 ble det satt i gang en markeds kampanje for å mobilisere flere reiselivsbedrifter som jobber med lokalmat/drikke til videre vekst.

De fleste vekstbedriftene som mottok støtte i perioden 2016–2025 omsatte for under 8 mill. kroner i 2025, og har få sysselsatte. Dette er en liten økning i gjennomsnittlig omsetningen sammenlignet med fjorårets gjennomgang av vekstbedrifter som mottok støtte. Det har vært flest vekstbedrifter i Trøndelag, Innlandet og Vestland, og få i Troms og Finnmark.

For bedrifter som har avsluttet vekstprosjekt viser regnskapsstatistikk fra 127 bedrifter⁴ at de hadde en omsetningsøkning på 24,6 pst. i gjennomsnitt fra støtteåret til siste år i vekstprosjektet, mens medianveksten var 24 pst. Av de 127 bedriftene opplevde 87 bedrifter vekst i omsetningen i løpet av perioden for vekstprosjektet, og 67 bedrifter hadde et forbedret resultat.

Bedriftsnettverk er tilbud som bidrar til økt samarbeid både innad og på tvers av næringene. Virkemiddelet bidrar blant annet til en kobling mellom produsenter/tilbydere og kjøpere, og etablerte nettverk har bidratt til forenkling for begge gruppene. I 2025 ble det bevilget 3,6 mill. kroner til tolv prosjekter, om lag samme nivå som i 2024. Innovasjon Norge har i 2025 justert ordningen for å forbedre den, og har forventninger om økt pågang som følge av dette.

³ Vekstfinansiering består av to faser, vekst 1 og vekst 2, med ulike krav til omsetningsvekst, omsetning og lønnsomhet. Vekst 1 må være gjennomført før Vekst 2.

⁴ Bedrifter som er registrert som AS eller SA og har avsluttet vekstprosjektet, dvs. mottatt støtte i perioden 2016–2022 og har bokført omsetning og resultat i støtteåret og to år etter.

Kompetanse

Bedrifter som tilbys kompetanse sammen med finansiering har generelt bedre forutsetninger for å lykkes. I 2025 ble det bevilget 200 000 kroner til mentorstøtte i sju prosjekter som også mottok finansieringstjenester fra Innovasjon Norge.

I 2024 gjennomførte Innovasjon Norge i tillegg en pilot på skaleringsprogram for åtte mat- og drikkebedrifter. Formålet var å gi bedriftene verktøy for videre vekst gjennom tilførsel av kompetanse, i tillegg til nettverk og erfaringsutveksling. Erfaringene fra piloten var gode, og det planlegges for gjennomføring med nye bedrifter i 2027.

Omdømme

Innovasjon Norges omdømmeportefølje skal bidra til utvikling og omdømmebygging nasjonalt og internasjonalt, og supplere regionalt arbeid. I 2025 ble det innvilget 11 mill. kroner til konkrete prosjekter i bedriftene, og det ble brukt 22,5 mill. kroner til overordnede omdømmeprojekter, blant annet norsk deltakelse fra Fjord Norge og Nord-Norge på landbruksmessen Grüne Woche i januar 2025. I tillegg ble det i 2025 satt av 10 mill. kroner til profilering av landbruks- og bygdebaserte reiseliv gjennom Visit Norway, som del eller fullfinansiering av kampanjer. Det har blant annet vært et langsiktig arbeid med å løfte norske matopplevelser. I 2025 har *The Norwegian Kitchen* blitt relansert i Tyskland, Storbritannia og Frankrike, kampanjer rettet mot aktiviteter for barnefamilier og naturopplevelser i alle landsdelene har blitt gjennomført, og det nye matkonseptet *Norwegian kitchen on the road* er påbegynt.

3.3.3.13 Regionale kompetansenettverk for lokalmat

De regionale kompetansenettverkene for lokalmat er en del av det samlede offentlige kompetanse-tilbudet til lokalmatprodusenter. Målgruppen for ordningen er små matbedrifter med opptil ti ansatte, og nettverkene er spesielt innrettet mot bedrifter i en oppstartsfase med behov for matfaglig kompetanse. Dette kan være primærprodusenter eller næringsmiddelbedrifter med mål om å utvikle, foredle og selge kvalitetsprodukter basert på lokale råvarer, eller reiselivsbedrifter som har utviklingsprosjekter i samarbeid med lokalmatprodusenter. I tillegg til det matfaglige tilbudet hos kompetansenettverkene, kan man få hjelp til å

løse markedsutfordringer gjennom Norsk Mat sitt tilbud innen markedstjenester. Et tilbud som de regionale kompetansenettverkene har overtatt ansvaret for fra 2026. Fra 2026 skal kompetansenettverkene også tilby matfaglig kompetanse og markedstjenester til økologiske produsenter. Kompetansenettverkene har i 2025 arbeidet med å forberede innlemming av kurs for økologiske produsenter og markedstjenester.

Forvaltningsansvaret for ordningen ligger hos fem av fylkeskommunene, og ansvaret for driften av nettverkene er fordelt på ulike regionale aktører. De ansvarlige fylkeskommunene skal bidra til god koordinering mellom kompetansenettverkene, mellom fylkene innenfor nettverkets virkeområde, og opp mot andre kompetansetilbud i regionen. I 2025 ble det gitt en bevilgning på 15 mill. kroner til kompetansenettverkene.

Nettverkene tilbød i 2025 et bredt spekter av matfaglige kompetanseaktiviteter, dels i form av kurs og dels i form av en-til-en rådgiving (såkalte besøksordninger). Nettverkene samarbeider også om å tilby kurs. Flere kurs og møter innen besøksordninger blir gjennomført digitalt. I 2025 har det vært en nedgang i antall rådgivingsoppdrag innenfor besøksordningen på 20 pst. (fra 239 foretak i 2024, til 183 i 2025), mens antall avholdte kurs er på tilsvarende nivå som tidligere år (i underkant av 80 kurs).

3.3.3.14 Tilskudd til Bondens marked og Norsk Gardsost

Siden 2022 er det årlig bevilget 1 mill. kroner til Norsk Gardsost og 2 mill. kroner til Bondens marked. Tilskuddene skal bidra til å opprettholde aktivitet i organisasjonene, fremme kunnskap om og forståelse for norsk landbruksproduksjon og matkultur, og med det bidra til utviklingen av Norge som matnasjon.

3.3.3.15 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket (Bionova)

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket skal bidra til fornybare energiløsninger både i landbruket og i andre sektorer, og samtidig gi mulighet for økt verdiskaping for skogeiere og jordbrukere. Programmet skal også bidra til å teste ut ny teknologi som kan bidra til reduserte klimagassutslipp og økt konkurransekraft for landbruket. Ordningen er en del av Bionova og sees i sammenheng med bioøkonomiordningen over kap. 1152 på Landbruks- og matdepartementets budsjett.

Landbruket har vist god interesse for å gjennomføre klima- og miljøinvesteringer de siste årene, og det har vært en økning i antall prosjekter fra 2024 til 2025. Totalt ble det innvilget 215 mill. kroner til 262 prosjekter i 2025, mens det for 2024 ble innvilget 154 mill. kroner til 208 prosjekter.

Programmets rammeforbruk ble 92 pst. i 2025. Dette underforbruket kan skyldes usikkerhet knyttet til rentenivå og lønnsomhet i næringen, samt at utviklingen i valutakursen har bidratt til en betydelig kostnadsøkning. En annen del av forklaringen kan være at støtten til rene solcelleanlegg er avsluttet.

Ut fra Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelse 2025, er det anslått at omleggingen til fornybar energi i landbruket gjennom dette programmet bidro til å redusere utslipp med 11 400 tonn CO₂-ekvivalenter i 2025.

Produksjon av fornybar energi

Det er forventet at prosjektene finansiert i 2025 bidrar til en energiproduksjon i størrelsesorden 49 GWh. Den største andelen av prosjekter er knyttet til varmesentraler, biogassanlegg på gårdsnivå og CHP (energiløsninger i kombinasjon).

Varmesentraler utgjør om lag 50 pst. av antallet innvilgede saker (129 stk.). Det ble gitt støtte til åtte biogassanlegg på gårdsnivå, samt seks forprosjekt knyttet til biogassproduksjon, som viser at det fortsatt er interesse for små og mellomstore biogassanlegg basert på husdyrgjødsel. Det er en økt pågang av prosjekter som har fokus på energieffektivisering og utnyttelse av flere typer energiløsninger i kombinasjon på samme gårdsbruk eller veksthus. I 2025 var det 18 prosjekter som fikk støtte til kombinasjonsprosjekter, for til sammen 20 mill. kroner.

Prosjekter knyttet til introduksjon av ny teknologi

Det ble innvilget støtte til 34 prosjekter tilknyttet introduksjon av ny teknologi i 2025, mot tre prosjekter i 2024. Prosjektene omfatter blant annet uttesting av roboter, droner, sensorer og redskap. Totalt ble det innvilget 49 mill. kroner til teknologiprojekter i 2025. Man opplever en stor interesse for ordningen, og Innovasjon Norge fortsetter mobiliseringen i 2026.

3.3.3.16 Skogbruk

Skogbruk og trebasert industri er en viktig verdikjede i Norge som sysselsetter om lag 20 000 per-

soner, herav rundt 6 350 i skogbruket. Stående kubikkmasse i den norske skogen er på om lag én milliard m³ og den årlige tilveksten er på rundt 24,5 mill. m³. I 2025 var tømmeravvirkningen i Norge til industriformål på om lag 13,5 mill. m³, opp fra 11,8 mill. m³ året før. Det ble eksportert rundt 5,4 mill. m³ i 2025, opp fra 4,6 mill. m³ året før.

I 2024 var 74 pst. av kontrollert areal tilfredsstillende forynget i henhold til kravene i forskrift om bærekraftig skogbruk. I naturmeldingen vises det til 13 utvalgte indikatorer for økologisk tilstand i skog som kan påvirkes av skogbrukstiltak, restaureringstiltak eller fravær av tiltak, med fokus på den produktive skogen. Et flertall av disse indikatorene viste en positiv utvikling i perioden 1997–2021.

Tilskuddsrammen til skogbruk over Landbrukets utviklingsfond var i 2025 på 279 mill. kroner. Av dette utgjorde ordningen for tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) totalt 226 mill. kroner. Fordelingen fremgår av tabell 3.4.

Nærmere om nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Av det totale beløpet til NMSK ble det satt av 221 mill. kroner til nybygging og ombygging av skogsveier samt drift i vanskelig terreng i 2025, jf. tabell 3.4. Det blir også bevilget midler til skogsveier over statsbudsjettet på kapittel 1149, post 71. I 2025 ble det bygd og ferdigstilt 111 km nye skogsbilveier og det ble ombygd 230 km eldre skogsbilveier. Det ble i 2025 utbetalt i overkant av 9 mill. kroner til drift i vanskelig terreng, i hovedsak til taubanedrift.

For 2025 ble det satt av 98 mill. kroner til skogkulturtiltak. I tillegg ble 3 mill. kroner øremerket til miljøtiltak i skogbruket. Det ble til sammen plantet i underkant av 52 mill. planter på ca. 285 000 dekar. Dette er en oppgang fra de senere årene og skyldes i hovedsak økt hogst, tettere planting og noe mer planting av furu enn før. Det ble utført ungskogpleie på ca. 358 000 dekar, en økning på 14 pst. fra 2024. Det fortsatt et stort etterslep og behov for økt ungskogpleie for best mulig produksjon av kvalitetsvirke og utnyttelse av skogens mulighet i klimasammenheng. Ungskogpleie er også en viktig del av skogbrukets klimatilpasning da det øker skogens stabilitet mot klimapåkjenning.

Etter forskrift om nærings- og miljøtiltak i skogbruket kan det bl.a. gis tilskudd til skjøtseltiltak og dekning av økonomiske tap knyttet til langsiktig bevaring av miljøverdier. Det ble satt av ca. 3 mill. kroner til dette formålet i 2025.

Det ble i 2025 satt av 30 mill. kroner til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer. Det ble holdt tilbake 3 mill. kroner sentralt til utvikling av systemet. Det ble levert skogbruksplanprosjekter for et areal på litt over 3 mill. dekar. Utbetalingene skjer etter hvert som prosjektene ferdigstilles.

Kystskogbruket

Skogbruket i kyststrøkene har særskilte utfordringer knyttet til bl.a. lav skogsveidekning, høy andel vanskelig terreng, eiendomsstruktur mv. Det ble satt av 6 mill. kroner til kystskogbruket for 2025. Midlene ble tildelt fylkeskommunene i kystfylkene fra Agder til og med Finnmark og blir brukt til næringsrettede fylkesoverbyggende prosjekter med mål om å utvikle skogbruksnæringen og utnytte skogressursene langs kysten.

Kompetansetiltak

Skogkurs er en sentral aktør når det gjelder å utvikle og gjennomføre kompetansetiltak på skog- og utmarksområdet, rettet mot veiledningsapparat og skogeiere, skogsarbeidere og entreprenører over hele landet. Skogkurs sine lokale skogbrukskurs med instruktør er et eksempel på denne aktiviteten, og det ble gjennomført 770 slike kurs i 2025.

3.3.3.17 Tiltak mot villsvin

Det ble for 2025 satt av 2,5 mill. kroner over jordbruksavtalen til tiltak mot villsvin og til oppfølging av Handlingsplan mot villsvin 2020–2024, med tillegg. Landbruksdirektoratet forvalter midlene på

oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet. Midlene ble brukt til Villsvinprosjektet og til bestandsovervåking. Villsvinprosjektet har som hovedformål å bidra til effektiv jakt på villsvin for å nå nullvisjonen. Det skjer blant annet gjennom organisering av grunneiere og jegere fra Halden i sør til Elverum i nord. Bestandsovervåkingen benytter kamerafeller og GPS-data til å overvåke utvikling i villsvinbestanden, spredning og arealbruk mv. I jaktåret 2024/2025 ble det innrapportert 377 felte villsvin, en oppgang fra 343 felte villsvin året før. Data fra jegerrapporteringer og bestandsovervåkingen tilsier at bestanden holdes noenlunde stabil.

3.3.3.18 Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift

Det ble totalt avsatt 3 mill. kroner til konfliktforebyggende tiltak mellom jordbruk og reindrift i 2025, fordelt likt mellom jordbruksavtalen og reindriftsavtalen. Tilskuddsordningen er regulert i forskrift til reindriftsavtalen, og forvaltes av Statsforvalteren i Trøndelag. Hovedformålet med tiltakene er å redusere konflikter mellom reindriften og øvrig landbruk. I tillegg omfatter ordningen konfliktforebyggende tiltak mellom by og rein. Tilskuddet benyttes hovedsakelig til gjerdebygging, men også til ekstraordinære tiltak for gjeting, føring og beiteundersøkelser.

Det har over tid vært ubrukte midler på ordningen, men de siste årene har søknadstilfanget økt. Det har derfor vært mulig å innvilge søknader utover det som har vært satt av det enkelte år. I 2025 ble det innvilget tilskudd for 6 mill. kroner til ni konfliktforebyggende tiltak.

Tabell 3.4 Fordeling av tilskuddsrammer skogbruk for 2021–2026, mill. kroner.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Nærings- og miljøtiltak i skogbruket:	204	170	204	217	221	226
– Veibygging, taubane o.a.	109	85	113	117	120	121
– Skogkultur, miljøtiltak og andre tiltak	87	85	90	95	98	102
– Miljøtiltak	8	0	5	5	3	3
Kystskogbruket	6	6	6	6	6	6
Skogbruksplanlegging med miljøreg.	32	30	29	30	31	30
Kompetansetiltak (Skogkurs og Velg Skog)	15	15	17	17	17	17
Totalt	257	221	260	270	275	279

3.4 Økt verdiskaping – inntekts- og kostnadsutviklingen

3.4.1 Inntekts- og kostnadsutviklingen

Årets totalkalkyle for aktive jordbruksbedrifter ligger på et lavere nivå for de siste årene enn det

Budsjettnemnda leverte i fjor. Det skyldes i stor grad revisjon av dataserier som følge av nytt datagrunnlag, spesielt SSBs landbruksundersøkelse i 2025 (LU25). Den viste bl.a. klart høyere investeringer og vedlikehold enn tidligere. I sum gjør endringene for kapitalslit, vedlikehold, leasing og avsetning til investeringer at nivået er 1,2 mrd.

Tabell 3.5 Utviklingen i inntekter og kostnader, årsresultat og sammenligningsinntekt, iflg. BFJs normaliserte regnskap for aktive jordbruksbedrifter. Mill. kroner og kroner per familieårsverk.

	2021	2022	2023	2024	2025*	2026**
Sum produksjonsinntekter	38 236	41 874	42 576	44 313	48 070	50 765
<i>Herav pristilskudd</i>	2 296	2 363	2 568	3 223	3 707	3 936
+ Direkte tilskudd	12 081	14 677	17 128	19 756	21 548	22 276
Sum inntekter inkl. tilsk. (A)	50 317	56 551	59 704	64 069	69 618	73 041
Sum ikke-varige produksjonsmidler	26 713	29 766	32 378	32 097	33 874	35 420
+ Sum leiekostnader	5 090	5 230	5 711	6 124	6 338	6 581
Sum kapitalkostnader	6 663	6 988	7 337	7 665	8 009	8 413
Sum kostnader (B)	38 466	41 983	45 427	45 887	48 222	50 413
Driftsresultat (A-B)	11 851	14 567	14 277	18 182	21 396	22 628
– Rente på lånt kapital (C)	1 717	2 170	3 442	4 033	3 960	3 839
Årsresultat (A-B-C)	10 134	12 398	10 836	14 149	17 436	18 789
Antall familieårsverk	31 800	31 300	31 400	31 050	31 600	32 400
Årsresultat pr familieårsverk, kr	318 700	396 100	345 100	455 700	551 800	579 900
Endring pr familieårsverk, kr	11 100	77 400	-51 000	110 600	96 100	28 100
Endring pr familieårsverk, pst.	4	24	-13	32	21	5
Effekt jordbr.fradr, kr/årsverk	34 200	46 700	47 700	47 200	48 700	48 800
<i>Årsresultat pr fam.årsverk inkl. effekt av jordbruksfradraget, kr</i>	352 900	442 800	392 800	502 900	600 500	628 700
Endring pr familieårsverk, kr	12 100	89 900	-50 000	110 100	97 600	28 200
Endring pr familieårsverk, pst.	4	25	-11	28	19	5
Avsetning til investeringer i avskrivbar kapital, mill. kr.	1 621	2 200	2 572	2 700	2 829	2 676
- Avsetning, kr pr familieårsverk	51 000	70 300	81 900	87 000	89 500	82 600
Årsresultat pr fam.årsverk inkl. j.fr etter avsetning, kr	301 900	372 500	310 900	415 900	511 000	546 100
+ Normeringsfaktor 20 prosent	60 400	74 500	62 200	83 200	102 200	109 200
Sammenligningsinntekt	362 300	447 000	373 100	499 100	613 200	655 300
Økning fra 2021 til 2026						106 %

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

kroner lavere for året 2025. I tillegg er flere serier revidert, og nemnda har korrigert en feil i registret for omfanget av salat i veksthus.

Fra et lavere nivå, er inntektsveksten beregnet høyere enn det partene anslo i fjorårets avtale fra 2024 til 2026. Tabell 3.5 viser utviklingen i inntekter og kostnader, samt årsresultat og jordbrukets sammenligningsinntekt fra 2024 til budsjetterte tall for 2026.

Årets beregninger viser at fra 2024 til 2026 er bruttoinntektene i jordbruket beregnet å øke med 9 mrd. kroner, fra 64 til 73 mrd. kroner, som tilsvarer en økning på 14 pst. Det er god inntektsvekst i de fleste sektorer, spesielt for melk i 2025 og for kjøtt i 2026.

Kostnadene (eks. gjeldsrenter) er anslått å øke med 4,3 mrd. kroner, tilsvarende 8,7 pst. over to år. BFJ har prognosert en spesielt høy kostnadsvekst i 2026 for gjødsel og drivstoff, som følge av situasjonen i Midtøsten. Usikkerheten er stor, selv om mye av gjødsel for 2026-sesongen var kjøpt inn før krigsutbruddet.

Årsresultatet er beregnet å øke med 4,6 mrd. kroner fra 2024 til 2026, tilsvarende 33 pst. Etter innarbeiding av verdien av jordbruksfradraget, avsetning til investeringer og normeringsfaktoren, har nemnda beregnet en vekst i jordbrukets sammenligningsinntekt på 22,8 pst. i 2025 og ytterligere 6,9 pst. i 2026.

Fra starten på opptrappingsperioden i 2021 til budsjettet for 2026, øker jordbrukets sammenligningsinntekt med 106 pst. nominelt. På grunn av det lavere nivået i kalkylen, gir det likevel en nivåforskjell til sammenligningsgruppen på vel 63 000 kroner per årsverk i 2026.

Etter vedtak i Stortinget, reduseres antall timer i et årsverk fra 1845 timer i 2024, til 1755 timer i 2026. Det gjør at det gradvis blir flere årsverk i jordbruket – per definisjon – til tross for en liten reduksjon i antallet rapporterte timer. Time-tallsreduksjonen gjør at inntektsveksten *per time* er om lag 5 pst. høyere enn *per årsverk* fra 2024 til 2026.

3.4.1.1 Referansebrukene

Referansebrukene er basert på regnskap på foretaksnivå for ulike produksjoner, størrelser og områder, og er basert på NIBIOs driftsgranskinger, hvor de om lag 1/3 minste foretakene etter brutto omsetning ikke er representert. Referansebrukene benyttes til å vurdere fordelingseffekten av en ramme i jordbruksoppgjøret. Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra driftsgranskingene fra 2024. Tabell 3.6 viser Budsjett-

nemndas beregninger av årsresultat per familieårsverk, inkl. virkningen av jordbruksfradraget, for referansebrukene i årene 2024 til 2026. Tabellen er uten avsetning til investeringer og normeringsfaktor, i motsetning til i sammenligningsinntekten i Totalkalkylen for hele det aktive jordbruket.

Referansebruksberegningene gir data for perioden 2024 til 2026 *før* effekt av jordbruksoppgjøret. For korn, poteter og grøntsektoren er prisen på avlingene *før* nye avtalte målpriser, og de nye prisene vil gjelde for hele volumet i produksjonssesongen.

Et veid gjennomsnitt av referansebrukene ligger i 2024 om lag 36 000 kroner høyere enn i Totalkalkylen, og inntektsveksten er større i fremregningen til 2026. Som i Totalkalkylen er resultatutviklingen påvirket av den politisk definerte reduksjonen i antall timer som skal regnes i et årsverk. Det innebærer, som for Totalkalkylen, at inntektsveksten *per time* fra 2024 til 2026 er om lag 5 pst. større enn inntektsveksten *per årsverk*.

BFJ budsjetterer med en betydelig inntektsvekst fra 2024 til 2026, med unntak for korn, hvor resultatet er beregnet *før* ev. endringer i målpriser i årets oppgjør og er den produksjonen som blir mest påvirket av økning i gjødselpris. Gjennomgående har planteproduksjonene og kylling og egg høyest beregnet inntektsnivå, mens sau og ammeku ligger lavest.

Variasjon i regnskapene i driftsgranskingene

De ulike referansebrukene beregnes som gjennomsnitt av brukene i driftsgranskingene for den aktuelle produksjonen. Det er stor variasjon i observasjonene bak gjennomsnittet for referansebruket, jf. figur 3.8 for melkeproduksjon. For øvrige produksjoner er variasjonen minst like stor.

Tabell 3.7 viser medianen for årsresultat per familieårsverk i 2024 og resultatet for laveste og høyeste halvdel for referansebrukene.

3.4.2 Utvikling i investeringer

Tabell 3.8 gir oversikt over bruttoinvesteringene i jordbruket, i løpende og faste priser, fordelt på de ulike kapitalgruppene, samt avdragsdelen av leasingkontrakter. SSBs investeringsstatistikk danner grunnlaget for Budsjettmemndas tall. Fra 2024 er tallene oppdatert fra SSBs Landbruksundersøkelse 2025, med data fra 2024.

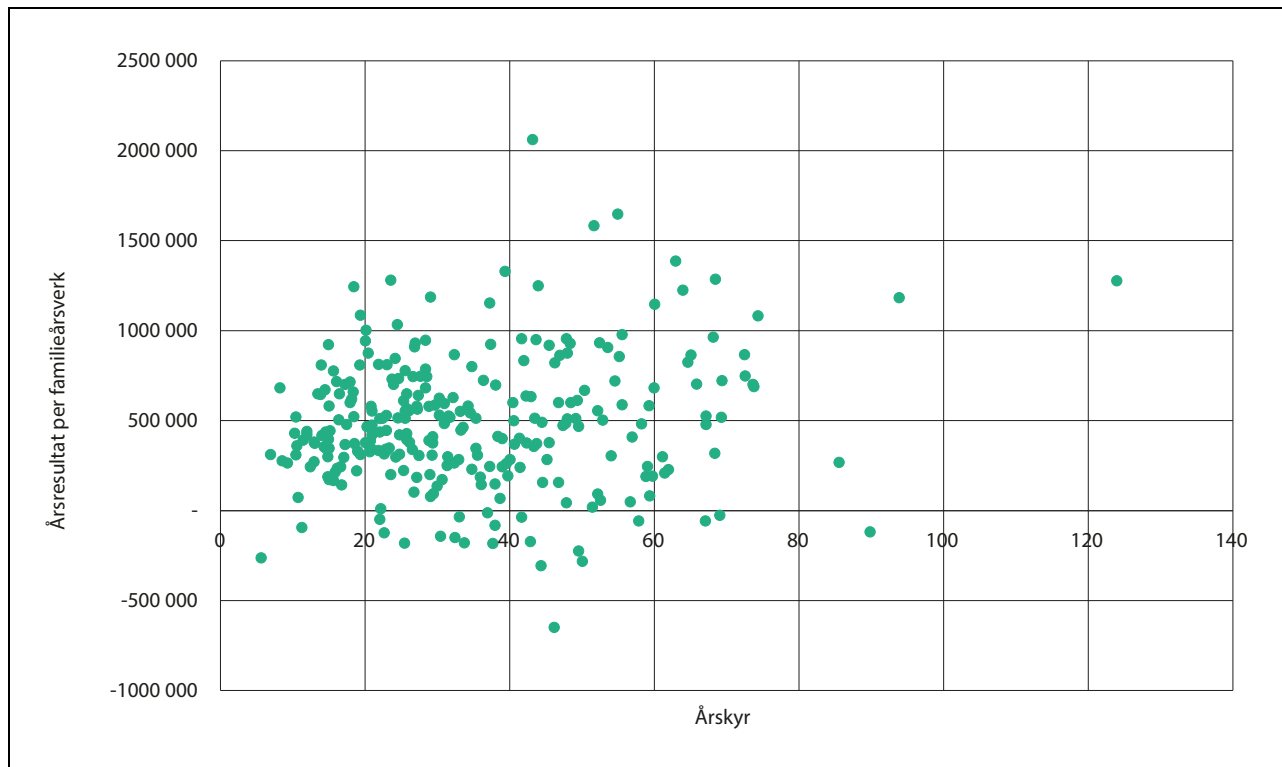
Målt i løpende priser, har bruttoinvesteringene i jordbruket aldri vært høyere enn i 2025 med om

Tabell 3.6 Årsresultat per familieårsverk på referansebrukene, inkl. inntektsverdi av jordbruksfradraget og volumfremregning fra 2024. Kroner per årsverk.

	2024 ¹	2025 ²	2026 ³	
1	Melk. 35 årskyr	512 400	676 700	690 200
2	Korn. 559 dekar	788 500	901 500	751 300
3	Sau. 157 vinterfôra	250 000	355 200	383 500
4	Melkegeit. 166 årsgeiter	599 800	686 400	695 900
5	Svin/korn. 50 avlssvin	701 400	831 700	1 086 300
6	Egg/planteproduksjon 6.300 høner	902 900	1 101 500	1 243 800
7	Poteter 134 daa + 259 daa korn	859 200	961 200	938 600
8	30 ammekyr	244 400	313 100	373 500
9	60 dekar frukt og bær	783 600	884 500	983 600
10	174 daa grønnsaker + korn	1 015 800	1 061 900	988 000
11	Fjørfselakt og planteprodukter	1 410 700	1 408 900	1 387 300
12	Økologisk melk. 35 årskyr, landet	635 800	854 100	889 100
13	Melk. 17 årskyr, landet	472 400	580 100	583 600
14	Melk. 56 årskyr, landet	573 000	797 900	821 400
15	Melk. 73 årskyr, landet	677 300	927 900	967 000
16	Melk. 43 årskyr, Østlandet (1 og 3)	549 500	737 700	753 000
17	Melk. 33 årskyr, Østlandet (5a)	499 900	659 600	664 200
18	Melk. 38 årskyr, Jæren (2)	536 100	695 400	719 900
19	Melk. 32 årskyr, Vestlandet (5b)	465 200	620 500	635 300
20	Melk. 46 årskyr, Trøndelag (4)	519 500	707 200	719 400
21	Melk. 33 årskyr, Nord-Norge (6,7)	569 200	736 900	752 000
22	Korn. 367 daa, Østlandet	688 100	839 000	700 800
23	Korn. 882 daa, Østlandet	1 078 100	1 231 100	1 077 900
24	Sau. 156 vinterfôra, Sør-Norge (5a, 5b)	261 000	371 300	401 900
25	Sau. 150 vinterfôra, Nord-Norge (6,7)	198 200	282 900	296 700
26	Sau. 86 vinterfôra, landet	188 600	261 100	278 100
27	Sau. 262 vinterfôra, landet	354 900	491 200	535 200
28	Ammeku 29 kyr (5a, 5b, 6, 7)	296 300	361 700	426 500
29	Ammeku 31 kyr (1, 3, 4)	135 800	197 900	237 800
30	Ammeku 42 kyr, landet	304 700	394 100	473 400

¹ 1845 timer i et årsverk² 1810 timer i et årsverk³ 1755 timer i et årsverk

Kilde: Budsjettnemnda



Figur 3.8 Årsresultat per årsverk og driftsomfang for brukene i melkeproduksjon, 2024-tall. Ett punkt per bruk i driftsgranskingene.

Kilde: NIBIO/BFJ

Tabell 3.7 Median for årsresultat per familieårsverk og høyeste og laveste halvdel for referansebrukene. Kroner per familieårsverk.

		Laveste halvdel	Median	Høyeste halvdel
1	Melk. 35 årskyr. 281 bruk	249 317	489 364	802 920
2	Korn. 559 dekar korn. 70 bruk	142 223	819 687	1 679 706
3	Sau. 157 vinterføra sauer. 116 bruk	32 009	228 584	474 623
4	Melkeproduksjon geit. 166 årsgeiter. 20 bruk	435 771	633 080	800 280
5	50 avlssvin + 404 dekar korn. 25 bruk	53 417	478 389	1 375 479
6	6325 høner + 288 dekar korn. 20 bruk	451 760	948 167	1 506 007
7	134 dekar poteter + 259 daa korn. 20 bruk	191 414	878 893	1 430 954
8	30 ammekyr. 67 bruk	-47 325	257 624	630 401
9	60 dekar frukt og bær. 26 bruk	362 925	775 923	1 341 559
10	174 daa grønnsaker+273 daa korn. 16 bruk	280 007	1 022 159	1 881 499
11	Fjørfekjøtt/planteprodukter. 20 bruk	611 696	1 226 617	2 437 558

Kilde: Budsjettnemnda

lag 11,4 mrd. kroner. Det budsjetteres med en ytterligere økning til 12,2 mrd. kroner i 2026. Målt i faste 2024-priser er sum investeringer inkludert leasing tilbake på nivåene fra 2016–2020.

Statens bidrag til investeringer er betydelig. I 2025 ble det innvilget 1 543 mill. kroner i tilskudd til 1 264 investeringsprosjekter i bygninger og til andre utviklingsrettede tiltak i landbruket. En stor

Tabell 3.8 Bruttoinvesteringer i jordbruket. Løpende og faste priser. Mill. kroner.

	Løpende priser				Faste 2024-priser			
	Bygninger	Maskiner og redsk.	Annet	Sum	Sum	Endring	Leasing avdr.del	Sum inkl. leasing
2013	4 010	2 158	357	6 525	11 111	-4,7 %	873	11 984
2014	3 814	2 062	431	6 307	10 331	-7,0 %	861	11 192
2015	4 224	2 142	407	6 773	10 634	2,9 %	858	11 492
2016	4 688	2 223	523	7 434	11 693	10,0 %	889	12 582
2017	4 824	2 237	566	7 627	11 642	-0,4 %	937	12 579
2018	5 097	2 252	605	7 954	11 605	-0,3 %	966	12 571
2019	5 370	2 266	627	8 263	11 603	0,0 %	1 000	12 603
2020	5 643	2 337	627	8 607	11 365	-2,1 %	978	12 343
2021	5 916	2 295	578	8 788	10 824	-4,8 %	1 155	11 979
2022	6 082	2 495	604	9 182	10 380	-4,1 %	1 142	11 522
2023	6 249	2 696	543	9 488	9 950	-4,1 %	1 098	11 048
2024	6 415	2 897	637	9 949	9 949	0,0 %	1 090	11 039
2025*	7 624	3 111	760	11 495	11 048	11,0 %	1 129	12 177
2026**	8 417	2 993	793	12 203	11 281	2,1 %	1 171	12 452

* Foreløpige tall

** Budsjett

Kilde: Budsjettnemnda

del av investeringstilskuddene går til melke- og storfeproduksjonen for å imøtekomme kravet om løsdrift, som trer i kraft i 2034.

3.4.3 Utvikling i sysselsetting

Jordbruket stod i 2024 og 2025 for 1,6 pst. av den samlede sysselsettingen i Norge, mot 2,2 pst. i 2010, ifølge Budsjettnemnda. I tillegg leverer mange foretak varer og tjenester til landbruket, og det er en omfattende næringsvirksomhet knyttet til videreforedling og omsetning av landbruksvarer.

Tabell 3.9 viser utviklingen i antall jordbruksbedrifter i drift, antall årsverk totalt og antall familieårsverk siden 1999. Arbeidsforbruket er basert på anslag fra SSBs arbeidskraftsundersøkelse fra 2023. Budsjettnemnda har også gjort estimater og framskrivinger for årene undersøkelsen ikke er utført. Familieårsverk inkluderer arbeid utført av bruker og ektefelle/partner, deres barn, foreldre og søsken. Alt familiarbeidet, lønnet eller ubetalt, inngår i de aktive jordbruksbedriftenes familieårsverk. Antall familieårsverk er prognosert å øke frem til 2027, til tross for at antall arbeidstimer

Tabell 3.9 Antall jordbruksbedrifter, årsverk og familieårsverk i 1 000 stk., 1999–2025

År	1999	2005	2010	2015	2020	2022	2023	2024	2025	2026 ¹
Jordbruksbedr.	70,70	53,00	46,62	42,02	38,71	37,92	37,16	36,72	36,57	36,11
Årsverk totalt	79,90	61,70	49,70	44,75	42,70	41,95	41,70	41,70	42,50	43,70
Familieårsverk			37,50	34,30	31,70	31,30	31,40	31,05	31,60	32,40

¹ Foreløpige tall

Kilde: Budsjettnemnda

som totalt legges inn i sektoren fortsatt er fallende. Dette skyldes at reduksjonen i timetall per familieårsverk, som Stortinget har vedtatt, fordeles per år frem til og med 2027.

3.4.4 Strukturutvikling

Samlet sett over det siste tiåret, inkl. prognose for 2026, har antall jordbruksbedrifter gått ned med i overkant av 10 pst., om lag 4 200 bedrifter. Den årlige reduksjonen har vært 1,4 pst. Gjennomsnittlig areal per jordbruksbedrift har økt med 29 dekar i samme periode, fra 244 dekar til 274 dekar, eller 12 pst. Gjennomsnittstall for antall dyr eller dekar preges av at mange jordbruksbedrifter har flere produksjoner, hvor noen produksjoner er typiske tilleggsproduksjoner. Strukturutviklingen innebærer generelt at bedriftene spesialiseres.

Antallet jordbruksbedrifter går ned, samtidig som det totale jordbruksarealet holder seg relativt stabilt. Fra 2017 til 2026 har totalt jordbruksareal økt med 0,3 pst. ifølge Budsjettneemnda. Arealet til bedrifter som går ut av næringen overtas i stor grad av eksisterende bedrifter, enten via salg eller leie. I 2024, som er siste oppdaterte året med tall for leid areal, hadde 66 pst. av jordbruksbedriftene leid areal, og i underkant av 49 pst. av jordbruksarealet i drift var leid. Hver jordbruksbedrift leide i snitt 130 dekar i 2024, mens tilsvarende tall for 2020 var 118 dekar. Statistikken viser stor regional variasjon. Nordland, Troms og Finnmark hadde størst andel jordbruksbedrifter med jordleie. Rogaland og Østfold har både den laveste andelen jordbruksbedrifter med jordleie og lavest andel leid jordbruksareal.

I 2020 var det 7 145 jordbruksforetak med melkekyr. I 2025 viser foreløpige tall at antallet var redusert til 6 043. Samtidig har gjennomsnittlig antall melkekyr per foretak økt fra 29,9 melkekyr i 2020 til 34,8 i 2024. Krav om løsdrift i storfehold trer i kraft 1. januar 2034, noe som medfører et omstillingsbehov for de storfeprodusentene som fremdeles har båsfjøs. Tall fra Tine og Kukontrolen viser at 80 pst. av melka ble produsert i løsdriftsfjøs i 2024. 40 pst. av besetningene er imidlertid fortsatt i båsfjøs. Agder, Troms og Vestland er regionene med den høyeste andelen båsfjøs. Gjennomsnittlig antall liter kvote som ble disponert av et melkeproduksjonsforetak har økt fra 228 736 liter i 2020 til 257 491 liter i 2025.

Fra og med 2022 har det ikke vært det mulig å se hvor stor andel av grunnkvoten som er utleid eller inngår i samdrift pga. endringer i fagsystemet. Strukturutviklingen i noen plante- og husdyr-

produksjoner i perioden 2000 til 2025 går frem av tabell 3.10.

3.4.5 Overføringene til jordbruket

OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av jordbrukets samlede brutto inntekt. Beregningene omfatter både budsjettstøtte og virkning av importvernet (skjermingsstøtte), dvs. forskjellen mellom verdensmarkedspris og norsk pris. I tillegg kommer verdien av særskilte skatte- og avgiftsordninger. Beregningene skal i prinsippet gi et totalmål for støtten til produsentene. For Norges del er jordbruksfradraget i skatteligningen et eksempel på en skatteordning som også inkluderes i beregningene. PSE-prosentsen gir med andre ord en indikasjon på støttenivået. Den gir ikke grunnlag for en nøyaktig sammenligning mellom land, fordi det varierer hvor stor andel av jordbruksproduksjonen som inngår og hvilke virkemidler som er inkludert.

Norge har, sammen med Island, Sveits og Sør-Korea, den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene, jf. figur 3.9.

Støttenivået i Norge, målt ved PSE-prosentsen har i gjennomsnitt vært på i underkant av 47 mellom 2022 og 2024. Prosentsen varierer noe fra år til år, i hovedsak pga. svingninger i verdensmarkedspriser på en rekke landbruksprodukter. Endringer i PSE-prosentsen kan også skyldes endringer i det interne støttenivået og valutakurser. Tabell 3.11 gir en oversikt over PSE for Norge og sammenlignbare land.

OECDs system for støtte målt i PSE kan ikke sammenlignes direkte med WTOs inndeling av internstøtte, bl.a. fordi WTO-beregningene benytter administrerte priser og verdensmarkedspriser fra 1986–1988 til å beregne «skjermingsstøtten». WTO-beregningene angir derfor ikke et lands oppdaterte skjermingsstøtte. Når det gjelder Norges forpliktelser på internstøtte, vises det til kapittel 5.3.

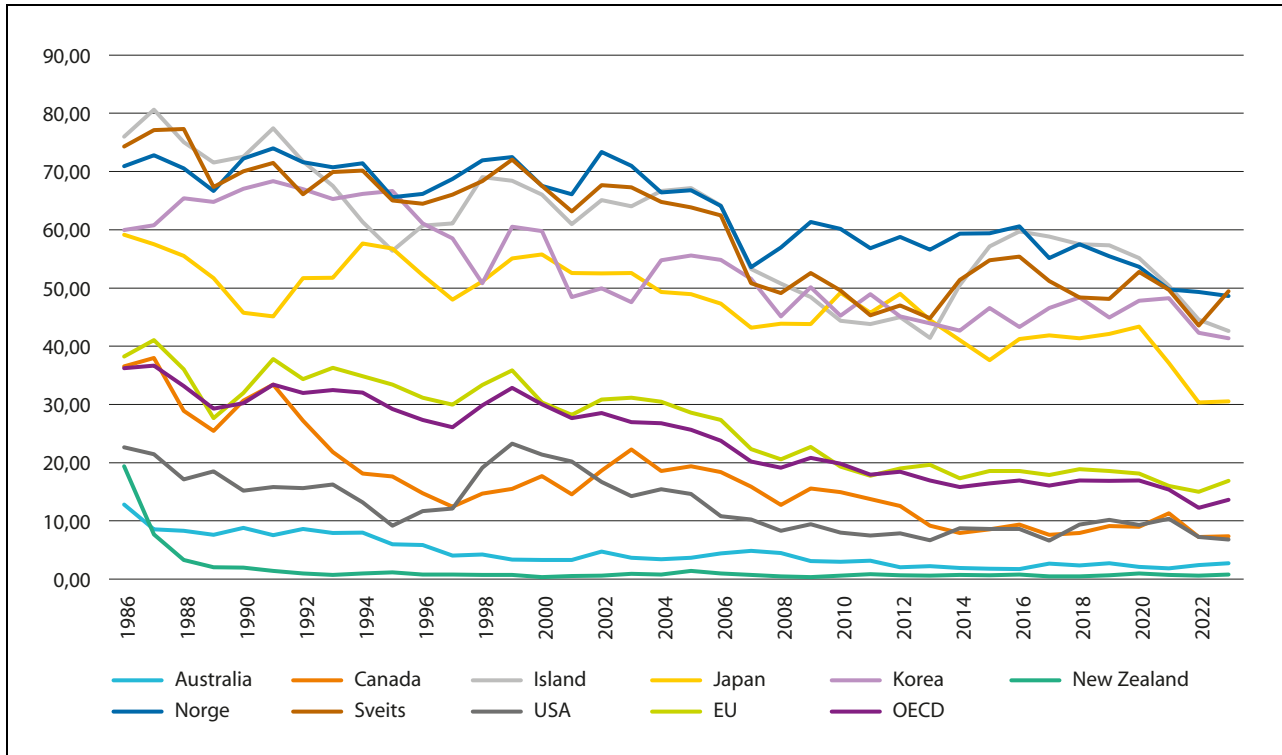
CSE (Consumer Support Estimate) måler netto overføringer mellom forbrukere og jordbrukssektoren, og er et uttrykk for den «implisitte skatt» som pålegges forbrukerne som følge av landbrukspolitikken (negativ verdi fordi det er en overføring fra forbrukerne). En negativ verdi betyr at forbrukerne i praksis betaler høyere priser enn verdensmarkedsnivået, altså en implisitt kostnad for forbrukerne. Norges prosentvise CSE var i 2024 på -4,4 pst. Gjennomsnittet for OECD-land lå på -3,3 pst.

Tabell 3.10 Strukturutvikling for noen produksjoner, 1999–2025.

Type jordbruksbedrift	1999	2010	2020	2024	2025*
Korn og oljevekster					
Antall bedrifter	21 909	13 533	10 121	9 566	9 419
Areal, 1000 dekar	3 282	3 071	2 832	2 821	2 842
Areal per bedrift	150	227	280	295	302
Poteter					
Antall bedrifter	10 260	2 795	1 505	1 349	1 368
Areal, 1000 dekar	148,5	132,4	115,1	118,7	123,1
Areal per bedrift, alle	14,5	47,4	76,5	88,0	90,0
Areal per bedrift > 10daa	55,6	100,7	141,7	164,5	170,4
Grønnsaker på friland					
Antall bedrifter	2 123	1 044	907	907	917
Areal, 1000 dekar	60,2	71,2	82,5	90,6	92,3
Areal per bedrift, alle	28,3	68,2	90,9	99,9	100,6
Melkekyr					
Antall bedrifter	22 659	11 130	7 145	6 194	6 043
Antall melkekyr, 1000 stk.	313	238	214	207	210
Melkekyr per bedrift	13,8	21,4	29,9	33,5	34,8
Ammekyr					
Antall bedrifter	5 464	5 203	5 894	5 847	5 774
Antall ammekyr, 1000 stk.	37	70	106	109	109
Ammekyr per bedrift	6,7	13,4	18,0	18,7	18,9
Sau					
Antall bedrifter	22 709	14 779	13 807	12 902	12 821
Antall sau, 1000 stk.	955	923	903	877	874
Sau per bedrift	42,1	62,4	65,4	67,9	68,2
Purker					
Antall bedrifter	3 676	1 460	950	791	786
Antall purker, 1000 stk.	97	95	74	63	61
Purker per bedrift	26,5	65,1	78,1	79,9	78,1
Verpehøner (jordbr.bedr. > 500 høner)					
Antall bedrifter	1 186	657	610	610	646
1000 verpehøner	3 101	3 926	4 570	4 596	4 920
Verpehøner/bedrift	2 615	5 975	7 492	7 535	7 616

* Foreløpige tall

Kilde: Budsjettnemnda



Figur 3.9 Utvikling i PSE-prosent for utvalgte land.

Kilde: OECD

Tabell 3.11 Gjennomsnittlig PSE-prosent for Norge og andre land.

	1986–88	2000–02	2022–24	2022	2023	2024
OECD-gjennomsnitt	35	28	13	12	14	14
EU	38	30	16	15	17	17
Norge	71	69	47	44	48	48
Sveits	76	66	49	45	49	51
Island	77	64	47	45	45	52
Japan	57	54	32	30	30	35
Sør-Korea	62	53	40	41	40	41

Kilde: OECD (2024), Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025

3.5 Natur, miljø og klima

I dette kapitlet rapporteres det på målsettingen om bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser. Det vises for øvrig til nettbasert miljø- og klimastatistikk fra Landbruksdirektoratet, miljøstatus.no, vann-nett.no, SSB og Resultatkontrollen for gjennomføring av landbrukspolitikken.

Norsk landbruk har lange tradisjoner for bærekraftig forvaltning som både ivaretar og tar hensyn til miljø, kulturlandskap og naturmangfold. Norsk jordbruk bidrar til å holde arealer i hevd, og ivaretar naturmangfold gjennom beiting, annen skjøtsel og bærekraftig bruk. Gjengroing, fremmede arter, oppdyrking og gjødsling kan true kulturlandskapets naturmangfold. Plantevernmidler kan også være en trussel, særlig mot insekter. Jordbruks-

drift medfører forurensning av natur og miljø gjennom blant annet tap av jordpartikler og næringsstoffer, og utslipp av ammoniakk og klimagasser. Utvikling i kunnskap og virkemidler har bidratt til at aktiviteten på mange områder er mer miljøvennlig i dag enn for 30–40 år siden. Målretting av miljøvirkemidlene har stått sentralt. Det er etablert virkemidler over jordbruksavtalen som bidrar både til å redusere belastningen på klima og miljø, og ivaretar natur- og miljøgoder. Det har over flere år vært en betydelig forsterket innsats for å redusere avrenningen for å bidra til å oppnå målet om god tilstand i jordbrukspåvirkede vannforekomster.

3.5.1 Klimaavtalens regnskap for utslipp og opptak

I 2019 inngikk Solberg-regjeringen og organisasjonene i jordbruket, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, en intensjonsavtale om å redusere klimagassutslipp og øke opptaket av karbon fra jordbruket med 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter samlet for perioden 2021–2030⁵.

Det er etablert en regnskapsgruppe for intensjonsavtalen, som skal føre regnskap for oppfølging av klimaavtalen, og som skal gjøre opp status for avtalepartenes arbeid med å oppfylle avtalen i forbindelse med de årlige jordbruksforhandlingene. Rapporteringen skal gi grunnlag for at partene skal kunne vurdere om progresjon og utvikling er som forutsatt i klimaavtalen. Metodikken for regnskapsføring ble presentert i Prop. 121 S (2022–2023).

Klimaavtalens regnskap for utslipp og opptak, som utarbeides årlig, gir oversikt over jordbruksrelaterte utslipp i sektorene jordbruk, energibruk og arealbruk slik det føres i det offisielle klimagassregnskapet. De faktiske utslippene påvirkes både av hvordan bonden drifter gården sin og av forhold som man ikke kan påvirke, som f.eks. vær og klima. For noen av disse tiltakene mangler metode eller data for å kunne registrere de i det offisielle klimagassregnskapet.

Det totale utslippet i klimaavtalens regnskap for det fjerde året i avtaleperioden (2024), er beregnet til 7,46 mill. tonn CO₂-ekvivalenter. Mellom 2020 og 2024 ble utslippet redusert med 3,3 pst. Grunnen til sammenligning med 2020 er at det er siste året før avtalen trådte i kraft. De største kildene til utslipp i jordbrukssektoren, slik det avgrenses i det nasjonale klimagassregnskapet, er enterisk metan, metan og lystgass fra gjødselagring og lystgass fra dyrket mark. I perioden

2020–2024 har disse utslippene samlet gått ned med 4,8 pst., hovedsakelig på grunn av en nedgang i antallet melkekyr og sauer, og redusert bruk av mineralgjødsel. Utslipp fra energibruk i jordbruket er knyttet til oppvarming, samt traktorer og andre maskiner og redskaper. Mellom 2020 og 2024 har utslippet fra energibruk gått ned med 10,5 pst. Jordbruksrelaterte utslipp i arealbrukssektoren, er utslipp og opptak av klimagasser knyttet til hvordan arealene brukes. Utslipp og opptak fra arealbrukskategoriene dyrket mark og aktivt beita innmarksarealer er omfattet av avtalen, mens arealbruk knyttet til skog ikke er omfattet. Mellom 2020 og 2024 har de jordbruksrelaterte utslippene i arealbrukssektoren gått opp med 0,4 pst. Størsteparten av utslippene stammer fra oppdyrking av myr (organisk jord) og skog på organisk jord. Nydyrking på drenert organisk jord i tidligere og nyere tid fortsetter å frigjøre karbon og vil gi utslipp i mange år fremover, noe som også gir utslag i utslippsregnskapet. Utviklingen i utslipp i løpet av avtaleperioden, vil derfor påvirkes av nydyrking både før og etter avtalen ble inngått. Regnskapsgruppa kommer høsten 2026 med en hovedrapportering som skal gi partene i avtalen et faglig grunnlag for å vurdere om progresjon og utvikling er som forutsatt i avtalen.

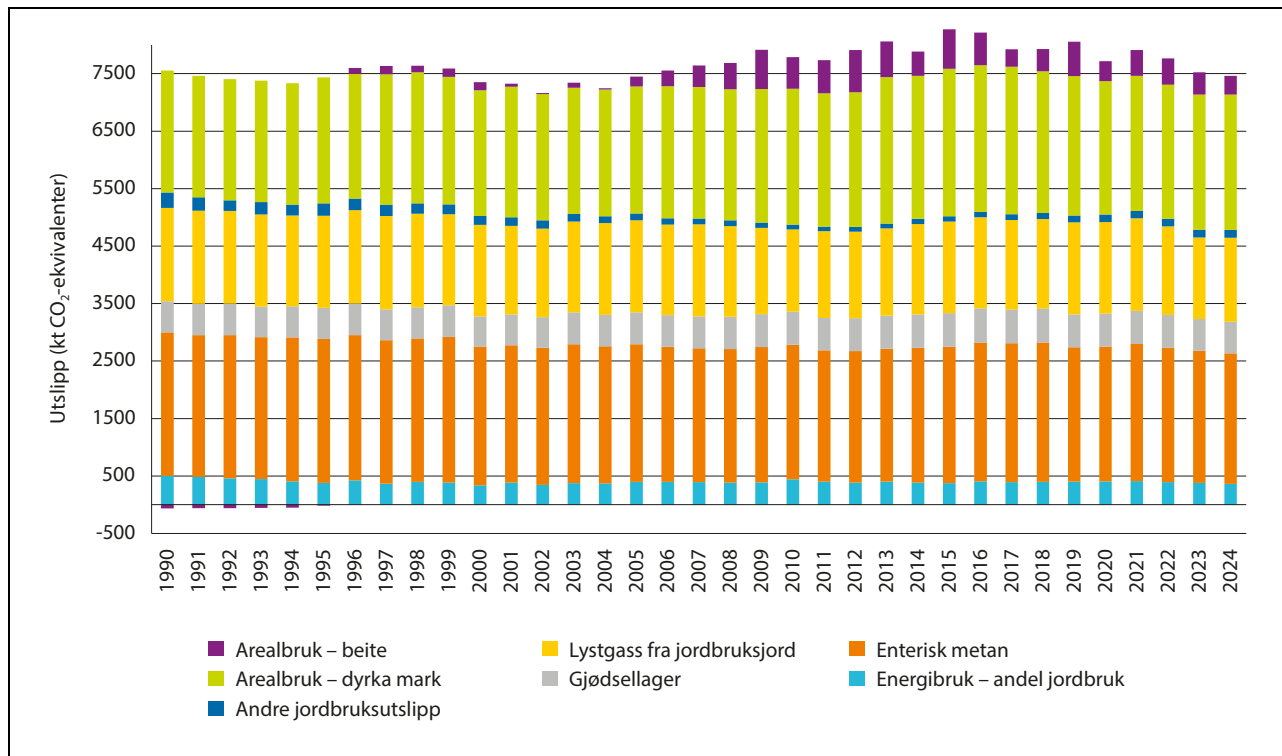
Figur 3.10 viser utviklingen i utslippene for alle kilder i klimaavtalens regnskap for utslipp og opptak på aggregert CRF-nivå for årene 1990–2024.

Regnskapsgruppa har også som oppgave å initiere prosjekter som kan bidra til et mer oppdatert klimagassregnskap for jordbruket. Det settes av midler på Klima- og miljøprogrammet til slike prosjekter.

På oppdrag fra regnskapsgruppa, har NIBIO gjennomgått kunnskapsgrunnlaget for lystgassutslipp fra dyrka mark ved tilførsel av gjødsel. Prosjektet ble ferdigstilt våren 2025 og ga en vurdering av om Norge bør gå fra standard faktorer til en eller flere nasjonale faktorer. Rapporten inneholder også en vurdering av om det er flere faktorer som bør deles opp enn vått/tørt klima og mineralgjødsel/husdyrgjødsel, og hva dette i så fall vil kreve av nasjonale utslippsfaktorer. Ifølge rapporten vil dette kreve feltforsøk hvor husdyrgjødsel og mineralgjødsel testes på ulike typer jord og areal alene og i kombinasjon, for å finne nasjonale faktorer for begge.

SSB har i 2025 gjennomført en kvalitetssikring av aktivitetsdata og mulig bruk av alternative datakilder på vegne av Regnskapsgruppa i 2025: Beite-tid for melkeku, proteininnhold i grovfôr og proteininnhold i kraftfôr for storfe, og slaktealder og -vekt for ungdyr av storfe. SSB fant mindre

⁵ Klimaavtalen for jordbruket – Landbruksdirektoratet



Figur 3.10 Jordbruksrelaterede utslipp og opptak i sektorene jordbruk, energibruk og arealbruk i perioden 1990–2024, CO₂-ekv.

Kilde: Miljødirektoratet.

utslippsendring ved oppdatering av datakilder for beitetid for perioden 2014–2024, og foreslår å bruke data fra Tine/Mimiro frem til 2013, og deretter oppdatere med data om beitetilskudd fra Landbruksdirektoratet. Proteininnholdet i grovfôr for storfe varierer over og under den konstante faktoren over tid, som viser at det er tilstrekkelig å beholde denne. Det samme gjelder dagens aktivitetsdata for proteininnhold i kraftfôr. Å bytte ut kilde for data om slaktevekt og –alder for ungdyr fra dagens data fra Tine/Mimiro med Animalias data for enterisk metan, gir lavere utslipp og viser at dagens nasjonale utslippsregnskap ikke underestimerer utslippet. Siden Tine/Mimiro sine data er tilpasset modellene for utslippsberegningene anbefaler SSB å beholde dette som datakilde.

NIBIO har også hatt i oppdrag fra regnskapsgruppa å vurdere om, og hvordan, bruk av biokull og fangvekster kan inkluderes i Norges nasjonale klimagassregnskap, i tråd med IPCCs retningslinjer og tilgjengelige norske data.⁶ Rapporten beskriver ulike metodiske tilnærminger og gir et første utkast til metodikk. For å kunne inkludere

tiltakene i utslippsregnskapet, kreves det utvikling av metodikk på Tier 2- eller Tier 3-nivå, samt konsistente aktivitetsdata, også tilbake til 1990.

3.5.2 Rapportering på enkeltordninger innenfor natur-, miljø- og klimaområdet

3.5.2.1 Genetiske ressurser – Bevaringsverdige husdyrraser

Hovedkriteriene for å definere en bevaringsverdig rase går frem av Nasjonal tiltaksplan for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser for mat og landbruk fastsatt av LMD i 2023. Nærmere presisering av grad av truethet går frem av Norsk genressurssenters *Handlingsplan for bevaringsverdige husdyrraser 2021–2025*⁷. For 2025 viser tallene en økning i antall avlsdyr i de bevaringsverdige husdyrrasene innen sau, hest og geit, mens det for første gang siden 2016 er en nedgang i antall avlsdyr for storfe. Ingen av de bevaringsverdige kurasene er lenger vurdert som «kritisk truet». Ingen av rasene er likevel så tallrike at de kan karakteriseres som «ikke truet».

⁶ Rapportere biokull og fangvekster i det nasjonale klimagassregnskapet – Et første utkast til metodikk – Nasjonalt vitenarkiv

⁷ Handlingsplan for bevaringsverdige husdyrraser

Antallet gammelnorsk spælsau fortsetter nedgangen de har opplevd de siste årene, men rasen er for tallrik til å bli omfattet av ordningen for bevaringsverdige husdyrraser. Norsk hestesenter følger opp Handlingsplan for bevaring av de nasjonale hesterasene. Fjording, dølahest og nordlands-/lyngshest er truet. Kaldblodstraveren er sårbar, men det rettes oppmerksomhet mot utvikling av innavl. Norsk hestesenter utarbeider hvert år en egen rapport med nøkkeltall for de bevaringsverdige rasene.

3.5.2.2 Nasjonalt program for jordhelse

Jordas fysiske, kjemiske og biologiske egenskaper er forutsetningen for produksjon av mat og biomasse. God jordhelse og økt innhold av karbon i jord har positive effekter for blant annet matproduksjon, klimagassutslipp, biologisk mangfold og vannmiljø. Jord i god tilstand bidrar til 13 av 17 bærekraftsmål og er av stor betydning for jordbruksystemets evne til å håndtere klimaendringene. I Meld. St. 11 (2023–2024) ble det varslet at det skal legges til rette for tiltak som styrker god jordhelse.

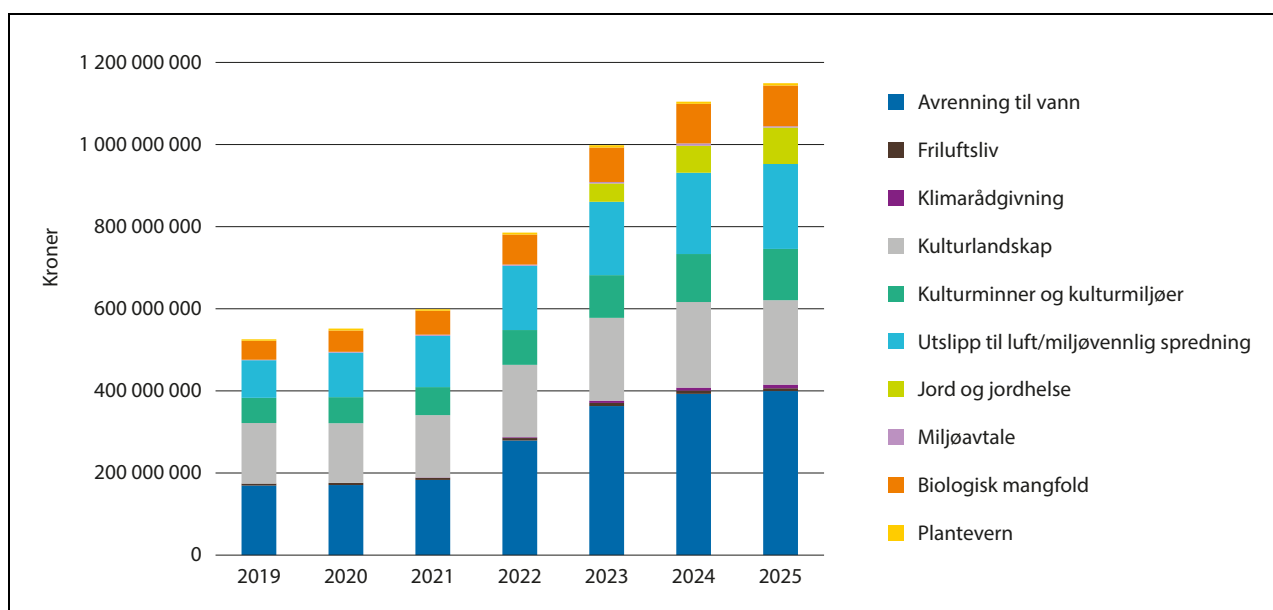
De siste årene har både krav og tilskudd blitt trappet opp for at større del av åpenåkerarealene skal ha plantedekke en større del av året. NIBIO har etablert overvåkingsprogram for jordbruksjord (JordVAAK). Overvåkingsprogrammet vil gi landsdekkende kunnskap om egenskaper som har betydning for jordhelsen: Erosjon, jordpakking, tap av organisk materiale og nærings-

stoffer, tap av jordbiodiversitet og forurensning. JordVAAK vil gi mulighet for å sette inn effektive forbedringstiltak hvis det viser seg at jordas egenskaper ikke fungerer optimalt, til det beste for miljøet og for matproduksjonen. Som en del av innføringen av det nye gjødselregelverket blir det nå etablert system for å samle inn analyseresultat fra gårdbrukernes jordprøver. Slik vil foretak og forvaltning i større grad ha en felles oversikt over utviklingen i norsk jordbruksjord.

3.5.2.3 Regionale miljøprogram

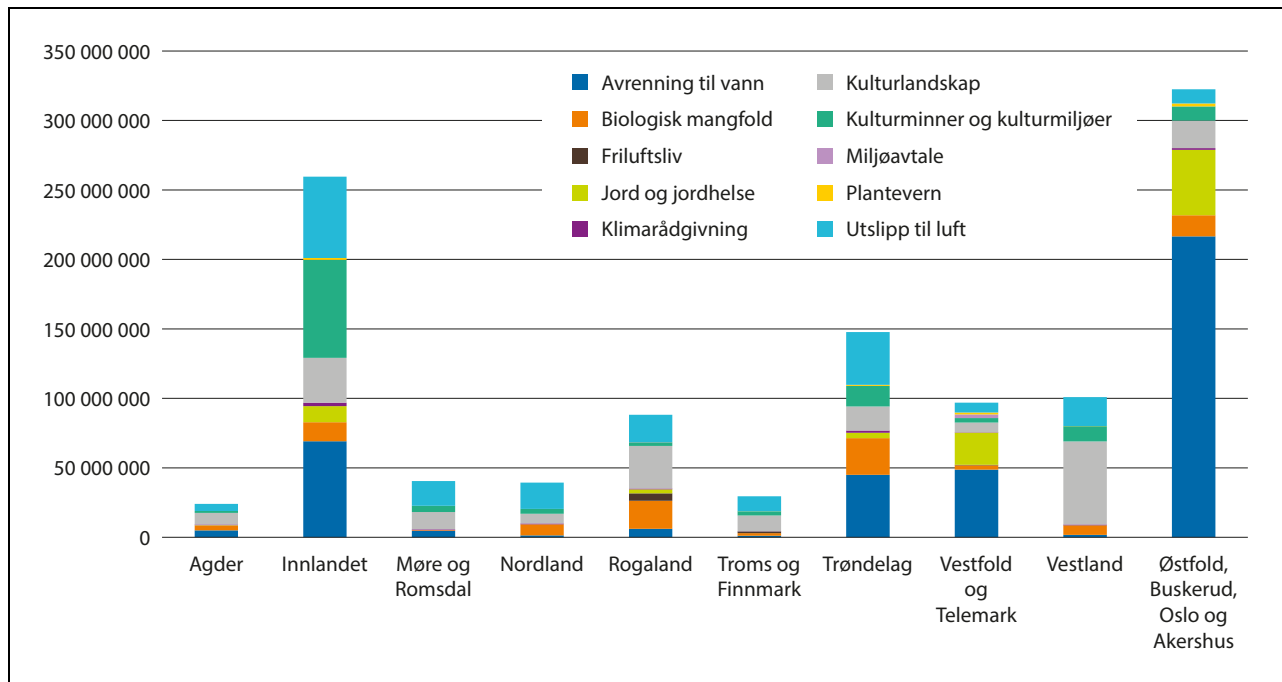
Regionalt miljøprogram (RMP) omfatter en sentral del av de mest målrettede miljøtiltakene og miljøvirkemidlene over jordbruksavtalen. Formålet er bevaring og skjøtsel av naturmangfold, kulturminner og kulturmiljøer i kulturlandskapet, og å redusere forurensning til vann og luft. På oppdrag fra avtalepartene leverte NIBIO i desember 2025 en evaluering av regionalt miljøtilskudd. Se kap. 7.3.9 for omtale og oppfølging av evalueringen.

I 2025 ble det, innenfor RMP, gjennomført tiltak på om lag 61 pst. av alle foretak som mottar produksjonstilskudd. Det var litt over 22 200 foretak 758 beitelag som fikk tilskudd. Det ble utbetalt ca. 1 142 mill. kroner for gjennomførte tiltak i 2025, en økning på ca. 42 mill. kroner fra 2024. Søknadsdata viser økende oppslutning om RMP med økende foretaksstørrelse. Økningen i rammen til RMP har vært på 117 pst. fra 2019 til 2025. Figur 3.11 viser økningen fordelt på de ulike hovedtemaene.



Figur 3.11 RMP-midler fra 2019 til 2025, fordelt på hovedområder. Kroner.

Kilde: Landbruksdirektoratet



Figur 3.12 Fordeling av tilskudd per miljøtema i RMP i 2025. Kroner. RMP følger statsforvalterembetene sin geografiske inndeling.

Kilde: Landbruksdirektoratet

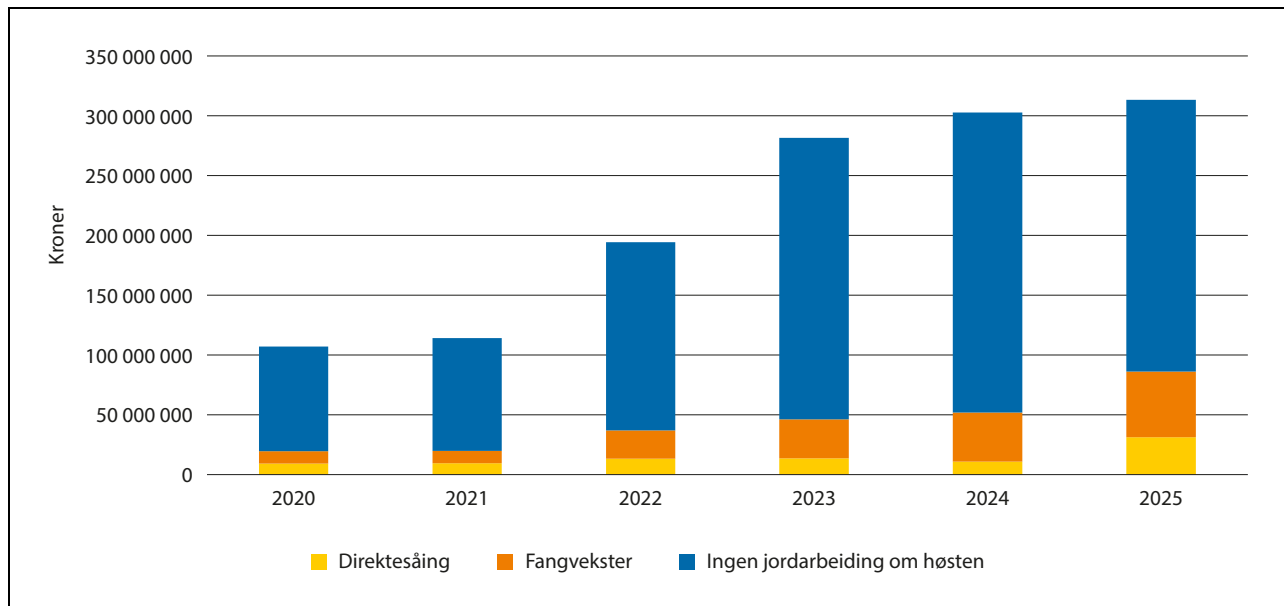
Det er stor variasjon i prioriteringer av tiltak i RMP mellom de ulike fylkene, jf. figur 3.12. Fylker med stor andel korndyrking bruker en betydelig andel av midlene til tiltak for å redusere erosjon og avrenning av næringsstoffer til vann og vassdrag, mens de øvrige fylkene særlig vektlegger tiltak som hindrer gjengroing og ivaretar verdifulle kulturlandskap og naturtyper. Den ulike prioriteringen av tiltak mellom fylker er i tråd med intensjonen for ordningen.

I tråd med intensjonen fra restaureringsvedtaket på Stortinget har de siste jordbruksoppkjørene hatt kraftfull satsing på vannmiljøtiltak i områder som drenerer til Oslofjorden, (i fylkene Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, Innlandet og Vestfold og Telemark). I tillegg er det nå innført forskrifter om regionale miljøkrav for jordbruket i disse områdene, for å sikre miljøforsvarlig drift og bidra til å opprettholde vannmiljømålet. Forskriftene stiller blant annet krav om redusert jordarbeiding om høsten og bruk av fangvekster for å redusere tap av fosfor, nitrogen og partikler. Om lag 1,8 mrd. kroner er innvilget til vannmiljøtiltak i Oslofjordområdet gjennom de regionale miljøprogrammene siden 2019.

Figur 3.13 viser omfanget i utbetalt tilskudd for tiltakene ingen jordarbeiding om høsten, direkte sådd høstkorn og fangvekster i Oslofjordfylkene fra 2020 til 2025.

Oppslutningen om tiltakene «Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel» har økt betydelig over flere år, og alle fylker har implementert disse tiltakene i RMP. Tiltakene bidrar til mindre utslipp av ammoniakk og lystgass, mindre avrenning av næringsstoff og partikler til vann og gir bedre utnyttelse av husdyrgjødsel. Om lag 18 pst. av RMP-midlene gikk til dette formålet i 2024, og tiltakene ble gjennomført på drøyt 3 mill. dekar, en økning på om lag 1,2 mill. dekar fra 2019.

I jordbruksoppkjøret i 2024 og 2025 ble avtalepartene enige om at tilskudd til klimarådgiving skulle tas ut av RMP med tilhørende regionale forskrifter, og opprettes som egen tilskuddsordning i en nasjonal forskrift. Forskrift om tilskudd til klimarådgiving ble fastsatt 23.2.2026 og ordningen er plassert på Landbrukets utviklingsfond, LUF. I 2025 var det 1 064 foretak som fikk innvilget tilskudd til klimarådgiving over RMP, en liten nedgang siden 2024.



Figur 3.13 Tilskuddsmidler til ulike vannmiljøtiltak i RMP i nedbørfeltet til Oslofjorden (Østfold, Buskerud, Oslo, Akershus, Innlandet og Vestfold og Telemark) i årene 2021–2025. Kroner

Kilde: Landbruksdirektoratet

3.5.2.4 Rapportering på miljøvirkemidler i Landbrukets utviklingsfond

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Formålet med SMIL er å ivareta natur- og kulturmiljøverdiene i kulturlandskapet, samt redusere forurensingen fra jordbruket. Ordningen skal gi mer målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger.

SMIL-ordningen forvaltes av kommunene og i 2025 ble det innvilget 267,8 mill. kroner, en økning på 28,6 mill. kroner fra 2024. Totalt var det 3 466 prosjekter som fikk innvilget tilskudd. Det ble innvilget tilsagn på mer enn årets innvilgningsramme. Dette skyldes inndratte midler i løpet av året.

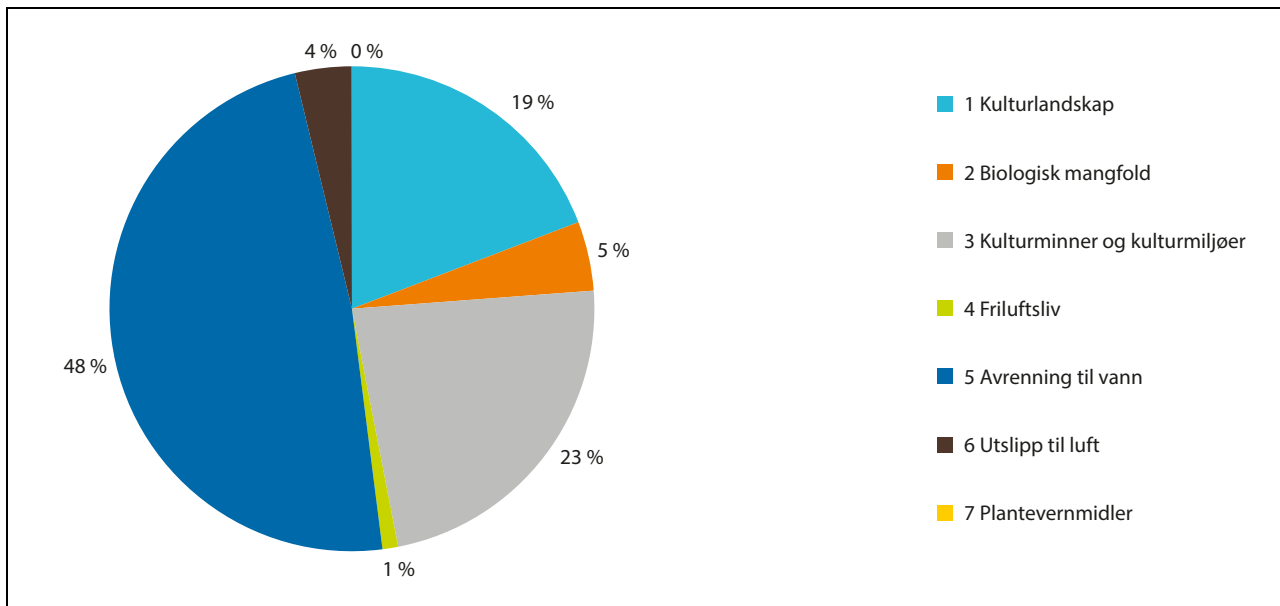
Tradisjonelt har den største andelen av SMIL-midlene blitt innvilget til kulturlandskapstiltak, (biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljø), men over tid har en stadig større andel av midlene gått til forurensingstiltak, særlig tiltak mot utslipp til vann. I 2025 ble det innvilget mer midler til miljøtema «Avrenning til vann» alene, enn til alle miljøtemaene under hovedformålet «Kulturlandskap» til sammen. Denne dreiningen kan forklares med behov for blant annet tilpasning til et endret klima og oppfølging av regionale vannforvaltningsplaner, der tiltak for å redusere utslipp til vann er avgjørende for å nå målet om god tilstand etter vannforskriften. Dette er også i tråd med overordnede føringer om å prioritere

vannmiljøtiltak, særlig i fylkene rundt Oslofjorden, se figur 3.14 for innvilgning av tilskuddsmidler innen hovedområder.

Drenering

Drenering er et viktig ledd i tilpasningen til et endret klima med mer nedbør. God drenering kan redusere faren for erosjon i form av overflateavrenning som fører til tap av jord og fosfor, og på den måten også bidra til bedre vannkvalitet. Dreneringssystemet er imidlertid også hovedveien for nitrogenavrenning fra jordbruket. Godt drenert jord gir mindre dannelse av lystgass enn dårlig drenert jord. Dette er avhengig av om dreneringen utføres på organisk eller mineralsk jord, kombinert med god gjødslingsplanlegging. Godt drenert jord gir også redusert bruk av gjødsel per produsert enhet, som medfører en positiv klima- og miljøeffekt.

Økte tilskuddssatser fra 1.7.2023 førte til betydelig økt aktivitet fra midten av 2023. Avtalepartene ble i 2023 enige om å øke satsen for dreneringstiltak til 4 000 kroner per daa for systematisk grøfting og økt sats på 60 kroner per løpeter grøft med en øvre grense på 4 000 kroner per daa. For å sikre forutsigbare vilkår ble partene enige om at satsen skal ligge fast på dette nivået. Innvilget beløp i 2025 ble 239,2 mill. kroner til 3 482 søknader, noe som vil bidra til å drenere over 59 000 dekar jordbruksareal. Om lag 30 pst.



Figur 3.14 SMIL-midler fordelt på miljøtema/deltema i 2025. Prosent.

Kilde: Landbruksdirektoratet

av tilsagnene om tilskudd går til drenering av leid jord. Siden ordningen ble innført i 2013, er det innvilget tilskudd til drenering av 629 550 dekar jordbruksareal. Det er fortsatt stort behov for å drenere arealer, noe også Riksrevisjonen viste til i sin rapport *Matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet* (Dokument 3:4 (2023–2024)).

Levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg

Tilskuddets formål er å redusere utslipp av klimagasser fra husdyrgjødsel, gjennom å støtte jordbruksforetak som leverer husdyrgjødsel til biogassanlegg. Når husdyrgjødsel blir brukt i produksjon av biogass reduseres lagringstida av gjødsel, og dermed reduseres utslipp av metan og lystgass fra gjødsellager. Samtidig produseres det klimavennlig biogass som kan komme til erstatning for fossile drivstoff. Norsk biogassproduksjon og bruken av husdyrgjødsel som substrat i produksjonen går stadig opp.

Landbruksdirektoratet mottok 109 søknader for gjødsel brukt til biogassproduksjon i 2025, med en samlet tilskuddsutbetaling på om lag 23,5 mill. kroner.

Enova vedtok i 2025 støtte til fem prosjekter innen biogassproduksjon med til sammen 226 mill. kroner i investeringsstøtte. Enova gir støtte til industrielle anlegg og innovative teknologier med spredningspotensial. Gårdsanlegg som vil satse på fornybar energi kan motta støtte

fra Bionova gjennom Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket, se omtale i kap. 3.3.3.14.

Klimasmart Landbruk

Landbrukets Klimaselskap ble etablert av næringen i 2016. Selskapet har som formål å bidra til klimaløsninger for å redusere klimaavtrykket og legge til rette for klimatilpasninger i landbruksnæringen, samtidig som næringens konkurransekraft sikres. For å oppnå denne visjonen er det en målsetting å kunne tilby bonden en gratis klimakalkulator for alle produksjoner. Det er i perioden 2017 til 2026 stilt om lag 120 mill. kroner på kap. 1142 og kap 1150 til disposisjon for Landbrukets Klimaselskap og utvikling av klimakalkulator for ulike jordbruksproduksjoner. For 2025 og 2026 ble det avsatt til sammen 24 mill. kroner til utvikling av ny digital plattform for klimakalkulatorene. Arbeidet ventes å starte opp i 2026.

Gjennom 2025 har det vært rettet innsats mot: 1) utvikling av nye og videreutvikling av eksisterende kalkulatorer i nært samarbeid med forskningen, 2) å kommunisere ut til rådgivere og bønder som skal bruke kalkulatoren, og 3) å få til digital flyt av data som allerede er registret hos bonden. Klimaselskapet rapporterer at det fortsatt mangler kalkulator på enkelte produksjoner. Gjennom grøntnæringens bærekraftprosjekt har det vært dialog om økt satsing på utvikling av flere

klimakalkulatormoduler. Dette arbeidet fortsetter i 2026. Det pågår for tiden en strategiprosess i klimaselskapet, som fortsetter i 2026.

I begynnelsen av april 2026 var det 11 400 klimaberegninger av norske gårder i kalkulatoren. Flere initiativ, slik som Tines bærekraftstillegg, har gjort at antall beregninger har økt. I 2025 innførte HOFF et krav om at potetprodusenten måtte ha gitt sitt samtykke i klimakalkulatoren. I mars 2026 annonserte Nortura og KLF at de vil lansere insentiver høsten 2026.

MetanHUB

Avtalepartene ble i jordbruksforhandlingene 2023 enige om å støtte etablering av MetanHUB med 10 mill. kroner for 2024. Det ble vedtatt 10 mill. kroner for 2025 og 15,5 mill. kroner for 2026. Tine er prosjekteier og mange landbruksaktører er involvert. Formålet med MetanHUB er forskning på effekten av flere typer metanreducerende fôrvarer under norske forhold, og utprøving av tildelingsmetoder for ulike driftsopplegg. Bruken av metanreducerende fôrvarer skal være forenlig med norsk husdyrhold og ressursgrunnlag, god dyrevelferd, mattrygghet og forbrukeraksept. Prosjektet har i 2025 blant annet utført flere forsøk: to forsøk med 3-NOP⁸ (Bovaer) til melkeku, som nå er avsluttet, og kalsiumnitrat (SilvAir) til ammeku i felt. I 2026 utføres forsøk med praktisk uttesting av kraftfôr med økt innhold av rapsfett til melkegeit, og praktisk uttesting av SilvAir og økt innhold av rapsfett til ammeku og sau. Det er også undersøkt om genetik hos melkekyr er av betydning for effekten av metanreducerende fôrvarer. Det er opprettet en nettside (www.metanhub.no) for fortløpende formidling av resultater.

Stortinget ba i februar regjeringen om å legge til grunn at bruk av metanreducerende fôrvarer ikke skal være et krav for å motta husdyrtilskudd, slik det ble varslet i sluttprotokollen for jordbruksavtalen 2025.

Tilskudd til tiltak i beiteområder

Tilskuddet skal legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Indirekte bidrar tilskuddet til å forhindre gjengroing av kulturlandskapet.

Det gis tilskudd til investeringer i faste infrastrukturtiltak på utmarksbeite, som sperregjerder, ferister, bruer og sanke- og skilleanlegg. Det gis

også tilskudd til elektronisk overvåkingsutstyr for beitedyr (radiobjeller mv.), elektronisk gjerde-teknologi og ulike typer planleggings- og tilretteleggingsprosjekter. Tilskuddet gis primært til beitelag (fellestiltak), men kan også gis til enkeltprodusenter når det på grunn av naturgitte eller driftsmessige forhold ikke ligger til rette for samarbeid. For 2026 ble det avsatt 41 mill. kroner til ordningen. Av dette var 6,5 mill. kroner øremerket til CWD-tiltak i Nordfjella og på Hardangervidda. Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus forvalter disse midlene i samarbeid med statsforvalterne i Vestfold og Telemark og i Vestland. Det var også enighet om øremerking av 1 mill. kroner til videreføring av Norsk Sau og Geit sitt arbeid med rådgiving av beitelag.

Det er stor interesse for investeringer i teknologi på beitedyr. Dette gjelder både teknologi som kan spore dyr på utmarksbeite (radiobjeller) og teknologi som kan styre beitedyrene.

Det søkes om tilskudd langt ut over rammen, men søknadsbeløpet gir ikke et fullstendig bilde av behovet. Det er kjent at tilskuddsrammen er begrenset, samtidig som kostnadene ved investeringer øker. NIBIO er i gang med et prosjekt som skal se på bruk og effekt av elektronisk overvåking. Det kan være nyttig for forvaltningen for å få en god oversikt over omfang av bruk.

I 2025 ble det innvilget tilskudd til omtrent 850 prosjekter. Av det innvilgede beløpet var omtrent 66 pst. til elektronisk overvåkingsutstyr. Ellers ble mest midler innvilget til sperregjerder (ca. 12 pst.) og sanke- og skilleanlegg (ca. 10 pst.).

Klima- og miljøprogrammet

Klima- og miljøprogrammet skal bidra til å oppnå landbrukspolitikkenes målsettinger på klima- og miljøområdet gjennom utredninger og informasjonstiltak som raskt kan formidles til landbruket. Det ble bestemt i jordbruksoppkjøret 2022 å avsette 8 mill. kroner over tre år (2023 til 2025) til prosjekter som bidrar til bærekraft som konkurransefortrinn i norsk grøntsektor.

For 2025 ble det avsatt 40 mill. kroner til Klima- og miljøprogrammet. 29 mill. kroner til nasjonale prosjekter, herunder 11 mill. kroner til øremerkede prosjekter, og 11 mill. kroner til regionale prosjekter. Prosjekter som skulle undersøke og tydeliggjøre økologisk jordbruk sin spydspissfunksjon ble prioriterte. Det ble satt av øremerkede midler til prosjektene Bærekraft som konkurransekraft i norsk grøntsektor, Kunnskap om variasjon i dreneringskostnader og kartlegging av øvrige barrierer for økt drenering og

⁸ 3-nitrooxypropanol

Tabell 3.12 Oversikt over fordeling av prosjekter på fagkategorier i 2025.

Fagkategori	Antall søknader	Antall tildelte prosjekter	Tildelt beløp, kroner
Klimatilpasning	6	3	1 495 000
Klimagassutslipp ¹	8	2	3 800 000
Jord og jordhelse	12	2	2 292 300
Naturmangfold og kulturminner	8	1	2 385 500
Forurensning	13	3	3 769 800
Økologisk landbruk ²	6	2	3 950 000
Sum	53	13	17 995 600

¹ Endret fra Klimagassutslipp og karbonbinding f.o.m. 2021

² Ny kategori f.o.m. 2023

Evaluering av pilotperiode for tilskudd til klimarådgeving.

Resten av midlene ble lyst ut. Det kom inn 53 søknader, med totalt søknadsbeløp på om lag 79,6 mill. kroner, noe som ligger på samme nivå som 2024. Det var mange prosjekter innen samtlige kategorier og 13 søknader ble innvilget, jf. tabell 3.12. De regionale midlene lyses ut med utgangspunkt i samme retningslinjer som de nasjonale, men med noen regionale tilpasninger. Fylkenes rapportering viser at de fylkesvise midlene i hovedsak går til aktiviteter som retter seg direkte mot bønder.

For 2026 ble det avsatt 34 mill. kroner til Klima- og miljøprogrammet. Av disse gikk 16 mill. kroner til nasjonale prosjekter, herunder 7 mill. kroner til øremerkede prosjekter, og 11 mill. kroner til regionale prosjekter. De øremerkede midlene er avsatt til lystgassprosjekt, bærekraft i grøntsektoren, regnskapsgruppa for klimaavtalen, sirkulering av uønskede stoffer fra organiske gjødselvarer, effektivt plantevern og alternativer til kjemiske plantevernmidler, klimavirkning av dyr på beite.

Rapporten «Klimavirkninger av å holde dyr på beite» ble bestilt av avtalepartene i jordbruksoppkjøret 2025. Nibio fikk oppdraget. Rapporten samler kunnskap om beitedyrenes klimapåvirkning. Den gir også en systematisk gjennomgang av hvordan beiteaktiviteten håndteres i det nasjonale klimagassregnskapet og mulige forbedringer både i regnskapet og i beitepraksisen. Rapporten viser til at beitedyr både påvirker utslipp og opp-tak av klimagasser gjennom bl.a. arealbruksendringer, spesielt avskoging knyttet til nytt innmarksbeite gir store utslipp i regnskapet. Samtidig står en stor andel innmarksbeiter ubrukt i Norge, og trues av gjengroing. Effektene av

metanutslipp og utslipp av husdyrgjødsel fra dyr på beite er relativt små, men noen studier antyder noe lavere metanutslipp ved godt beite på full-dyrka jord. Rapporten peker på to hovedutfordringer: behov for sterkere insentiver til å bruke eksisterende innmarksbeiter fremfor nyrydding, og potensial for mer beiting av melkekyr på full-dyrka jord.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Røros bergstad og Circumferensen, Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap

Tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket omfatter 51 områder over hele landet der formålet er å bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift. Ulike skjøtels- og istandsettingstiltak blir finansiert med midler over jordbruksavtalen og Klima- og miljødepartementets budsjett. For 2025 var det til sammen 31,8 mill. kroner til tilskuddet, hvorav 15,5 mill. kroner er avsatt over jordbruksavtalen. Aktiv jordbruksproduksjon i områdene er en forutsetning for gjennomføring av satsingen. Landskapsskjøtsel, biologisk mangfold og kulturminner/kulturmiljøer er blant tiltakene som fikk mest støtte i 2025.

Landbruket spiller en vesentlig rolle i verdensarvområdene. Gjennom tilskudd til tiltak i verdensarvområdene blir det gitt tilskudd for å styrke landbruket i disse tre områdene. Det ble i 2025 avsatt totalt 11,7 mill. kroner til ordningen, der 9,5 mill. kroner er avsatt over jordbruksavtalen og 2,2 mill. kroner over Klima- og miljødepartementets budsjett. Det blir gitt støtte til både drift og investeringstiltak. I 2025 gikk

størstedelen av midlene til tiltak innen landskaps- skjøtsel, fulgt av andre næringsretta tiltak, kulturminner og kulturmiljøer og biologisk mangfold. Disse midlene kommer i tillegg til Klima- og miljødepartementets øvrige midler til verdensarvområdene.

Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler

For 2026 ble det avsatt 15 mill. kroner over jordbruksavtalen til å følge opp Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler. Referansegruppen gir overordnede føringer for hvilke temaer som skal prioriteres det enkelte år. For 2026 vektla referansegruppen blant annet kunnskap om plantevernmidler under norske forhold og hensyn til jord, informasjon og holdnings- skapende arbeid for riktig bruk av plantevernmidler og utstyr, integrert plantevern og alternativer til kjemiske plantevernmidler, kartlegging av faktisk eksponering og helseeffekter for brukere og andre av slik eksponering som skyldes spredning av plantevernmidler.

Totalt søknadsbeløp for 2026 var ca. 40 mill. kroner fordelt på 27 søknader. Landbruksdirektoratet har vurdert søknadene i samarbeid med Mattilsynet, og har tildelt 15 mill. kroner til 12 prosjekter. Alle prosjektene er nye med oppstart i 2026.

Norge er forpliktet til å ha en handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler gjen-

nom EØS-avtalen. Den eksisterende handlingsplanen (2021–2025) er under revisjon.

Omsetningen av plantevernmidler varierer mellom år, og 2025 hadde den høyeste omsetningen i siste 5-års periode. Fra 2024 til 2025 økte den totale omsetningen betydelig, noe som i hovedsak skyldes en økning i omsetning av ugras- midler.

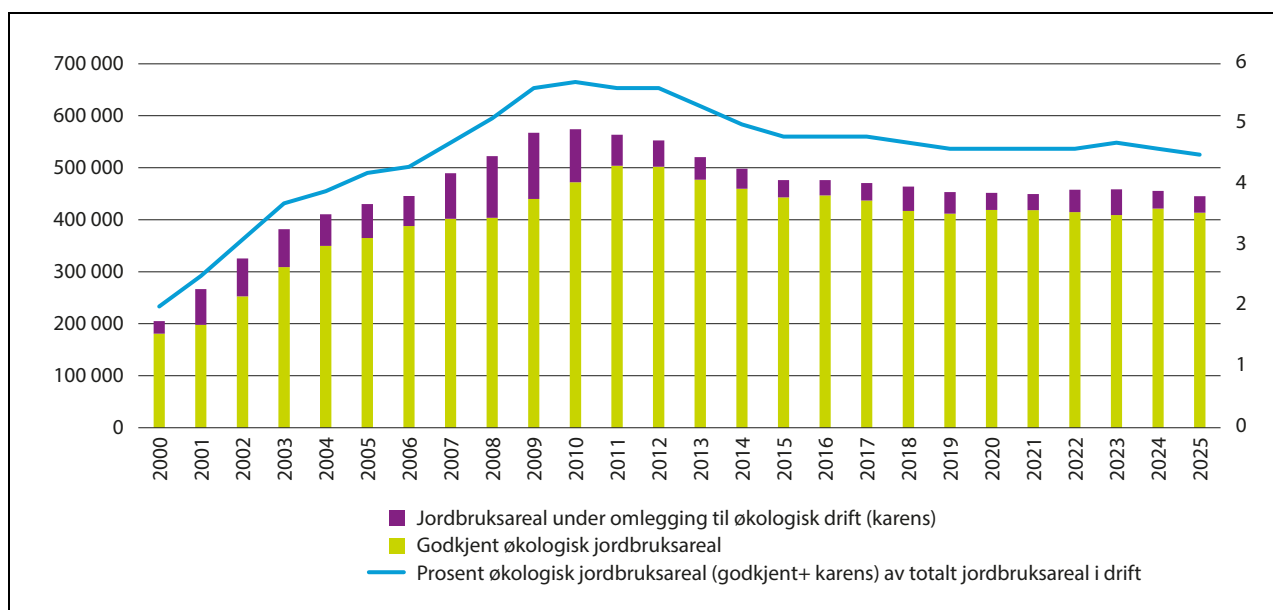
3.5.3 Økologisk jordbruk

Regjeringen la i april 2025 frem en oppdatert nasjonal strategi for økologisk jordbruk for perioden frem til 2032 *Fra økologisk jord til middags- bord*. Utgangspunkt for strategien er mål om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032, samtidig som det stimuleres til økt omsetning og etterspørsel i markedet.

I 2025 ble det utbetalt 166,1 mill. kroner i produksjonstilskudd til økologisk primærproduksjon. Dette er tilskudd som kommer i tillegg til ordinære tilskudd, og var en økning på 4,8 mill. kroner fra 2024.

3.5.3.1 Areal- og produksjonsutvikling

Figur 3.15 viser utviklingen i antall dekar økologisk drevet areal og areal under omlegging (karensareal) i perioden 2000–2025. Figuren viser også sammenlagt utvikling for økologisk areal og karensareal i prosent av totalt jordbruksareal. I 2025 ble 414 000 daa jordbruksareal ble



Figur 3.15 Utvikling i økologisk areal og karensareal (dekar), samt økologisk jordbruksareal og karensareal som prosent av totalt jordbruksareal i drift, 2000–2025.

Kilde: Debio og SSB

drevet økologisk, og 32 000 daa var under omlegging. Medregnet karensareal utgjorde areal i økologisk drift 4,5 pst. av det totale jordbruksarealet, en nedgang på 0,1 prosentpoeng sammenliknet med året før. Andelen foretak med økologisk produksjon har holdt seg relativt stabil på 5 pst. de siste årene.

3.5.3.2 Produksjon og omsetning

Sesongen 2025–2026 viser foreløpig en økning på ca. 7 pst. i produksjonen av økologisk korn, erter, oljefrø og åkerbønner, sammenlignet med forrige sesong. Den totale økologiske produksjonen er anslått til 16 100 tonn, over 100 tonn høyere enn snittet de foregående fem sesongene. Arealet brukt til økologisk kornproduksjon gikk ned med 1,7 pst. i 2025.

Produksjonen av økologisk melk var på 43,4 mill. liter i 2025, en marginal nedgang fra 2024. Anvendelsesgraden, dvs. andelen solgt videre som økologisk melk, var i 2025 på 80 pst. Volumet er det største som til nå har blitt registrert.

Samlet produksjon av økologisk kjøtt fra storfe, svin, fjørfe og småfe i 2025 var 3 135 tonn, en økning på 1,1 pst. fra året før. Produksjon av storfe var stabil, ellers økte produksjon av kjøtt i alle kategorier. Anvendelsesgraden totalt var 41 pst., med 90 pst. for svinekjøtt og hhv. 41 og 39 pst. for storfekjøtt og sau/lam. Alt fjørfekjøttet ble anvendt som økologisk vare. Produksjonen av økologiske egg økte i 2025, og var på 4 700 tonn.

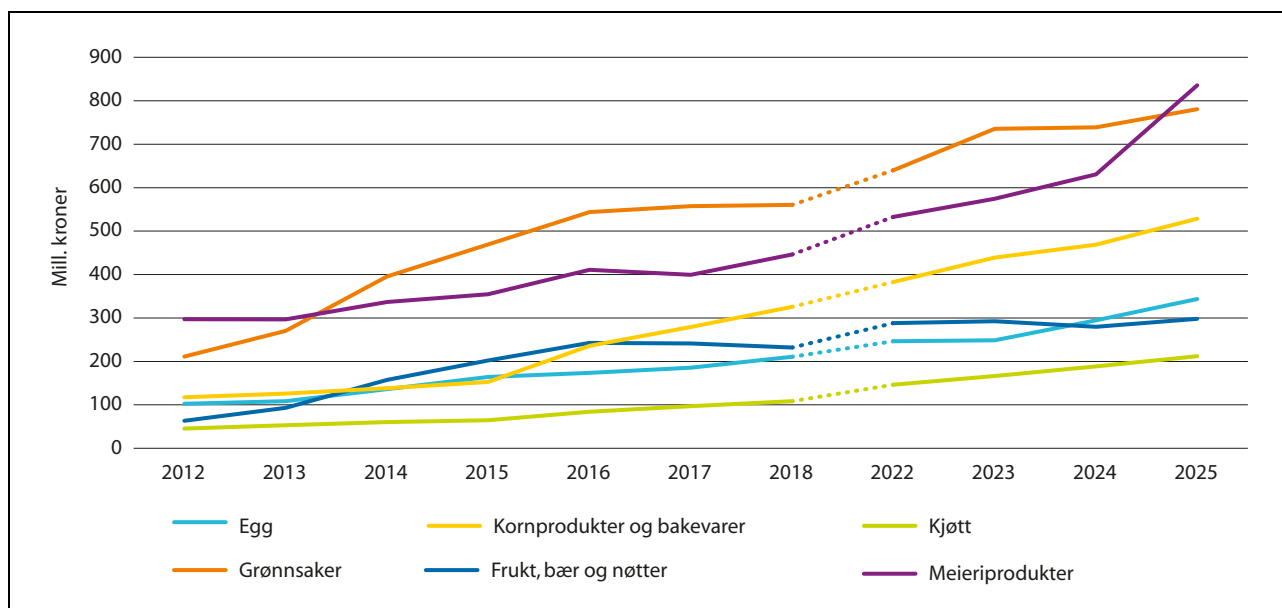
Omsetningen i grossistledet av norsk økologisk frukt og grønt til dagligvaremarkedet utgjorde i 2025 1,6 pst. av totalomsetningen. For de fleste grønnsaker er andelen økologisk av total omsetning liten og varierer mye mellom produktene, fra 0,1 til 22 pst. Gulrot er den største grønnsakskulturen i Norge, målt i omsatt mengde. 2025 var et utfordrende år for produsentene av økologiske epler.

Omsetning i forbrukermarkeder

Det ble i 2025 omsatt økologiske matvarer i dagligvarehandelen til en verdi av 4,3 mrd. kroner. Dette er en betydelig vekst, med en økning på 17,6 pst. fra året før. Veksten i økologisk omsetningsverdi var betydelig større enn den generelle stigningen i matvarepriser fra 2024 til 2025, som var på 5,6 pst. Økologisk andel av dagligvaremarkedet ligger stabilt på rundt 2 pst.

Omsetningen økte i verdi innenfor de fleste varegruppene, og var størst for grønnsaker, meieriprodukter, kornprodukter og bakevarer, jf. figur 3.16. Meieriprodukter skiller seg spesielt ut med en betydelig vekst fra 2024 til 2025, og var i 2025 den største varegruppen innen omsetning av økologisk vare.

I andre salgskanaler utenom dagligvare har det vært en samlet vekst på 13,9 pst. fra 2024 til 2025. Dette er en vesentlig høyere vekst enn året før. Storhusholdningsmarkedet og bakeri, inkl. kaféutsalg, er de største salgskanalene.



Figur 3.16 Utvikling i omsetningen av økologiske matvarer per produktgruppe mest relevante for norsk jordbruksproduksjon, 2015–2018 og 2022–2025. Mill. kroner.

Kilde: Nielsen IQ og Landbruksdirektoratet

3.5.3.3 Utviklingsmidler

For prosjektåret 2026 ble det avsatt 13 mill. kroner til ordningen «Utviklingstiltak innen økologisk landbruk.» Det ble i tillegg avsatt 2 mill. kroner til «Landbrukets Økoløft», som etter jordbruksoppkjøret i 2025 er en egen ordning.

Det ble øremerket midler til anbudene med tema «Økologiske og bærekraftige menyer i storhusholdning» og «Produktutvikling av økologiske produkter fra norsk jordbruk».

Det gis i tillegg støtte til utviklingsprosjekter innenfor økologisk jordbruk over to andre ordninger: Nasjonale tilretteleggingsmidler, jf. kap. 3.3.3.3, og Klima- og miljøprogrammet, jf. kap. 3.5.2.4. Til sammen ble det over disse ordningene innvilget i alt 8 prosjekter innenfor området økologi med oppstart i 2026, tilsvarende en samlet innvilgning på 9,8 mill. kroner.

3.6 Rådgiving og kunnskapsformidling i hele landet

3.6.1 Støtte til Norsk landbruksrådgiving

For å bidra til god agronomi og økt kompetanse i landbruksnæringen, er det viktig at kunnskap og forskningsresultater er lett tilgjengelig for næringsutøverne. Norsk Landbruksrådgiving (NLR) er en viktig kunnskapsprodusent for jordbruket og driver faglig utvikling og lokalt tilpasset rådgiving i landbruket i hele landet.

For 2025 ble det satt av 117 mill. kroner til NLR over jordbruksavtalen. Formålet med støtten som gis til NLR over jordbruksavtalen er å bidra til at alle bønder skal ha et likeverdig rådgivings-tilbud i hele landet. Hoveddelen av støtten gikk til rådgivings- og kunnskapsutviklingsarbeid innen konvensjonell og økologisk planteproduksjon. NLR har også viktige oppgaver innenfor fagområdet HMS i landbruket og krisebistand. I tillegg til rådgiving til den enkelte gårdbruker arrangerer NLR kurs, samlinger og fagdager med ulike tema innen ulike fagområder de har ansvaret for, og samarbeider med relevante fagmiljø og aktører. I 2025 ble det gjennomført 430 feltforsøk, holdt 687 markdager og skrevet 262 fagartikler. NLR gir tilbud til både medlemmer og ikke-medlemmer, med differensierte priser. Fagstoff er gjort tilgjengelig på nett for alle.

Etter sammenslåingen av de regionale rådgivingsenhetene og sentralenheten i 2024, har NLR jobbet med å ta ut gevinstene ved prosessen, blant annet ved å etablere strukturer som sprer kunnskap og kompetanse i hele organisasjonen.

I 2025 har NLR videreført tilbudet med en mentorordning. Målet med mentorordningen er å hjelpe nye eller unge produsenter under 35 år med kompetanseheving gjennom personlig veiledning i en oppstarts- eller utviklingsfase. I 2025 var det 148 par adepter og mentorer som fikk tildeelt plass.

3.6.2 Klima- og energirådgiving i veksthus

Norsk Gartnerforbund (NGF) har drevet energi- og klimarådgiving rettet mot veksthusnæringen siden 2006. Det ble avsatt 1 mill. kroner til formålet over jordbruksavtalen for 2025. Hovedformålet med NGFs rådgivingsarbeid er å redusere fossil energibruk i veksthusnæringen og konvertere energibruken til fornybare kilder. I følge NGF er CO₂-utslippene i veksthusnæringen redusert med 2 470 tonn til 44 823 tonn CO₂ fra 2024 til 2025, en reduksjon på 5,2 pst. Energi- og klimarådgiverne i Norsk Gartnerforbund har i 2025 jobbet med en rekke prosjekter som kan bidra til energitiltak og utslippskutt på hhv. 20,96 GWh og 1 556,9 tonn CO₂.

3.7 Andre politikkområder

3.7.1 Tilskudd til utvikling av plantemateriale

Formålet med tilskudd til utvikling av plantemateriale er å bidra til å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang til klimatilpasset, variert og sykdomsfritt materiale, og gjøre materialet mer konkurransedyktig på hjemmemarkedet og eksportmarkedet.

Tilskuddet tildeles i tråd med gjeldende *Retningslinjer for tilskudd til utvikling av plantemateriale ved Graminor AS, Sagaplant AS og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)*, som ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet i 2016.

Graminor

Graminor AS har ansvar for utvikling av plantesorter til jord- og hagebruksnæringen i Norge. Selskapets samfunnsoppdrag er å levere nye plantesorter tilpasset norske vekstforhold til matprodusentene. Graminor utvikler nye sorter av artene korn, engvekster, potet, frukt og bær. Graminors arbeid er av stor beredskapsmessig betydning for å sikre norsk matproduksjon tilpasset et endret klima, både gjennom pågående programmer og videre satsinger i foredlingsprogrammene, for å

møte utfordringer knyttet til endrede markedsforhold og kompetansemangel. Dette gjelder spesielt innen foredlingsprogrammene som ikke har tilfredsstillende markedsmessig basis i Norge. Planteforedling er en flerårig prosess, og Graminor fikk i 2025 godkjent sorter av både toradsbygg, hvete, havre og potet. En ny eplesort er i siste fase av prosess for rettsbeskyttelse. Graminor har i tillegg prebasisproduksjon, og hadde i 2025 totalt 13 prebasispartier korn og 5 prebasispartier for engvekster.

Sagaplant

Sagaplant produserer rent plantemateriale av en rekke hagebruksvekster i Norge. Sagaplant tar inn planter til karantenedyrking, testing og ren-

sing for så å oppformere planter i ulike kvaliteter og ulik bruk. Sagaplant oppbevarer en stor andel genetisk viktig plantemateriale som en del av norsk matberedskap og fremtidig foredlingsarbeid. 193 aksesjoner av forskjellig plantemateriale av bl.a. potet, jordbær, eple og rabarbra er lagret på kryotank.

NMBU

Fremavlprosjektet ved Institutt for plantevitenskap ved NMBU bevarer 39 sorter prydvvekster *in vivo* (levende) og 29 sorter *in vitro* (i glassbeholder), og sikrer at norske blomsterdyrkere får muligheten til å anskaffe friskt plantemateriale til overkommelig pris.

4 Utvikling i foredlings- og omsetningsledd

Kapittel 4 omhandler foredling av jordbruksråvarene og salg av jordbruksprodukter til sluttbruker. Kapittel 4.1 omhandler mottak av råvarer fra jordbruket det siste året, mens kapittel 4.2 omhandler næringsmiddelindustriens foredling av disse råvarene. Næringsmiddelindustrien er Norges største fastlandsindustri, både regnet etter sysselsetting og etter verdiskaping. Betydelige deler av næringsmiddelindustrien foredler norskproduserte råvarer, samtidig som den er eksponert for internasjonal konkurranse. Kapittel 4.3 omhandler utvikling i matvarekjeden, mens kapittel 4.4 omhandler prisutviklingen på matvarer. Matpolitikken omtales i kapittel 4.5.

4.1 Produksjon og marked av råvarer

Kjøtt og egg

Den totale norske kjøttproduksjonen av storfe, svin, kylling, sau og lam økte med 0,9 pst. i 2025. Det var kun produksjonen av storfe og sau som falt fra året før, mens produksjonen økte for svin, kylling og lam.

Veksten var størst for svineproduksjonen både i prosent og tonn. Produksjonen økte med 3 600 tonn til 132 300 tonn, noe som er 2,8 pst. mer enn i 2024. Produksjonen av lam økte med 1,7 pst. etter en økning i slaktevekter. Storfeproduksjonen falt for tredje året på rad med 3,8 pst. til 82 800 tonn.

Totalt sett har det norske kjøttmarkedet lagt bak seg en krevende periode som følge av høye lagre med svin og storfe. Overskudd og lagerbygging har gjort det krevende for næringa med høye reguleringskostnader, og har samtidig lagt en demper på prisutviklingen til bonden. I 2025 ble lagrene tømt etter aktive tiltak for å nedregulere produksjonen. Som følge av den reduserte produksjonen ble det derfor nødvendig å supplere markedet med import. I 2026 er det prognosert markedsbalanse for lam, en betydelig underdekning av storfe og begrenset underdekning av svin.

Kyllingproduksjonen fortsatte sin oppadgående trend i 2025. Det ble produsert mer enn 113 000 tonn kylling, en økning på 2,4 pst. fra 2024.

Det har vært underdekning av egg og importbehov i flere år, men dekningen ble stadig bedre i 2025. Produksjonen økte med 3,2 pst. Den økte produksjonen bidro til nesten en halvering i importen sammenlignet 2024. I 2026 er det prognosert en begrenset overproduksjon av egg.

Melk

Leveransene av melk til meieri økte med 67 mill. liter fra 2024 til 2025, opp til 1 547 mill. liter. Av dette var 18 mill. liter geitemelk. Melkekvoteene ga rom for økningen i produksjon siden forholdstallet var satt til 1,2. Det ble brukt 1 549 mill. liter ku- og geitemelk til meieriprodukter. Dette var 60 mill. liter mer enn i 2024. Volumet melk brukt til produksjon av modnede oster økte mest, med tørrmelk og ferske oster på plassene deretter. I 2026 er forholdstallet for melk satt til 1,0.

Etterspørselen etter meieriprodukter økte for alle kategorier i 2025. Yoghurt hadde størst salgsøkning. Helmelk, smaksatt søt melk og smaksatt syrnet melk øker, mens lett melk og skummet melk går noe tilbake. Ostesalget økte, drevet av cottage cheese og kvarg.

Importen av meieriprodukter økte med 8 pst. til 39 000 tonn. Ost var det største importproduktet, men veksten skyldes i stor grad økt import av yoghurt og smaksatt melk. Eksporten økte, hvor ost var det produktet som økte mest i mengde.

Honning

Salget av norsk honning økte med 24 pst. i 2025 fra året før, mens importen økte med ti pst.

Frukt og grønt

Ved inngangen til 2025 viste lagerbeholdningene at det var en stabil tilgang på norske grønnsaker og poteter. Gjennom vinteren og frem mot ny norsk sesong holdt produktene seg godt på lager, og det var jevnt over god tilgang. Høsten 2025 var det høy omsetning av norske grønnsaker og poteter.

Høstingen av nye, norske poteter startet siste uka i mai i 2025, først i små mengder. Det var høy etterspørsel etter norske nypoteter utover i juni, og kvaliteten var god i butikkene. Etterspørselen etter norske poteter holdt seg jevnt høy gjennom sommeren, og nypotetene ble gradvis erstattet av mer lagringsdyktige varianter. Omsetningen av konsumpoteter var høyere enn tidligere år.

Etterspørselen etter norske agurker har holdt seg høy, og andelen norsk er ca. 80 pst. Omsetningen av norske tomater og agurker holdt seg stabil fra 2024 til 2025.

I 2025 endte avlinger omtrent på normalnivå for de fleste kulturer. Omsetningen av gulrot økte, og norskandelen er på om lag 97 pst. Lager tellingen per 1. januar 2026 viser at det er stabil tilgang på norske produkter.

Den store satsingen på norske epler de siste årene har ført til økt omsetning i 2025. Både eksponering i butikk og gjennomgående god kvalitet har hjulpet. Omsetningen av norske jordbær til konsum har hatt en marginal økning.

Det var mindre behov for konsentratproduksjon som avsetningskanal i år, selv om årets eple sesong var god. Kålrot og gul gulrot til skiver har hatt avlingssvikt, men det har blitt levert mengder på flere kulturer over kontrakt. Produksjonen i 2025 av bær til industri var bedre enn fjoråret, men produksjonen av bringebær og jordbær til industri er fortsatt lav sammenlignet med historiske tall.

Korn

Produksjonen i sesongen 2025–2026 ble omtrent på nivå med fjorårssesongen. Markedsregulator Felleskjøpet Agri (FKA) anslo i sin prognose fra november en total produksjon av korn, erter og oljefrø på 1 260 000 tonn. Det er om lag 5 pst. høyere enn i 2024–2025, og 7 pst. over gjennomsnittet for de fem foregående sesongene.

Mengden bygg økte og ga ubalanse i markedet, og Omsetningsrådet vedtok i oktober ekstraordinære tiltak for å redusere overskuddet. Kvaliteten på mathveten er betydelig enn foregående sesong med en matkornandel på 60 pst. Dette medfører at andelen norsk matkorn i mel vil øke betydelig i 2026 fra 34 pst. i 2025.

4.2 Næringsmiddelindustrien, inkludert RÅK-industrien

Verdiskapingen i den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien har, justert for inflasjon, ligget

stabilt de siste årene. I 2024 var verdiskapingen 53 mrd. kroner. Samlet sett har denne industrien om lag 39 000 sysselsatte.

Den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien kjøper og foredler i hovedsak norskproduerte råvarer, samtidig som den er eksponert for internasjonal konkurranse. Industrien representerer en av Norges få komplette verdikjeder, og bedriftene er spredt over hele landet.

Primærproduksjonen er avhengig av en konkurransedyktig næringsmiddelindustri som kundebase, og næringsmiddelindustrien er avhengig av stabil tilgang på råvarer som er konkurransedyktige på pris og har riktig kvalitet. For norsk næringsmiddelindustri er det en utfordring å beholde eller øke markedsandelen innenfor det voksende markedet for bearbejdede landbruksvarer. Fremtidig utvikling i industrien avhenger av både nasjonale rammebetingelser (råvarepriser, kronekurs og rentenivå) som industrien opererer under, internasjonal konkurranse og industriens egen evne til effektivisering og omstilling.

Anslagsvis 75 pst. av matkornet, 25 pst. av melkeproduksjonen og 10 pst. av eggproduksjonen i Norge inngår i produksjonen av RÅK-varer, ifølge tall fra 2025. Bearbejdede varer som er omfattet av protokoll 3 til EØS-avtalen omtales som RÅK-varer, varer som er omfattet av råvarekompensasjonsordningen. En betydelig andel av norsk matkorn, melk, egg, frukt og bær går til produksjon av RÅK-varer. For de råvarene og ferdigvarene som omfattes av ordningen, blir forskjellen mellom norsk og internasjonal råvarepris kompensert ved utbetaling av tilskudd når tollsatsen alene ikke kompenserer for råvareprisforskjellen. Prisutjevningen skjer i form av prisnedskrivning av innenlandske jordbruksråvarer som benyttes til produksjon av ferdigvarer.

Bearbejdede landbruksprodukter som omfattes av RÅK-ordningen, er spesielt utsatt for økt importkonkurranse. Importen har over tid vært økende både i verdi og mengde. I 2025 ble det importert RÅK-varer til en verdi av 25,6 mrd. kroner. Totalt ble det importert 659 000 tonn RÅK-varer, som tilsvarer en økning på 5 pst. fra 2024. Økningen i verdi fra året før var på 11 pst. Til sammenligning økte importert mengde med 1 pst. fra 2023 til 2024. Samtidig var importen i 2025 fortsatt 6 pst. lavere enn rekordnivået i 2021, da det ble importert 699 500 tonn. Storparten av importen av RÅK-varer til Norge kommer fra EU, og da særlig våre naboland. Utviklingen i råvareprisene i Norge sammenlignet med EU er viktig for konkurransevilkårene i industrien, f.eks. bakeindustrien. Internasjonale råvarepriser varierer i

større grad enn norske priser gjennom året, og svingende råvarepriser har vært fremtredende på verdensmarkedet de senere årene.

I 2025 ble det utbetalt 202 mill. kroner i tilskudd for omsetning av nesten 110 000 tonn RÅK-varer, mot 225 mill. kroner året før. I denne produksjonen ble det brukt nesten 40 000 tonn tilskuddsberettigede råvarer, en økning på 20 pst. fra året før. Økningen henger også sammen med at ordningen har blitt utvidet med ferdigretter som ris, puddinger og desserter fra 2025. Utbetalingene er redusert med 10 pst. og må ses i sammenheng med internasjonal prisutvikling og endringer i tilskuddssatser. Sjokolade er den tilskuddsberettigede varen med størst omsetning, men det utbetales mest tilskudd for pizza. Fra 1. januar 2026 ble RÅK-ordningen vareomfang utvidet med pizzaboller/-snurrer og tørket potetmos.

4.3 Utvikling i matvarekjeden

De tre store dagligvarekjedene hadde ifølge Konkurransetilsynets Dagligvarerapport 2024 markedsandeler i dagligvaremarkedet i Norge på til sammen om lag 96,5 pst. NorgesGruppen hadde 43,5 pst. av markedet, Coop 29,2 pst. og REMA 1000 hadde 23,9 pst. Bunnpris, som har innkjøps- og distribusjonsavtale med NorgesGruppen, hadde 3,3 pst. av markedet. Konkurransetilsynets kartlegging viser at REMA har hatt den største økningen i markedsandeler de siste fem årene, mens NorgesGruppen har hatt den største reduksjonen. Kartleggingen viser også at lavpriskonseptene til de tre store kjedene øker sin omsetning på bekostning av bredsortiments- og nærbutikker.

Samfunnsøkonomisk Analyse kartla i 2023 omfanget av dagligvarekjedenes egne merkevarer og vertikal integrasjon på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. De analyserte også hvordan dette virker inn på konkurranse, pris og utvalg i dagligvarebransjen. Rapporten viser at om lag 20 pst. av dagligvarene hos de tre store dagligvarekjedene var egne merkevarer i 2022. I 2017 var tilsvarende andel 17 pst. Også andelen tilknyttede merkevarer har økt, fra 7,8 pst. i 2017 til 8,4 pst. i 2022. Dette er merkevarer der det finnes en tilknytning mellom merkevareprodusent og en dagligvarekjede, for eksempel gjennom delvis eierskap eller juridisk bindende avtaler. Totalt sett er det leverandørenes merkevarer som utgjør den største andelen av dagligvaremarkedet, med en andel på 66 pst. i 2022.

Dagligvarekjedene har betydelige eierandeler i industrien og har etablert seg innen bl.a. bakeri-, grønt- og kjøttsektoren. Vertikal integrasjon er, sammen med stor markedskonsentrasjon i tre salgskanaler (dagligvare, storhusholdning og bensin, kiosk og servicehandel), med på å gi dagligvarekjedene vesentlig kontroll i verdikjeden. Det er også høy konsentrasjon på grossistleddet og leverandørleddet i verdikjeden for mat.

Virksom konkurranse i alle ledd i verdikjeden for mat og dagligvarer er nødvendig for at norske forbrukere skal ha både kvalitetsmessig god mat, et størst mulig vareutvalg og i ulike priskategorier. Regjeringen prioriterer arbeidet med konkurranseforholdene i verdikjeden for mat og dagligvarer høyt, og har iverksatt flere tiltak for å bedre konkurranseforholdene.

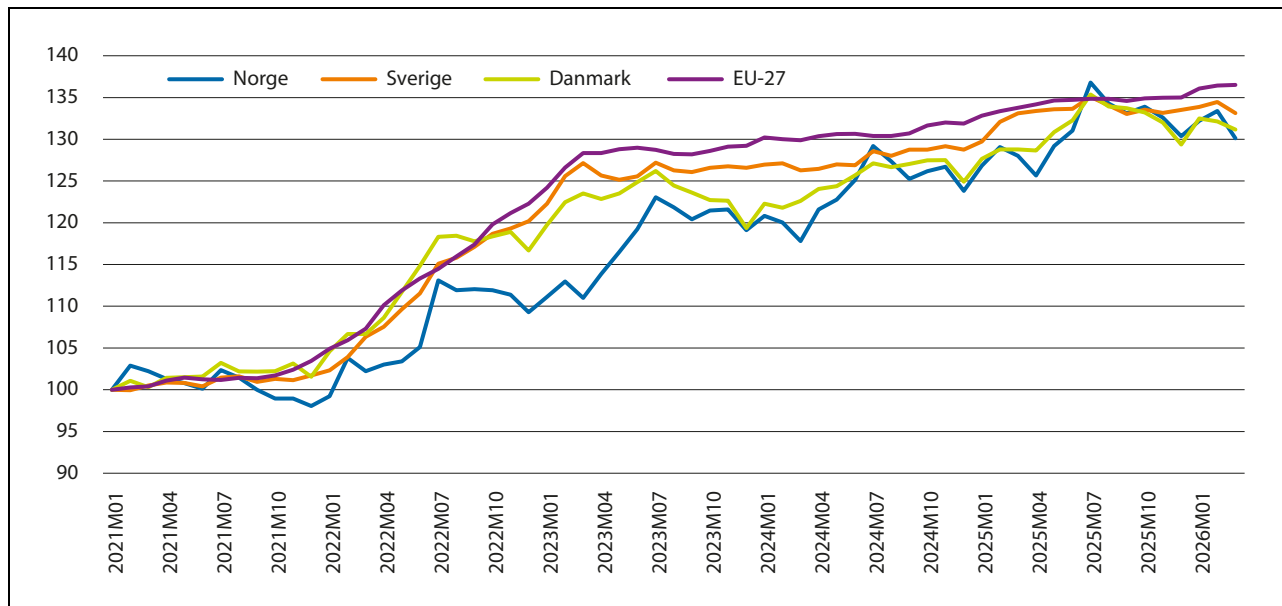
4.4 Prisutviklingen på matvarer

Siden 2021 har det vært høy prisvekst både i Norge og internasjonalt. I denne perioden har prisveksten på matvarer i Norge vært enda høyere enn den generelle prisveksten. I 2025 økte prisene på matvarer og alkoholfrie drikkevarer med 5,7 pst., mens KPI økte med 3,1 pst. I mars 2026 var tolv månedersveksten for mat og alkoholfrie drikkevarer lavere enn tolv månedersveksten i KPI for første gang siden mars 2022, men det var sannsynligvis påvirket av påskens plassering.

Etter at de samlede matvareprisene globalt falt i 2023 og 2024, økte prisene for 2025 med ca. 3 pst. Utviklingen gjennom året viser imidlertid at etter en økning de første sju månedene, var prisen igjen på vei nedover fra august.

Månedlig prisutvikling i Norge, Sverige, Danmark og EU-27 fra januar 2021 til mars 2026 vises i figur 4.1. Prisveksten på mat tiltok i mange andre europeiske land tidligere enn i Norge, men for perioden sett under ett, har prisveksten i Norge vært omtrent som i mange av landene rundt oss.

Matvarer og alkoholfrie drikkevarer utgjør ifølge vektene i SSBs konsumprisindeks 10,5 pst. av forbruksutgiftene til norske husholdninger. Matvareprisene er høye sammenlignet med mange andre land, men prisforskjellen har blitt redusert de siste årene. Prisnivået påvirkes av blant annet kostnads- og lønnsnivå, geografiske forhold, konkurranseforhold og valuta. I tillegg er norske råvarepriser høyere enn i nabolandene, blant annet som følge av landbrukspolitikken, herunder tollvernet. Ifølge Eurostat/SSB lå prisnivået på matvarer og alkoholfrie drikkevarer i Norge



Figur 4.1 Utviklingen i konsumprisindeksen for mat og alkoholfrie drikkevarer i Norge, Sverige og Danmark, og harmonisert konsumprisindeks for mat i EU-27. Januar 2021=100.

Kilde: SSB, statistikkbyråene i Sverige og Danmark og Eurostat Food price monitoring tool

31 pst. over gjennomsnittsnivået for EU-27 i 2024, mot 46 pst. over EU-27 i 2022. Av matvarene er det fisk som, relativt sett, er billigst i Norge sammenlignet med EU-27, mens kjøtt er dyrest. Prisnivået på alle varer og tjenester til konsum i husholdningene var 24 pst. høyere i Norge enn gjennomsnittet i EU-27 i 2024.

Grensehandelen

Etter mange år med vekst i grensehandelen, ga koronatiltakene fra 12. mars 2020 nær full stans i grensehandelen. I andre halvår 2021 tok grensehandelen seg litt opp etter at restriksjonene ble hevet. Fra 2023 til 2025 har SSB beregnet at grensehandelen økte fra 9,3 til 11,4 mrd. kroner årlig, jf. fig. 4.2. SSB endret metoden for datainnsamling fra 1. januar 2023, og tall fra da av er ikke direkte sammenlignbare med tidligere år.

Svekkelsen av den norske kronen sammenlignet med den svenske, har bidratt til at det har vært mindre penger å spare enn før på å gjøre innkjøp på andre siden av grensen. Fra 1. april senkes momsens på mat fra 12 til 6 pst. i Sverige, og den siste tiden er den norske krona styrket mot den svenske. Begge deler trekker i retning av at det kan bli mer å spare på grensehandel. Kjøp av mat- og dagligvarer utgjorde 4,6 mrd. kroner i 2025, tilsvarende 40,5 pst. av den totale grensehandelen. Statistikken skiller ikke på grupper av matvarer.

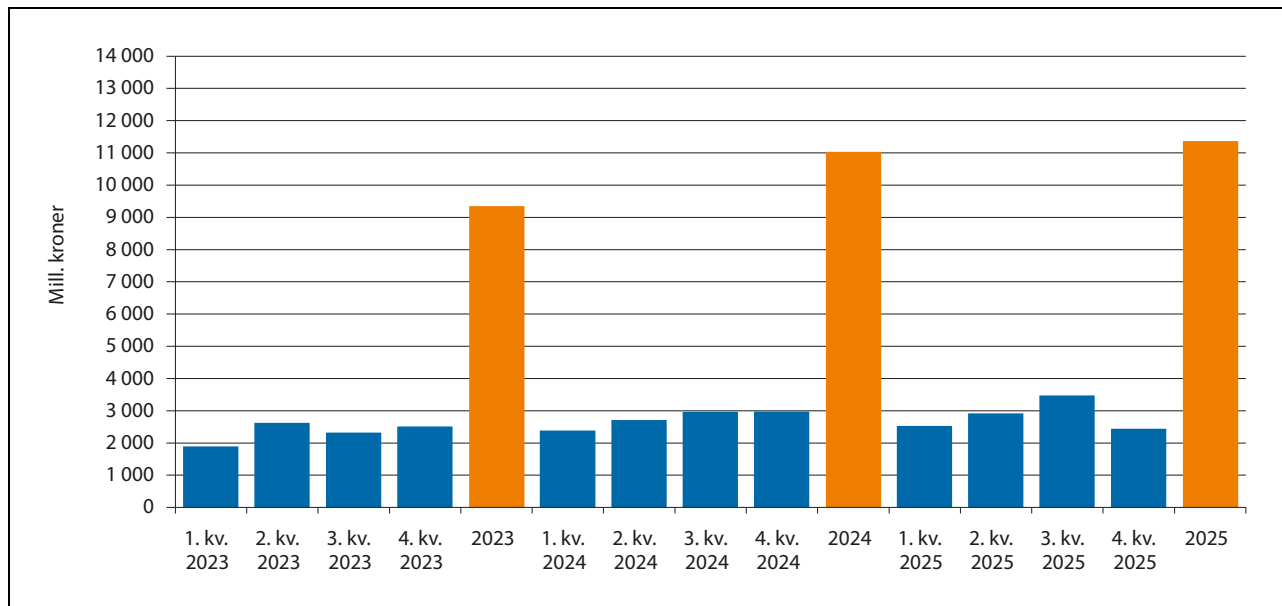
4.5 Matpolitikken

All mat som blir omsatt i Norge skal være trygg og uten farlige smitte- og fremmedstoffer. Selv om vi hvert år opplever større og mindre utbrudd av matbårne infeksjoner, forekommer matbåren sykdom i mindre grad i Norge enn i mange andre land.

God plante- og dyrehelse er grunnleggende for mattrygghet, og en viktig innsatsfaktor for norsk landbruks verdiskaping og konkurransevne, og for en bærekraftig matproduksjon.

Husdyrene har lite produksjonssykdommer, få smittsomme sykdommer og det er lite smitte mellom dyr og mennesker i Norge. Geografiske forhold, et kjølig klima, lite livdyrimport og gode overvåkings- og kontrolltiltak som næringen slutter opp om, er av stor betydning. Den gode situasjonen skyldes også målrettet arbeid og god samhandling mellom norske myndigheter, husdyrnæringene og forsknings- og forvaltningsinstitusjonene.

Norsk dyrehelse er under press fra omverdenen, og i løpet av de siste årene har gamle, kjente husdyrsykdommer dukket opp igjen i tillegg til utbrudd av sykdommer vi ikke har hatt tidligere. Det er blant annet påvist storfetuberkulose som vi ikke har hatt på mange år. I 2025 har det også vært utbrudd av fugleinfluenza hos villfugl og i en kommersiell fjørfebesetning i Nordland. Endret



Figur 4.2 Grensehandel per kvartal og år 2022–2025. Mill. kroner.

Kilde: SSB

klima og høyere temperaturer har betydning for risikobildet, og vi må være forberedt på nye utbrudd av dyresykdommer og sykdommer som smitter mellom dyr og mennesker. Situasjonen krever økt bevissthet, overvåking og beredskap.

Plantehelsen i Norge anses som god, men svakheter i plantehelsereguleringen og importkontrollen truer plantehelsen. Import av planter utgjør en betydelig risiko for å introdusere nye, alvorlige planteskadegjørere. Det er en stor vekst i import av planter. Tall fra SSB viste at det i 2025 ble det importert 96,6 mill. levende planter mot 25,4 mill. i 2004. Risikoen ved import forsterkes av manglende importkontroll, fravær av systematisk overvåking og utilstrekkelig oversikt over skadegjørere nasjonalt, i tillegg til klimaendringer og reduksjon i tilgang på plantevernmidler. Mattilsynet har, som tidligere år, gjort funn av plantevernmidlerester og mykotoksiner i importerte varer. Det er også viktig å kjenne til forekomst av plantevernmidler og deres metabolitter i vann.

Antibiotikaresistens er en av de alvorligste truslene mot menneskers og dyrs helse. Et høyt forbruk av antibiotika øker forekomsten av resistente bakterier. Den gode situasjonen i Norge skyldes blant annet god helse hos dyrene, samt en restriktiv praksis for bruk av antimikrobielle preparater.

Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferd* peker ut en overordnet retning for en kunnskapsbasert og stegvis forbedring av dyrevelferden. Vurderinger knyttet til dyrevelferd må ses i sammenheng med

andre viktige hensyn, som dyrehelse og mattrygghet, konkurransekraft og økonomi.

God dyrevelferd er et mål i seg selv. God dyrehelse er en forutsetning for god dyrevelferd. Høye dyrevelferdskrav, sammen med god dyrehelse og lavt forbruk av antibiotika, utgjør en viktig merverdi for den norske matproduksjonen. Det er gjort mye arbeid for å styrke dyrevelferden, spesielt av næringene selv. Det er likevel rom for forbedringer. Tilstrekkelig plass, og varierte og stimulerende miljøer har stor betydning for dyrs velferd.

God faglig beredskap, kunnskapsutvikling og formidling er avgjørende for å nå matpolitiske mål, og for å sikre en kunnskapsbasert forvaltning. Arbeidet for trygg mat må stadig tilpasses nye trender, endrede klimatiske forhold, og utviklingen i det globale matvaremarkedet og forsyningskjedene. Endringene kan skape nye muligheter, som for eksempel at nye ressurser kan brukes til mat, fôr og gjødsel, men også nye trusler, slik som økt fare for utvikling av antibiotikaresistens eller overføring av sykdom fra dyr til mennesker.

Hoveddelen av regelverket på matområdet er harmonisert innenfor EØS. EØS-avtalen krever at regelverket i EU og Norge så raskt som mulig skal være det samme. Regjeringen legger vekt på tidlig involvering av interessentene, tydelige posisjoner og målrettet innsats i regelverksutviklingen.

Tilstrekkelig tilgang på veterinærtjenester er vesentlig av hensyn til dyrevelferd, dyrehelse, mattrygghet og landbruk i hele landet.

5 Importvernet og internasjonale forhold

Dette kapitlet gir en oversikt over internasjonale forhold og hvordan de påvirker det norske markedet. I kapittel 5.1 beskrives generelle internasjonale forhold. I kapittel 5.2 beskrives utviklingen i internasjonale matvaremarkeder, og i kapittel 5.3 omtales import og eksport av landbruksvarer. I kapittel 5.4 beskrives Verdens Handelsorganisasjon (World Trade Organization –WTO) og landbruksavtalen spesielt. I kapittel 5.5 beskrives EUs landbrukspolitik, mens kapittel 5.6 beskriver forhandlinger om handelsavtaler.

5.1 Internasjonale forhold

Handel bidrar til økonomisk vekst og utvikling, og utviklingen over tid har gått i retning av reduserte handelsbarrierer og økt handel. FNs organisasjon for handel og utvikling (UNCTAD) anslår at verdenshandelen med varer økte med 6 pst. i 2026. Samtidig forventes det at den økonomiske veksten i 2025 og 2026 blir på 2,6 pst, ned fra 2,9 pst i 2024.

Rammene for tollvernet for norske jordbruksvarer er gitt gjennom Norges internasjonale avtaler. Det maksimalt tillatte tollnivå for jordbruksvarene går frem av Norges WTO-forpliktelser. Norge har inngått frihandelsavtaler, der handelspartene får tilgang til det norske markedet til reduserte tollsatser eller gjennom tollfrie kvoter. Videre har Norge på ensidig basis gitt tollettelser til utviklingsland gjennom ordningen for generelle tollpreferanser (GSP). Innenfor denne ordningen gis utviklingslandene ulik grad av tollettelser avhengig av utviklingsnivå og produkt.

Den senere tiden har man opplevd økt geopolitisk spenning, mer tilspisset økonomisk konkurranse, og at handelspolitikk og globale verdikjeder benyttes i rivaliseringen mellom stormaktene. Verdens Handelsorganisasjon (WTO), som har en sentral rolle i internasjonal handelspolitikk, har vært preget av uløste problemer, særlig knyttet til evnen til å inngå nye avtaler. Norske myndigheter støtter opp om WTO som fundamentet for et regelbasert globalt handelssystem, som Norge, som en åpen økonomi, er helt avhengig av.

Krigen i Ukraina og stormaktsrivalisering har gjennom flere år påvirket handelsstrømmer og handelspolitiske virkemidler. De siste måneders utvikling med krigen i Iran, og tidvis stenging av Hormuzstredet, har medført betydelig høyere energipriser, og dermed økte kostnader og markedsforstyrrelser for en lang rekke varer. Dette understreker at våre forsyningslinjer kan være sårbare. De geopolitiske motsetningene man opplever i dag, skaper usikkerhet og kan også over tid endre handelen mellom land og regioner.

Handelspolitikk ses i økende grad i sammenheng med sikkerhetspolitikk og energipolitikk. Dette gir seg uttrykk i prioriteringene som gjøres av viktige aktører globalt. EU vektlegger konkurransekraft, grønn omstilling og regulering, samt åpen strategisk autonomi og sikkerhet. USA er opptatt av å redusere handelsunderskuddet, som de mener bl.a. har oppstått som følge av handelspolitiske virkemidler hos land som eksporterer til USA. Økte tollsatser, og ulike tollsatser overfor ulike land, har vært benyttet som et virkemiddel fra USAs side. Kina preges på sin side av globale ambisjoner og sterk statlig styring av økonomien, og har bygd opp produksjonskapasitet i enkeltsektorer som langt overgår etterspørselen i verdensmarkedet. Dette har ført til kinesisk markedsdominans og fallende globale priser. Den sterke veksten i Indias økonomi fortsetter.

Etter store svingninger i prisen på bulkfrakt de første årene på 2020-tallet, var prisene mer stabile i 2024. I 2025 økte imidlertid internasjonale fraktpriser igjen, som følge av uro i handelspolitikken og utviklingen i Midtøsten. Blant annet førte Irans trusler om å stenge Hormuzstredet til oppgang i prisene, selv om blokaden ikke ble iverksatt. Krigen i Iran og usikkerhet med tidvis stenging av Hormuzstredet i 2026 har ført til økte fraktpriser, så vel som økte energipriser.

Høye energipriser øker kostnadene i produksjonen av mat, og dermed de globale matvareprisene. Prisen på naturgass påvirker norske produsenter gjennom både energikostnader og energipriser. De første månedene av 2026 har prisene vært preget av stor ustabilitet. Etter USAs bombing i Iran, og usikkerheten rundt frakt av

olje og gass ut gjennom Hormuzstredet har prisene steget kraftig, og deretter vært svært volatile.

Den norske kronen har vært svak siden høsten 2022, og i 2025 var gjennomsnittskursen mot euro og amerikanske dollar på henholdsvis 11,72 kroner og 10,39 kroner. Årsgjennomsnittet var 1 pst. høyere enn i 2024 for euro, mens kronen styrket seg mot amerikanske dollar. Urolige økonomiske tider bidrar normalt til en svakere krone, mens høy oljepris drar i motsatt retning. Per januar 2026 var det forventet at kronen skulle styrke seg mot både euro og amerikanske dollar fremover.

Prisene på mineralgjødning (kunstgjødning) påvirker kostnadene i planteproduksjonene. I juli 2025 informerte Felleskjøpet Agri om at de ikke lenger ville sette langsiktige gjødselpriser i det norske markedet, men justere prisene oftere i takt med utviklingen i det globale markedet. Prisene på energi og viktige råvarer er i sin tur bestemmende for prisen på mineralgjødning. I 2025 økte prisene fra et lavere, stabilt nivå i 2024. Blant årsakene var høye priser på innsatsfaktorer og handelsrestriksjoner som følge av sanksjoner. I starten av 2026 sank de internasjonale prisene som følge av lavere etterspørsel og fall i gassprisene. Med uroen i Midtøsten og usikkerheten rundt eksport ut Hormuzstredet har prisene økt vesentlig.

Handelspolitikken preges av balansegangen mellom nasjonale interesser og en tettere integrasjon i den globale økonomien. Handelspolitiske

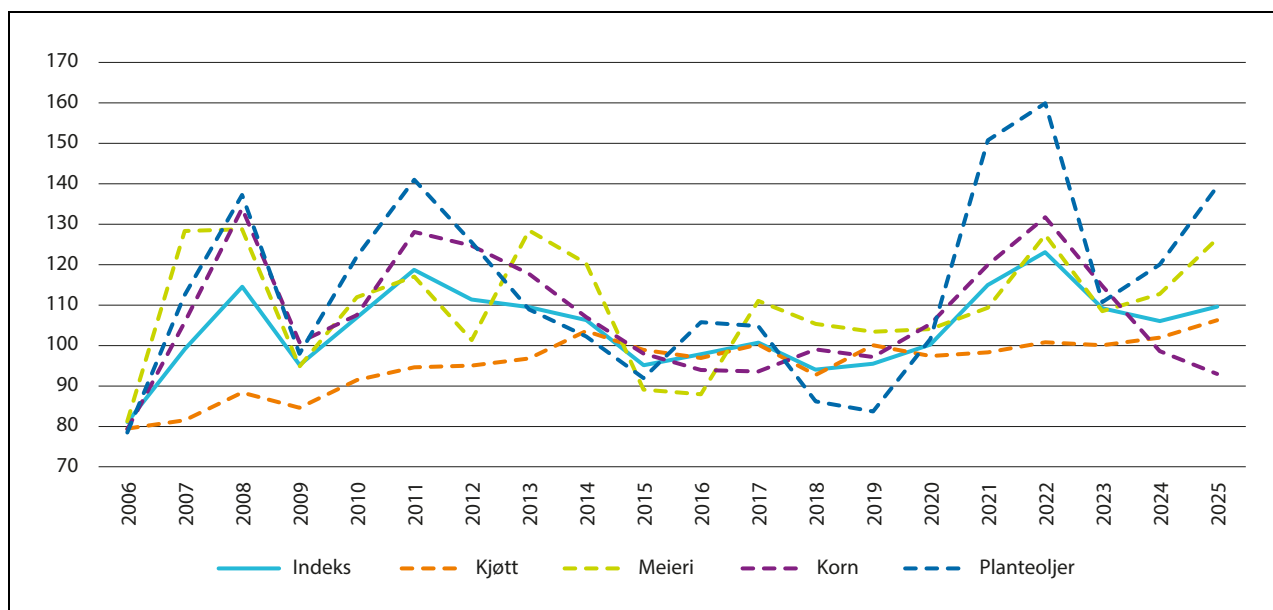
motsetninger mellom land øker og globale handelsstrømmer endres. Det er tendenser til økt regionalisering og antydninger til økonomisk fragmentering mellom enkelte land og industrier. Verdenshandelen har likevel fortsatt å vokse, men veksten har vært særlig drevet av handel med tjenester. Bildet er sammensatt med betydelig grad av usikkerhet for fremtiden.

Regjeringen vil ivareta norske landbruksinteresser i internasjonale handelsforhandlinger hvor landbruk inngår, i samsvar med regjeringens mål for landbrukspolitikken.

5.2 Utviklingen i internasjonale matvaremarkeder

Som omtalt har det de siste årene vært økt geopolitisk spenning. Økte kostnader har gitt økte matvarepriser. Det har vært betydelige prissvingninger for de ulike råvaregruppene.

Figur 5.1 viser FAOs prisindeks for matråvarer for perioden 2006–2025. Etter Russlands invasjon av Ukraina nådde FAOs matvareprisindeks i mars 2022 sitt høyeste nivå siden den ble etablert i 1990, deretter falt indeksverdien gjennom 2023. I 2024 snudde trenden og prisene økte gradvis gjennom 2024 og første halvår av 2025. I 2026 har prisene økt med 3,5 pst. siden januar, og alle varekategorier har hatt prisvekst. Prisveksten i mars er bl.a. knyttet til sterkt økte energipriser som følge av konflikten i Midtøsten.



Figur 5.1 FAOs prisindeks for matråvarer 2006–2025. Gjennomsnitt 2014–2016=100.

Kilde: FAO

Makroøkonomisk utvikling

Global vekst holdt seg oppe gjennom første halvår av 2025, til tross for geopolitiske spenninger og tiltakende handelskrig etter Trump administrasjonens kunngjøring av globale tollsatser i april 2025. I G20, som utgjør over 80 pst. av verdensøkonomien, økte aktiviteten med omtrent 0,9 pst. fra første til andre kvartal i 2025, ifølge OECD. Dette kommer etter en vekst på 0,7 pst. i første kvartal. Økt vareproduksjon som følge av fremskyndede leveranser i forkant av varslede tolløkninger bidro til å holde aktiviteten oppe. Få land svarte med gjensidige tolltiltak, noe som bidro til at økonomisk aktivitet og handel klarte seg bedre enn antatt. Veksten i global økonomi holdt seg overraskende godt gjennom 2025, og endte til slutt på i overkant av 3 pst. Dette er på linje med gjennomsnittet de siste tjue årene. Aktiviteten har blitt drevet av lavere inflasjon, lavere renter og ekspansiv budsjettpolitikk i flere store økonomier. Store teknologiinvesteringer knyttet til kunstig intelligens, særlig i USA, har også bidratt til å løfte aktiviteten. Samtidig har økte forsvarsinvesteringer stimulert aktivitet i Europa.

Usikkerheten fremover er stor. USAs tolløkninger og angrepet på bl.a. Venezuela og Iran innebærer økt risiko for forstyrrelser i oljemarkedet, som vil gi høye energi kostnader med dets konsekvenser for global vekst. En videre tilspising av handelskonflikten mellom USA og Kina eller USA og EU utgjør også en åpenbar nedsiderisiko for global aktivitet.

I IMF's seneste «World Economic Outlook» fra april ventes den globale økonomien å vokse med 3,1 pst. i 2026, ned fra 3,3 pst. ved tidligere anslag. Prisene på olje, gass og gjødsel har steget kraftig grunnet blokkeringen av Hormuzstredet. IMF venter med det også en høyere inflasjon på 4,4 pst. i år, som er 0,6 pst. høyere enn ventet i januar. IMF's prognoser forutsetter en relativt kortvarig konflikt med midlertidige forstyrrelser i energimarkedene. I mer ugunstige scenarier, der energiprisene holder seg høye ut året, vil den globale veksten avta og inflasjonen øke betydelig mer. IMF påpeker at virkningen på fremvoksende økonomier, vil være nesten dobbel så stor som på mer utviklede økonomier. Lavinntektsland som importerer store volumer mat og energi vil bli særlig hardt rammet.

Det norske forbrukermarkedet har vært stabilt, tross uro internasjonalt og prisvekst på mat og drikkevarer. Konsekvensene av de internasjonale forholdene for Norge har først og fremst vært knyttet til kronekurs, prisutvikling på råvarer

og innsatsfaktorer, og dermed også på matpriser for forbrukeren, ikke bortfall av produksjon eller varer.

For Norge, som en liten og åpen økonomi, er det avgjørende å opprettholde gode handelsforbindelser. Norge fortsetter å prioritere samarbeid i multilaterale fora som WTO og FAO. Arbeidet i WTO for å fremme en åpen og regelbasert verdenshandel er viktig for Norge og for vår matvareberedskap, se også omtale i kapittel 5.4. Samtidig styrker Norge sin nasjonale beredskap og produksjon for å sikre matvareforsyningen i møte med internasjonale utfordringer.

Matsikkerhet og ernæring globalt

Ifølge FAO er mellom 638 og 720 mill. mennesker, tilsvarende rundt 7,8–8,8 pst. av verdens befolkning, rammet av sult og underernæring globalt. Dette er en liten nedgang siden 2022, grunnet bedret status blant annet i Sørøst-Asia og Sør-Amerika. Krig, konflikt og økte utfordringer med tørke og ekstremvær er de viktigste årsakene til matvarekriser, som i Sudan der 41 pst. av befolkningen er rammet av akutt matvaremangel.

Koronapandemien, klimakrisen, regionale konflikter og krigen i Ukraina, prisøkninger og tilbudsvikt fra sentrale eksportører av matvarer og innsatsmidler har kommet på toppen av andre lokale og globale kriser som har gitt økt matmangel i verden de siste årene. Samtidig har det blitt mer utfordrende for bønder over hele verden å produsere mat, fordi priser på drivstoff, energi og kunstgjødsel har vært høye. Dette komplekset av utfordringer utgjør en økende trussel for importavhengige og politisk ustabile land – både humanitært, sosialt og sikkerhetspolitisk.

Risiko for en forverring av den globale matsikkerhetssituasjonen øker dag for dag som følge av stengningen av Hormuzstredet. Ifølge FAO transporteres 20 til 45 pst. av sentrale innsatsfaktorer til landbruket gjennom Hormuzstredet. Gode tall for kornproduksjon globalt har foreløpig bidratt til å dempe effekten på globale matvarepriser, men økte energi og gjødselpriser kan føre til lavere produksjon globalt med konsekvenser for globale matvarepriser på sikt. Situasjonen rammer avlingssesong og matsikkerhetssituasjon regionalt, særlig det Sørlege Asia, Øst-Afrika og Midtøsten. Ved endringer i avlingsnivå i Brasil og Thailand vil en kunne se systemiske konsekvenser. Andre faktorer, som ekstremvær og værphenomen som El Niño vil også ha betydning og kan potensielt forsterke den eksisterende krisen.

5.3 Import og eksport

Norge importerte jordbruksvarer i 2025 til en verdi av 125,5 mrd. kroner, en økning på 6,1 pst. målt i verdi. Målt i mengde økte importen med 4,9 pst. Som følge av underskudd i det norske markedet i 2025 økte importen av kjøtt og kjøttvarer med hele 45 pst. sammenlignet med året før. Importen av frukt og grønt økte også. Importen av korn gikk derimot ned med 8 pst. i 2025, noe som kan forklares med en betydelig økning i norsk kornproduksjon både i 2024 og 2025.

Av importen var om lag 80 pst. tollfri. Det meste av importen består av varer som ikke produseres i Norge eller som er nødvendige innsatsvarer til næringsmiddelindustri eller havbruket. Fiskefôr eller råvarer til fiskefôr utgjorde 26 pst. av jordbruksvareimporten.

Den største andelen av importen av jordbruksvarer i 2025 kom fra EU, med en importverdi på 76 mrd. kroner, dvs. 61 pst. av vår totale landbruksimport målt i verdi. Det blir importert mye fra våre nærmeste naboland, og sammen med Nederland stod Sverige og Danmark for om lag en fjerdedel av den totale importen, målt i verdi. Utenfor EU er Brasil den klart største eksportøren av jordbruksvarer til Norge.

Importen av jordbruksvarer fra u-land økte i verdi, med rundt 12 pst., fra 2024 til 2025. Importverdien av jordbruksvarer fra utviklingsland endte på 31,1 mrd. kroner i 2025, en økning fra 27,8 mrd. kroner i 2024. Import fra utviklingsland utgjorde, som i 2024, omtrent 24 pst. av totalimporten av jordbruksvarer. En betydelig del av denne importen kommer fra Sør-Amerika og Asia, i hovedsak fôrråvarer til havbruksnæringen. Våre største importmarkeder blant utviklingslandene var i 2025 Brasil, Peru, Kina, Belarus og India.

Toll- og kvotefri markedsadgang for produkter fra de fattigste landene er, og har lenge vært, et sentralt tiltak i norsk handels- og utviklingspolitikk. Alle land kategorisert som minst utviklede land (MUL) på OECDs DAC-liste og lavinntektsland med mindre enn 75 mill. innbyggere, omfattes i dag av nulltoll-ordningen. Andre utviklingsland, fra lavinntektsland til øvre mellominntektsland, får også vesentlige tollreduksjoner ved eksport til Norge gjennom GSP-ordningen. Namibia, Botswana og Eswatini har i tillegg særskilte eksportmuligheter for storfekjøtt og sauekjøtt til Norge, innenfor årlige kvoter på 3 700 tonn for storfekjøtt og 400 tonn for sauekjøtt.

Importen av jordbruksvarer fra nulltoll-landene var totalt på 1,6 mrd. kroner i 2025. Dette er en økning på 22 pst. fra 2024. Den største

importen fra nulltoll-land i 2025, målt i verdi, var snittblomster. Størstedelen av importen kom fra Kenya, som sammen med Etiopia stod for to tredjedeler av all importen av snittblomster til Norge i 2025. Importen av snittblomster har økt jevnt de siste årene, og andelen som kommer fra nulltoll-land er stigende.

Importen av fett og oljer av fisk fra nulltoll-land økte mye fra 2024 til 2025, både målt i mengde og i verdi. Denne importen kom kun fra Mauritania. Også importen av kaffe fra nulltoll-land økte mye i 2025. Denne importen kom først og fremst fra Kenya og Etiopia.

Det ble eksportert jordbruksvarer til en verdi av 20,3 mrd. kroner, en økning på 5,7 pst. fra året før. Det eksporteres mye landbruksvarer som ikke direkte avtar råvarer fra norsk jordbruk. Blant de største eksportvarene, målt i verdi, finner vi blant annet produkter som tilberedte næringsmidler, dyrefôr, fett og oljer av fisk, fiskefôr og soyaolje produsert av importerte soyabønner. Av sentrale norske jordbruksvarer var eksporten av kjøtt den største med 556 mill. kroner, målt i verdi, etterfulgt av ost med 308 mill. kroner. Etter en nedgang i eksporten av ost de to foregående årene, doblet eksporten seg fra 2024 til 2025. Det var først og fremst eksporten av faste oster som økte i verdi. Våre naboland importerer det meste av osten.

5.4 WTO – Landbruksavtalen

WTO ble opprettet 1. januar 1995. Samtidig ble det etablert egne avtaler om landbruk (Landbruksavtalen) og om sanitære og plantesanitære forhold (SPS-avtalen) under det multilaterale avtaleverket om handel med varer. Landbruksavtalen legger viktige rammebetingelser for den nasjonale landbrukspolitikken gjennom forpliktelser og rettigheter på de tre områdene markedsadgang, internstøtte og eksportsubsidier.

Markedsadgang

Norges forpliktelser når det gjelder øvre tillatte tollsatser og importkvoter fremgår av Norges bindingsliste til WTO (vedlegg til St.prp. nr. 65 (1993–94)). Norge har notifisert bruk av importkvoter til og med 2024.

Internstøtte

WTOs landbruksavtale skiller mellom støtte som er underlagt forpliktelser om reduksjon (såkalt

gul støtte), og støtte som ikke er underlagt slike forpliktelser (såkalt blå og grønn støtte). For den sistnevnte kategorien støtte eksisterer det ingen øvre beløpsbegrensning, men støtteordningene må oppfylle visse kriterier for å være unntatt fra begrensningen.

Norges notifisering av støtte til landbruket for 2024 ble sirkulert av WTO 6. januar 2026. Denne vil bli gjennomgått i møtet i Landbrukskomiteen i WTO i mai 2026. Grønn støtte skal ha liten eller ingen innvirkning på produksjon og handel, og er unntatt reduksjonsforpliktelser. For Norges del omfatter denne kategorien støtte til bl.a. miljøprogrammer og velferdsordninger. For 2024 var notifisert grønn støtte på 14,2 mrd. kroner, en økning på 1,5 mrd. kroner fra 2023.

Blå støtte er ordninger under programmer som skal begrense produksjonen, og som er basert på faste arealer eller avlinger, eller på et fast antall dyr. Blå støtte er unntatt fra reduksjonsforpliktelsene. For 2024 var notifisert blå støtte på 9,5 mrd. kroner. Dette var en økning på 800 mill. kroner fra 2023.

Samtlige interne støttetiltak til fordel for jordbruksprodusenter som ikke er omfattet av ett av unntakene, er underlagt begrensninger som er uttrykt ved hjelp av et samlet mål for støtte, AMS (Aggregate Measurement of Support), også omtalt som gul støtte. Gul støtte er verdien av differansen mellom norske målpriser (løpende) og faste referansepriser fra perioden 1986–1988 multiplisert med tilhørende volumer, i tillegg til prisstøtte over budsjett, fratrukket særavgifter. Norges maksimalt tillatte gule støtte er på 11,449 mrd. kroner. For 2024 var det notifiserte nivået i gul boks 11,0 mrd. kroner. Dette var en økning fra 2023 på 1,4 mrd. kroner, hovedsakelig som følge av større kornavlinger i 2024, samt noe økning som følge av endringer i grunntilskudd kumelk som medførte at tilskuddet fra og med 2024 inngår i beregningen av AMS. Omlegging til volummodell for melk fra 1. november 2024 førte til at notifisert gul støtte i 2024 ble lavere enn den ville vært ved videreføring av målprissystemet. Full effekt av omlegging av prissystemet vil ses i notifiseringen for 2025.

Eksportstøtte

Som følge av vedtak på ministerkonferansen i WTO i 2015 ble Norges ordninger for eksportstøtte avvirket ved utgangen av 2020. Dette ble formalisert i Norges reviderte bindingsliste til WTO (godkjent 28.2.2018).

Landbruksforhandlingene

Det har vært vanskelig å få enighet om reformer av landbrukspolitikken i WTO etter Uruguay-runden i 1994. Dette skyldes at avstanden mellom enkelte av medlemmene i WTO, på sentrale punkter, har vært for stor. Imidlertid er det kommet til enighet på flere enkelttema, som tollkvoteadministrasjon for landbruksvarer, offentlige matvarelager i utviklingsland og tilbakeholdenhet i bruken av alle former for eksportstøtte (i 2013) og endelig avvikling av eksportstøtte for landbruksvarer (i 2015).

På WTOs ministerkonferanse i Yaoundé, Kamerun, i mars 2026 var reformer i WTO og grenseoverskridende handel med elektroniske varer og tjenester sentrale tema. Ministermøtet klarte ikke å komme til enighet, og arbeidet med disse temaene vil fortsette i Genève frem mot hovedrådsmøtet i begynnelsen av mai. Det ble heller ikke enighet om en erklæring om å starte opp igjen forhandlinger på landbruk. Det er uklart hvordan videre drøftinger og forhandlinger i WTO om reformer i landbrukspolitikken vil skje etter årets ministermøte og frem til neste ministermøte i WTO i 2028.

5.5 EUs landbrukspolitikk

EU iverksatte 1. januar 2023 landbrukspolitikken som gjelder til utgangen av 2027. Denne har ni målsettinger. Dette er å sikre en rimelig inntekt for bøndene, øke konkurransekraften, styrke bondens posisjon i verdikjeden, iverksette tiltak knyttet til klima, miljø, og biologisk mangfold, sikre rekruttering, utvikle nye arbeidsplasser i distriktene, sikre trygg og sunn mat og fremme kunnskap og innovasjon. EU legger stor vekt på klima og miljø i sin landbrukspolitikk. Av EUs landbruksbudsjett skal 40 pst. bidra til å oppnå EUs målsettinger knyttet til klimagassutslipp og klimaendringer. Videre skal 25 pst. av den direkte støtten under budsjettet brukes på et eget miljøprogram.

Medlemslandene har fått større ansvar for gjennomføringen av politikken enn tidligere. Hvert enkelt medlemsland har utarbeidet en strategi som beskriver nasjonale utfordringer og virkemidler de vil benytte for å nå EUs felles mål for landbruket. Det legges opp til økt fleksibilitet for medlemslandene i bruk av virkemidlene for bygdeutvikling, bl.a. støtte til innovasjon, modernisering og styrket konkurransekraft.

Kommisjonen fremmet i juli 2025 forslag til EUs neste langtidsbudsjett for 2028–2034, samt forslag til ny landbrukspolitikk i samme periode. Mange av virkemidlene og støtteprogrammene videreføres, men med en noe endret innretning. I forslaget målrettes for eksempel den arealbaserte inntektsstøtten mot aktive bønder, små og mellomstore bruk og unge bønder, gjennom å innføre reduserte tilskudd per areal opp mot et fast tak på 100 000 euro per gård. Videre legges det i forslaget opp til forenkling av regelverket, herunder bl.a. forenkling av miljø- og klimakrav under et nytt rammeverk for «farm stewardship» der medlemslandene i større grad selv kan definere krav tilpasset nasjonale og regionale forhold innenfor felles EU-mål.

Den største endringen gjøres i kommisjonens forslag til nytt langtidsbudsjett, der landbruksbudsjettet (i dag inndelt i to ulike fond) slås sammen med flere andre budsjettposter i ett, nytt stort fond – omtalt som Nasjonalt og regionalt partnerskapsfond. Landbrukspolitikken vil inngå sammen med blant annet samholdingspolitikken, fiskeri og enkelte sikkerhetsrelaterte utgifter i én felles budsjettstruktur. Sammenslåingen åpner for økt konkurranse om midlene og større politisk prioriteringsrom for medlemslandene når de skal vedta egne nasjonale og regionale partnerskapsplaner for bruk av budsjettmidlene. Forslaget fra kommisjonen ligger nå til behandling i rådet og i parlamentet, og forhandlingene forventes ikke å være sluttførte før tidligst neste år.

Landbrukspolitikken er ikke en del av EØS-avtalen, men utviklingen av EUs felles landbrukspolitikk har likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Prisutviklingen og politikktutformingen i EU på jordbruksprodukter påvirker omfanget av import, grensehandel og konkurransekraft til næringsmiddelindustrien. En betydelig del av EUs regelverk på klima- og matområdet er helt eller delvis EØS-relevant og kan omfatte flere sektorer. Regelverksutviklingen i EU er et prioritert område for departementet. Det er opprettet et eget EØS-forum for landbruk for å styrke dialogen med landbruket og andre berørte organisasjoner i regelverksutformingen.

5.6 Forhandlinger om handelsavtaler

Utover EØS-avtalen og Norges bilaterale avtaler med Storbritannia, Færøyene og Grønland, har Norge gjennom EFTA (Norge, Sveits, Island og Liechtenstein) inngått 34 frihandelsavtaler med til sammen 45 land. I oktober 2025 trådte en handels- og økonomisk partnerskapsavtale (TEPA) mellom EFTA-medlemmene og India i kraft. Thailand og EFTA-statene kom til enighet om en avtale i november 2024 som forventes å tre i kraft i 2026. Norge og de øvrige EFTA-landene signerte også en ny og omfattende frihandelsavtale med Kosovo i januar 2025.

I desember 2024 fullførte EFTA-statene og Ukraina moderniseringen av frihandelsavtalen, som har vært i kraft siden 2012. Den moderniserte avtalen vil inkludere et nytt kapittel om bærekraftig utvikling samt reviderte bestemmelser om varehandel. Partene gjennomgikk også markedsadgang for varer, noe som resulterte i liberalisering av handel innenfor visse produktkategorier som f.eks. råvarer til fiskefôr. Utover handel har avtalen også stor utenrikspolitisk betydning, fordi den støtter at Ukraina integreres i det europeiske fellesskap.

EFTA-statene og MERCOSUR-landene Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay kom til enighet om en frihandelsavtale 2. juli 2025, og avtalen ble signert 16. september 2025. Avtalen vil bli lagt frem for Stortinget våren 2026. For jordbruk er det gitt konsesjoner innenfor eksisterende landbrukspolitikk. Sensitive jordbruksprodukter er skjermet. Dette gjelder eksempelvis for de grasbaserte produksjonene som storfe og sau.

Norge har i hovedsak gitt MERCOSUR bilaterale importkvoter og tollettelser på jordbruksvarer der vi har import i dag, og der importen ikke går på bekostning av norsk produksjon. Dette gjelder eksempelvis mais, melasse og soya-mel. Soya importeres generelt tollfritt inn til Norge.

6 Hovedtrekk i avtalen

6.1 Mål og rammer for oppgjøret

Kapittel 1–5 beskriver grunnlaget for forhandlinger om ny jordbruksavtale. Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmogleheitene i jordbruket* og Meld. St. 10 (2024–2025) *Prinsipper for tallgrunnlag m.m. i jordbrukspolitikken* utgjør, sammen med Stortingets behandling av fjorårets jordbruksavtale, sentrale premiser for årets oppgjør.

Hovedavtalen for jordbruket sier at jordbruksavtalens formål er å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift. Hovedavtalen sier også at jordbruksavtaler står tilbake for lover og stor-

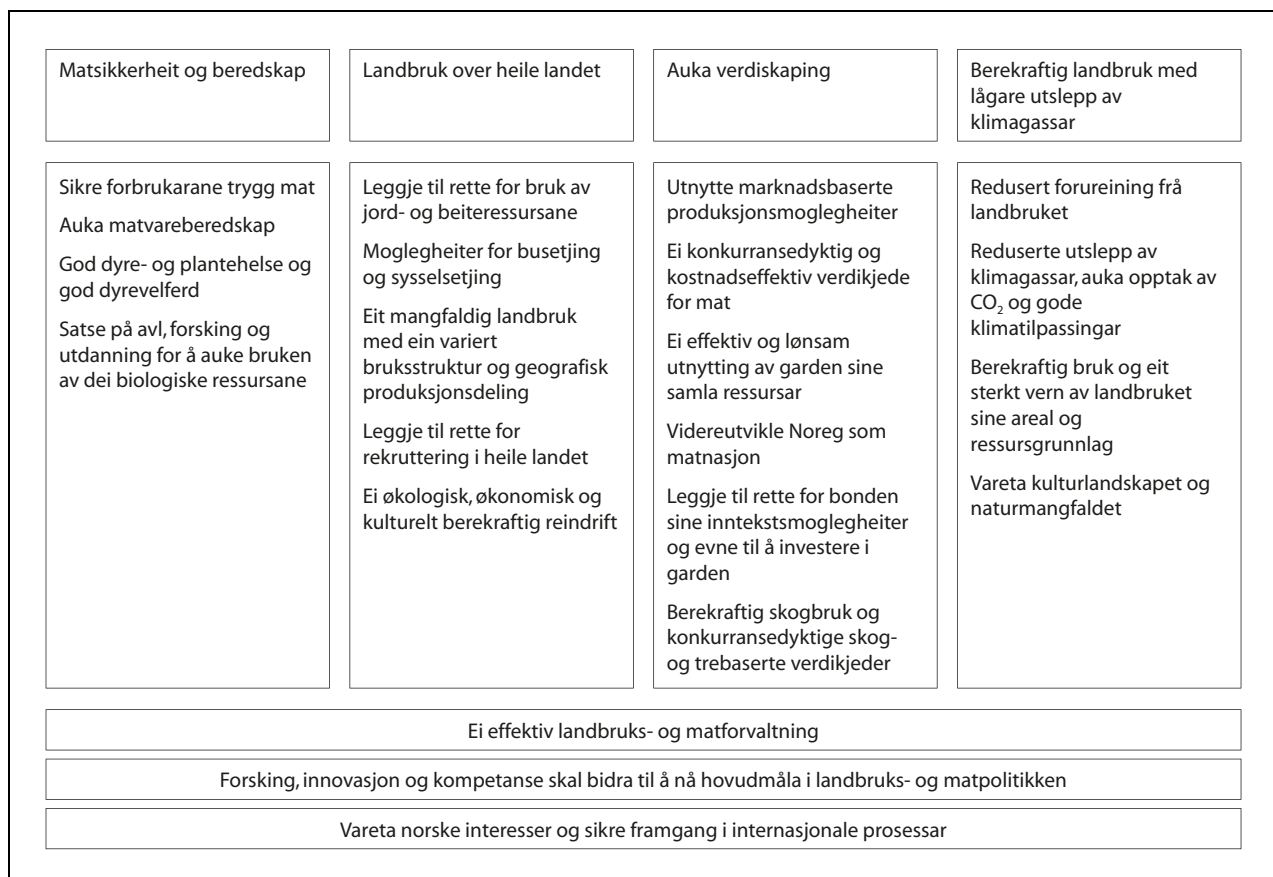
tingsvedtak, og kan heller ikke kreves gjennomført i strid med traktater som er bindende for staten.

6.1.1 Hovedmålene i jordbrukspolitikken

Gjeldende mål for landbrukspolitikken er gjengitt i Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon for 2026, jf. figur 6.1. Jordbruksoppgjørets oppgave er å utvikle virkemidlene med sikte på en best mulig samlet måloppnåelse.

6.1.2 Et mer bærekraftig matsystem

FNs bærekraftsmål vedtatt i 2015 er verdens felles handlingsplan for bærekraftig utvikling frem mot 2030, og utgjør en overbygning for alle land og



Figur 6.1 Målene for landbrukspolitikken

samfunnsområder. Samtidig med global vekst i matproduksjonen har også forekomsten av sult og feilernæring økt globalt, og kostnader knyttet til miljødeleggelse og ressursbruk er blitt mer tydelig. En viktig erkjennelse er derfor at mål for matproduksjon ikke kan ses isolert, men henger sammen med mål for verdiskaping og sosial likhet, helse, forbrukeradferd, miljø og bekjempelse av klimaendringer. Begrepet «bærekraftige matsystem» er ment å fange opp disse sammenhengene. Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg som skal utrede fremtidens matsystemer, og levere en rapport 1. november 2026. Ekspertutvalget skal identifisere muligheter, utfordringer og dilemma, og komme med anbefalinger til tiltak. Arbeidet skal legge grunnlag for en stortingsmelding om fremtidens matsystemer, der folkehelse, klima, natur og landbruks- og matpolitikken blir satt i sammenheng.

Økonomisk bærekraft

Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv er økonomisk bærekraft knyttet til effektiv ressursbruk og måloppnåelse. Fra et bedriftsøkonomisk perspektiv dreier økonomisk bærekraft seg om lønnsomhet, dvs. balanse mellom inntekter, kostnader og produktivitetsutvikling. Forutsigbare rammevilkår og gode inntektsmuligheter er grunnleggende forutsetninger for at jordbruksproduksjonen skal oppnå tilstrekkelig økonomisk bærekraft og bidra til god rekruttering til næringen. Målet om økt selvforsyning krever mer konkurransedyktig planteproduksjon til mat og fôr. Økt omsetning og forbruk av norsk korn, proteinvekster, frukt og grønt bidrar også til økt verdiskaping basert på norske ressurser, mer mangfold for forbrukeren og god helse.

Miljømessig bærekraft

Den inngåtte avtalen har en tydelig natur-, miljø- og klimaprofil, med styrking av de målrettede klima- og miljøordningene, samt virkemidler knyttet til utviklings- og omstillingstiltak. Avtalepartene ønsker med dette å legge til rette for en rettferdig og bærekraftig omstilling av jordbruket til et lavutslippssamfunn, klimatilpasning av jordbruket til et klima i endring, reduserte utslipp til vann og styrking av naturmangfoldet.

Sosial bærekraft

For den enkelte næringsutøver i jordbruket er sosial bærekraft sterkt knyttet til forutsigbare

rammevilkår, gode velferdsordninger og inntektsmuligheter. For samfunnet for øvrig handler sosial bærekraft i jordbruket bl.a. om hvilke samfunns-goder jordbruksnæringen bidrar til totalt sett. Et sentralt mål for norsk landbrukspolitikk er målet om matvareberedskap, hvor landbruk i hele landet både bidrar til matproduksjon og til spredt bosetting og aktivitet. Det innebærer en tydelig kobling til distriktpolitikk og landbrukets bidrag til matproduksjon, sysselsetting, verdiskaping og lokalsamfunnsutvikling i hele Norge. I avtalen videreføres den særskilte satsingen på å styrke landbruket i Nord-Norge.

6.1.3 Selvforsyning

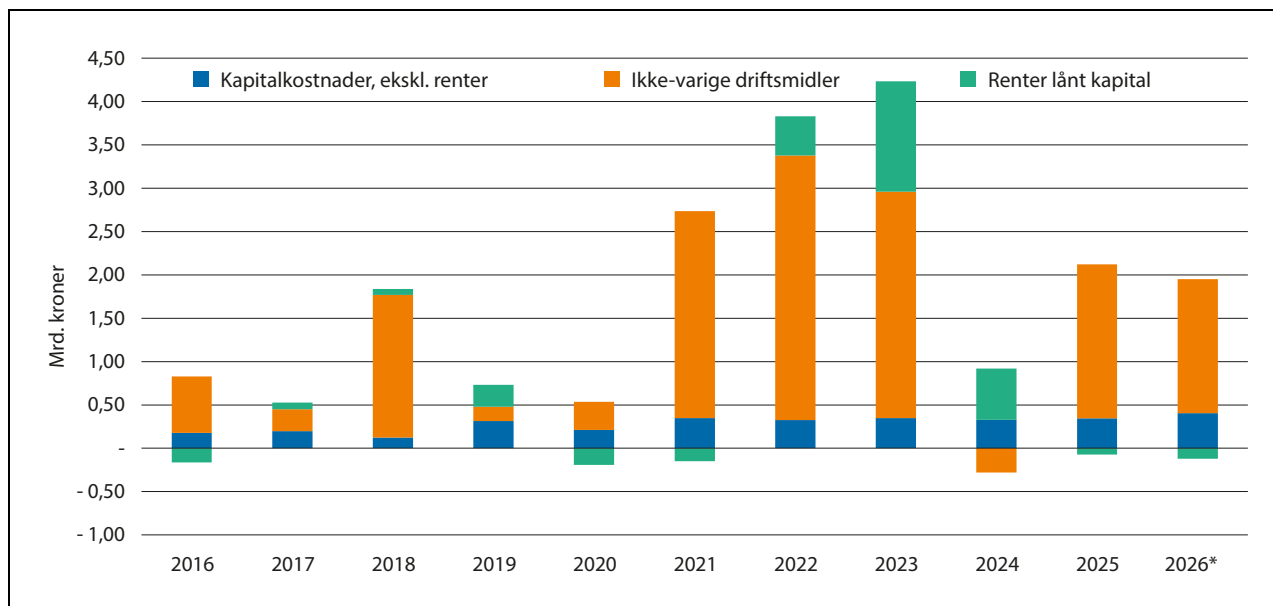
Regjeringen lanserte i Meld. St. 11 (2023–2024) sin strategi for å nå det ambisiøse målet om at selvforsyningsgraden, korrigert for import av fôr, skal økes til 50 pst. på energibasis. Regjeringens hovedstrategi fikk bred oppslutning ved Stortingets behandling. Den er å:

«forbedre og øke produksjonen av plante-produkter, både til mat og fôr, på en måte som styrker jordbrukets konkurransekraft mot import, slik at etterspørselen etter norske jordbruksvarer øker.»

Oppfølging av planen og tilhørende vedtak vil måtte skje på mange områder og med en rekke spesifikke virkemidler, rettet både mot ulike deler av landet og av verdikjeden. Virkemidler over jordbruksavtalen vil også være helt sentrale, og oppfølgingen av denne målsettingen var et viktig premiss for forhandlingene.

Årets avtale har som mål å bidra til å forbedre og øke produksjonen av planteprodukter, både til mat og til fôr, samt opprettholde den høye norskandelen av kjøtt, egg og melk. Å forbedre kvalitet er på flere områder en forutsetning for å kunne øke produksjonen. Det gjelder både for korn og grovfôr som bruker det aller meste av det norske jordbruksarealet. Mer og bedre grovfôr og mer norsk korn til både mat og fôr, i tillegg til økt produksjon av proteinvekster i Norge, skal redusere behovet for import av korn og andre råvarer til kraftfôr. Avtalen gir i så måte viktige bidrag til samfunnsoppgjøret om bærekraftig fôr. Skal selvforsyningsgraden, korrigert for import av fôr, øke uten at det gir ubalanse og deretter fallende inntekter, er det en forutsetning at norsk planteproduksjon styrkes slik at importen av korn kan reduseres.

Et helhetlig samarbeid mellom alle leddene i verdikjeden for mat er avgjørende for å lykkes.



Figur 6.2 Årlig endring i kostnader i jordbruket (ekskl. leiepostene), iflg. Totalkalkylen. Milliarder løpende kroner.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

Aktørene må blant annet gå sammen om forskning, agronomi og produktutvikling. Å styrke konkurransekraften mot import er avgjørende for å øke hjemmemarkedsandelene. Stor forbedring i inntektsmulighetene vil ikke bidra til å øke selvforsyningsgraden hvis ikke konkurransekraften forbedres. Da vil heller selvforsyningsgraden falle, og produksjonsapparatet i Norge vil bli dårligere utnyttet. Alle tiltak i jordbrukspolitikken må vurderes opp mot hvordan disse påvirker målet som er satt om økt selvforsyning korrigerert for fôrimport. Avtalepartene har gjort slike vurderinger, og konkrete tiltak i avtalen er gjengitt i kapittel 6.4.

6.1.4 Ny usikkerhet i matvaremarkedene

Verdens matvaremarkeder har stått i en ekstraordinær situasjon de siste årene. FAOs råvareprisindeks for matvarer har falt med 20 pst. siden toppen i mars 2022, men har økt med 3,5 pst. til nå i år.

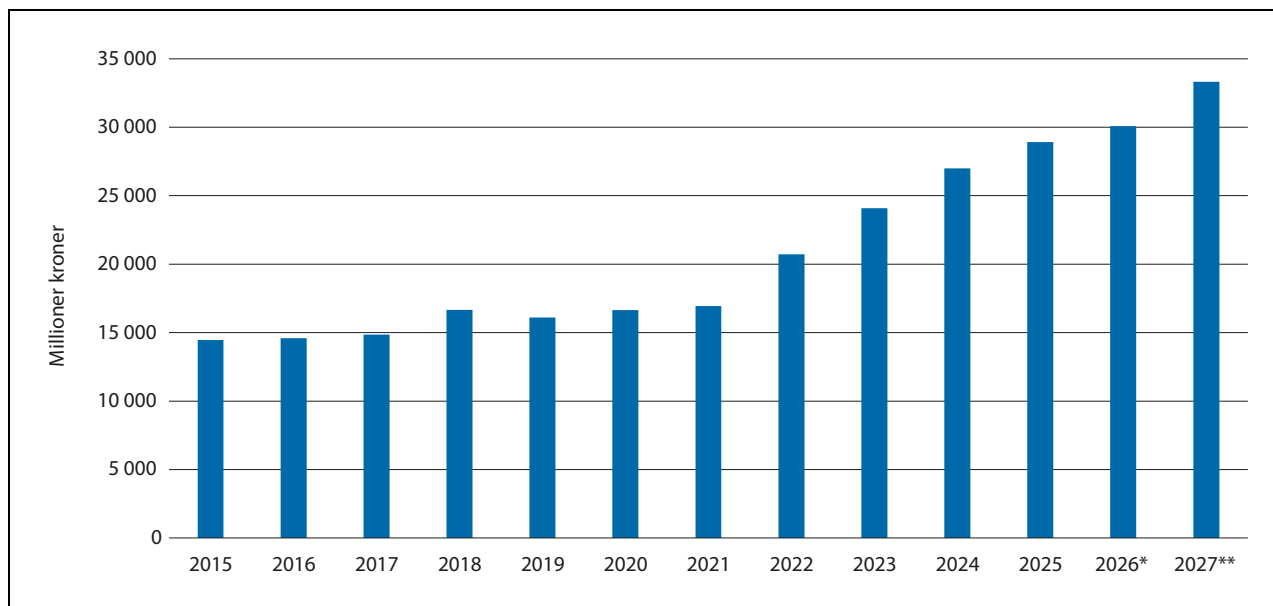
Jordbruket opplevde i perioden 2021–2023 en ekstraordinær kostnadsvekst for gjødsel, fôr, strøm, drivstoff, frakt, emballasje, bygningsmaterialer m.m., jf. figur 6.2. Dette bidro, sammen med regjeringens ambisjon om å løfte inntektsmulighetene i jordbruket, til svært høye økonomiske rammer i jordbruksoppkjørene. Krigsutbruddet i Midtøsten bringer inn ny kostnadsvekst og ny usikkerhet om den videre utviklingen. Utvik-

lingen i kostnadene med matproduksjon er sentralt i jordbruksoppkjørene, og ny kostnadsvekst er en viktig driver. Det norske forhandlingssystemet innebærer en betydelig risikoreduksjon for jordbruket.

6.1.5 Matpriser og budsjettstøtte

Regjeringen vil bidra til trygghet for norsk matproduksjon, selvforsyning og matberedskap i en usikker verdenssituasjon og med klimaendringer som truer stabiliteten i matproduksjonen. Samtidig har regjeringen oppmerksomhet på utviklingen i forbrukerprisene på mat, både av hensyn til lavinntektsgrupper og bidraget til inflasjon, selv om avtalen ikke lenger har målpriser på husdyrprodukter. Regjeringen legger også vekt på at utviklingen i råvareprisene påvirker konkurransekraft mot import og substitutter, og dermed også selvforsyningen med jordbruksvarer. Trygg økonomisk styring er viktig også for jordbruket, og moderat prisvekst på jordbruksråvarer bidrar til å dempe inflasjonen, spesielt prisvekst på mat, som særlig rammer lavinntektsgrupper.

Bevilgningen til gjennomføring av jordbruksavtalen har økt betydelig de siste årene, jf. figur 6.3. Fra regnskapet for 2021 til budsjettet for 2026 har støtten over jordbruksavtalen økt med 78 pst. I tillegg kommer strømstøtten til primærprodusenter i jordbruket, veksthusnæringen og vanningslag og verdien av jordbruksfradraget. Det er bare For-



Figur 6.3 Bevilgning til gjennomføring av jordbruksavtalen (kap. 1150). Mill. kroner, inkl. avtalen for 2026–2027.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

svaret som har hatt en sterkere prosentvis budsjettvekst i denne perioden. Det viser regjeringens sterke prioritering av norsk jordbruk og matproduksjon. Den kraftige økningen i budsjettstøtten har bidratt til å dempe prisveksten på jordbruksvarer. Samtidig har det ført til at markedsinntektenes andel av bruttoinntektene har falt i gjennomsnitt. I en normal situasjon er denne utviklingen uheldig, og ikke i tråd med vilkåret om at markedsinntektenes andel av bruttoinntektene bør opprettholdes. Vilårslista sier også at de større brukene over tid bør hente mest mulig av inntekten gjennom markedet for å sikre en utvikling med mangfold av bruk og jordbruk i hele landet. Over tid kan inntektsmålet bare nås samtidig som markedsinntektenes andel av bruttoinntektene opprettholdes eller økes, dersom produsentprisene øker mer enn prisene på innsatsfaktorer og/eller at produktivtetsveksten øker.

6.1.6 Prioritere natur, miljø og klima

Jordbruksavtalen har over flere år blitt dreid i en mer klima- og miljøvennlig retning gjennom styrking av de målrettede natur-, miljø- og klimaordningene. Vridningen fortsetter i årets avtale, som avsetter 12,4 mrd. kroner til ordninger med natur-, miljø- eller klimaeffekt i 2027. Dette er 1,5 mrd. kroner mer enn det som ble avsatt for 2026. Det vil legge til rette for en rettferdig og bærekraftig omstilling av jordbruket til et lavutslippssamfunn, klimatilpasning av jordbruket til et

klima i endring, reduserte utslipp til vann og styrking av naturmangfoldet. Tilskuddsordningene RMP og SMIL prioriteres i dette arbeidet. Øremerkingen over RMP til Oslofjorden styrkes.

Regjeringen mener at det er nødvendig å intensivere arbeidet med å oppnå målbare reduksjoner i klimagassutslippene og økt opptak. Avtalen prioriterer også tiltak som skal styrke oppslutningen om klimatiltak, samt kunnskapsgrunnlaget som skal bidra til oppfølging av klimavtalen mellom staten og jordbruket. Økt miljømessig bærekraft i sektoren kan bidra til oppfyllelse av de andre landbrukspolitiske målene, eksempelvis gjennom bedre ressursutnyttelse. Partene er enige om at fortsatt forskning og kunnskapsutvikling på bruk av metanreduserende forer er viktig for å gi bedre kunnskapsgrunnlag om bruken, og for at klimagassutslippene fra jordbruket skal reduseres ytterligere. Partene er enige om å prioritere midler til forskning og kunnskapsutvikling på tiltak som gir utslippskutt, og som kan godskrives i utslippsregnskapet, for eksempel gjennom avlsfremgang.

Partene er i avtalen enige om at Oslofjordplanen må bygge på et oppdatert og helhetlig kunnskapsgrunnlag, og at god medvirkning fra næringen er en forutsetning for måloppnåelse. Etter partenes vurdering er det viktig at arbeidet baseres på helhetlig og relevant kunnskap om tilførsler av næringsstoffer, herunder særlig nitrogen, samt effektene av ulike tiltak. Partene legger til grunn at tiltakene som velges må være kunn-

skapsbaserte og gi målbare klima- og miljøeffekter, og at det utarbeides en tydelig plan for hvordan tiltakene skal måles og følges opp over tid, inkludert effekten på potensialet for matproduksjon. Det understrekes samtidig at representasjon og involvering av berørte aktører er viktig for å bidra til legitimitet og gjennomføringsevne i arbeidet.

Videre slutter partene seg til Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen som en meny bestående av innsatsområder med mange ulike tiltak, og legger den til grunn for videre arbeid med bedre nitrogenforvaltning i norsk jordbruk. Utnyttelse av gjødsel og fôr, samt bedre jordhelse og nitrogenopptak i planter er eksempler på hvordan jordbruket kan bidra.

Klimaendringer påvirker i økende grad norsk matproduksjon gjennom mer intens nedbør, tørkeperioder, våtere jord og økt risiko for erosjon og driftsforstyrrelser. Partene legger til grunn at klimatilpasning og utslippsreduksjoner er nødvendig for å legge til rette for stabile avlinger og en trygg matproduksjon. Klimatiltak bør skje samtidig som selvforsyningsgraden skal økes og uten å bidra til karbonlekkasje. Partene deler forståelsen av at det er nødvendig å intensivere arbeidet for å oppnå målbare reduksjoner i klimagassutslippene og økt karbonopptak. Arbeidet med bedre effektberegninger og kunnskapsgrunnlag er viktig for å finne enda mer treffsikre virkemidler og bygge legitimitet over tid.

Partene er enige om at den inngåtte jordbruksavtalen en tydelig satsing på helhetlig klimatilpasning, reduksjon av utslipp per produsert enhet og virkemidler for å binde og lagre karbon. Avtalen bidrar til større og mer forutsigbare investerings- og miljørammer, bedre tilgang på innsatsmidler, støtte til modernisert infrastruktur og tydelig støtte til praktiske tiltak som reduserer sårbarhet. Dette er avgjørende for å bidra til norsk matproduksjon, utslippskutt, vannmiljø og beredskap i en tid med økende klimarisiko.

6.1.7 Opptrapping av inntektsmulighetene

Gode inntektsmuligheter er et viktig virkemiddel for å nå målet om økt selvforsyning og de øvrige målene i jordbrukspolitikken. Regjeringen arbeider ut ifra at jordbrukets gjennomsnittlige sammenligningsinntekt skal kunne være på nivå med sammenligningsgruppas lønn når regnskapet for 2027 gjøres opp. Ved behandlingen av Meld. St. 10 (2024–2025) vedtok Stortinget at:

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn at normeringsfaktoren, avsetning til investere-

ingar i avskrivbar egenkapital og samanlikningsgruppe ligg fast i talgrunnlaget slik det vart nytta ved jordbruksoppgjøret 2024, men at timetalet per årsverk i jordbruket vert redusert med 50 timar til 1 700 timar i to like trinn med verknad for kalenderåra 2026 og 2027.»

Gjennom Stortingets vedtak vil timetallet per årsverk bli redusert fra 1845 til 1700 timer (7,9 pst.) på 3 år. Budsjettnemndas materiale viser at det faktisk utførte antall timer fortsatt er svakt fallende, iflg. SSBs undersøkelser, mens antall årsverk øker, per definisjon. Det innebærer at inntektsveksten per utførte time øker mer enn inntektsveksten per årsverk. Forskjellen på antall utførte timer, iflg. registreringene, og antall definerte årsverk går frem av figur 6.4.

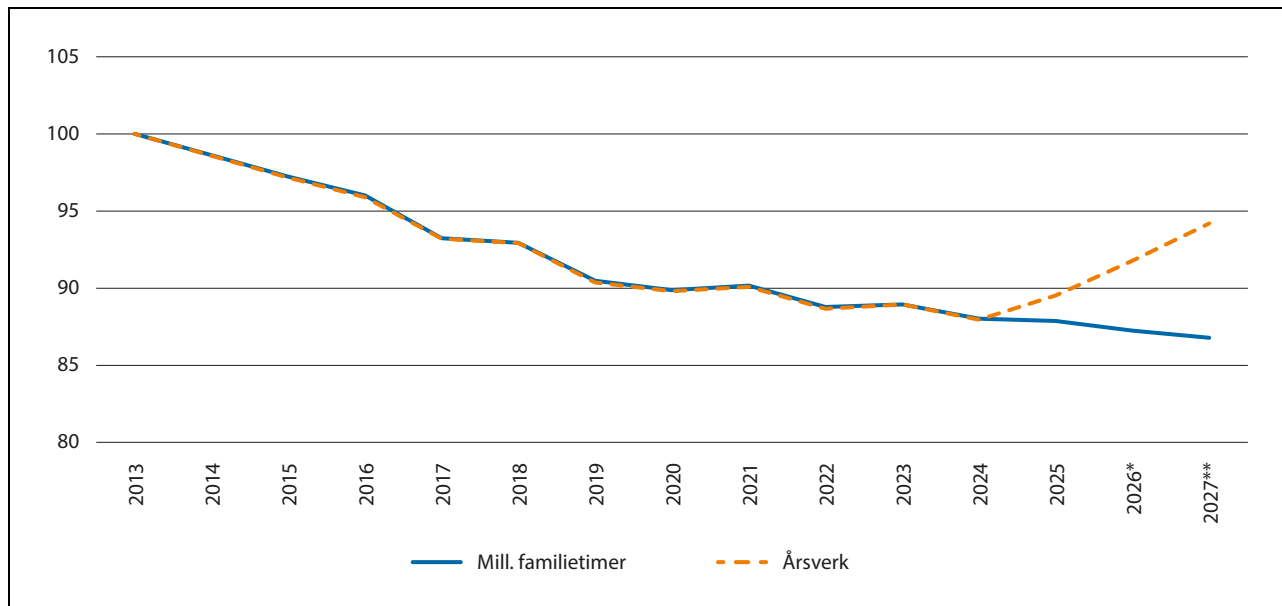
Inntektsopptapping og måloppnåelse

Opptapping av gjennomsnittlig sammenligningsinntekt i jordbruket har generert en betydelig økning i overføringene til jordbruket. Med det utgangspunktet har avtalepartene de siste årene fordelt bevilgningsøkningen med sikte på måloppnåelse i jordbrukspolitikken. I fordelingen må i mange tilfeller rent inntektspolitiske begrunnelser avveies mot måloppnåelse for samfunnet. Strategien for økt selvforsyning var sentral føring for dette oppgjøret, dvs. å prioritere planteproduksjoner til mat og fôr. Videre prioriteres grøntsektoren, Nord-Norge og økologisk jordbruk. Jordbrukets inntektspolitiske begrunnede prioritering av sau og ammeku ble vurdert opp mot dette.

6.1.8 Vilkår for opptappingsplanen

I Meld. St. 11 (2023–2024) stilles det opp flere vilkår for opptappingsplanen for inntektsmulighetene:

- «Produksjonen må vere godt tilpassa etterspurnad frå forbrukarane. Det må vere balanse i råvaremarknadene, dvs. at jordbruket framleis skal ha det økonomiske ansvaret for overproduksjon, med tilhøyrande prisfall og auka omsetnadsavgifter. Inntektssvikt som følgje av overproduksjon kan ikkje krevjast kompensert og må handterast i kvart einskild jordbruksoppgjer. Dette tyder samstundes at ein i einskilde år kan erfare at det rekna inntektsgapet for einskilde produksjonar veks som følgje av sviikt i marknadsinntekter. Det tyder at utvikling i marknadsinntektene vil påverke inntektsutviklinga.
- Opptappingsplanen skal gjennomførast slik at ein får best mogleg utteljing for dei ressursane



Figur 6.4 Utviklingen i antall utførte familietimer og antall årsverk ved reduksjon i timetall per årsverk. Indekser, 2013=100.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

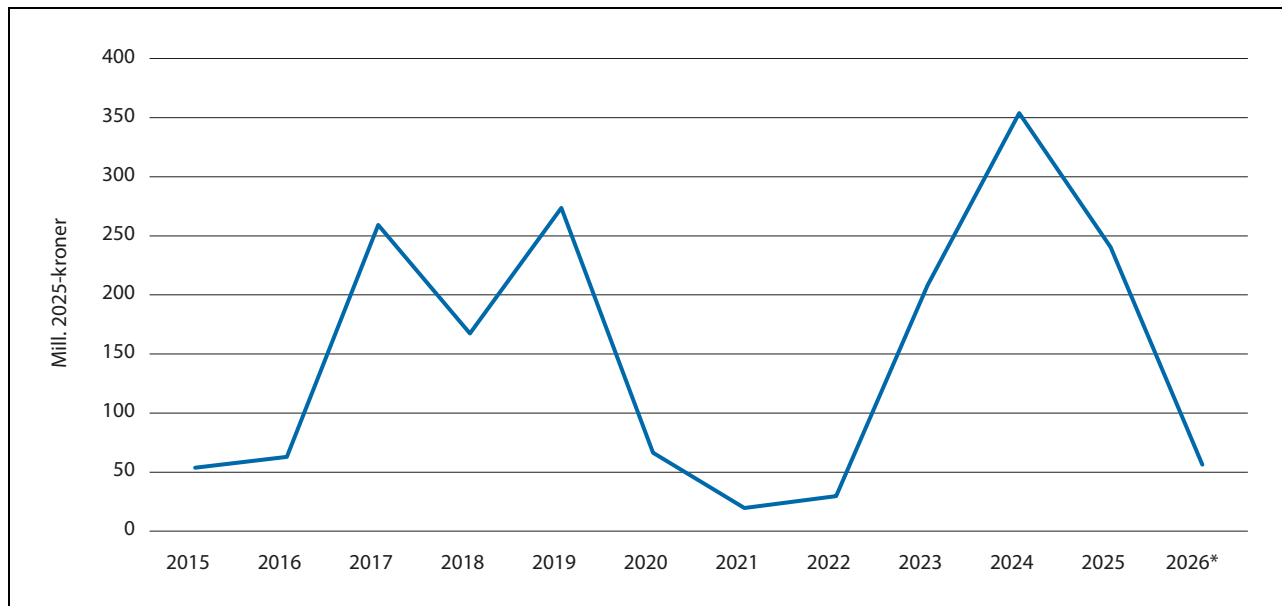
- ein set inn både for bondens inntekt og for samfunnet. Produktivitetutviklinga og omstillinga må fortsetje. Å få gradvis meir ut av ressursane er bra for inntektsmoglegheitene, klima, og miljø. Budsjettstøtta må utformast på ein måte som opprettheld insentiv til effektiv drift.
- Konkurranseskrafta mot import og substitutt må styrkast, fordi alternativet kan bli fallande produksjon og inntektsmoglegheiter og reduserte moglegheiter for å nå m.a. målet om landbruk over heile landet.
- Offentlege bidrag må vere innanfor rammene av WTO-avtalen. I aukande grad vil produktprisane vere marknadsbasert og ikkje basert på avtalte målprisar. Delen marknadsinntekt av bruttoinntekta bør haldast oppe.
- Dei større bruka bør over tid hente mest mogleg av inntekta gjennom marknaden for å sikre ei utvikling med mangfald av bruk og jordbruk i heile landet.
- Gjennomføringa av opptrappingsplanen skal ta omsyn til dei samla måla som er sett for jordbruket. Klimagassutslipp, -binding, klimatilpassing, miljø og dyrevelferdsomsyn må inngå som ein sentral premiss for utforminga og av inntektspolitikken.
- Budsjettstøtta må fastsetjast innanfor ei samla vurdering av heile det økonomiske handlingsrommet. Skulle forutsetningane for planen endra seg vesentleg vil dette kunne ha konsekvensar gjennomføringa av planen.

- Gjennomføringa av planen føreset eit tett samarbeid mellom jordbruket og staten.»

Måloppnåelsen for opptrapping av inntektsmoglegheitene må vurderes mot vilkårslista. For flere av punktene innebærer det krevende avveiningar av kryssende hensyn. Hensynet til klima og miljø, konkurranseskraft og budsjettet er omtalt over. Regjeringen mener at hensynet til produktivitetvekst, markedsinntekter, konkurranseskraft og markedsbalanse må styrkes som grunnlag for god måloppnåelse i jordbrukspolitikken, herunder mål om inntekt og selvforsyning.

Overproduksjon

Vilkårslista sier at inntektstap som følge av overproduksjon ikke kan kreves kompensert. Overproduksjon vil gi pristap i markedet og økte omsetningsavgifter for å finansiere reguleringskostnadene. Markedsreguleringstiltak finansiert ved omsetningsavgift kan observeres direkte, mens pristap i markedet må vurderes mer skjønnsmessig. Begge elementer må imidlertid tas hensyn til i en samlet vurdering av hvordan vilkåret skal følges opp. Etter en periode med betydelige overskudd av kjøtt er balansen i råvaremarkedene nå gjennomgående god. Det er delvis underdekning med norsk vare i husdyrproduksjonene, men med forhøyet omsetningsavgift for storfe. For korn medførte flere forhold at det i 2025 ble et betydelig



Figur 6.5 Anslag på reguleringskostnad som følge av forhøyet omsetningsavgift for å finansiere regulerings tiltak.

Kilde: Beregninger basert på Budsjettnemnda for jordbruket.

overskudd av bygg. Det ga en økt kostnad til regulering som ble finansiert med økt omsetningsavgift. Figur 6.5 viser anslag på forhøyet omsetningsavgift for korn, kjøtt og egg for å finansiere regulerings tiltak i perioden 2015 til 2026. For 2026 anslås en kostnad på om lag 50 mill. kroner.

Produktivitetsvekst

Budsjettnemnda har beregnet en gjennomsnittlig vekst i bruttoprodukt per timeverk på 0,7 pst. per år de siste 10 år. Gjennomsnittet for Fastlands-Norge var 1,0 pst. og 0,3 pst. for industrien, ifølge TBU. Produktivitetsveksten for jordbruket er meget lav i historisk sammenheng, hvor veksten i jordbruket har vært vesentlig høyere enn i fastlandsøkonomien. Utviklingen i produktivitet i jordbruk og skogbruk, industri, fastlands-Norge og jordbruk, jakt og viltstell er vist i figur 6.6 for de fem siste tiårene. Den inngåtte avtalen legger til grunn en vekst i bruttoprodukt per timeverk i 2027 på 1,8 pst.

Andel markedsinntekt

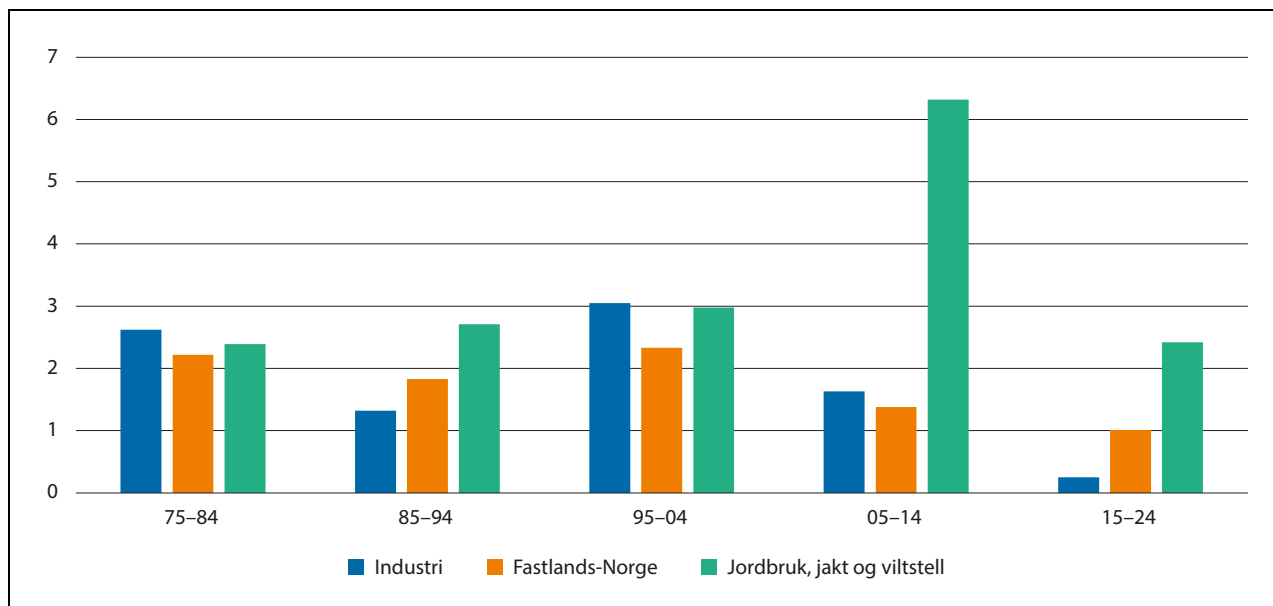
Budsjettnemndas total kalkyle viser at fra regnskapet i 2021 til 2026 reduseres andelen markedsinntekt av bruttoinntekt fra 71,4 pst. til 64,1 pst. Den inngåtte avtalen innebærer at andelen markedsinntekt kan falle ytterligere, som følge av at ekstraordinær kostnadsvekst kompenseres med

økte budsjettmidler for å realisere ambisjonen om inntektsjamstilling i 2027.

Både fordelingen mellom budsjettstøtte og markedsinntekter og endringen i fordelingen i opptrappingsperioden fra 2021 varierer mellom produksjoner. Lav andel markedsinntekt i noen produksjoner kan svekke insentivene til markedsrettet produksjon som bør være hovedgrunnlaget for all næringsvirksomhet. Figur 6.7 viser andelen markedsinntekt av bruttoinntekten for referansebrukene i 2021 og 2026.

Tollvernet, prisutviklingen internasjonalt og kronekursen har betydning for utviklingen i markedsinntektene, og skjeringsstøtten varierer mellom produksjoner. Begrensninger i mulighetene for prisøkninger av hensyn til konkurransekraften tilsier også at arbeidet med kostnadsreduksjoner og økt produktivitet, er viktig for at andelen markedsinntekt skal kunne opprettholdes.

Det er avtalepartenes oppgave å utforme virkemidlene best mulig for å nå målene Stortinget har fastsatt. Jordbruksavtalen har et meget høyt antall tilskuddsordninger, både brede ordninger som bidrar til å nå flere mål og spissede ordninger rettet inn mot særskilte delmål. Jordbrukspolitikken har flere målkonflikter og det er en krevende oppgave å utforme virkemiddelsystemet på en god måte i avveiningen mellom de kryssende hensynene. Blir målene for mange og virkemidlene for komplekse, kan konsekvenser av virkemiddelbruken være vanskelig å få oversikt over. Det kan



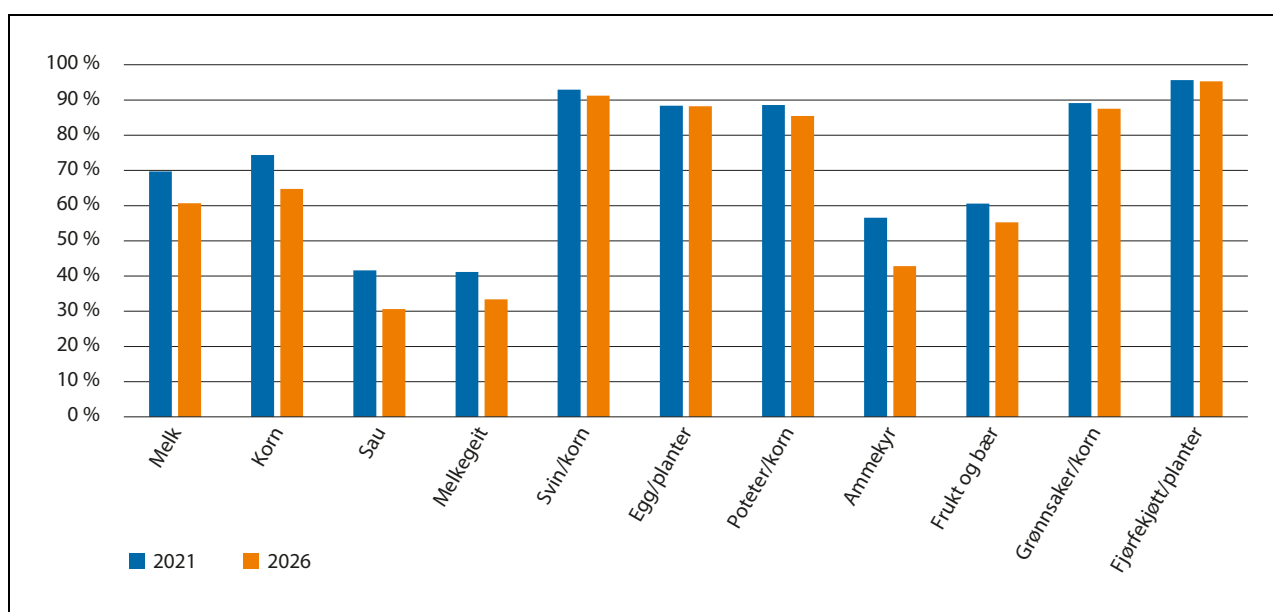
Figur 6.6 Bruttoprodukt per timeverk. Gjennomsnitt per tiår. Vekst i 2024 for «Jordbruk, jakt og viltstell» basert på vekst for «Jordbruk og skogbruk».

Kilde SSB, Nasjonalregnskapet.

svekke jordbrukspolitikkenes legitimitet. Det må være partenes felles ansvar og interesse at man så langt som mulig unngår en slik utvikling.

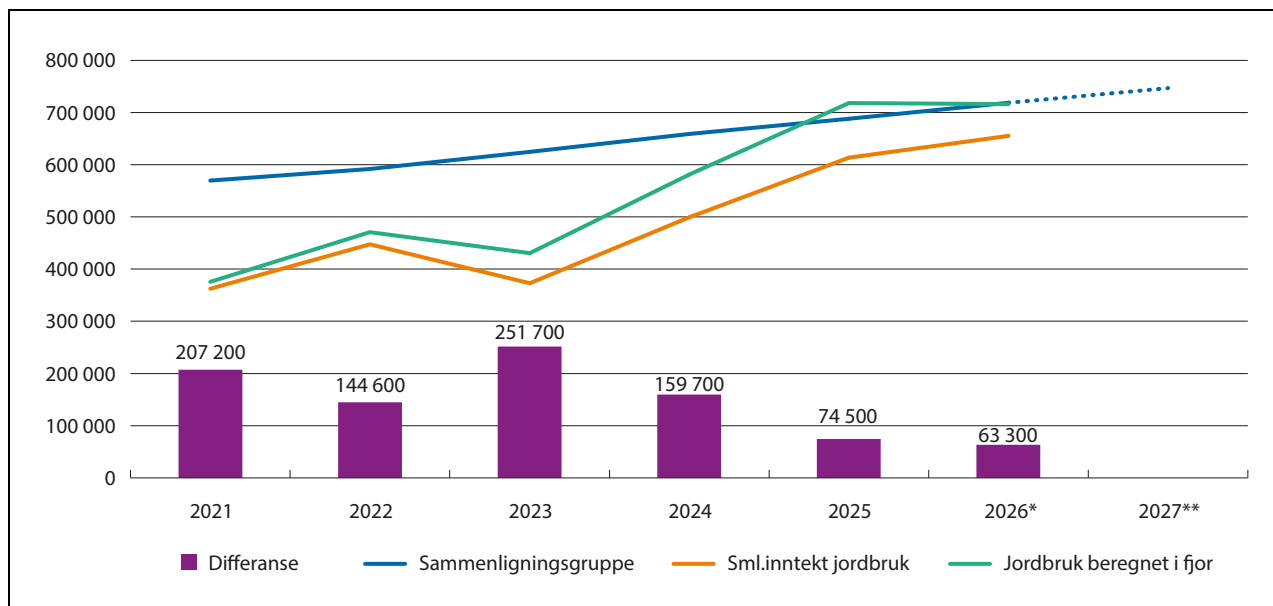
Jordbrukets krav inneholdt en rekke forslag om ytterligere nye tilskuddsordninger og ytterligere differensiering av eksisterende ordninger. Regjeringen har på sin side mål om å forenkle hverdagen for næringslivet og redusere byråkratiet. Nye tilskudd og ytterligere differensiering

vil over tid gi et enda mer uoversiktlig virkemiddelsystem, usikker måloppnåelse og behov for økt forvaltning, mer byråkrati og mer administrasjon i jordbruksforetakene. Det vil dessuten svekke mulighetene for økt produktivitet. Det tjener både jordbruket og samfunnet at jordbruksavtalesystemet er mest mulig oversiktlig, og at differensiering av de store løpende tilskuddene skal sette bonden i stand til å håndtere forskjeller i



Figur 6.7 Andelen markedsinntekt av bruttoinntekt for referansebruk

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket



Figur 6.8 Utvikling i sammenligningsinntekt jordbruk og sammenligningsgruppen, iflg. Budsjettnemnda for jordbruket, april 2026.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket.

enkelte kostnadsposter, heller enn et bredt spekter av særordninger. Det er et nødvendig perspektiv for å komme noen vei med forenkling av virkemiddelapparatet.

6.2 Inntektsutviklingen

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) har levert et grunnlagsmateriale i tråd med Stortingets behandling av de to siste stortingsmeldingene om tallgrunnlag mv. I Utredning nr.1 *Totalkalkylen for aktive jordbruksbedrifter* har nemnda beregnet jordbrukets sammenligningsinntekt under forutsetningene Stortinget har lagt for oppfølging av inntektsmålet. Grunnlagsmaterialet viser betydelig inntektsvariasjon både mellom bruk og bruksgrupper, og fra år til år. Variasjon i inntekter og kostnader, og periodisering i Totalkalkylen, har betydning for utviklingen fra år til år, og inntektene bør vurderes over noe tid.

I fjor ble det søkt å legge til rette for at jordbruksinntekten skulle være på nivå med sammenligningsgruppen allerede i 2026. Årets totalkalkyle viser imidlertid et klart lavere nivå enn fjorårets kalkyle for de siste årene. Den viktigste enkeltårsaken er resultatet av SSBs landbruksundersøkelse i 2025. Undersøkelsen viser en klart større vekst i investeringer og vedlikehold enn det som ble lagt til grunn i fjor. I sum øker kostnadene fra 2024 med over 1 mrd. kroner,

som følge av dette. I tillegg bidrar også oppdaterte data på andre områder, samt en feil i databasen for grønnsaksproduksjon i fjor, til at årets kalkyle (rød graf) ligger på et noe lavere nivå enn beregnet i fjor (grønn graf). Regjeringen mener økte kostnader til investeringer og vedlikehold er en påregnelig effekt av den sterke økningen i inntektsmuligheter og budsjettoverføringer de siste årene. Det samme gjelder en betydelig økning i jordverdien hos aktive bedrifter.

Inntektsveksten fra 2024 til 2026 beregnes nå høyere enn det partene anslo i fjorårets jordbruksavtale, men utgangspunktet er et lavere nivå. Partene undervurderte kostnadsveksten fra 2025 til 2026, men undervurderte samtidig inntektsveksten i enda større grad. Budsjettnemnda har beregnet en vekst i jordbrukets sammenligningsinntekt på 22,8 pst. i 2025 og ytterligere 6,9 pst. i 2026. Siden timetallet per årsverk er redusert fra 1845 i 2024 til 1755 i 2026, øker inntektene per time om lag 5 pst. mer enn per årsverk.

På grunn av et lavere nivå i kalkylen, er det likevel en nivåforskjell til sammenligningsgruppen på 63 300 kroner per årsverk i 2026, før årets oppgjør. Økningen i målpriser for planteprodukter i årets oppgjør føres på kalenderåret 2026, og etter oppgjør vil derfor forskjellen til sammenligningsgruppen være redusert.

6.3 Økte inntektsmuligheter

Den inngåtte avtalen tar utgangspunkt i regjeringens opptrappingsplan med målsetting om at gapet mellom jordbrukets sammenligningsinntekt og andre grupper skal kunne tettes innen 2027. Samtidig må denne målsettingen vurderes opp mot vilkårene for opptrappingsplanen.

Flere forhold hadde særlig betydning for dimensjonering av rammen:

- Kostnadsveksten ser ut til å bli klart høyere enn i fjorårets oppgjør, og usikkerheten om prognosene er stor.
- Nedtrapping av timetallet per årsverk fra 1755 i 2026 til 1700 timer i 2027 innebærer en betydelig engangskostnad.
- Også inntektsmålsettingen for jordbruket må veies mot andre hensyn, herunder budsjett-hensyn, jf. vilkårslista.

Tekniske forutsetninger

Avtalepartene har lagt til grunn de tekniske forutsetningene for utviklingen fra 2026 til 2027 som går frem av tabell 6.1. Det er betydelig usikkerhet, spesielt om kostnadsutviklingen som følge av situasjonen i Midtøsten. Det gjelder særlig energipostene og gjødsel. Det er ikke hensiktsmessig å vurdere alle enkeltposter i detalj, og avtalepartene legger til grunn prognoser som anses som forventningsrette på aggregert nivå. Det vil oppstå avvik fra gjennomsnittet for postene.

Den internasjonale situasjonen innebærer uforutsigbarhet for jordbruket og usikkerhet om kostnadsprognosene. Regjeringen vil likevel peke på at kostnadsanslagene for 2027 er med på å dimensjonere tilskuddsutbetalingene i 2027, herunder pristilskudd fra 1. januar og produksjons- og avløsertilskuddene som utbetales i februar 2027. Om prognosene skulle avvike noe fra resultatet, innebærer likevel forhandlingssystemet og forhandlingsmåten en betydelig reduksjon av jordbrukets økonomiske risiko.

Avtalen legger til grunn en økning i bruttoprodukt per timeverk på 1,8 pst. Når det gjelder prisutvikling for varer uten målpris, ikke-varige driftsmidler (utenom gjødsel) er det lagt til grunn at prisene vil øke med 0,6 prosentpoeng mer enn Norges Banks anslag for generell prisøkning i Pengepolitisk rapport nr. 1/26 på 2,3 pst.

Budsjettnemndas prisindekser viser at prisveksten for varer som ikke har målpriser har økt klart mer enn KPI både for de siste ti år og for de siste 5 år. Et veid gjennomsnitt for de siste ti årene er 4,7 pst. og i gjennomsnitt for de siste

fem årene har veksten vært over 6 pst. Prisene for jordbruksprodukter uten målpris øker minst like mye som prisene på driftsmidler relativt til KPI. Når Norges Banks prognoser i PPR1/26 brukes som hovedgrunnlag for anslagene, så prognoseres det der med reduksjon i olje- og strømprisene i 2027.

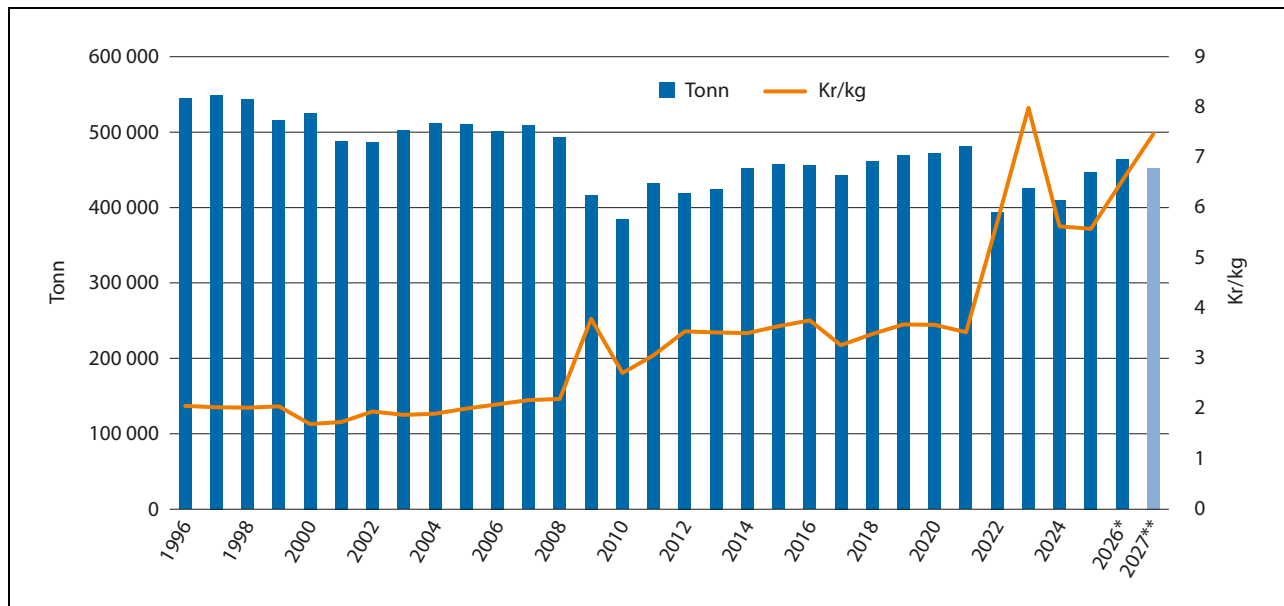
Gjødselprisene har økt betydelig etter at krigen i Iran brøt ut. For produksjonssesongen 2026 var mye av gjødsla kjøpt inn før krigsutbruddet, men likevel økte prisene på mineralgjødsel i gjennomsnitt med 17 pst. Budsjettnemndas sekretariat har beregnet at dersom prisnivået i april 2026 ligger på det nivået for hele kommende produksjonssesong, vil det gi en ytterligere prisøkning på i underkant av 15 pst. Slik situasjonene var på forhandlingstidspunktet, var det sannsynlig at prisveksten kan bli større.

Avtalepartene var enige om et anslag på 20 pst. prisvekst, og at det er grunn til å tro at prisøkningen på gjødsel vil redusere kvantumet. Figur 6.9 viser utviklingen i totalt salg av mineralgjødsel (N og NPK) og gjennomsnittspris de siste 30 årene. Iflg. bransjen er priselastisiteten på gjødsel lav, men krigsutbruddet i Iran og forventninger om økte gjødselpriser ga en ekstraordinær salgsvekst. Det anslås at et kvantum på 10 000 tonn er kjøpt inn for neste sesong. Tallene i figur 6.9 antyder også en priselastisitet på -0,18. Med bakgrunn i dette anslår avtalepartene kvantumsreduksjon på 3,5 pst.

For kapitalslit, leasing, renter på lånt kapital og avsetning til investeringer legges beregninger fra Budsjettnemndas sekretariat til grunn. For verdien av jordbruksfradraget er det lagt til grunn at endringen i verdien vil utgjøre 3,4 pst. av endringen i driftsoverskuddet, slik det var fra 2025 til 2026 i Budsjettnemndas beregning i Utredning nr. 1. Prognosene er usikre, og variasjon i tilpasningene i jordbrukshusholdningene som følge av en slik vekst i inntektsmulighetene som avtalen legger opp til, vil påvirke resultatoppnåelsen.

Ramme for oppgjøret

Partene er enige om tekniske forutsetninger som fremgår av tabell 6.1. Avtalen har en økonomisk ramme på 3 660 mill. kroner. Avtalen innebærer at målprisene økes med et fullt årsutslag på 233 mill. kroner, bevilgningene over statsbudsjettets kap. 1150 økes med 3 237 mill. kroner, det benyttes ledige midler på 94 mill. kroner og et anslag på endret verdi av jordbruksfradraget på 96 mill. kroner.



Figur 6.9 Omsatt mengde mineralgjødsel og gjennomsnittspris de siste 30 årene.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

Tabell 6.1 Tekniske forutsetninger for avtalen og økonomisk ramme

	2026	Volum	Pris	Endring	2027
	Mill. kr			Mill. kr	Mill. kr
1. Produksjonsinntekter	50 765	0,3 %		152	
Varer uten målpris	37 948		2,9 %	1 100	
2. Sum Produksjonsinntekter	50 765			1 253	52 018
3. Direkte tilskudd	22 276				22 276
4. Sum inntekter	73 041			1 253	74 294
Gjødsel	3 055	-3,5 %	20,0 %	483	
Andre ikke-varige produksjonsmidler	32 365	-0,1 %	2,9 %	905	
5. Sum ikke-varige produksjonsmidler	35 420			1 388	36 808
6. Leie av jord og kvoter	1 314	0,6 %	2,9 %	46	
7. Innleid arbeid	5 267	-0,6 %	3,9 %	173	
8. Kapitalslit og leasing	8 413			487	
9. Rentekostnad	3 839			342	
10. Sum kostnader	54 253			2 436	56 689
11. Årsresultat (4-10)	18 788			-1 183	17 605
12. Avsetning til investeringer	2 676			-468	2 208
13. Jordbruksfradrag	1 580				1 580
14. Justert årsresultat (11-12+13)	17 692			-715	16 977
Familieårsverk	32 400				33 250

Normerte tall, normeringsfaktor 20%	2026, kr/f.årsv.	Endring i pst.	2027, kr/famårsv.	Mill. kr
A. Sammenligningsinntekt per familieårsverk ¹	655 259		612 706	
B. Årslønn andre grupper	718 600	3,9 %	746 600	
C. Differanse før oppgjør, kr/familieårsverk	-63 341		-133 894	
D. Kostnadskomp. og økte inntektsmuligheter			133 894	
Kostnadskompensasjon			42 553	1 179
Økte inntektsmuligheter			91 341	2 531
E. Sammenligningsinntekt etter oppgjør			746 600	
F. Sum rammebehov, mill. kroner ²				3 710
Endring fra 2026 (BFJ), før oppgjør		13,9 %	91 341	
Endring fra 2021		106,1 %	384 300	

¹ Linje 14 dividert på antall familieårsverk multiplisert med normeringsfaktor 20 pst.

² Endring i kr/familieårsverk multiplisert med familieårsverk dividert på normeringsfaktor på 20 pst.

Vilkårslista sier jordbruket fortsatt skal ha det økonomiske ansvaret for overproduksjon, med tilhørende prisfall og økte omsetningsavgifter. Inntektssvikt som følge av overproduksjon kan ikke kreves kompensert. For 2026 anslås at et begrenset overproduksjonstap, bare knyttet til forhøyede omsetningsavgifter for å finansiere regulerings tiltak, beløper seg til om lag 50 mill. kroner. Det innebærer at rammebehovet korrigeres ned for dette beløpet.

Partene er enige om at den økonomiske rammen legger til rette for at inntektsjamstilling kan nås, korrigert for kostnader ved overproduksjon. Partene er enige om at endelig evaluering av opp-

nåelsen av inntektsmålet først kan gjøres når regnskap for 2027 foreligger. Økning i målpriser ved jordbruksoppgjøret i 2027 blir regnskapsført på 2027, og vil komme i tillegg.

Avtalen legger til rette for full kostnadskompensasjon og en økning i jordbrukets sammenligningsinntekt per familieårsverk på om lag 14 pst. fra 2026, før oppgjør, til 2027. På grunn av nedtrappingen av antall timer i et årsverk, blir inntektsveksten per time høyere. For opptrappingsperioden fra 2021 ligger det an til en inntektsvekst på om lag 106 pst. per familieårsverk. Det har skjedd i en periode med sterk kostnadsvekst, og til tross for at timetallet per årsverk er redusert de siste to årene.

Målprisene for grønnsaker og epler økes med 5,0 pst. og for poteter med 35 øre/kg. Som følge av økning i tilskudd til matkorn vil ikke økningen i målpriser for hvete gi økt råvarekostnad. Det isolerte utslaget av økte råvarepriser i forbrukerprisene, inkludert anslaget for varer uten målpris, utgjør i underkant av 600 kroner per år for en gjennomsnittshusholdning og 0,7 prosentpoeng på prisindeksen for mat og alkoholfrie drikkevarer.

Regjeringen understreker at nettoinntekten i jordbruksforetakene ikke kan vedtas, fordi den avhenger av en rekke andre forhold, herunder bøndernes egne valg. Inntektsveksten vil kunne gi større kostnadsvekst, og dermed i seg selv bidra til at forutsetningene om inntektsutvikling ikke oppfylles. Tabell 6.3 viser avtalte endringer i målpriser fra 1. juli 2026.

Tabell 6.2 Økonomisk ramme for avtalen.
Mill. kroner.

Sum rammebehov	3 710
Ansvar for overproduksjon	-50
Ramme korrigert for overproduksjon	3 660
<i>Finansiering:</i>	
Endring i målpriser	233
Endret bevilgning på kap. 1150	3 237
Overførte midler	94
Endret verdi av jordbruksfradraget	96
Sum, mill. kroner	3 660

Tabell 6.3 Målprisendringer fra 1. juli 2026.

Produkt	Mill. 1/kg/kr	Målpris, kr/1/kg	Endring, kr/1/kg	Endring, mill. kr
Poteter	93,8	7,51	0,35	32,8
Grønnsaker og frukt	2 774,2		5,0 %	138,9
Norsk matkorn	185,9	5,37	0,33	61,3
Sum målprisendringer				233,0

Omdisponering innenfor budsjettet for 2026

Innenfor bevilgningen for 2026 (summen av udisponerte overførte midler fra 2025 og endringer innenfor budsjettet for 2026) er 79,3 mill. kroner disponibelt. I avtalen disponeres ledige midler i 2026 som vist i tabell 6.4.

6.3.1 Utslag på referansebrukene

Budsjettnemndas sekretariat har beregnet det isolerte utslaget av pris- og tilskuddsendringer i tilbudet, inkludert forutsetninger om pris- og kostnadsendringer og utnytting av jordbruksfradraget. Beregningen er kvantumsfast med unntak for mengde gjødsel, jf. anslaget i tabell 6.1.

Beregningene er gjort med 1 700 timer per årsverk alle år, og med tekniske forutsetninger som vist i tabell 6.1. Det innebærer at det er regnet 2,9 pst. prisvekst fra 2026 til 2027 for alle varer uten målpris, men differensiert mellom produkter som i jordbrukets krav. Videre er det regnet 2,9 pst. økning i prisen på ikke-varige driftsmidler utenom gjødsel, jord- og kvoteleie og andre kostnadsposter. Leid arbeid er regnet frem med lønnsvekstanslaget på 3,9 pst., og avskrivningene er regnet frem med 4,8 pst.

Tabell 6.4 Disponering av ledige midler i 2026.

Post	Ordning	Mill. kr
50	Fondsavsetninger LUF	2,8
50	Innfrielse av rentestøtteforpliktelser hos Innovasjon Norge	7,3
50	Tilskudd til seter	2,0
71	Tilskudd ved produksjonssvikt	18,2
73	Tilskudd til matkorn	31,1
73	Prisnedskrivningstilskudd korn, økologisk korn og proteinvekster, erter og oljefrø	17,9
	Sum omfordeling 2026	79,3

Utviklingen fra 2026 til 2027 bør ses i sammenheng med utviklingen fra 2025.

6.4 Hovedprioriteringer

Styrking av norsk plantebaserte produksjon og økt selvforsyning av jordbruksvarer

Arbeidet med å øke selvforsyningsgraden må foregå på mange områder, og vil strekke seg over tid. Avtalen legger opp til å styrke korn- og grøntproduksjonen gjennom bl.a. økt konkurransekraft og bedre produsentøkonomi. Samtidig økes inntektsmulighetene for sau og ammeku, herunder beitetilskuddene, for å styrke inntektsgrunnlaget også for produksjonene som utnytter gras- og utmarksarealene utenfor korn- og grøntområdene.

I avtalen er følgende ordninger og satsinger rettet mot å styrke planteproduksjon og øke selvforsyningen av jordbruksvarer:

- Økt bondenes inntektsmuligheter vesentlig, og samtidig prioritert norsk matproduksjons konkurransekraft mot import.
- Vesentlig styrking av ordningene for såkorn og såfrø, for å sikre tilstrekkelig tilgang på såkorn i tråd med behovet.

Tabell 6.5 Beregnet helårsvirkning på referansebrukene av pris- og tilskuddsendringer, inkl. anslåtte kostnadsendringer til 2027, inkl. endret verdi av jordbruksfradraget. Kroner per familieårsverk á 1 700 timer alle år.¹

REF. BRUK	2025	2026	2027	2027–2026	2027–2025	
	årsv.korr. BB	årsv.korr. CC	Inkl. skatt ¹ D			
1	Melk. 35 årskyr	635 600	668 600	725 200	56 600	89 600
2	Korn. 559 dekar	846 700	727 800	837 500	109 700	-9 200
3	Sau. 157 vinterfôra	333 600	371 500	465 600	94 100	132 000
4	Melkegeit. 166 årsgeiter	644 700	674 100	768 200	94 100	123 500
5	Svin/korn. 50 avlssvin	781 200	1 052 300	1 113 200	60 900	332 000
6	Egg/planteproduksjon 6 300 høner	1 034 600	1 204 800	1 195 800	-9 000	161 200
7	Poteter 134 daa + 259 daa korn	902 800	909 200	945 600	36 400	42 800
8	30 ammekyr	294 100	361 800	450 700	88 900	156 600
9	60 dekar frukt og bær	830 700	952 800	1 039 200	86 400	208 500
10	174 daa grønnsaker + korn	997 400	957 000	1 048 500	91 500	51 100
11	Fjorfeslakt og planteprodukter	1 323 300	1 343 800	1 388 000	44 200	64 700
12	Økologisk melk. 35 årskyr, landet	802 200	861 200	959 900	98 700	157 700
13	Melk. 17 årskyr, landet	544 800	565 300	612 400	47 100	67 600
14	Melk. 56 årskyr, landet	749 400	795 700	860 900	65 200	111 500
15	Melk. 73 årskyr, landet	871 500	936 700	1 016 500	79 800	145 000
16	Melk. 43 årskyr, Østlandet (1 og 3)	692 900	729 400	756 800	27 400	63 900
17	Melk. 33 årskyr, Østlandet (5a)	619 500	643 400	687 100	43 700	67 600
18	Melk. 38 årskyr, Jæren (2)	653 100	697 300	732 100	34 800	79 000
19	Melk. 32 årskyr, Vestlandet (5b)	582 800	615 400	676 100	60 700	93 300
20	Melk. 46 årskyr, Trøndelag (4)	664 200	696 900	740 700	43 800	76 500
21	Melk. 33 årskyr, Nord-Norge (6,7)	692 100	728 400	796 000	67 600	103 900
22	Korn. 367 daa, Østlandet	788 000	678 800	827 800	149 000	39 800
23	Korn. 882 daa, Østlandet	1 156 300	1 044 100	1 194 200	150 100	37 900
24	Sau. 156 vinterfôra, Sør-Norge (5a, 5b)	348 700	389 300	491 500	102 200	142 800
25	Sau. 150 vinterfôra, Nord-Norge (6,7)	265 700	287 400	361 700	74 300	96 000
26	Sau. 86 vinterfôra, landet	245 200	269 400	331 900	62 500	86 700
27	Sau. 262 vinterfôra, landet	461 300	518 400	642 300	123 900	181 000
28	Ammeku 29 kyr (5a, 5b, 6, 7)	339 700	413 100	490 700	77 600	151 000
29	Ammeku 31 kyr (1, 3, 4)	185 900	230 300	336 000	105 700	150 100
30	Ammeku 42 kyr, landet	370 100	458 600	578 700	120 100	208 600

¹ Parentesene angir hvilken arealtilskuddssone de ulike referansebrukene er plassert i.

- Kraftig satsing på matkorn gjennom økte tilskuddssatser og målpriser i jordbruksoppkjørene fra 2022 og frem til i dag.
- Bedret kornøkonomien generelt, særlig økte målpriser på mathvete. Over flere oppgjør er forventet dekningsbidrag dreid vesentlig i favør hvete, relativt til bygg. Økt hveteproduksjon er avgjørende for økt selvforsyning.
- Stor økning i satser for de særskilte arealtilskuddene for hvete, oljefrø og proteinvekster for å stimulere produksjon av hvete og proteinvekster.
- Økt arealtilskudd til korn i marginale kornområder, og prioritering av investeringer til tørke og lager i de samme områdene.
- Styrket norsk produksjons konkurransekraft gjennom økning i matkorntilskuddet og RÅK-ordningen.
- Kraftig satsing på produksjon av frukt, grønt, bær og potet gjennom økte tilskuddssatser og målpriser, og videreført bevilgning til det treårige prosjektet «Det store norske grøntløftet».
- Innføring av tilskudd til innfrysingsanlegg for bær til industri og styrking av ordningen for settepotetavl.
- Økt distriktsdifferensieringen i tilskudd til grasbasert husdyrhold som styrker kanaliseringen.
- Betydelig økning i avsetningen til drenering som øker avlingspotensialet.
- Økt bevilgning til Norsk Landbruksrådgiving vesentlig, for å styrke veiledning og bedre agronomi.

Fjerne all samordning ved svangerskap og fødsel

Avtalepartene ønsker å styrke og videreutvikle velferdsordningene for jordbruket for å bidra til trygghet for den enkelte og likestilling. Kjernen i den norske modellen er velferdsgoder tilgjengelig for alle, uavhengig av økonomi. Familiens deltakelse i gårdsarbeidet er viktig for jordbruket og den norske matproduksjonen. Avtalen prioriterer økonomisk styrking for bønder som får barn.

I tillegg til gode velferdsordninger er en generell styrking av produsentøkonomien, tilgang til investeringsvirkemidler og generasjonsskifte-tilskudd viktig for rekruttering og etablering. Avtalen inneholder flere grep som er viktig for rekruttering og velferd:

- Fjerne all samordning ved svangerskap og fødsel.
- Økte satser for avløsertilskuddet mer enn lønnsveksten.

- Økt ramme til investeringer og bedriftsutvikling (IBU).
- Økt maksimalt tilskudd til investeringer i forbindelse med generasjonsskifte.
- Styrking av voksenagronomen.

Et betydelig løft for natur-, miljø- og klimaarbeidet

Avtalen vektlegger følgende på miljø- og klimaområdet:

- Oppfølging av klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket med styrking av kunnskapsgrunnlaget om klimatiltak, tiltak som bidrar til reduserte utslipp av metan og lystgass, og bedre klimatilpasning.
- Oppfølging av gjødselbruksforskriften for å minimere konsekvensene for bonden.
- Oppfølging av Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket.
- Oppfølging av Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden med tilskuddsmidler som skal stimulere til gjennomføring av avrenningsreduserende tiltak.
- Styrking av de målrettede klima- og miljøordningene som RMP, SMIL og VSP.
- Styrking av dreneringsordningen.
- Avl som skal bidra til redusert metanutslipp, gjødselhåndtering, sortsutvikling og utvikling av plantemateriale, god agronomi, god plante- og dyrehelse og tiltak som reduserer matsvinn fra primærleddet.

Styrking av landbruket i Nord-Norge

Det er viktig for totalberedskapen i landet å legge til rette for matproduksjon, industri og bosetting i Nord-Norge. Landbruk og landbruksbasert virksomhet har stor betydning for verdiskaping og sysselsetting. Årets avtale vektlegger å legge til rette for utmarks- og beitenæringene, og å styrke driftsøkonomien gjennom følgende tiltak:

- Styrket inntektsmulighetene for sau og ammeku, som er viktig i landsdelen.
- Avsette inntil 2 mill. liter kumelk til rekrutteringskvoter i Troms og Finnmark.
- Styrking av tilskudd som direkte bidrar til å bedre produsentøkonomi i landsdelen.
- Styrke produsentøkonomien på svin i Nord-Norge for å bidra til råvaretilgang til industrien.
- Det legges opp til en vesentlig økning av investerings og bedriftsutviklingsmidlene.
- Videreføre satsingen på *Bærekraftig matproduksjon i nord* med 10 mill. kroner.
- Økt frakttilskudd til slakt og egg.

- Tilskudd til ressursavklaring for investeringer i saueproduksjon i Nord-Norge.

Økologisk jordbruk

Den inngåtte avtalen øker den målrettede satsingen på økologisk jordbruk. Tiltakene vil bidra til å nå målet om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032, samtidig som det stimuleres til økt omsetning og etterspørsel i markedet. Dette følger også opp den oppdaterte strategien for økologisk jordbruk, *Fra økologisk jord til middagsbord*, som ble lagt frem i april 2025 og gjelder for perioden 2025–2032. Avtalen inneholder følgende tiltak:

- Øke pristilskudd for økologisk melk.
- Øke prisnedskrivningstilskuddet for økologisk korn.
- Øke pristilskudd for økologisk frukt, grønnsaker og potet og pristilskudd for økologisk salat.
- Øke kvalitetstilskudd lammeslakt for økologisk lam.
- Sette av 3 mill. kroner til Landbrukets Økoløft over LUF i 2027.
- Øke bevilgningen til ordningen Utviklings tiltak innen økologisk landbruk med 2 mill. kroner for 2027.
- Prioritere økologiske utviklingsprosjekter over ordningene Nasjonale tilretteleggingsmidler og Klima- og miljøprogrammet.

Landbrukets utviklingsfond

Landbrukets utviklingsfond omfatter virkemidler innen nærings- og kunnskapsutvikling og klima- og miljøtiltak. For 2027 økes bevilgningen til fondet med 330 mill. kroner. Utbetalingene fra fondet økes med 250 mill. kroner og med det styrkes fondet.

Investeringsvirkemidlene øker med 100 mill. kroner for å imøtekomme krav om god dyrevelferd og da spesielt kravet om løsdrift for storfe som trer i kraft fra 2034. Små og mellomstore

bruk skal prioriteres. Videre er de målrettede virkemidlene med klima- og miljøeffekt prioritert høyt.

God agronomi og næringsmessig preg

I det inngåtte avtalen gjennomføres flere tiltak for god agronomi og for å styrke avtalens næringsmessige preg.

- Bevilgningen til FoU, dyreavl, frøavl og kvalitets- og salgsfremmende tiltak økes i alt med vel 50 mill. kroner, og dreneringsordningen styrkes.
- Tilskudd til rådgivning økes med 21 mill. kroner for å bidra til god agronomi og at ny kunnskap og forskning raskt blir tatt i bruk i produksjonen.
- Bunnfradraget i produksjonstilskuddene er i praksis avtalens avgrensning til foretak med næringsmessig preg. Det har vært nominelt uendret i en periode hvor tilskuddene har økt med 130 pst. (inkl. denne avtalen). Fradraget økes til 11 000 kroner per foretak (vel 80 pst.).
- Avgrensingen mot for ekstensiv drift av grovfôrarealer i arealsone 5–7 skjerpes.
- Det innføres en minstegrense på 20 ammegeiter for å motta husdyrtilskudd, med virkning fra søknadsåret 2027.

Fremtidens tilskuddssystem

Teknologiutviklingen gir nye muligheter gjennom store datamengder, kartløsninger, analyseverktøy og kunstig intelligens. Avtalepartene vil derfor legge til rette for arbeid med fremtidige systemløsninger for jordbruket. En mer langsiktig satsing på utvikling av tilskuddssystemer for å utforske hvordan ny teknologi kan bidra til forbedringer i systemene. I avtalen settes det av midler for å finansiere deler av innsikts- og analysefasen for utviklingen av fremtidens digitale forvaltning av produksjonstilskudd (PT) og regionale miljøprogram (RMP) i 2027.

7 Nærmere om viktige politikkområder

7.1 Landbrukets utviklingsfond (LUF)

Landbrukets utviklingsfond (LUF) omfatter virkemidler innenfor bl.a. næringsutvikling, kompetanse og klima- og miljøtiltak. Midlene gis i hovedsak som tilskudd.

7.1.1 Økonomisk oversikt over fondet

Regnskap og prognoser for utviklingen av fondet er basert på Landbruksdirektoratets årsrapport for fondet av 15. mars 2026. Per 31. desember 2025 var fondets egenkapital 1 536 mill. kroner. Tabell 7.1 viser kapital situasjonen i LUF per 2025 og prognoser for 2026–2030.

Fondet har ansvar for innvilgede, men ikke utbetalte tilskudd. Ansvar per 31. desember 2025 er beregnet til 3 683,3 mill. kroner. I tillegg kommer ansvar for rentestøtteordningen som per 31. desember 2025 er beregnet til 8,33 mill. kroner. Rentestøtteordningen skriver seg fra tilskudd gitt over investerings- og bedriftsutviklingsmidlene frem til 2015 til nedskrivning av renter på investeringslån til landbruksformål.

I fjorårets jordbruksoppjør ble bevilgningen til fondet for 2026 økt med til sammen 92 mill. kroner, 20 mill. kroner mer enn det som ble satt som samlet tilskuddsramme¹ ut fra fondet. Fondet ble også styrket med engangsmidler i 2025, om lag 65 mill. kroner. Midlene gikk til å redusere gjestående forpliktelser fra rentestøtteordningen.

De siste årene har regnskapet vist et positivt resultat, etter en periode hvor fondskapitalen ble redusert som følge av at tilskuddsrammen fra fondet i flere år var vesentlig høyere enn bevilgningen inn til fondet. Fondsregnskapet for 2025 viser et positivt resultat på 372,8 mill. kroner i 2025, mens prognosene for kapital situasjonen i fondet frem mot 2030 viser at endringene i fondskapitalen de neste fem årene vil være negativ. I 2025 økte bevilgningen til fondet gjennom tilleggsbevilgninger i revidert nasjonalbudsjett og i

nysalderingen av budsjettet. Dette forsterket resultatet i 2025, men vil gi økte utbetalinger fra fondet i årene fremover, noe som svekker kapital situasjonen i fondet.

Det er gjort flere tiltak for å styrke fondets egenkapital. Avtalepartene ble i jordbruksoppjøret 2023 enige om et prinsipp for inndragning av ubenyttede rammer ved årsskiftet, der avtalepartene møtes hvert år innen 15. februar for å vurdere inndragning av midler som ikke er benyttet. I 2026 ble det inndratt 54 mill. kroner som ved årsskiftet 2025/2026 ikke var benyttet. Inndragning av ubenyttede rammer gir lavere tilskuddsrammer i påfølgende år, noe som reduserer ansvaret i fondet. Prinsippene for inndragning av ubenyttede rammer fastholdes.

Avtalepartene er enige om at fondet tilføres 12,1 mill. kroner i engangsmidler for 2026, hvorav 2 mill. kroner skal styrke ordningen tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon, jf. tabell 7.1. Resterende tilførsel til fondet skal styrke fondskapitalen gjennom å blant annet innfri gjestående rentestøtteforpliktelser.

Partene er enige om at bevilgningen til Landbrukets utviklingsfond for 2027 settes til 2 970,3 mill. kroner, en økning på 330 mill. kroner fra 2026. Samlet tilskuddsramme settes til 3 047,7 mill. kroner, en økning på 250 mill. kroner fra 2026. Bevilgningen til fondet øker med 80 mill. kroner mer enn tilskuddsrammen ut av fondet. Bedre samsvar mellom bevilgningsrammen og tilskuddsrammen er viktig for likviditeten i fondet.

Det er utfordrende å fastsette gode utbetalingsprognoser for et fond som har nærmere 30 ulike tilskuddsordninger, og hvor utbetalingene skjer over flere år. På grunn av stor usikkerhet i utbetalingsprognoser fra fondet, må kapital situasjonen til fondet fortsatt følges nøye.

7.1.2 Tilskuddsramme for LUF

Tabell 7.2 viser tilskuddsramme for LUF i 2027, samt endring i tilskuddsramme fra 2026 til 2027. Tilskuddsrammen for fondet for 2027 økes med 250 mill. kroner og settes til totalt 3 047,7 mill. kroner. Avsetning til Landbruksdirektoratets

¹ Tilskuddsrammen er den årlige rammen som settes til bevilgning av tilskudd fra fondets ulike tilskuddsordninger.

Tabell 7.1 Framføring av kapitalstusasjonen for LUF for 2025–2030. Mill. kroner.

	Regnskap 2025	Prognose 2026	Prognose 2027	Prognose 2028	Prognose 2029	Prognose 2030
Bevilgning kap. 1150.50	2 828,6 ¹	2 640,3	2 970,3	2 970,3	2 970,3	2 970,3
Engangsmidler	166,8	12,1				
Renteinntekter	75,1	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0
Andre inntekter ²	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Bevilgning kap. 1149	23,6	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
SUM INNTEKTER	3 114,0	2 772,4	3 090,3	3 090,3	3 090,3	3 090,3
Utbetalinger av tilskudd fra fondet jf. årsrapport 2025	2 717,6	2 879,9	2 900,8	2 932,7	3 009,2	3 058,8
Utbetalinger kap. 1149	23,6	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Endring i tilskuddsramme ³		2,0	250,0	250,0	250,0	250,0
SUM UTBETALINGER	2741,2	2 911,9	3 180,8	3 212,7	3 289,2	3 338,8
RESULTAT	372,8	-139,5	-90,5	-122,4	-198,9	-248,6
<i>Utvikling i egenkapital</i>	1 536,5	1 396,9	1 306,4	1 184,0	985,1	736,5
Innestående i Norges Bank, inkl. a konto IN	1 577,9	1 384,0	1 213,7	1 011,4	732,6	404,1
Utestående investeringslån	1,0	2,9	2,6	2,5	2,4	2,3
Tapsfond risikolån BU	-42,4					
Kortsiktig gjeld						

¹ Bevilgningen i 2025 inkluderer også 180 mill. kroner fra revidert nasjonalbudsjett 2025 og 100 mill. kroner bevilget i nysalderingen av statsbudsjettet for 2025.

² Omfatter overføringer fra KLD til ordningene Verdensarv og Utvalgte kulturlandskap, samt overføring fra Reindriftens utviklingsfond til ordningen konfliktforebyggende tiltak.

³ Endring i tilskuddsrammen for 2026 og 2027 (ut over prognose satt i årsrapport for LUF 2025) kommer trolig ikke til utbetaling i sin helhet i 2026 og 2027.

administrasjon av fondet på 4,2 mill. kroner fremgår ikke av tilskuddsrammen.

For 2027 prioriterer partene investerings-tilskudd for å imøtekomme dyrevelferdskrav og ordninger med natur-, miljø- og/eller klimainnretning.

7.2 Rekruttering, næringsutvikling og verdiskaping i landbruket

Virkemidlene under Landbrukets utviklingsfond følger opp regjeringens ambisjoner knyttet til utvikling og investering innen landbruks-

næringen, økt produksjon og omsetning av lokal- mat og -drikke og økologisk mat, samt utdanning, kompetanseheving og forskning. Virkemidlene bygger også opp under målene som er satt i Meld. St. 11 (2023–2024) om økt selvforsyning og opptrapping av inntektsmuligheter i jordbruket.

Gjennom risikoavlastning, støtte til oppstart og kompetanseutvikling skal virkemidlene bidra til en konkurransedyktig og fremtidsrettet landbruksproduksjon over hele landet. Ordningene har også betydning for rekrutteringen til landbruket og landbruksutdanningene.

Tabell 7.2 Tilskuddsramme for LUF. Mill. kroner.

	2026	Ekstra 2026	2027	Endring 2026–2027
Bedriftsrettede midler til investering og utvikling	1 312,5		1 412,5	100,0
Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon	6,0	2,0	11,0	5,0
Nasjonale tilretteleggingsmidler	13,0		13,0	0,0
Det store norske Grøntløftet	5,0		5,0	0,0
Regionale tilretteleggingsmidler	64,0		64,0	0,0
Områderettet innsats				
Bærekraftig matproduksjon i nord ¹	20,0		10,0	-10,0
Fjellandbruket	4,0		4,0	0,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket				
Pilotprosjekt videreutvikling av landbruksutdanning	3,0		3,0	0,0
Nasjonal modell for voksenagronom	17,0		19,0	2,0
Regionale kompetansenettverk for lokalmat	21,0		24,0	3,0
Forskning og utvikling ²	95,5		106,0	10,5
Stiftelsen Norsk mat	79,0		86,5	7,5
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	61,0		63,0	2,0
Bondens marked og Norsk Gardsost	3,0		5,0	2,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	228,0		244,0	16,0
Skogbruk	279,0		289,5	10,5
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	2,5		2,5	0,0
Midler til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift	3,0		4,0	1,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	230,0		270,0	40,0
Drenering	151,0		190,0	39,0
MetanHUB	15,5		5,0	-10,5
Klimasmart landbruk	24,0		24,0	0,0
Tilskudd til tiltak i beiteområder	41,0		52,0	11,0
Handlingsplan for plantevernmidler	15,0		17,0	2,0
Klima- og miljøprogram	34,0		40,0	6,0
Biogass	30,0		38,0	8,0
Verdensarvområdene og Utvalgte kulturlandskap	26,0		28,0	2,0
Landbrukets økoløft	2,0		3,0	1,0
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk	12,7		14,7	2,0
SUM tilskuddsramme	2 797,7	2,0	3 047,7	250,0

¹ Endring i bevilgning fra 2026 til 2027 gjelder avvikling av teigbasert tilskudd.

² Midler til norsk- svensk hesteforskning på 2,5 mill. kroner følges opp av Landbruksdirektoratet. Bevilgningen inngår i en ramme der det også avsettes midler fra pengespill på hest samt fra Norges forskningsråd.

7.2.1 Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU)

Investeringer i og moderniseringer av driftsapparatet bidrar til måloppnåelse på en rekke områder, blant annet effektivisering og økt konkurransekraft i landbruket, bedre dyrevelferd, mer miljøvennlig produksjon og mindre utslipp av klimagasser. IBU-midlene har en tydelig distriktsprofil og er et sentralt virkemiddel for å bidra til å opprettholde landbruk over hele landet. Samtidig fremmer ordningen rekruttering til næringen, blant annet fordi investeringer ofte skjer i forbindelse med generasjonsskifter.

Ordningen har blitt evaluert (Ruralis, rapport nr. 3/2026). Evalueringen konkluderer med at ordningen er et målrettet, effektivt og fleksibelt virkemiddel i norsk landbrukspolitik. Ordningen har hatt, og har, særlig stor betydning for investeringer i fornying av driftsbygninger i landbruket, og den har vært et bidrag til å opprettholde gårdsbruk i alle deler av landet. Særlig gjelder dette for bønder som må tilpasse seg til kravet om løsdrift i storfeholdet, som trer i kraft fra 2034, ettersom støtte til slike investeringer er høyt prioritert over ordningen. Prioriteringen av omlegging til løsdrift gir samtidig lite rom til å prioritere andre produksjoner innenfor både tradisjonelt landbruk og annen landbruksbasert næring. Det er også pekt på enkelte forbedringsområder når det gjelder saksbehandlingsrutiner og forvaltning av ordningen, som Innovasjon Norge vil følge opp.

På bakgrunn av de særskilte utfordringene med å oppfylle løsdriftskravet for storfe, er det i de siste jordbruksoppkjørene gjort flere tiltak for å sikre opprettholdelse av melkeproduksjon og produksjonsmiljø i hele landet. Antall båsfjøs er gradvis redusert. I 2025 ble i underkant av 80 pst. av melka produsert i løsdriftsfjøs, og nesten 6 av 10 melkefjøs var løsdriftsfjøs, ifølge data fra Tine SA. Økningen i IBU-rammen for 2027 skal legge til rette for videre omstilling til løsdrift.

Geografien og de spredte naturressursene i Norge er slik at det er krevende eller uhensiktsmessig å øke produksjonsvolumet på flere av de aktuelle gårdene, uten at det medfører økonomiske stordriftsulempet og/ eller avhengighet av kraftfôr. Et stort antall av gårdene som skal legges om til løsdrift de neste årene, har allerede et produksjonsvolum og dyretall som er godt tilpasset til gårdens størrelse og egne ressurser. Det prioriteres investeringstilskudd til bruk som vil legge om til løsdrift, men som ikke har naturressurser på gården til å kunne øke størrelse på besetning eller volumet i melkeproduksjonen. Målet er å

bidra til å omstille så mange som mulig av båsfjøsene og gi de som ønsker det mulighet til videre aktivt drift med tilsvarende eller om lag samme volum og besetningsstørrelse, etter omlegging til løsdrift. Maks støtteandel til omlegging til løsdrift på bruk som skal ha drift med inn-til 30 kyr skal fortsatt være 55 pst. I Nordland, Troms og Finnmark skal maksimal støtteandel fortsatt være 65 pst. for investeringer i løsdrift for storfe.

Innovasjon Norge har før årets forhandlinger levert en vurdering av den nasjonale løsdriftspotten. Innovasjon Norge peker på at denne øremerkingen de siste to årene har utløst mange løsdriftsprosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført. Først og fremst i Rogaland, men også i Møre og Romsdal, Vestland og Agder. For 2026 er rammen til løsdriftspotten 200 mill. kroner da det ble satt av 100 mill. kroner som del av nysalderingen av statsbudsjettet i 2025, som kun gjelder for 2026. Partene er enige om å videreføre ordningen med en nasjonal løsdriftspott, men er samtidig opptatt av at en øremerking ikke i for stor grad må gå på bekostning av de regionale rammene og dermed partnerskapenes mulighet til å prioritere mellom ulike produksjoner ut fra regionale behov.

I Troms er det særskilte utfordringer knyttet til opprettholdelse av en kritisk masse av svineprodusenter for å sikre grunnlaget for slakteri-strukturen i regionen. Det har derfor vært åpnet for støtte til nyetablering av svineproduksjon i Troms. I jordbruksoppkjøret 2025 ble det i tillegg åpnet opp for at det kunne gis støtte til nyetablering av svineproduksjon i Finnmark. Norturas anlegg i Karasjok har imidlertid ikke slaktelinje for gris, og det er heller ikke et ønske å etablere dette. Dette gjør at avstand til nærmeste slakteri for eventuelle svineprodusenter i Finnmark er stor. Partene er enige om at det derfor at det fra 2027 kun er produsenter i Troms som skal kunne motta støtte til nyetablering av svineproduksjon.

Sauenæringen i Troms og Finnmark er viktig for å ta i bruk ressurser som ellers ikke ville bli brukt. Dette bidrar til å opprettholde primærproduksjon, selvforsyning og bosetting, utnyttning av gras- og beiteressurser og ivaretagelse av biologisk mangfold. Ordningen med ressurskartlegging, som Innovasjon Norge har for investeringer i løsdrift i melkeproduksjonen i hele landet, gjøres også tilgjengelig for investeringer i saueproduksjon i Troms og Finnmark, jf. også kap. 7.2.5.

Som omtalt i kap 7.3.6, ble ny gjødselbruksforskrift fastsatt 31.1.2025. Forskriften gir behov for relativt store omstillinger i jordbruket, herunder økt behov for investeringer i gjødsel- og biorest-

lager. En fortsatt prioritering av slike investeringer er derfor nødvendig.

Det kan i enkelte fylker være utfordrende å prioritere større utbygginger av biorestlager innenfor de regionale IBU-rammene. Det samme gjelder investeringer i veksthus. For å sikre en god og effektiv samlet utnyttning av rammene for de ulike ordningene Innovasjon Norge forvalter, kan det utvises en viss fleksibilitet mellom bruk av Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket og IBU-ordningen. Dette gjelder støtte til små og mellomstore veksthus, samt i tilfeller der det er ekstraordinært behov for å bygge ut et stort antall biorestlagre, se også kap 7.2.11.

Føringer for 2027

Partene er for 2027 enige om at rammen for IBU-ordningen økes med 100 mill. kroner til 1 412,5 mill. kroner, av dette settes det av 100 mill. kroner til nasjonal løsdriftspott. Dette skal bidra til omlegging til løsdrift i storfeproduksjon, men også gi muligheter for investeringer i andre produksjoner. Partene legger til grunn at Innovasjon Norge utreder felles søknadsfrister og årshjul i tråd med anbefalingene i evalueringen av IBU-ordningen, for å kunne implementere disse i 2027. Fra og med 2027 kan det kun gis støtte til nyetablering av svineproduksjon i Troms. Tilskudd til ressursavklaring gjøres tilgjengelig for investeringer i saueproduksjon i Nord-Norge. For foretak med stølsdrift kan det gis investeringsstøtte til begge driftsteder. Maksimalt tilskudd til investeringer i forbindelse med generasjonsskifte for personer under 25 år settes til 70 pst. av inntil 3 mill. kroner godkjent kostnadsoverslag. De øvrige nasjonale føringene videreføres for 2027:

- Små og mellomstore bruk skal prioriteres ved tildeling av støtte. Innen melkeproduksjon er det særlig behov for å prioritere fornying av fjøs med inntil 30 kyr uten at det medfører krav til økt produksjonsvolum eller besetningsstørrelse.
- Investeringsstilskudd til seterfjøs og tilhørende infrastruktur til seterdrift skal prioriteres.
- Hensyn til dyrevelferd skal prioriteres høyt. Dette gjelder for alle typer produksjoner og produksjonsformer.
- Investeringsstøtte til tørke og lager for bruk med økologisk kornproduksjon prioriteres.
- Investeringer som følge av EUs økologiregelverk prioriteres.
- Støtte til investeringer innen korn, frukt, grønt-, potet- og veksthusnæringen skal prioriteres.

- Det kan gis investeringstilskudd til bygging og oppgradering av gjødsellager med tekniske løsninger som reduserer utslipp til luft og vann, samt tilsvarende lager til biorest og øvrig organisk gjødsel. Felleslager for biorest kan støttes.
- Prosjekt med energi- og klimaeffektive løsninger skal prioriteres.
- I vurderingen av lønnsomhet i investeringsprosjektene må det tas hensyn til det samlede næringsgrunnlaget og økonomien på bruket.
- Støtte til investeringsprosjekt som gir økt matproduksjon skal prioriteres til produksjoner med markedspotensial.
- Det kan gis inntil 100 mill. kroner i risikolån der tapsavsetningen skjer innenfor rammen av IBU-midlene.
- Strategiske føringer fra det regionale partnerskapet er avgrenset til prioritering mellom ulike produksjoner og mellom ulike områder i den enkelte regionen/fylket. Faglagene skal inngå i de regionale partnerskapene.
- Nasjonal pott til løsdriftsinvesteringer for storfe videreføres med 100 mill. kroner for 2027.

Ubenyttede midler ved årsskiftet skal inndras og fordeles ut igjen til samtlige fylker.

7.2.2 Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon

Seterdrift bidrar til utnyttning av utmarksressursene, og til ivaretagelse av tilhørende miljøverdier og mattradisjoner. Den norske seterkulturen har en lang og rik tradisjon i Norge, og er skrevet inn på UNESCO-listen over immateriell kulturarv. Tilskuddsordningen skal bidra til langsiktig seterdrift og støtte investeringer som legger til rette for melkeproduksjon på setra over tid.

Partene er enige om at avsetningen til investeringer i setrer med melkeproduksjon økes med 2 mill. kroner i 2026, jf. kap. 7.1.2. For 2027 økes ordningen med 5 mill. kroner til 11 mill. kroner.

7.2.3 Nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midler)

Avtalepartene er enige om at avsetningen til nasjonale tilretteleggingsmidler på 13 mill. kroner videreføres i 2027.

Gjennom ordningen kan det gis støtte til prosjekter som styrker verdiskapingen i landbruket gjennom tilretteleggende tiltak som bidrar til næringsutvikling eller kompetanseheving, og som har nasjonal nytteverdi. Avtalepartene er enige om følgende prioriteringer for 2027:

- Prosjekter som følger opp mål og tiltak knyttet til Meld. St. 11 (2023–2024) om strategi for økt selvforsyning av jordbruksvarer, særlig på grøntområdet jf. innsatsområdene i rapporten «Grøntsektoren mot 2035».
- Prosjekter som kan bidra til en positiv utvikling innen produksjon og omsetning av økologiske varer og til oppfølging av strategien for økologisk jordbruk.
- Prosjekter som kan bidra til oppfølging av ny strategi for Inn på tunet, som lanseres før sommeren 2026.
- Prosjekter som har til formål å realisere nullvisjonen for dødsulykker i landbruket.

I tillegg skal det lyses ut et pilotprosjekt for utvikling av kunnskapsgrunnlaget om kvalitetstilskuddet for storfekjøtt med hensyn til intramuskulært fett, inkl. klassifisering, målemetoder og uønsket depotfett.

7.2.4 Regionale tilretteleggingsmidler i landbruket

Partene er enige om å videreføre avsetningen til regionale tilretteleggingsmidler i landbruket på 64 mill. kroner i 2027. Midlene skal bidra til å styrke mobilisering til regional verdiskaping, rekruttering og kompetanseutvikling i landbruket. Det forutsettes at den strategiske innretningen på bruken av tilretteleggingsmidlene er godt samordnet med den strategiske innretningen for de bedriftsrettede virkemidlene regionalt, og at arbeidet er forankret i de regionale partnerskapene.

7.2.5 Områderettet innsats

Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord

Ruralis har evaluert satsingen på Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord for perioden 2023–2025. Mange prosjekter i satsingen er ikke avsluttet, og det er derfor for tidlig å måle samlet effekter av ordningen. Ruralis mener likevel at satsingen er nyttig, og at den bidrar til å nå målene for ordningen, fyller et hull i virkemiddelapparatet og har en positiv virkning på samarbeid på tvers i landsdelene. Hovedkonklusjon og anbefaling fra Ruralis er at satsingen bør videreføres, og at den geopolitiske situasjonen gjør at begrunnelsen for en slik satsing er enda sterkere nå enn ved etableringen av ordningen i 2022.

Konklusjonene i evalueringen tilsier at det fortsatt er behov for midler som bidrar til at

fylkeskommunene kan ta en overordnet og koordinerende rolle for å drive regional utvikling, mobilisering og samordnet innsats for landbruket i nord. Partene er enige om en videreføring av satsingen på *Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord*, og det settes av 10 mill. kroner i 2027. Innenfor rammen skal det settes av midler til NIBIO. Troms fylkeskommune skal fortsatt forvalte ordningen i samarbeid med Nordland og Finnmark fylkeskommune. Fylkeskommunene oppfordres til å supplere med egne midler for å styrke satsingen ytterligere.

Innenfor rammen skal det etableres et pilotprosjekt hvor formålet er å utvikle en metodikk for bærekraftige investeringer og fornying av sauefjøs i Nord-Norge, som også kan tas i bruk i resten av landet, jf. tilsvarende regionale prosjekter for storfeproduksjon og omstilling til løsdriftsfjøs, for eksempel Innlandsfjøset. Prosjektet skal blant annet bygge på resultatene fra Norturas Kjøtt i nord-prosjekt.

Fjellandbruket

Avtalepartene er enige om å videreføre satsingen på fjellandbruket med 4 mill. kroner i 2027. Fylkeskommunene oppfordres til å supplere med egne midler for å styrke satsingen ytterligere. Det er fortsatt viktig med god dialog med Nasjonalt senter for fjellandbruk i arbeidet. Prosjekter som støtter opp om seterbruk skal prioriteres innenfor satsingen.

7.2.6 Rekruttering og kompetanseheving i landbruket

7.2.6.1 *Pilotprosjekt for å styrke landbruksutdanningen*

I tråd med hva partene ble enige om i 2024 og 2025 settes det av 3 mill. kroner i 2027, som er det siste året i prosjektet. En forutsetning i prosjektet er at det er et godt samarbeid og en god arbeidsdeling mellom pilotprosjektet og det som gjøres i regi av Norges Bondelag knyttet til rekruttering av lærebedrifter, finansiert over NT-ordningen.

7.2.6.2 *Nasjonalt modell for voksenagronomen*

Formålet med ordningen er å styrke kompetansen og gi et utdanningstilbud til de som er på vei inn i næringen eller som har etablert seg i næringen, og som har en annen yrkesbakgrunn og utdanning enn fra landbruket. Evalueringen av ordningen (Sintef rapport 2024-003) viste at den

treffer målgruppen, og fungerer etter hensikten. Evalueringen viste imidlertid at flere av skolene opplevde å ha knappe ressurser. Rapporteringen for 2025 forsterker inntrykket, ved at flertallet av fylkeskommunene har måttet delfinansiere tilbudet.

For 2027 er avtalepartene enige om å øke avsetningen med 2 mill. kroner til 19 mill. kroner til den nasjonale modellen for voksenagronomopplæring. Av dette skal 0,3 mill. kroner gå til drift av felles pedagogiske og digitale løsninger for hele landet, basert på prosjektet som ble igangsatt i forbindelse med etableringen av voksenagronomordningen.

7.2.6.3 Regionale kompetansenettverk for lokalmat

Fra og med 1. januar 2026 tilbyr de regionale kompetansenettverkene for lokalmat matfaglig kompetanse og markedstjenester både til konvensjonelle og økologiske lokalmatprodusenter. Kompetansenettverkene er sentrale bidragsytere for å oppnå målet om å øke omsetningen av lokalmat og -drikke til 25 mrd. kroner innen 2035.

Partene er enige om å sette av 1 mill. kroner til å dekke formidling av ystefaglig kompetanse. Kompetansenettverkene må avklare organisering av dette tilbudet.

For å videreutvikle tilbudet innenfor matfaglig kompetanse og markedstjenester økes avsetningen til drift av de fem kompetansenettverkene for lokalmat med 2 mill. kroner i 2027.

Samlet bevilgning for 2027 blir på 24 mill. kroner. Bevilgningen inkluderer administrasjons- og gjennomføringskostnader. Fordeling av tilskudd mellom nettverkene fremgår av tabell 7.3, i tillegg tilkommer 1 mill. kroner til utvikling av et ystefaglig tilbud

7.2.7 Forskning og utvikling

Midler til forskning og utvikling over jordbruksavtalen har som formål å støtte utvikling av ny kunnskap og teknologi i landbruks- og matsektoren. Avtalepartene er enige om at det er behov for forskning langs hele verdikjeden for korn, fra sortsutvikling og beredskapslagring av såfrø, til lagring og videreforedling. Særlig er det behov for kunnskap som bidrar til økt norsk selvforsyning av korn, i første rekke hvete. Avtalepartene mener også at det er behov for kunnskapsutvikling som kan bidra til å redusere utslipp av lystgass fra ulike typer jordbruksjord.

Videre mener partene at det er behov for forskning som kan bidra til å løse utfordringer på plantevern. Det prioriteres derfor midler til forskning og utvikling av alternative plantevernstrategier i kulturer og for skadegjørere hvor det er, eller kan bli, mangel på aktuelle kjemiske midler, samt konsekvenser av plantevernutfordringer for matproduksjon i et kort- og langtidsperspektiv.

Avl er et viktig bidrag for å redusere klimagassutslippene fra drøvtyggere. Partene er derfor enige om at det prioriteres midler til forskning og

Tabell 7.3 Regionale kompetansenettverk og ansvarlige fylkeskommuner

Ansvarlig fylkeskommune	Kompetansenettverk for lokalmat	Dekker følgende fylker	Forslag 2027 mill. kr ¹	Endring fra 2026
Akershus fylkeskommune	Kompetansenettverket i Øst-Norge	Vestfold, Telemark, Oslo, Akershus, Østfold og Innlandet	5,79	0,50
Rogaland fylkeskommune	Kompetansenettverket i Sør-Norge	Agder og Rogaland	3,93	0,34
Vestland fylkeskommune	Kompetansenettverket i Vest-Norge	Vestland	4,01	0,35
Trøndelag fylkeskommune	Kompetansenettverket i Trøndelag.	Trøndelag og Møre og Romsdal	4,75	0,41
Troms fylkeskommune	Kompetansenettverket i Nord-Norge.	Nordland, Troms og Finnmark	4,52	0,39
Total			23,00	2,00

¹ Inkluderer administrasjons- og gjennomføringskostnader.

utviklingsarbeid som bidrar til ytterligere reduksjon i klimagassutslipp fra storfe gjennom avlsfremgang.

Avsetningen til FoU økes med 10,5 mill. kroner til 106 mill. kroner for 2027, med en prioritering av overnevnte tema. Av dette settes 3,5 mill. kroner av til det norske-svenske samarbeidet innen hesteforskning, hvorav inntil 1 mill. kroner skal gå til en ekstern evaluering av ordningen og samarbeidet. Av bevilgningen er det enighet om å sette av minst 4 mill. kroner til gjennomføring av utredninger.

Partene er enige om at følgende utredninger skal lyses ut over forskningsmidlene:

- Økonomiske vurderinger ved kjøp av Inn på tunet-tjenester, og verdien av Inn på tunet som forebyggende tiltak.
- Beredskap og smitterisiko med husdyrgjødsel som råvare i biogassproduksjon og håndtering av husdyrgjødsel og biorest ved smittsom sykdom.
- Muligheter og utfordringer ved nye kvalitetskrav til bygg og havre (inkl. økonomiske betraktninger).
- Analysere drivere i områder med svak utvikling i landbruket og utrede aktuelle målrettede tiltak for å snu utvikling.

7.2.8 Stiftelsen Norsk Mat

Avtalepartene er enige om å øke bevilgningen til Stiftelsen Norsk Mat med 7,5 mill. kroner til 86,5 mill. kroner for 2027. Stiftelsen skal for 2027 arbeide videre med utvikling av KSL og Beskyttede betegnelser.

Videre utvikling av KSL

Stiftelsen har de siste årene systematisk arbeidet med å forenkle og utvikle KSL-verktøyet. Det er fortsatt behov for videre utvikling av KSL for å møte forventninger og behov i næringen og i markedet. For 2027 skal stiftelsen fortsette arbeidet med å bedre samhandling mellom de ulike dataløsningene som benyttes i landbruket. Partene understreker at drift og utvikling av KSL er stiftelsens hovedoppgave. Stiftelsen skal prioritere videre utvikling av KSL, og innføring av Sustainability Assessment (FSA) for grøntnæringen.

Utvikling av ordningen Beskyttede betegnelser (BB)

Avtalepartene mener stiftelsen må prioritere det langsiktige prosjektet BB2030, som er startet for å

mobilisere flere produsenter til ordningen, og fortsette arbeidet med å gjøre ordningen kjent.

Økologisk mat og jordbruk

Stiftelsen Norsk Mats arbeid med forbrukerrettet informasjonsarbeid ble evaluert til jordbruksoppkjøret 2026. Partene er enige om at Stiftelsen Norsk Mat skal ha ansvaret for arbeidet med forbrukerrettet informasjonsarbeid. Avsetningen til dette arbeidet videreføres på samme nivå for 2027. Se omtale i kap. 7.4.2.

7.2.9 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Utviklingsprogrammet skal bidra til at målet om en omsetning av lokalmat og -drikke på 25 mrd. kroner innen 2035 nås. Skalering av reiselivs-, lokalmat- og drikkebedrifter er viktig for å møte ambisjonene om flere og større vekstbedrifter innenfor programmets målgrupper. Innovasjon Norge skal vektlegge denne innsatsen, samt videreføre arbeidet med å styrke koblingen mellom mat- og drikkeprodusenter og reiselivsaktører.

Frakt og distribusjon av lokalmat og -drikke er en utfordring som kan hemme vekst og lønnsomhet i næringen. Innovasjon Norge skal støtte opp under prosjekter som kan bidra til forenklinger og reduserte kostnader, i hovedsak gjennom produsentnettverk og/eller andre sammenlutninger. Prosjektene skal gi nasjonal nytteverdi.

Ny strategi for Inn på tunet legges frem før sommeren, og Innovasjon Norge skal vurdere hvordan virkemidlene i Utviklingsprogrammet best kan tilpasses slik at de treffer Inn på tunet-tilbydere. Dette må ses i sammenheng med det pågående arbeidet for å fremme leveranser til det offentlige fra andre landbruksbaserte næringer.

Partene er enige om at det strategiske rådet for utviklingsprogrammet kan utvikles til en nasjonal ressursgruppe som samler flere aktører på tvers, både fra næring og forvaltning, og som kan bidra til god informasjonsflyt og samarbeid om videre utvikling.

Deltakelsen på Grüne Woche (IGW) har over mange år vært et viktig tiltak for å bidra til samarbeid mellom produsenter og bedrifter, og regional og nasjonal utvikling innenfor lokalmat og reiseliv. Det har skjedd en stor utvikling innenfor lokalmat- og reiselivsområdet i perioden Norge har deltatt på IGW, med mer modne næringer og

god regional utvikling. Partene er enige om at IGW-prosjektet nå kan avsluttes. Det er behov for å vurdere hvordan Utviklingsprogrammet kan bidra til å supplere det regionale arbeidet for å utvikle matnasjonen Norge, og å bygge opp under sterke mat- og reiselivsregioner gjennom ulike samhandlingsmodeller. Arbeidet vil skje i dialog med den nasjonale ressursgruppen.

Etterspørselen etter virkemidler under programmet, særlig innenfor vekstordningene, er stor. Partene er enige om at avsetningen til Utviklingsprogrammet for 2027 økes med 2 mill. kroner til 63 mill. kroner.

7.2.10 Støtte til Bondens marked og Norsk Gardsost

Partene er enige om at avsetningen til Norsk Gardsost økes med 1 mill. kroner til 2 mill. kroner, og avsetningen til Bondens Marked Norge økes med 1 mill. kroner til 3 mill. kroner for 2027. Tilskuddene skal benyttes til aktivitet innenfor organisasjonenes virke. Organisasjonenes arbeid er et bidrag til å målet om å øke omsetningen av lokalmat til 25 mrd. kroner innen 2035, bl.a. gjennom å fremme alternative salgskanaler, bygge nettverk og drive kompetansedeling.

7.2.11 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket

Verdiskapingsprogrammet forvaltes av Bionova. Målet for programmet er å bidra til produksjon og bruk av fornybar energi internt i landbruket, og salg av biovarme til andre samfunnssektorer. Programmet skal også støtte uttesting av ny produksjonsteknologi, som kan redusere klimagassutslippene og øke konkurransekraften for landbruket. Dette vil gi økt verdiskaping basert på landbrukets egne ressurser, og bidra til å nå regjeringens mål i klima- og energipolitikken.

Etterspørselen etter virkemidler under programmet er god, og økende. Avtalepartene forutsetter at Verdiskapingsprogrammet kan ta et mer helhetlig ansvar for gode løsninger når det gjelder klima, miljø og utfasing av fossil energi for landbruket, og bidra til at målene i klimaavtalen med jordbruket nås.

Avtalepartene er enige om å øke avsetningen til programmet med 16,0 mill. kroner. Rammen for 2027 blir på 244,0 mill. kroner. Økningen skal gi rom for økt aktivitet i programmet generelt, og evt. støtte til biorestlager og veksthus jf. kap 7.2.1.

7.2.12 Skogbruk

Skogressursene er viktige for sysselsetting og verdiskaping i Norge. En ansvarlig og langsiktig forvaltning av skogressursene er en forutsetning for å produsere skog med kvalitetstømmer, og slik bidra til fremtidig verdiskaping og karbonopptak. Skog i vekst tar opp CO₂, og aktiv skogskjøtsel med planting, gjødsling og ungskogpleie gir økt CO₂-opptak. Økt bruk av tre kan erstatte fossile materialer og produkter, og dermed bidra til reduserte klimagassutslipp i andre sektorer.

Regjeringen vil bruke skogen aktivt som en del av klimapolitikken. Skogen er også viktig for friluftsliv, naturmangfold og kulturminner, samt for å redusere risiko for naturfare. Gode avveininger mellom aktivitet og miljøhensyn i skogbruket står sentralt i regjeringens skogpolitikk. Økt hogst de siste årene medfører økte behov for skogkulturtiltak som planting og ungskogpleie. Regjeringens klimastatus og plan peker på at økt skogkulturinnsats kan gi betydelige klimabidrag fremover. Å øke tilskuddene til skogplanting, ungskogpleie og andre skogkulturtiltak vil bidra til å øke CO₂-opptaket, og å sikre ressursgrunnlaget for industrien.

Skogsveinettet er avgjørende for et aktivt og lønnsomt skogbruk og for kostnadseffektiv forsyning av råstoff til foredlingsindustrien. Skogsveiene har også betydning for beredskap og samfunnsikkerhet, og brukes aktivt av friluftslivet. Prognoser for klimaendringer underbygger et stort investeringsbehov for klimatilpasning av veinettet.

Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer sikrer oversikt over skogressurser og miljøverdier, og bidrar til et godt beslutningsgrunnlag for å ta miljøhensyn ved skogtiltak. Miljøregistreringene er i samsvar med systemet Natur i Norge. Miljøtiltak i skogbruket skal blant annet bidra til bevaring og skjøtsel av nøkkelbiotoper, fjerning av utenlandske treslag samt skjøtselstiltak for å ivareta landskap, friluftsliv og kulturminner.

Kompetansehevede tiltak er sentralt for gjennomføringen av skogpolitikken og en forutsetning for skogeierens muligheter for næringsutvikling og verdiskaping med basis i eiendommens ressurser. Skogkurs er en viktig aktør og har et bredt kurstilbud innen skogbruk og utmarksnærings for private, entreprenører og offentlig forvaltning.

Partene er enige om å øke avsetningen til skogbrukstiltak med 10,5 mill. kroner, til 289,5 mill. kroner for 2027, hvorav 3 mill. kroner øremerkes tilskudd til miljøtiltak i skogbruket. Fordelingen mellom de ulike virkemidlene vil gjøres etter drøftinger mellom avtalepartene, der skogbrukets næringsorganisasjoner inviteres med.

7.2.13 Bekjempelse av villsvin

Bekjempelse av villsvin er viktig som forebyggende tiltak mot afrikansk svinepest og innsatsen skal bygge opp under nullvisjonen for villsvin i Norge. Villsvinprosjektet for effektiv jakt og overvåking av bestandsstørrelse, spredning og arealbruk hos villsvin er sentrale tiltak i dette arbeidet. Partene er enige om at det settes av 2,5 mill. kroner til bekjempelse av villsvin i 2027.

7.2.14 Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift

I Reindrifftsavtalen 2026/2027 er det satt av 4,0 mill. kroner til ordningen. Partene er enige om at det settes av 4,0 mill. kroner til ordningen over jordbruksavtalen, en avsetning på samme nivå som over reindrifftsavtalen. I Reindrifftsavtalen 2026/2027 er det enighet om å rendyrke ordningen til å gjelde konfliktdependende tiltak mellom reindrifften og det øvrige landbruket. Denne endringen vil bli gjennomført fra 1. juli 2026. Av totalrammen settes 0,1 mill. kroner av til administrasjon, fordelt likt på reindrifftsavtalen og jordbruksavtalen.

7.3 Natur, miljø og klima

Natur-, miljø- og klimasatsingen over jordbruksavtalen skal bidra til å opprettholde kulturlandskapet og til å redusere miljøbelastningen fra jordbruket, herunder utslipp til luft og vann. Partene har også i år blitt enige om et betydelig løft for natur-, miljø- og klimaarbeidet i jordbruket. Dette skal bidra både til å redusere miljøbelastningen fra jordbruket, inkludert å redusere klimagassutslippene per produserte enhet, og til å styrke natur- og miljøgodene jordbruket produserer. Flere av natur-, miljø- og klimaordningene bidrar også til bedre agronomi. Det er viktig å innrette virkemidlene i jordbrukspolitikken slik at de støtter opp under rettferdig og bærekraftig omstilling av jordbruket til et lavutslippssamfunn, samtidig som øvrige mål for jordbruket tas hensyn til. Dette gjelder både arbeid med natur- og miljørettede tiltak og reduksjon av klimagasser, herunder oppfølging av intensjonsavtalen om klima med jordbruket.

Jordbruksavtalen er over tid vridd i en mer klima- og miljøvennlig retning, Vridningen fortsetter gjennom styrking av de målrettede natur-, klima- og miljøordningene. Avtalepartene har

vektlagt følgende på natur-, miljø- og klimaområdet i årets forhandlinger:

- Oppfølging av klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket, med styrking av kunnskapsgrunnlaget om klimatiltak, tiltak som bidrar til reduserte utslipp av metan og lystgass og bedre klimatilpasning.
- Oppfølging av Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med tilskuddsmidler som skal stimulere til gjennomføring av avrenningsreduerende tiltak.
- Oppfølging av Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket.
- Oppfølging av gjødselregelverket.

Videre er Bionova et viktig verktøy både for oppfølging av intensjonsavtalen om klima og for å utvikle den biobaserte sirkulærøkonomien. Konkretisering av avtalepartene sine prioriteringer blir omtalt under de ulike ordningene.

7.3.1 Samlet oversikt over natur, miljø- og klimasatsing i jordbruksavtalen for 2027

Avtalepartene er enige om å avsette 12 405 mill. kroner til ordninger med natur-, miljø- og/eller klimaeffekt i 2027, dette er 1 523 mill. kroner mer enn det som ble avsatt for 2026. Tabell 7.4 gir en oversikt over den samlede satsingen på natur, miljø- og klimaområdet i årets jordbruksforhandlinger.

7.3.2 Overordnede rammebetingelser og prioriteringer på natur-, miljø- og klimaområdet

Intensjonsavtalen om klima mellom regjeringen og jordbruket fra 2019 ligger til grunn for regjeringens klimaarbeid i sektoren. Hovedoppgaven for jordbruket i klimasammenheng er å redusere utslippene og øke opptaket av CO₂, uten at klimomstillingen fører til karbonlekkasje. Det legges vekt på å redusere utslippene per produserte enhet. Jordbruket har selv levert en klimaplan som synliggjør hvordan jordbruket følger opp intensjonsavtalen om klima. Klimagassutslippene som føres under jordbruk i SSBs statistikk (målt i CO₂-ekvivalenter) utgjorde 9,9 pst. av de totale utslippene i Norge i 2024.

De samlede jordbruksutslippene er redusert med om lag 10 pst. siden 1990. Samtidig er landbasert matproduksjon økt med 12,5 pst. Utslippene av den kortlevde klimagassen metan er redusert med 8,3 pst. siden 1990. Ved bereg-

Tabell 7.4 Oversikt over ordninger på jordbruksavtalen med natur-, miljø- og/eller klimaeffekt, mill. kroner i 2027

Kap. 1150		2026	2027	Endring
Post 50	Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	230	270	40
Post 50	Drenering av jordbruksjord	151	190	39
Post 50	Tiltak i beiteområder	41	52	11
Post 50	Investeringstilskudd til melkesettrer	6	11	5
Post 50	Klima- og miljøprogram	34	40	6
Post 50	Klimasmart Landbruk	24	24	0
Post 50	Utvalgte kulturlandskap og verdensarvområdene	26	28	2
Post 50	Biogass	30	38	8
Post 50	Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	228	244	16
Post 50	MetanHUB	15,5	5	-10,5
Post 50	Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler	15	17	2
Post 50	Utviklingsmidler økologisk landbruk	12,7	14,7	2
Post 50	Landbrukets økoløft	2	3	1
Post 73.13	Pristilskudd økologisk melk	26,1	32,6	6,5
Post 73.17	Pristilskudd økologisk grønt	12,1	18,6	6,5
Post 73.19	Prisnedskrivning økologisk korn mm.	71,2	77,6	6,4
Post 74.16	Beitetilskudd	2 460,0	3 069,8	605,6
Post 74.17	Areal- og kulturlandskapstilskuddet	6 136,3	6 666,6	519,5
Post 74.19	Regionale miljøprogram (RMP)	1 146,1	1 401,1	255,0
Post 74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	168,6	166	-2,6
Post 77.11	Støtte til avlsorg., klimakammer	2	2	0,0
Post 77.13	Energirådgiving i veksthussektoren	2	2,5	0,5
Post 77.13	Tilskudd til klimarådgiving	27	31,5	4,5
	Sum virkemidler natur, miljø og klima	10 881,6	12 405,0	1 523,4

ningsmetodikken GWP* (en beregningsmetode som ikke benyttes i Norges nasjonale eller internasjonale rapportering), er oppvarmings-effekten av metan fra jordbruket vel 5 pst. av Norges bidrag til den globale oppvarmingen i samme periode. Fordi metan er en kortlevd klimagass, vil en større reduksjon i metan-utslippene redusere oppvarmingshastigheten kraftig på kort sikt, som en engangseffekt. Oppvarmingsbidraget fra CO₂-utslipp er resultat av alle historiske utslipp, mens bidraget fra metan

følger av utslippsnivået til enhver tid. Reduksjoner i oppvarmingshastigheten vil være nødvendig om man skal ha en mulighet til å holde global oppvarming under 1,5 grader. En redusert hastighet på oppvarmingen vil kunne bidra til at verden unngår midlertidige overskridelse av det langsiktige temperaturmålet. Det er verken mulig, eller ønskelig, å kutte utslippene i jordbruket like mye som i andre sektorer. Målet i intensjonsavtalen om klima innebærer derfor at jordbruket forutsettes å bidra med lavere

utslippsreduksjoner enn andre sektorer, sammenlignet med et scenario der alle sektorer bidrar likt til å nå Norges klimamål for 2030.

Riksrevisjonen leverte i 2025 sin undersøkelse av hvorvidt Landbruks- og matdepartementet legger til rette for at klimagassutslippene i jordbruket kan reduseres. Riksrevisjonen evaluerte intensjonsavtalen mellom staten og jordbruket, og konkluderte med at målet i avtalen ikke er innenfor rekkevidde. Riksrevisjonen la kun 2021, det første virkningsåret for klimaavtalen, til grunn for sin analyse. Samtidig viste Riksrevisjonen til at det er tydelige målkonflikter i jordbruket knyttet til behovet for utslippskutt, samtidig som man har et mål om økt produksjon og økt selvforsyning, og at dette medfører krevende avveininger.

I jordbruksforhandlingene 2025 ble avtalepartene enige om at det skulle arbeides videre med sikte på å fastsette en implementeringsplan for bruk av metanreduserende fôrvarer i melkeproduksjonen i jordbruksforhandlingene 2026. Partene var videre enige om at det skulle arbeides med sikte på at bruk av metanreduserende fôrvarer til melkeku i minimum 80 dager per år skulle bli krav knyttet til husdyrtilskuddet fra 2027. I Stortingets behandling av representantforslag om ikke å bruke metanhemmere i norsk landbruk i februar 2026, ble det anmodet fra Stortinget at regjeringen skal legge til grunn at bruk av metanreduserende fôrråvarer ikke skal være et krav for å motta husdyrtilskudd, slik det er varslet i sluttprotokollen for jordbruksavtalen 2025, jf. Innst. 132 S (2025–2026). Dette ble lagt til grunn i årets forhandlinger.

Bortfallet av tiltaket som knytter metanreduserende fôrvarer til husdyrtilskudd vil gjøre det mer krevende å nå klimamålet for jordbruket. Beslutninger om klimatiltak i jordbruket, må bygge på forskning og dokumenterte fakta. Partene er enige i at fortsatt forskning og kunnskapsutvikling på bruk av metanreduserende fôrvarer er viktig for å gi bedre kunnskapsgrunnlag om bruken, og for at klimagassutslippene fra jordbruket skal reduseres ytterligere. Partene er enige om å prioritere midler til forskning og kunnskapsutvikling på tiltak som gir utslippskutt, og som kan godskrives i utslippsregnskapet, for eksempel gjennom avlsfremgang. Avtalepartene er videre enige om at klimarådgiving og klimatiltaksplan som er basert på en oppdatert og brukervenning klimakalkulator er viktige tiltak for arbeidet med å redusere utslipp på gårdsnivå, samtidig som ressursutnyttelsen og gårdens produksjonsevne styrkes.

Klimaendringer kan gi nye muligheter for produksjon som bøndene vil utnytte, men endringene

vil også medføre stor usikkerhet. Varmere klima fører med seg et uforutsigbart værmønster der flom og skred, skogbranner, jorderosjon, steinsprang og tørke vil forekomme oftere. Behovet for klimatilpasning er stort og økende. Landbruksdirektoratet har i oppdrag å gjennomgå klimatilpasninger og klimarobuste driftsformer i landbruket. Regjeringen har satt ned et ekspertutvalg som skal fremskaffe mer kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringene. Rapporter fra begge disse arbeidene har frist 1. juli 2026.

Høsten 2024 la regjeringen frem Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*. Som del av meldingen la regjeringen frem en meny av tiltak for å bedre den økologiske tilstanden i skog. Som oppfølging vil regjeringen legge frem tilsvarende menyer av tiltak for fjell og for kulturlandskap og åpent lavland. Meldingen vektlegger bærekraftig bruk og forvaltning av jordbruksarealene gjennom variert bruk av inn- og utmark og gjennom å styrke den miljømessige bærekraften innenfor mer ensidige og intensive driftssystemer. Styrket arealforvaltning, effektive restaureringstiltak og tiltak mot forurensning er andre elementer i handlingsplanen som berører jordbruket.

Regjeringen følger opp tiltaksplanen for bekjempelse av fremmede skadelige arter (2020–2025) og tiltaksplanen for pollinerende insekter (2021–2028). Det er også et tverrsektorielt samarbeid om tiltak for truet natur. Sektorvise tiltak for naturmangfold skal bidra til å nå det nasjonale målet om at ingen arter og naturtyper skal utrykkes, og at utviklingen til truet natur, nær truet natur og naturtyper skal bedres.

De regionale vannforvaltningsplanene fastsetter miljømålene for alt vann, både elver, innsjøer, kystvann og grunnvann. Planarbeidet viser at jordbruk fremdeles er en av hovedpåvirkerne på vannet i Norge, og en av hovedårsakene til at miljømålene ikke er nådd for mange av vannforekomstene. Regjeringen fastsatte i april 2025 nye nasjonale føringer for vannforvaltningsarbeidet. Av de nasjonale føringene fremgår det et behov for en forsterket innsats for å redusere avrenningen og oppnå målet om god tilstand i alle jordbrukspåvirkede vannforekomster. Statsforvalterne har hjemmel etter jordlova til å fastsette regionale krav for å bidra til miljøforsvarlig drift av jordbruksareal. Alle fylkene som har jordbruksarealer som drenerer til Oslofjorden har nå vedtatt forskrifter om regionale miljøkrav, krav om bl.a. redusert høstpløying eller bruk av fang-

vekster. Ny gjødselbruksforskrift gir også statsforvalteren hjemler til å stille strengere krav til lagring og bruk av gjødsel i særlig utsatte områder der de nasjonale kravene ikke vil være tilstrekkelige for å nå miljømålene.

7.3.3 Intensjonsavtalen om klima mellom staten og organisasjonene i jordbruket

Regnskapsgruppen for klimaavtalen leverte sin årlige rapport og innspill til avtalepartene i mars 2026, jf. kap. 3.5.1.1. I tillegg til å rapportere på intensjonsavtalens utvikling, har også regnskapsgruppen en viktig funksjon når det gjelder å avdekke kunnskapshull, arbeide for å fremskaffe ny kunnskap og gi faglige råd som kan bidra å videreutvikle klimagassregnskapet for jordbruksrelaterte utslipp slik at det i større grad fanger opp effekten av tiltak og virkemidler.

Avtalepartene slutter seg til innspillet fra regnskapsgruppen om at prioriterte utviklingsprosjekter i 2026 er å iverksette følgende prosjekter:

- Forprosjekt om utslipp fra husdyrrom og gjødsellager. Forprosjektet skal identifisere hva som må til for å få inn bedre målinger på metan, ammoniakk og lystgass fra gjødsellager og husdyrrom.
- Utredning av årsaker til avskoging til beite og dyrket mark for bedre å forstå drivere bak aktiviteten.

Regnskapsgruppen anbefalte også at det gjennomføres et større forskningsprosjekt som følger opp anbefaling fra NIBIOs om oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for direkte utslipp av lystgassutslipp fra dyrket mark. Dette vil kreve flere feltforsøk spredt rundt i landet over flere år, noe som vil kreve mer midler enn regnskapsgruppen besitter. Avtalepartene er enige i at det er behov for bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder utslipp av lystgass fra dyrket mark, jf. kap 7.2.7.

Avtalepartene er enige om at det settes av 2,5 mill. kroner over Klima- og miljøprogrammet i 2027 til prosjekter prioritert av regnskapsgruppa. Inntil 0,5 mill. kroner kan brukes til bistand fra SSB og NIBIO i arbeidet med rapportering og utviklingsprosjekter.

Neste hovedrapport for klimaavtalen blir ferdigstilt høsten 2026. Denne rapporten vil orientere om avtalens utvikling for årene 2021–2024, altså avtalens første fire år. Avtalepartene er enige om at det på bakgrunn av denne hovedrapporten må vurderes om progresjonen i avtalen er som ønsket.

7.3.4 Oslofjordplanen – Oppfølging og fornyet plan

Helhetlig plan for Oslofjorden 2021–2026 er inne i sitt siste år. Regjeringen arbeider med forslag til ny plan for perioden 2026–2030, som planlegges sendt på høring før sommeren. Det er lagt ned stor innsats i å utvikle kunnskap, praksis og politikk til hjelp for å redusere jordbrukspåvirkningene på fjorden, noe som må fortsette og forsterkes med ny plan.

Som oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortingets behandling av jordbruksavtalen i 2025 er det i Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen, jf. kap 7.3.5, gjort vurderinger av tiltak som raskt kan bidra til å redusere avrenningen til Oslofjorden.

Opprettholdelse av plantedekke gjennom vinteren ved bruk av fangvekster og redusert høstpløying, gjødsling i tråd med plantebehovet, gjødsling fordelt gjennom sesongen etter behov (delt gjødsling) og presisjonsgjødsling, er blant tiltak som kan beskytte fjorden. Avtalepartene viser til at flere av disse tiltakene er i bruk allerede.

Avtalepartene er enige om at Oslofjordplanen må bygge på et oppdatert og helhetlig kunnskapsgrunnlag, og at god medvirkning fra næringen er en forutsetning for måloppnåelse. Etter partenes vurdering er det viktig at arbeidet baseres på helhetlig og relevant kunnskap om tilførsler av næringsstoffer, herunder særlig nitrogen, samt effektene av ulike tiltak. Partene legger til grunn at tiltakene som velges må være kunnskapsbaserte og gi målbare klima- og miljøeffekter, og at det utarbeides en tydelig plan for hvordan tiltakene skal måles og følges opp over tid, inkludert effekten på potensialet for matproduksjon. Det understrekes samtidig at representasjon og involvering av berørte aktører er viktig for å bidra til legitimitet og gjennomføringsevne i arbeidet. NIVAs modellrapport² viser at gjennomførte tiltak har hatt en god effekt for partikler og fosfor, men når det gjelder nitrogen fanges ikke effekten av alle gjennomførte tiltak opp. Det gjenstår å få gjennomført flere nitrogentiltak. Rapporten bygger på beste tilgjengelige kunnskap. Det har ikke vært mulig å modellere alle tiltak som jordbruket har gjennomført. Partene er enige om at det må arbeides videre for å utvikle og forbedre modelleringsverktøyet samt overvåkingsdata.

² Modellering av Oslofjorden: Scenarier med redusert menneskelig belastning for å oppnå god økologisk tilstand.

Avtalepartene er enige om å videreføre den kraftfulle satsingen på Oslofjorden gjennom:

- Økt tilskuddsramme over regionale miljøprogram, med en Oslofjordpott for å øke tiltaksgjennomføringen og som kompensasjon for regionale miljøkrav.
- Økt tilskuddsramme til Spesielle miljøtiltak i jordbruket, med føring om at kommuner med areal som drenerer til vassdrag som renner ut i Oslofjorden får en større del av økningen.
- Justeringer i tiltaksmeny/instruks for Regionale miljøprogram, så det kan skilles mellom hhv. utvintrende og vinterherdige fangvekster og dermed få frem merverdien av vinterherdige fangvekster når det gjelder tilbakeholdelse av nitrogen (og karbon), jf. funn i «Capture»-prosjektet.
- Økt tilskuddsramme over IBU der investeringer i gjødsellager og biorestlager prioriteres.

I utkast til ny Oslofjordplan, som kommer på høring før sommeren, vil det komme forslag til utredningsarbeid om løsninger for å redusere avrenningen av næringsstoffer til Oslofjorden.

7.3.5 Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen

Som oppfølging av jordbruksavtalen 2023 har Landbruksdirektoratet, sammen med Miljødirektoratet, utarbeidet «Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen» som ble oversendt avtalepartene 15. mars 2026. Planen utpeker følgende delmål og innsatsområder for forbedret nitrogenforvaltning:

1. Ressursutnyttelse
2. Ivaretagelse av norsk matproduksjon
3. Reduserte utslipp til luft, herunder:
 - Bidra til å redusere utslipp av lystgass fra mineralgjødselbruk
 - Bidra til å redusere utslipp av ammoniakk i tråd med forpliktelser under Gøteborgprotokollen og utslippstakdirektivet
4. Redusert avrenning til vann som bidrag til god økologisk tilstand i vann påvirket av nitrogenavrenning fra jordbruket, herunder:
 - Bidra til raskt å redusere nitrogentilførslene til Oslofjorden

Planen er videre inndelt i fem innsatsområder: 1) bedre utnyttelse av gjødsel, 2) bedre utnyttelse av fôr, 3) økt resirkulering av nitrogen, 4) bedre jordhelse og nitrogenopptak i planter og 5) økt rensing av nitrogen.

Avtalepartene slutter seg til planen som en meny bestående av innsatsområder med mange ulike tiltak, og er enige om at den legges til grunn for videre arbeid med bedre nitrogenforvaltning i norsk jordbruk. Nesten alle tiltak gjennomgått i rapporten er relevante for redusert avrenning, økt ressursutnyttelse og ivaretagelse av norsk matproduksjon. Utnyttelse av gjødsel og fôr, samt bedre jordhelse og nitrogenopptak i planter er eksempler på hvordan jordbruket kan bidra. Tiltak for å innfri mål om reduserte ammoniakksutslipp er for det meste relatert til gjødsling og fôring, mens for lystgass er aktuelle tiltak relatert til gjødsling, fôring og bedre jordhelse. Norge har en rekke nasjonale og internasjonale forpliktelser på feltet, der bedre nitrogenforvaltning kan gi viktige bidrag til bedre måloppnåelse. Avtalepartene mener imidlertid at det gjenstår behov for mer kunnskap og utvikling før flere av tiltakene kan være aktuelle for gjennomføring. Dette gjelder spesielt innsatsområder og tiltak innenfor hhv. økt resirkulering og økt rensing, som er mer umodne og krever mer kunnskap og utvikling før tiltak er aktuelle for gjennomføring i større skala. Avtalepartene er enige om at nitrogenkretsløpet må forvaltes mer effektivt. Bedre jordhelse og bruk av miljøvennlige spredemetoder kan øke nitrogenbeholdningen som er tilgjengelig for plantevekst.

Avtalepartene er enige om følgende tiltak for å komme i gang med gjennomføring av planen:

- Økt ramme til RMP som grunnlag for å trappe opp omfang og oppslutning om eksisterende miljøtiltak som er fremhevet i planen, herunder miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel og økt plantedekke om vinteren.
- Økt ramme til dreneringstilskudd.
- Videreføring og utvidelse av tilskuddsordninger for å støtte investeringer i lagerutvidelse og dekke på gjødsellager.
- Økt ramme til beitetilskudd som fremmer bruk av utmarksbeite.

Avtalepartene er enige om følgende tema for videre utredning og kunnskapsutvikling:

- Klima- og miljøprogrammet: Prioritere prosjekter som kan skaffe bedre oversikt over nitrogenbalanse/-overskudd hos gårdsbrukene, herunder effekter av nytt gjødselregelverk, for å redusere usikkerheter knyttet til tilførsler og uttak av nitrogen.
- Kunnskapsutvikling som kan bidra til å redusere utslipp av lystgass fra ulike typer jordbruksjord gjennom prioritering innen forskningsmidlene.

7.3.6 Oppfølging av revidert gjødselbruksforskrift

Ny gjødselbruksforskrift ble fastsatt 31.1.2025. Forskriften gir behov for relativt store omstillinger i jordbruket. Det er funnet løsninger som ivaretar matproduksjonen, samtidig som avrenningen til vassdrag reduseres og ressursene utnyttes på en god måte. Kravene som innebærer de største endringene vil først gjelde fra 2027. Det gjelder blant annet nye spredefrister og lavere fosforgrenser som vil gjelde for alle gjødselslag.

Departementene vil snarlig sende ut høringsforslag om en endringsforskrift med hovedsakelig mindre endringer i den fastsatte forskriften. Den endringen som forventes å ha størst konsekvens og kostnad for jordbruket, er å innføre krav om dekke på lager for svinegjødsel, et krav som også tidligere er varslet. Forslaget er et generelt krav om dekke, der foretakene kan velge mellom tett dekke i form av tak eller duk, som har best effekt mot ammoniakkslipp, og porøst dekke, som har best effekt mot metanutslipp. Det finnes muligheter for støtte gjennom SMIL- og/eller IBU-ordningen for å avlaste noe av kostnaden med å installere tak.

Avtalepartene er enige om at det fortsatt er behov for å avlaste foretakene for konsekvensene av nytt gjødselregelverk, og vil fremheve følgende elementer som de mest sentrale:

- Økt ramme over IBU-ordningen der investeringer i gjødsellager og biorestlager prioriteres. Det kan gis investeringstilskudd til bygging og oppgradering av gjødsellager med tekniske løsninger som reduserer utslipp til luft og vann, samt tilsvarende lager til biorest og øvrig organisk gjødsel. Felleslager for biorest kan støttes.
- Økt ramme over RMP, som følger opp satsing på miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Miljøvennlige spredemetoder kan gi mer fleksibilitet i valg av spredetidspunkt gjennom vår og sommer, og kan bidra positivt i møte med strammere krav om når det er tillatt å spre og i hvilke mengder.
- Styrking av tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg.
- Det stimuleres til bygging av gårdsbaserte biogassanlegg og lager for biorest over Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket
- Det arbeides med ny digital løsning og forvaltningsverktøy for implementering av gjødselbruksforskriften.

7.3.7 Arbeid med å redusere matsvinn

Mindre matsvinn vil bidra til å redusere klimagassutslipp ved at behovet for produksjon av alle typer matvarer reduseres. I april 2025 la regjeringen frem forslag til ny lov om forebygging og reduksjon av matsvinn (matsvinnloven), og loven ble vedtatt i juni 2025. Formålet med loven er å bedre ressursutnyttelsen ved å hindre at næringsmidler går ut av verdikjeden. Det utarbeides forskrifter til loven i 2026. Bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn, som ble undertegnet i 2017, skal bidra til at Norge halverer matsvinnet innen 2030. Dette er en frivillig avtale der myndighetene og private aktører har forpliktet seg til å redusere matsvinnet i alle ledd i matkjeden. Det er også igangsatt et arbeid med å revidere bransjeavtalen. Målet er at matsvinnloven, forskriftene og bransjeavtalen skal virke gjensidig understøttende.

Landbruksdirektoratet har ansvar for å kartlegge matsvinnet fra jordbrukssektoren. Tall for 2024 viser at matsvinnet for alle jordbruksproduksjoner samlet er lavt og totalt utgjør 43 132 tonn, som er et svinn på 1,8 pst. for alle produksjoner³. Det var en reduksjon i matsvinnet på 18 pst. for 2024 sammenliknet med året før. Det kan være relativt store endringer mellom år i både produksjon og matsvinnmengder for planteproduksjonene, ettersom dette avhenger av vekstsesonger og værforhold.

Det gis allerede støtte til en rekke tiltak over jordbruksavtalen som bidrar til god kvalitet og til redusert matsvinn i primærleddet. Eksempler på dette er avrensordningen, tilskudd til drenering og tilskudd til pressfrukt.

7.3.8 Nasjonalt miljøprogram

Nasjonalt miljøprogram (NMP) skal bidra til å nå nasjonale klima- og miljømål, herunder mål om et bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser og ivareta internasjonale forpliktelser gjennom å målrette miljøarbeidet i jordbruket. NMP for perioden 2023–2027 gir en samlet fremstilling av hvordan myndighetene legger til rette for jordbrukets oppnåelse av mål for miljø og klima. Virkemidlene i programmet bidrar til et åpent og variert jordbrukslandskap, til at et bredt utvalg av landskapstyper og særlige verdifulle biotoper og kulturmiljøer ivaretas og skjøttes, samt at jordbruksproduksjonen fører til minst mulig forurensning og tap av næringsstoffer til luft og vann. Ordningene som ligger i NMP forvaltes på ulike

³ Matsvinn i jordbrukssektoren – Landbruksdirektoratet

nivåer. Ordningene som forvaltes nasjonalt har generelle krav knyttet til seg, og skal bidra til å gi generelle miljøgoder, som eksempelvis åpent kulturlandskap. Miljøkravene er innlemmet i Kvalitetssystemer i landbruket (KSL). Ordningene som forvaltes regionalt og lokalt skal ivareta utfordringer som krever større grad av målretting enn det som er mulig i de nasjonale tilskuddene. Nasjonalt miljøprogram er inndelt i ni miljøfaglige tema der jordbruket har et sektoransvar. Nasjonalt miljøprogram legger rammene for utforming av de regionale miljøprogrammene. Landbruksdirektoratet er ansvarlig for rullering av NMP og instruksen for Regionalt miljøprogram (RMP) for neste programperiode. Miljødirektoratet og Riksantikvaren involveres i arbeidet. Endringene skal sendes på høring før fastsettelse. Se for øvrig omtale av rullering av RMP under kap. 7.3.9.

7.3.8.1 *Nasjonal tilskuddsordning for bevaringsverdige husdyrraser*

I Norge er 18 av de nasjonale småfe-, storfe- og hesterasene i landbruket regnet som bevaringsverdige, og definert som truet eller kritisk truet etter standarder fra FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO). Det genetiske materialet hos disse husdyrrasene vil kunne gå tapt dersom de ikke lenger benyttes i landbruksproduksjonen og inngår i videre avl.

Partene er enige om at Landbruksdirektoratet får i oppdrag å utrede, med sikte på å innføre, en egen tilskuddssats for melkekyr under tilskuddsordningen for bevaringsverdige husdyrraser. Arbeidet skal baseres på at det nye forvaltningssystemet for utmåling av husdyrtilskudd for storfe får funksjonalitet som gjør det mulig å skille mellom bevaringsverdige storfe som melkekyr og andre storfe.

I påvente av denne endringen, er partene enige om å øke satsene for bevaringsverdige raser for 2027, jf. vedlegg 1.

7.3.8.2 *Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler*

Internasjonalt er det økt oppmerksomhet om behovet for å redusere bruk av kjemiske plantevernmidler, og for å redusere risikoen for negative helse- og miljøeffekter ved bruk av plantevernmidler. Det er også en trend at kjemiske plantevernmidler enten ikke blir godkjent eller godkjent på nytt på grunn av helse- og/eller miljørisiko. For å legge til rette for økt produksjon og selvforsyningsgrad av jordbruksvarer i Norge er det

viktig å styrke innsatsen for å finne gode alternativer til bruk av kjemiske plantevernmidler. Dette vil også bidra til bedre forutsigbarhet for produsentene.

Referansegruppen for handlingsplanen, bestående av representanter fra Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Mattilsynet og Landbruks- og matdepartementet, viser også til at utviklingen i omsetningen og bruken av plantevernmidler, kunnskapsstatus for prioriterte temaer i handlingsplanen, og forslag til tiltak i revidert handlingsplan. Det er udekte behov på flere viktige områder som det bør arbeides med i 2027. Referansegruppen foreslår prioriteringer for utlysningen det enkelte år.

Målene i forrige handlingsplanperiode er ikke nådd. Det er utfordringer på flere områder, blant annet gjenfinnes plantevernmidler i miljøet i uønskede konsentrasjoner. Det er behov for å styrke innsatsen for å redusere avhengigheten av kjemiske plantevernmidler, og redusere risiko for negative helse- og miljøeffekter ved bruk av plantevernmidler. Det er samtidig et mål å øke planteproduksjonen. For å kunne nå disse målsettingene er det behov for å utvikle og ta i bruk alternative metoder og midler som kan erstatte kjemiske plantevernmidler.

Avtalepartene er enige om å øke avsetningen med 2 mill. kroner til 17 mill. kroner for 2027 til oppfølging av revidert handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler. Det er videre enighet om at det prioriteres midler til forskning og utvikling av alternative plantevernstrategier i kulturer og for skadegjørere hvor det er, eller forventes å bli, mangel på aktuelle kjemiske midler over midler til forskning og utvikling.

7.3.8.3 *Nasjonalt program for jordhelse*

Jordas fysiske, kjemiske og biologiske egenskaper er forutsetningen for produksjon av mat og biomasse. God jordhelse og økt innhold av karbon i jord har positive effekter for blant annet matproduksjon, klimagassutslipp, biologisk mangfold og vannmiljø. I Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* varslet regjeringen styrket oppmerksomhet om natur- og landbruksområder som binder jordsmonnet, lagrer karbon, verner mot erosjon og er viktig for overvannshåndtering og flomdemping. I november 2025 fastsatte EU nytt direktiv om jordovervåking og jordhelse. Med det blir alle EU-land pliktig til å overvåke tilstand og utvikling i jordsmonnet. NIBIO har system for å overvåke jordsmonn i skogsjord og

beite gjennom landsskogstakseringen, og har nå startet opp overvåkingsprogram for jordbruksjord, JordVaak. Jordprogrammet (Nasjonalt program for jordhelse) ble etablert i 2020, og mange av punktene her er nå igangsatt.

Avtalepartene er enige om at Landbruksdirektoratet får i oppgave å utarbeide revidert jordprogram, og at direktoratet utarbeider forslag til mandat og organisering av arbeidet, som fastsettes etter samråd med avtalepartene.

7.3.8.4 Tilskudd til klimarådgeving (post 77.13)

Tilskuddet skal bidra til at gårdbrukere får økt kunnskap om klimagassutslipp, utslippsreduserende tiltak, lagring og opptak av karbon og klimatilpasning i produksjonen. Klimarådgeving er viktig for oppslutning om klimatiltak og oppfylging av klimaavtalen mellom staten og jordbruket.

Med bakgrunn i ønske om økt oppslutning om klimarådgeving og økt gjennomføring av klimatiltak i jordbruket, ble det i jordbruksoppkjøret 2024 bestemt at tilskudd til klimarådgeving skal flyttes ut av RMP og etableres som en egen ordning for rådgeving som gis fra oktober 2025.

Landbruks- og matdepartementet fastsatte forskrift for den nye ordningen i februar 2026. Tilskuddet forvaltes av statsforvalteren og bonden er tilskuddsmottaker. Tilbydere av rådgeving må få godkjent klimarådgingsopplegget av Landbruksdirektoratet. Godkjenningen skjer for fem år av gangen. Satser for tilskudd til klimarådgeving fremgår av tabell 7.5.

Avtalepartene er enige om å øke bevilgningen med 4,5 mill. kroner, som er i tråd med prognosert behov gjort av Landbruksdirektoratet. Total avsetning til tilskudd til klimarådgeving blir 31,5 mill. kroner i 2027.

7.3.9 Regionale miljøprogram (RMP)

De regionale miljøprogrammene skal gi en målretting av miljøinnsatsen i jordbruket ut over det som er mulig gjennom generelle nasjonale ordninger. Det gis ulike tilskudd kategorisert i ni

Tabell 7.5 Satser for tilskudd til klimarådgeving

Rådgingskategori	Sats (kr)
En-til-en-rådgeving	7 500
To-til-en-rådgeving	9 500
Grupperådgeving	5 500

miljøtema, med ulike miljømål. Fylkene velger hvilke tiltak de skal tilby ut ifra en nasjonal instruks. Hvert fylke har egne 4-årige miljøprogram som prioriterer innsatsen rettet mot miljøutfordringene i fylket. Inneværende programperiode er forlenget med ett år, og gjelder for årene 2023 til 2027. Det har vært en betydelig økning på rammen til Regionale miljøprogram de siste årene, fra 551 mill. kroner i 2021 til 1146 mill. kroner i 2026.

Evaluering av regionalt miljøprogram – Oppsummering av evalueringen og forslag til oppfølging

I jordbruksoppkjøret 2024 ble det bestemt at regionale miljøtilskudd skal evalueres. NIBIO fikk evalueringsoppdraget, og leverte sin rapport i desember 2025.

NIBIO har prioritert å se på miljøeffektene av ordningen og forvaltningsmodellen. Hovedkonklusjonen i evalueringsrapporten er at regionale miljøtilskudd i hovedsak fungerer etter hensikten, treffer regionale utfordringer og bidrar til god miljøeffekt. Den regionale forvaltningsmodellen vurderes som hensiktsmessig og foreslås videreført av NIBIO, da den gir nødvendig rom for regionale tilpasninger. Evalueringen viser imidlertid også at det er noen utfordringer. Blant disse er ressurskrevende forvaltning og svake digitale løsninger for søknad og saksbehandling. Det trekkes videre frem utfordringer knyttet til ulik praksis om satsfastsettelse mellom fylker i tilfeller der utfordringene som skal løses er relativt like. Sistnevnte gjelder spesielt i områder med juridiske krav knyttet til oppfølging av Oslofjordplanen. I evalueringen understrekes det at regionale miljøtilskudd er et nødvendig og målrettet virkemiddel for å balansere klima- og miljøhensyn mot mål om økt matproduksjon, selvforsyning og inntekt i jordbruket. NIBIO finner ikke grunnlag for større omlegginger av ordningen.

På bakgrunn av evalueringen la Landbruksdirektoratet, i samråd med Miljødirektoratet og Riksantikvaren, frem forslag til mulige endringer i organisering og faglige rammer for regionalt miljøprogram for oppfølging i årets jordbruksforhandlinger. Direktoratene anbefaler å tydeliggjøre både roller og forvaltningsansvar. De anbefaler også lengre rulleringsintervall for regionale miljøprogram og mer standardiserte krav til utforming og rapportering. Videre løftes behovet for å fornye det digitale saksbehandlings- og søknadssystemet. Det anbefales også justeringer innenfor noen av miljøtemaene, med vekt på bedre målretting, mer

kunnskapsbaserte prioriteringer og styrket rådgiving.

Avtalepartene har lagt evalueringen og anbefalingene fra direktoratene til grunn for oppfølging i årets forhandlinger. Det er viktig at de regionale miljøprogrammene fortsatt skal ha som mål å stimulere til økt miljøinnsats i jordbruket ut over det som er mulig gjennom nasjonale ordninger. Avtalepartene mener at dette også bør ligge til grunn for RMP-tiltak fremover, og ser ikke behov for endringer av vesentlig grad.

RMP har de siste årene fått en forsterket rolle i å bidra til å oppfylle forpliktelser innen blant annet vannmiljø, jf. Oslofjorden og vannforskriften, og utslipp til luft, jf. klimaavtalen mv. RMP er også viktig i oppfølging av *Norsk handlingsplan for natur* (Meld. St. 35 (2023–2024)) ved å støtte opp om bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold som hører til i kulturlandskapet. For RMP-tilskudd innen miljøtema naturmangfold peker NIBIOs evaluering på behov for å prioritere tiltak til dokumenterte naturverdier, men at det bør kombineres med å videreutvikle landskapsøkologiske tiltak og endre innretningen av tilskudd til pollinatorsoner. Med bakgrunn i evalueringen og direktoratenes vurdering, er avtalepartene enige om at miljøprogramperioden utvides fra fire til fem år. Videre er avtalepartene enige om at Landbruksdirektoratet som ledd i rulleringen av RMP, bl.a. vurderer følgende justeringer i menyen:

- Tilskudd til spredning av husdyrgjødsel i vår/vekstsesong tas ut av RMP, da dette anses å være ordinær jordbrukspraksis.
- Tilskudd til fangvekster bør differensieres mellom fangvekster som overvintrer og fangvekster som ikke er vinterherdige, ettersom overvintrende fangvekst har best miljøeffekt for ivaretagelse av nitrogen og karbon i jord.
- Nytt tilskudd til naturregistrering for å følge opp evalueringens påviste behov for å dokumentere prioriterte tiltak til dokumenterte naturverdier.
- Tilskudd til miljøavtaler innrettes slik at det også omfatter andre miljøtemaer utover vannmiljø, som biologisk mangfold, kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap.
- At tilskudd til pollinatorsoner justeres slik at man kan prioritere bruk av regionale og stedegne frøblandinger, at disse prioriteres høyere enn generelle frøblandinger, og i større grad kan vurdere å legge pollinatorsoner ved jordbruksareal, på arealer som ligger brakk, i soner som kan bli flerårige mv., fremfor at de legges inne på jordbruksareal, samt at allerede eksisterende, naturgitte pollinatorhabitater prioriteres.

- Vurdere om taket på tilskudd til biokull per foretak skal heves eller fjernes.

Utover dette er det enighet om at Landbruksdirektoratet i arbeidet med rulleringen vurderer andre relevante endringer.

Avtalepartene er videre enige om at:

- Statsforvalterne årlig skal redegjøre for Landbruksdirektoratet i årsrapportene hvordan satsene settes i de ulike fylkene.
- Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet får i oppdrag å se på hvordan Oslofjordmidlene kan bli fordelt med en fordelingsnøkkel som også tar hensyn til tiltaksgjennomføringen av vannmiljøtiltak i de fylkene som mottar øremerkede midler.
- Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet får i oppdrag å utrede hvordan rådgivingen for naturmangfoldstiltak på gårdsnivå kan styrkes.
- Utvikling av fagsystemet gjennom Fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP, jf. kap. 7.11.3.

Utover dette skal Landbruksdirektoratet følge opp evalueringen og utarbeide forslag til revidert instruks som vil danne grunnlag for fylkenes arbeid med revidering av sine regionale miljøprogram. Dette inkluderer blant annet bedre rutiner og systemer for involvering av regional kulturmiljøforvaltning.

Avtalepartene er enige om at RMP også spiller en sentral rolle i gjennomføring av klimatilpassningstiltak som fangvekster, redusert jordarbeiding, direktesåing og presis gjødselhåndtering. Mange av disse tiltakene har også effekt på utslipp til vann, og blir viktigere i møte med mer styrt nedbør og økt erosjonsfare. Forutsigbarhet i ordningen er avgjørende.

Nye regionale miljøprogram for 2028–2032 skal baseres på oppdatert Nasjonalt miljøprogram og instruks for regionale miljøprogram, jf. kap. 7.3.8. Statsforvalterne ruller RMP for sitt fylke i samarbeid med det regionale partnerskapet. Programmet fastsettes av statsforvalteren etter samråd med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. De regionale miljøprogrammene må ferdigstilles innen utgangen av desember 2027, da det må være tid til fastsettelse av regional forskrift og utarbeidelse av søknadsmateriell før søknadsomgangen 2028.

Bevilgning til regionale miljøprogram

Avtalepartene er enige om at det er behov for å øke miljøinnsatsen i jordbruket ytterligere, og er

Tabell 7.6 Fordeling av midler til regionale miljøprogram for søknadsomgangen 2026 med utbetaling 2027¹. Mill. kroner.

Fylker ¹	Mill. kroner 2026	Mill. kroner 2027 ²
Oslo og Viken	323,0	398,4
Innlandet	259,2	317,8
Vestfold og Telemark	96,3	118,9
Agder	24,0	29,0
Rogaland	87,3	105,7
Vestland	101,5	122,8
Møre og Romsdal	40,5	49,0
Trøndelag	145,3	175,9
Nordland	39,0	47,2
Troms og Finnmark	30,0	36,4
Sum	1 146,1	1 401,1

¹ Bevilgningen tildeles statsforvalterembetene som fordeler midler i tråd med sitt regionale miljøprogram.

² I fordelingen øremerket Oslofjorden er det tatt hensyn til at kun Vestfolddelen av Vestfold og Telemark har avrenning til Oslofjorden.

enige om at rammen for RMP økes med 255 mill. kroner for 2027, til 1401,1 mill. kroner, jf. tabell 7.6. For å følge opp Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden, jf. kap. 7.3.4 styrkes den totale øremerkingen til Oslofjordfylkene med ytterligere 50 mill. kroner, til 220 mill. kroner. Oslofjordfylkene kan i tillegg bruke midler til dette formålet over den øvrige potten. Den styrkede satsingen på RMP generelt og Oslofjorden spesielt, er også sentrale i oppfølging av Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket, jf. kap. 7.3.5. Den totale økningen skal legge til rette for at fylkene i enda større grad kan målrette sin miljøinnsats innenfor det som er utfordringer i sitt område.

For å stimulere til setring og mer bruk av utmarka, er avtalepartene enige om økte minstesatser for setring over RMP, slik at nye satser blir 130 000 kroner per seter for setring i 4–6 uker og 160 000 kroner per seter for setring i mer enn 6 uker.

Det er statsforvalterne sitt ansvar å gjøre en forsvarlig og best mulig prognosering som tar høyde for økt oppslutning som følge av økt ramme eller innføring av krav.

7.3.10 Miljøvirkemidler over Landbrukets utviklingsfond (LUF)

7.3.10.1 Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Formålet med SMIL-ordningen er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket. Midlene kan ses i sammenheng med tiltak i RMP og midler fra miljøforvaltningen til istandsetting av naturtyper og kulturmiljø. Tiltakene som bidrar til å redusere forurensning under SMIL-ordningen kan også bidra til bedre agronomisk driftspraksis og tilpasning til klimendringer. Ordningen er også et viktig virkemiddel som støtte til gjennomføring av nytt gjødselregelverk. SMIL-ordningen forvaltes av kommunene, og tilskudd gis som engangsstøtte til investeringer og utbedringer. Ordningen støtter også viktige klimatilpasningstiltak for å sikre god håndtering av overflatevann og riktig dimensjonering av hydrotekniske anlegg, inkludert fangdammer.

Det er stor etterspørsel etter midler, og kommunene må gjøre strenge prioriteringer mellom gode tiltak. Ordningen har god måloppnåelse når det gjelder å ta vare på natur- og kulturminneverdier samt avrenning. Avtalepartene er enige om å øke avsetningen til SMIL-ordningen med 40 mill. kroner, slik at den totale avsetningen blir

270 mill. kroner i 2027. Det er enighet om at kommunene med arealer som drenerer til vassdrag som renner ut i Oslofjorden får en større del av økningen, slik at kommunen kan prioritere tilskudd til vannmiljøtiltak, bl.a. utbedring av hydro-tekniske tiltak, etablering av vegetasjonssoner og fangdammer. Det er samtidig viktig at fordelingen til kommunene i tilstrekkelig grad hensyntar de ulike formålene med SMIL.

7.3.10.2 Tilskudd til drenering av jordbruksjord

Godt drenert jord er avgjørende for å kunne øke matproduksjonen i årene som kommer, og viktig for å tilpasse jordbruket til et endret klima med mer nedbør. Drenering bidrar også til å gjøre arealene bedre rustet til perioder med ekstremvær. God dreneringstilstand i jorda motvirker jordpakking, gir i all hovedsak lavere risiko for utslipp av lystgass og høyere avlingsnivå. Godt drenert jord utnytter bedre tilført næring (først og fremst nitrogen) og bidrar i tillegg til å opprettholde gode avlinger. Det har en positiv effekt både for målet om økt selvforsyning og for å redusere matsvinnet. Om lag 629 550 dekar jordbruksareal er drenert siden ordningen ble innført i 2013. Det er kun tidligere drenerte arealer som er berettiget tilskudd over ordningen. For planerte arealer kan det gis tilskudd til arealer som ikke tidligere er drenert.

Økte tilskuddssatser fra 1. juli 2023 førte til en betydelig økt aktivitet fra midten av 2023. Avtalepartene er enige om at bevilgningen for 2027 økes med 39 mill. kroner til 190 mill. kroner. Eventuelle ubrukte midler på ordningen i 2026 kan overføres til rammen for 2027. Av hensyn til blant annet vannmiljøutfordringer, skal arealer med korn, grønnsaker og poteter fortsatt prioriteres ved fordeling av midler. Avtalepartene understreker at tilskuddet er ment å være et insitamenter for å igangsette drenering.

7.3.10.3 Klimasmart Landbruk

Landbrukets Klimaselskap ble etablert av næringen i 2016. I 2017 ble selskapet etablert som et samvirke bestående av faglagene i jordbruket, varemottakere og avlsorganisasjoner. I 2022 meldte Norsk Bonde- og Småbrukarlag seg ut av Landbrukets Klimaselskap. I dag er det 16 eiere av Landbrukets Klimaselskap, og det er Landbrukets Klimaselskap SA som er prosjekteier, og drifter klimakalkulatoren. Det er i perioden 2017 til 2026 stilt over 120 mill. kroner på kapittel 1150 og kapittel 1142 til disposisjon for Landbrukets

Klimaselskap til utvikling av klimakalkulator for ulike jordbruksproduksjoner. I jordbruksoppjøret 2022 ble det satt en rekke vilkår for tildeelingen av midler til Klimasmart Landbruk, blant annet fikk Landbruks- og matdepartementet en observatørrolle i styret. Avtalepartene er enige om at midler avsatt over jordbruksavtalen kun dekker investering og utvikling av klimakalkulatoren, mens drift av selve Klimaselskapet ikke dekkes av midler på jordbruksavtalen. I jordbruksforhandlingene 2024 ble det også gitt tilslutning til at midlene også kan gå til brukertesting og mobilisering.

For 2025 og 2026 er det avsatt til sammen 24 mill. kroner til utvikling av ny digital plattform for klimakalkulatoren. Arbeidet ventes å starte opp i 2026.

Avtalepartene er enige om at klimakalkulatoren har to viktige funksjoner: 1) Bonden selv får kunnskap om hva som bør gjøres for å redusere utslippene på egen gård og med det bidra til reduserte utslipp fra sektoren og 2) Kalkulatoren skal gi datafangst som kan bidra til at klimagassregnskap i større grad fanger opp effekten av tiltak og virkemidler. Det er derfor viktig at det er bred oppslutning om arbeidet med klimakalkulatoren i næringen.

Avtalepartene er enige om en avsetning på 12 mill. kroner til å utvikle kalkulatorer for gjestående produksjoner og styrke satsingen på mobilisering for 2027. Videre er det enighet om at det avsettes ytterligere 12 mill. kroner i 2027 til arbeidet med ny teknisk plattform. Midlene tildeles etter søknad til Landbruksdirektoratet. Det pågår for tiden en strategiprosess i klimaselskapet, som fortsetter i 2026. Avtalepartene er enige om at det er avgjørende for videre finansiering over jordbruksavtalen at eierne finansierer driften av selskapet.

7.3.10.4 MetanHUB

Formålet med prosjektet MetanHUB er å bruke metanhemmere i fôr til drøvtyggere som bidrag til å oppfylle intensjonsavtalen om klima mellom staten og organisasjonene i jordbruket. Det skal gjøres gjennom kunnskapsbygging og uttesting av metanreduserende fôr for drøvtyggere under norske forhold.

Tine er prosjekteier og det er etablert en forsknings-HUB med en prosjektgruppe bestående av NMBU, NIBIO, Nortura, Tyr, NSG og Geno. I tillegg er det en referansegruppe, bredt sammensatt av næringsaktører i landbruket. Det er etablert en styringsgruppe bestående av

Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, LMD, KLD og Tine.

I 2027 går prosjektet inn i sitt siste år. Avtalepartene forutsetter at MetanHUB fortsatt har en bred tilnærming for å finne bruksmåter som bygger opp under det norske husdyrholdet og ressursgrunnlaget basert på grovfôr og beite. Bruken må være forenlig med god dyrevelferd, mattrygghet og forbrukeraksept. Avtalepartene mener det er viktig med en faglig og samordnet kommunikasjon rundt dette arbeidet. Siden jordbruksavtalen 2025 ble inngått, der partene åpnet for en fremtidig vurdering av kobling mellom husdyrtilskudd og metanreducerende fôr, er forutsetningene for MetanHUB endret vesentlig. I tråd med nye rammer og ny oppdragsbeskrivelse, er avtalepartene enige om at avsetningen reduseres med 10,5 mill. kroner i 2027, slik at avsetningen blir 5 mill. kroner. Midlene tildeles etter søknad til Landbruksdirektoratet. Prosjektet skal rapportere på fremdrift, resultater og økonomistatus til avtalepartene. Prosjektet skal ha tett kontakt med Mattilsynet når det gjelder forsøk og sikker råstoffkvalitet og i tråd med regelverk, trygg mat og dyrevelferd.

7.3.10.5 Tilskudd til tiltak i beiteområder (organisert beitebruk)

Utmarksbeite er et viktig bidrag til matproduksjon basert på norske ressurser. Ordningen stimulerer til effektivt samarbeid mellom dyreeiere og til realisering av nødvendig infrastruktur for næringsutvikling i husdyrproduksjoner basert på utmarksbeiteressursene. Det kan gis tilskudd til investeringer i fysiske anlegg i beiteområder, teknologi/elektronisk overvåkingsutstyr og til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter. Det er stor interesse for elektronisk overvåking av både småfe og storfe. Dette er kostbart, men gjør beitebruk mer attraktivt ut fra en ressursprioritering og gir mulighet for tettere oppfølging av dyrene. Tradisjonelle tiltak som sperregjerder mv er også fortsatt aktuelle.

Avtalepartene er enige om at avsetningen til ordningen økes med 11 mill. kroner til 52 mill. kroner i 2027. Av de avsatte midlene er det enighet om at 9 mill. kroner øremerkes elektronisk overvåkingsutstyr for beitedyr og elektronisk gjerdeteknologi i Nord-Norge. Disse tiltakene skal ha som hovedformål å legge til rette for best mulig utnyttelse av utmarksbeite, herunder å avverge og avdekke tap på utmarksbeite og fremme fellestiltak. Områder med tap hvor det er mistanke om, men liten dokumentasjon av rovvilt-

tap skal prioriteres. Aktuelle tiltak i kombinasjon med elektronisk overvåking eller som selvstendig tiltak kan være blant annet kadaverhund, beredskapsplaner, beredskapsgrupper, bruk av droner el.

Av de avsatte midlene er det enighet om at 6,5 mill. kroner øremerkes til CWD-tiltak i Nordfjella og på Hardangervidda. Det er videre enighet om at øremerking av 1 mill. kroner av avsetningen videreføres til Norsk Sau og Geit sitt arbeid med rådgiving av beitelag.

7.3.10.6 Klima- og miljøprogrammet – bærekraftig jordbruk gjennom god agronomi

Klima- og miljøprogrammet skal gjennom utredninger og informasjonstiltak bidra til å oppnå landbrukspolitikkenes målsettinger på klima- og miljøområdet. Økt kunnskap om utfordringer og tiltak, effektive virkemidler for næringsutøverne, god kunnskapsoverføring fra forskning til praktisk jordbruk og oppdatert rådgiving overfor næringsutøverne innen temaene klimagassutslipp, klimatilpasning, jord, vannmiljø, naturmangfold, kulturmiljø og kulturlandskap, er sentrale elementer. Ny kunnskap som kommer frem gjennom prosjektene skal raskt kunne implementeres i praktisk jordbruk.

For 2027 det er det enighet om å prioritere prosjekter som bidrar til å styrke kunnskapsgrunnlaget knyttet til jordbrukets klimautfordringer. Det er behov for å dekke kunnskapsbehov i oppfølgingen av helhetlig nitrogenplan, herunder oversikter over faktiske nitrogenbalanser og forbedringsmuligheter på gårdsnivå og bedre kunnskapsgrunnlag knyttet til oppfølging av vannforskriften, bl.a. for å bedre målretting av tiltaksgjennomføringen. Videre er det enighet om å prioritere prosjekter som kan skaffe bedre oversikt over nitrogenbalanse/-overskudd hos foretakene, herunder effekter av nytt gjødselregelverk, for å redusere usikkerheter knyttet til tilførsler og uttak av nitrogen.

Klimaeffekten av økologisk jordbruk er lite dokumentert, og det er enighet om at prosjekter som bidrar til mer kunnskap om dette skal prioriteres. Videre er det enighet om å prioritere prosjekter som skal undersøke og tydeliggjøre økologisk jordbruk sin spyspissfunksjon, i tråd med oppdatert strategi for økologisk jordbruk.

Forskning og kunnskapsutvikling på tiltak som gir utslippskutt, og som kan godskrives i utslippsregnskapet, er viktige for å nå jordbrukets klimamål. I jordbruket gjennomføres en rekke tiltak som sannsynligvis har positiv effekt på klima,

men der klimaeffekten enda ikke kan dokumenteres. Det er enighet om å øremerke 5 mill. kroner til prosjekter som følger opp forvaltningsrelevant kunnskap på klimaområdet, med forslag til utvikling og iverksetting av virkemidler, herunder nye tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslipp eller videreutvikling av metoder for å beregne utslipp fra eksisterende tiltak.

Avtalepartene er enige om en avsetning på 2,5 mill. kroner til arbeid i regnskapsgruppen som skal følge opp klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket. Herunder 2 mill. kroner til utredningsarbeid og 0,5 mill. kroner til bistand fra SSB og NIBIO i arbeidet med rapportering og utviklingsprosjekter.

Videre er avtalepartene enige om at følgende utredninger skal gjennomføres:

- Oppdatere kunnskap om viktige leveområder for pollinatorer
- Effekten av iverksatte miljøtiltak for reduksjon av avrenning til Oslofjorden, samt oppdatere OECD-tall med norske tall, samt vurdere videre tiltak.

Avtalepartene er enige om å øke bevilgningen til Klima- og miljøprogrammet med 6 mill. kroner i 2027, slik at samlet avsetning blir 40 mill. kroner. Avtalepartene blir enige om fordelingen mellom midler til nasjonale og regionale avsetninger i eget møte i juni 2026.

7.3.10.7 Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og Verdensarvområdene Vegaøyen, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen.

Tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyen, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen er sektorovergripende satsinger som skal ivareta verdifulle jordbrukslandskap i Norge, hvor aktiv landbruksdrift er nødvendig for å ivareta kulturlandskapsverdiene i disse områdene. Satsingen er også viktig for å ivareta seterdriften i Norge.

Avtalepartene er enige om at ordningen evalueres i 2027. Evalueringen skal vurdere måloppnåelse, forvaltning og hvordan ordningen bidrar til å oppfylle internasjonale forpliktelser. Det skal også vurderes hvorvidt buffersonene til verdensarvområdene Vestnorsk fjordlandskap og Vegaøyen bør inngå i ordningen.

Det kan belastes inntil 0,5 mill. kroner over ordningen til en ekstern evaluering. Det forutsettes at Klima- og miljødepartementet bidrar med

tilsvarende sum, slik at det totalt settes av 1 mill. kroner til å gjennomføre evalueringen. Landbruksdirektoratet får i oppgave å sette ut oppdraget, i samarbeid med Riksantikvaren og Miljødirektoratet.

Avtalepartene er enige om å øke bevilgningen til tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket med 1 mill. kroner og bevilgningen til tiltak i verdensarvområdene med 0,5 mill. kroner. I tillegg avsettes 0,5 mill. kroner til evalueringen av ordningene. Total avsetning blir 28 mill. kroner for 2027.

7.3.10.8 Tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg

Husdyrgjødsel er en ressurs som også kan brukes til produksjon av biogass. Gjødselen kan leveres til større eksterne biogassanlegg, eller behandles i småskala biogassanlegg på egen gård. Satsingen er et spesielt positivt virkemiddel sett opp mot implementeringen av nytt gjødselbruksregelverk i områder der det er behov for å få avsetning på husdyrgjødsel. Enova gir støtte til utvikling av industrielle anlegg og innovative teknologier med spredningspotensial. Gårdsanlegg kan motta støtte fra Bionova gjennom Verdiskapningsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket. Biogassproduksjon på gårdsanlegg utgjør foreløpig en svært liten andel av den totale biogassproduksjonen. Biogass fra gårdsanlegg blir i dag hovedsakelig brukt til å produsere strøm eller varme til eget forbruk og bioresten blir utnyttet som gjødsel.

I jordbruksoppkjøret 2025 bestilte avtalepartene en utredning fra Landbruksdirektoratet for å undersøke hvordan ordningen tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg kan videreutvikles til å bli en teknologi- og konkurransenøytral ordning. Del 1 av dette oppdraget ble levert 21. mars 2026. Avtalepartene ble i årets forhandlinger enige om at det ikke skal arbeides videre med denne tematikken nå.

Avtalepartene er enige om at avsetningen til ordningen økes med 8 mill. kroner til 38 mill. kroner for 2027. Dette er i tråd med prognosert behov. Avtalepartene understreker at ordningen er å betrakte som en permanent ordning.

7.4 Økologisk jordbruk

Regjeringen har lagt frem en oppdatert nasjonal strategi for økologisk jordbruk i perioden 2025–2032, *Fra økologisk jord til middagsbord*. Utgangspunkt for strategien er målet om at 10 pst. av det

totale jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032, samtidig som det stimuleres til økt omsetning og etterspørsel i markedet, jf. Meld. St. 10 (2024–2025) og Innst. 197 S (2024–2025). Strategien vektlegger økologisk jordbruks spydspissfunksjon.

For å nå dette målet er det viktig med innsats i hele verdikjeden. Sentrale oppfølgingspunkter i strategien er arbeidet i Nasjonal ressursgruppe for økologisk jordbruk, intensjonsavtalen for å fremme økologisk mat og jordbruk og utarbeidelse av tiltaksplaner for melk, korn og frukt og grønt. Landbruksdirektoratet har fått i oppgave å levere utkast til tiltaksplaner innen utgangen av 2026, og skal ha dialog med Nasjonal ressursgruppe for økologisk jordbruk underveis i arbeidet. Dette er arbeid som primært foregår utenfor rammene av jordbruksavtalen.

Partene er enige om at økt etterspørsel etter økologiske produkter er det viktigste tiltaket for å styrke økologisk produksjon, og legger til grunn at man skal jobbe for å nå målet om 10 pst. økologisk jordbruksareal. Samtidig må utgangspunktet for denne innsatsen være å produsere det forbrukerne etterspør. Dette er også i tråd med Nasjonal strategi for økologisk jordbruk. Partene prioriterer tiltak for å øke norsk produksjon av økologisk korn til mat og fôr, bidra til å øke norsk produksjon av økologisk melk i takt med økt etterspørsel og tiltak for å styrke norsk volumproduksjon av økologiske grøntprodukter. Partene legger til rette for en styrking av økologisk jordbruk gjennom tiltak som bidrar til å øke produksjonen av økologisk korn og melk for å møte den økte etterspørselen.

7.4.1 Stimulere til økologisk produksjon

God lønnsomhet hos primærprodusentene er viktig for å øke den økologiske produksjonen. I februar 2026 la NIBIO frem rapporten «Kartlegging av økonomien i økologisk jordbruk». Den viser at det er variasjon i lønnsomhet mellom de ulike produksjonene. Tall i rapporten viser at for noen produksjoner (melk, kjøtt og korn) er økonomien generelt god, og i gjennomsnitt like god eller bedre enn ved konvensjonell produksjon. For frukt og grønt er tilgang til markedet en utfordring.

Rapporten peker også på at økologiske produsenter har agronomiske utfordringer i driften, knyttet til blant annet ugrashåndtering og begrenset tilgang på gjødsel. Norsk Landbruksrådgiving har en viktig rolle i denne sammenhengen med å gi råd og formidle kunnskap om økologisk produksjon.

Økologisk melk

Det er stor etterspørsel etter økologisk melk etter en uvanlig stor vekst i 2025. Produksjonen foregående år var relativt stabil, men anvendelsesgraden økte, slik at det ble videresolgt et rekordhøyt volum økologisk melk fra Norsk melkeråvare (NMR). Likevel var det perioder industrien ikke fikk levert hele melkemengden de ønsket. NMR jobber aktivt med rekruttering for å få flere produsenter til å produsere økologisk melk, og har økt merprisen til økologiske produsenter med leveringsavtale. God lønnsomhet i økologisk melkeproduksjon gjør det attraktivt for produsenter å legge om, eller øke, sin produksjon. Omlegging fra konvensjonell til økologisk melkeproduksjon tar om lag 2 år, og det vil derfor ta noe tid før rekrutteringsarbeidet gir økt leveranse.

Partene er enige om å øke pristilskudd for økologisk melk med 0,15 kr/liter til 0,75 kr/liter for 2027. Partene forutsetter at økningen i tilskuddet gir økt utbetalingspris for økologisk melk. Dette vil stimulere til økt økologisk melkeproduksjon og mer økologisk melk i markedet. Økt økologisk melkeproduksjon krever større grovfôrareal, og en økning i pristilskudd melk er et viktig bidrag for å nå målet om 10 pst. økologisk areal innen 2032.

Økologisk korn

Det er behov for å øke den norske produksjonen av økologisk korn både til mat og fôr. Økt produksjon av økologisk fôrkorn er viktig både for å øke norskandelen i økologisk kraftfôr (i dag på om lag 30 pst.), og fordi kravene i EØS-regelverket for økologisk produksjon innebærer at man i økologisk husdyrproduksjon må bruke en bestemt andel⁴ egenprodusert fôr. Det inkluderer fôr fra egen gård eller fra regionen (Norge eller våre nærmeste naboland). Det er også etterspørsel etter norsk økologisk korn av matkvalitet.

Verdikjeden for økologisk korn er utfordrende, blant annet på grunn av mange mindre produsenter og store transportavstander. I rapporten «Vurdering av virkemidler for kornproduksjon i randsonene» har Landbruksdirektoratet også utredet utfordringer i verdikjeden for økologisk kornproduksjon, og vurdert om fraktordningen for korn skal endres slik at dagens produksjonssteder for økologisk kraftfôr blir egne basissteder i ordningen for frakt av kraftfôr. Landbruksdirektoratet konkluderer

⁴ Svin og fjørfe skal ha minst 30 pst. egenprodusert fôr, mens drøvtyggere skal ha minst 70 pst. egenprodusert korn.

derte ikke, men pekte på fordeler og ulemper ved en endring. Partene er enige om at fraktordningene for økologisk kraftfôr endres i tråd med jordbrukets forslag. Det er også i tråd med endringene utredet av Landbruksdirektoratet. Endringene for kraftfôr kan innføres fra 1. januar 2027 og for korn fra kornsesongen 2027/2028. Partene prioriterer samtidig å styrke prisnedskrivingsstilskuddet, for å løfte prisen for økologisk korn og gjøre kornproduksjon mer lønnsom.

Partene er enige om å øke prisnedskrivingsstilskuddet for økologisk korn med 28 øre/kg til 3,26 kroner/kg. Dette gir rom for en tilsvarende økning i prisen på økologisk korn. Tørking og lagring av økologisk korn på egen gård er med på å bidra til en mer effektiv verdikjede ettersom det økologiske kornet da kan leveres utenom sesong. Over IBU-ordningen blir prioriteringen av investeringsstøtte til korntørker og kornlagre for økologiske produsenter videreført, jf. kap. 7.2.1.

Økologisk frukt, bær og grønnsaker

Det er markedsmuligheter for økt produksjon av norsk økologisk frukt, bær og grønnsaker. Omsetningen av disse varegruppene økte i verdi i 2025, og det antas at deler av forbruket dekkes av import. Fra 2026 ble det innført pristilskudd til økologisk frukt, bær og grønnsaker for å stimulere til økt produksjon. For å forsterke dette ytterligere økes tilskuddet til 3 kr/kg for 2027. Tilskuddet til økologisk salat økes til 1,5 kr/kg. Pristilskuddet til økologiske urter fjernes.

Prosjektet Det Store Norske Grøntløftet, jf. kap. 7.6.2, har som mål å legge til rette for å øke etterspørselen etter norsk frukt og grønt, slik at totalforbruket øker med 75 pst. og at norsk andelen øker med 50 pst. frem mot 2035. Satsingen inkluderer også økologiske produkter.

Det er behov for å øke innsatsen med forbrukerrettet informasjon om økologisk frukt, bær og grønnsaker. Partene er enige om at Stiftelsen Norsk Mat i 2027 fortsetter å vektlegge norske, økologiske grøntprodukter i sitt arbeid med forbrukerrettet informasjon. Videre er partene enige om at det i utlysning til ordningen utviklingstiltak innen økologisk jordbruk prioriteres prosjekter som jobber med markedstiltak for økologisk frukt, bær og grønnsaker.

Rekruttering og mobilisering

For å nå målet om økt økologisk areal er det viktig å rekruttere nye produsenter, i tillegg til å moti-

vere eksisterende produsenter til å utvide sin økologiske produksjon. Landbrukets Økoløft er et viktig rekrutterings- og mobiliseringstiltak der hele næringen jobber sammen. Norsk Landbruksrådgiving er også en viktig aktør for rekruttering og mobilisering gjennom rådgiving før, under og etter omlegging til økologisk jordbruk.

Partene er enige om at bevilgningen til prosjektet Landbrukets Økoløft økes med 1 mill. kroner, til 3 mill. kroner i 2027. Økningen skal brukes til arbeidet med å rekruttere flere produsenter innen økologisk korn- og melkeproduksjon. Det skal også jobbes med rekruttering til produsenter innen økologisk frukt og grønt, under forutsetning av at det er muligheter for avsetning i markedet.

7.4.2 Markedsutvikling innen økologisk mat og drikke

Målet for økologisk jordbruk forutsetter at man må stimulere til økt produksjon, omsetning og etterspørsel samtidig. Verken produsent eller forbruker er tjent med en situasjon der det produseres økologiske produkter som ikke blir omsatt som økologisk vare i markedet. Partene vektlegger derfor også markedsutvikling.

Informasjonstiltak rettet mot forbrukere

Stiftelsen Norsk Mat har ansvaret for å arbeide med forbrukerrettet informasjon om økologisk mat. Zynk AS evaluerte arbeidet til jordbruksoppkjøret 2026. Evaluator fant at Stiftelsen Norsk Mat jobber effektivt innenfor de rammene som er gitt, og anbefalte at ansvaret fortsatt skal ligge hos Stiftelsen Norsk Mat. Evaluator ga også anbefalinger knyttet til intern styring og organisering av arbeidet.

Partene er enige om at anbefalingene fra evalueringen tas med inn i det videre arbeidet. Stiftelsen Norsk Mat skal fortsatt ha ansvar for arbeidet med forbrukerrettet informasjon om økologisk mat. Partene er enige om at Stiftelsen Norsk Mat får ansvar for oppfølging av evalueringen i dialog med LMD og Landbruksdirektoratet.

Partene er enige om å videreføre avsetningen til Stiftelsen Norsk Mat sitt arbeid med forbrukerrettet informasjon om økologisk mat for 2027. Forbrukerrettet informasjon om norske, økologiske grøntprodukter vektlegges. Omsetningsrådet oppfordres til fortsatt å delta i spleiselaget med avtalepartene om den forbrukerrettede informasjonsvirksomheten.

Utviklingstiltak innen økologisk jordbruk

Det er mulig å søke om støtte til utviklingsprosjekter innenfor økologisk jordbruk over tre ordninger; Utviklingstiltak innen økologisk landbruk, Nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midler) og Klima- og miljøprogrammet. Føringer for NT-midlene er omtalt i kap. 7.2.3. I Klima- og miljøprogrammet er det enighet om at man innenfor temaet økologisk jordbruk særlig prioriterer prosjekter som skal undersøke og tydeliggjøre spyspissfunksjonen i tråd med strategien.

Ordningen Tilskudd til utviklingstiltak innen økologisk landbruk skal gå til prosjekter rettet mot å løse utfordringer i verdikjeden for økologisk produksjon og forbruk. Partene er enige om å øke bevilgningen med 2 mill. kroner til 14,7 mill. kroner for 2027.

Avsetningen på 7 mill. kroner til anbudsrundene om produktutvikling, og veilednings- og informasjonstiltak til storhusholdning videreføres også for 2027. Dette er områder som er viktige for utvikling av markedet for økologisk mat. Storhusholdninger utgjør et potensial for å øke omsetningen av økologiske produkter. Informasjons- og veiledningstiltak er viktige for å gjøre storhusholdninger i stand til å velge økologiske alternativer der dette er ønskelig.

Utover dette skal prosjekter som kan bidra til å løse utfordringer i det økologiske markedet, særlig økologisk frukt, bær og grønnsaker, prioriteres.

7.5 Korn, kraftfôr og mel

Økt markedsrettet kornproduksjon er det viktigste enkeltbidraget for å nå målet om økt norsk selvforsyning. For kornsektoren er dette konkretisert gjennom målene om 90 pst. norsk matkorn i matmelet og 70 pst. norske råvarer i kraftfôret. Avtalen legger opp til en bred satsing på sektoren for å bygge opp under målene.

For å bidra til bedre balanse mellom produksjon og etterspørsel for de ulike kornslagene (mer hvete), samt å bidra til å opprettholde og eventuelt øke kornproduksjonen i randsonene, mener partene at det trolig behov for å endre enkelte virkemidler i kornpolitikken. Flere alternativer er vurdert både i den partssammensatte arbeidsgruppa fra 2025 og av Landbruksdirektoratet foran årets oppgjør. Det er ikke mulig å gjennomføre systemendringer for kornsesongen 2026–2027, og partene er enige om å utrede endringer som kan gjennomføres fra 2027. For kom-

mende sesong er partene enige om justeringer av priser og satser innenfor eksisterende virkemidler, samt en betydelig styrking av ordningen for beredskapslagring av såkorn.

7.5.1 Infrastruktur i kornsektoren

Virkemidlene over jordbruksavtalen er først og fremst rettet mot primærjordbruket, ikke leddene lengre ut i verdikjeden. Den partssammensatte arbeidsgruppa som gikk gjennom korn- og kraftfôrpolitikken foran fjorårets jordbruksoppgjør pekte på at det er behov for betydelige investeringer i mottaks-, tørke og lagerkapasitet i kornbransjen. De viste til at det i liten grad har skjedd utvikling av nye forretningsmodeller eller større investeringer i verdikjeden basert på norsk kornproduksjon etter at ny markedsordning for korn ble iverksatt rundt årtusenskiftet. Gruppa pekte også på svakheter i hvordan markedets behov formidles til kornprodusent.

Partene er enige om å sette ned en ekspertgruppe som skal kartlegge investeringsbehov til mottaks-, tørke- og lagerkapasitet i bransjen. Gruppa skal videre belyse årsaker til at det ikke er gjennomført nødvendige investeringer løpende, samt peke på hva slags insentiver som kan utløse nye investeringer.

Den sterke satsingen på korn danner grunnlag for forretningsmuligheter i hele verdikjeden. Midler til investeringer må finnes gjennom effektiv drift og marginer i industriledet. Utredningen skal ikke forutsette at staten bidrar direkte med finansiering av infrastrukturiltak i kornsektoren.

Ekspertgruppa oppnevnes av Landbruks- og matdepartementet i samråd med faglagene. Landbruksdirektoratet er sekretariat for gruppa. Det kan bestilles utredninger fra eksterne fagmiljøer ved behov for kunnskapsgrunnlag.

7.5.2 Målpriser, prisnedskrivning, matkorntilskudd og arealtilskudd

Det er behov for flere tiltak som kan bidra til at balansen mellom kornartene blir i samsvar med markedets behov. Partene er enige om en større differanse mellom målprisene på mathvete på den ene side og bygg og havre på den andre. Effekten av at målprisen for havre ble økt 9 øre mer enn målprisen for bygg i fjor, har medført at havre er for høyt priset i forhold til fôrverdien, med påfølgende risiko for avsetningsproblemer.

Målprisene for korn ble økt vesentlig i forbindelse med kostnadsøkningene i 2022–2023 og

er siden holdt på et høyt nivå. Overskuddet for bygg i kornsesongen 2025–2026 tilsier isolert sett et behov for reduserte førkornpriser. Med de nye anslagene for økning av gjødselpriser mener avtalepartene likevel at det er nødvendig at prisene for bygg og havre økes noe for at det sammen med noe økte arealtilskudd skal gi god kornøkonomi også i marginale kornområder.

Ytterligere dreining mot hvete og proteinvekster

Det har vært en betydelig satsing på økt dyrking av hvete og proteinvekster i de siste jordbruksoppgjørene. Effekten av denne styrkingen er ikke fullt ut observert, blant annet på grunn av manglende tilgang på såkorn, dårlige forhold for høsthvete og at den sterke stimulansen i fjorårets oppgjør først vil vise seg i årets vekstsesong. Partene er likevel enige om å fortsette dreining mot å stimulere til mer produksjon av hvete, erter, oljefrø og åkerbønner, som er sentralt for økt selvforsyning. Målprisen for hvete økes, sammen med prisnedskrivningstilskuddet for erter, åkerbønner og oljevekster for å gi en tilsvarende prisstimulans til produsent. Matkorn-tilskuddet økes slik at engrospris for mathvete ikke endres. Dette styrker norsk matkorns konkurransekraft.

De særlige arealtilskuddene for hvete og proteinvekster økes betydelig også i årets oppgjør. Dette innebærer en tydelig stimulans og risikoavlastning for disse vekstene. Økonomien i kornproduksjon i distriktene styrkes gjennom økning i arealtilskuddene i sone 3–5.

Se ellers fordelingsskjema for en fullstendig oversikt over endringer i målpriser, prisnedskrivning og arealtilskudd.

Om målpriser i kornsektoren

Målprisen er ment å være den prisen som skal oppnås i et balansert marked. Det kan ikke forventes at målpris tas ut i en situasjon med overproduksjon. Markedsregulator skal vurdere om forutsetningene for å ta ut målpris er til stede i forbindelse med første prognose i starten på hver kornsesong. På grunn av kornets egenskaper med innhøsting i en kort periode på høsten, der betydelige mengder leveres senere fra gårdslager, vil det være mindre aktuelt å justere prisløypa betydelig ned etter at kornsesongen er i gang. Dette vil kunne gi en for stor usikkerhet i økonomien i lagring av korn, med et forsterket press på mottaksanleggene i sesong.

Prisnedskrivningstilskudd

Partene er enige om at prisnedskrivningstilskuddet for korn bidrar til at kornprisen kan holdes på et høyere nivå enn uten dette tilskuddet. Tilskuddet bidrar til lønnsomhet i kornproduksjonen uten å velte alle kostnadene videre i verdikjeden, enten det er til husdyrbonden eller for mølle og bakeindustrien. Det er derfor like meningsfullt å omtale prisnedskrivningstilskuddet for korn som et pristilskudd for korn. Prisnedskrivningstilskuddet økes med 1 øre per kg korn i årets avtale.

Det er et betydelig markedsrom for økt produksjon av økologisk korn og økt økologisk kornareal er også sentralt for å nærme seg målene om 10 pst. økologisk jordbruksareal. Partene er enige om å øke prisnedskrivningen for økologisk korn for å gi rom for økt pris, og at tilskuddet for økologisk korn økes med 28 øre per kg. Også protein og belgvekster bør stimuleres gjennom pris og det er enighet om at prisnedskrivningstilskuddet for disse vekstene øker med 20 øre per kg.

Matkorntilskudd

Norsk matkorn er sterkt konkurranseutsatt gjennom import av industrielt bearbejdede bakevarer som halvfabrikata, kjeks, ferdige deiger med videre. Økt norsk selvforsyning forutsetter at norsk matkorn har konkurransekraft for å møte denne konkurransen. Avtalepartene er enige om at matkorntilskuddet bør økes tilnærmet økningen i engrosprisen på mathvete.

7.5.3 Virkemidler for geografisk utjevning

Landbruksdirektoratet blir bedt om å utrede et system der deler av prisnedskrivningstilskuddet kan omgjøres til et pristilskudd for korn som delvis kan gjøres geografisk betinget. Utredningen skal beskrive effekter med hensyn til å opprettholde kanaliseringspolitikken, samt fordeler og ulemper med pristilskudd opp mot et frakttilskudd for korn fra kornprodusent til kystanlegg, eller til kornmottak som også benytter kornet til produksjon av kraftfôr eller matmel.

Utredningen bør bygge på erfaringene fra *randsoneprojektet*. Landbruksdirektoratet organiserer selv arbeidet, men det legges til grunn at markedsaktører og andre gis anledning til å bidra med innspill.

Frakttilskuddsordningene til korn og kraftfôr bidrar til å utjevne regionale prisforskjeller på

kraftfôr. Tilskuddene bidrar dermed til målsettingen om landbruk i hele landet.

Partene er enige om at frakttilskuddsordningene må styrkes. Partene er enige om å øke bevilgningene til fraktordningen for korn med 6,3 mill. kroner og fraktordningen for kraftfôr med 18,5 mill. kroner. Innenfor disse økningene ligger enighet om endringer i fraktordningene for økologisk korn og kraftfôr, jf. kap. 7.4.1.

7.5.4 Tiltak for økt tilgang hvete til mat og fôr

Klassifisering av mathvete

I sluttprotokollen fra jordbruksforhandlingene 2025 fikk Landbruksdirektoratet ansvar for å lede en prosess med involvering av markedsregulator og den øvrige bransjen, med sikte på å kunne innføre nytt klassifiseringssystem for «å få en mer markedsrettet produksjon av mathvete, med større samsvar mellom dyrking og møllenes etterspørsel etter ulike klasser og sorter». I tråd med oppdraget la Landbruksdirektoratet Matkornpartnerskapets forslag til grunn i arbeidet. Formålet med forslaget er å sortere norsk mathvete etter tydeligere og mer differensierte krav, slik at bransjen kan utnytte den norske hveten bedre.

Det er en enighet i alle ledd i verdikjeden om behov for en mer markedsstilpasset matkornproduksjon. Dette er et kommersielt anliggende som i utgangspunktet burde kunne løses i bransjen. Men av ulike årsaker stoppet implementeringen opp.

Bakeres og husdyrbønders krav til mel og kraftfôr er i dag i stor grad avhengig av god tilgang på importerte råvarer for å kunne produseres. Aktørene har, blant annet takket være et stabilt importregime, blitt dyktige til å utnytte importerte råvarer effektivt i produksjonen. Dette er i dag en forutsetning for å møte behovene. Dette er av særlig stor betydning for bakeribransjen, siden bakevarer er RÅK-varer og dermed har lav importbeskyttelse.

En omlegging der produksjon av mel, som i hovedsak skal skje basert på norske kornråvarer og samtidig møte behovene fra kundene, er dermed en betydelig utfordring for aktørene. Landbruksdirektoratet er av den oppfatning at dette er en av hovedårsakene til at implementeringen av nytt klassifiseringssystem stoppet opp.

En innføring av et nytt klassifiseringssystem utløser behov for å gjennomføre omfattende tilpasninger i hele verdikjeden. Jf. ambisjonen om å

endre verdikjeden fra å sikre produktkvaliteten gjennom bruk av importerte råvarer til norske råvarer. Landbruksdirektoratet konkluderte på den bakgrunn at grunnlaget for en vellykket implementering av nytt klassifiseringssystem til kornsesongen 2026–2027 ikke var til stede.

Partene er enige om arbeidet med nytt felles bransjenøytralt klassifiseringssystem for hvete skal være klart for å tas i bruk fra kornsesongen 2027/2028. Systemet bygger på hovedtrekkene i forslaget fra matkornpartnerskapet.

Partene er enige om at kravet til falltall skal økes til 225 sekunder fra og med kornsesongen 2027/2028. For å oppnå målene om 90 prosent norsk hvete i matmelet må falltallet økes ytterligere mot 250 sekunder, på sikt. Utvikling og drift av klassifiseringssystemet kan finansieres av omsetningsavgift.

I det nye klassifiseringssystemet ligger det an til reduserte krav til proteinmengde i noen klasser. Dette gir lavere risiko for at hveten ikke blir klassifisert til fôr og potensielt lavere krav til gjødsling. Summen av endringer, med falltallsøkning til 225 sekunder indikerer likevel en beregnet negativ effekt i prisuttak for kornproduksjon på 3,7 mill. kroner per år. Den betydelige økningen i målpris på hvete i årets oppgjør inkluderer en teknisk justering som kompenserer for dette forholdet.

Risikoreduserende tiltak ved produksjon av hvete

Prisgevinsten med å oppnå mathvete ved produksjon av hvete er økt betydelig de siste årene. Samtidig er det betydelig risiko ved dyrking og høyere innsats til både arbeid og innsatsvarer, enn til dyrking av andre arter som bygg, havre eller målrettet fôrhvetedyrking.

Økt krav til falltall vil isolert sett øke risikoen i dyrking av hvete. Å oppnå høyt falltall er også langt på vei utenfor kornprodusentenes kontroll. Et mulig tiltak for å møte denne problemstillingen er et forhøyet prisnedskrivingsstilskudd til hvete når falltallet økes ut over 225 sekunder.

Partene er enige om at det er behov for å utrede risikoreduserende tiltak ved produksjon av hvete til mat, før en ytterligere økning av falltallet fra 225 sekunder, når falltallet noe fram i tid skal heves. Utredningen skal beskrive en ordning med forhøyet prisnedskrivning av hvete som holder kvalitetskravene til mathvete, men som blir klassifisert som fôr på grunn av falltall over 225 sekunder, men under et nytt krav. Utredningen skal særlig vurdere i hvilken grad en slik prisned-

skrivning vil forstyrre markedsaktørenes prising av fôrhvete etter fôrverdi.

Overskudd av hvete til mat defineres ikke som overskudd

Partene er enige om at det ved sterk satsing på hvete vil være behov for å benytte midler fra omsetningsavgiften for korn til å overlagre mathvete til senere sesonger, eller å omdisponere mathvete til fôr oftere enn i perioden vi har bak oss.

Overskudd av mathvete som kan overlagres eller omdisponeres til fôr, skal ikke defineres som markedsoverskudd/overskudd, jf. vilkårslista for inntektsopptopping.

Presiseringen medfører ingen endringer i Omsetningsrådets ansvar eller markedsregulators rettigheter og plikter.

7.5.5 Sikker tilgang på såkorn og såfrø

Det er få saker som er så praktisk viktig for matberedskapen som å ha nok og riktig såkorn og såfrø. På grunn av uroen rundt forsyningskjeder internasjonalt og potensiell tørke i viktige jordbruksområder er økt beredskap for såkorn og såfrø et tema der det er viktig å komme raskt videre med. For å motvirke at mangel på riktig såkorn begrenser kornsektorens bidrag til økt selvforsyning, legger partene til grunn at beredskapslagringen av såkorn skal styrkes og forbedres. Til sammen styrkes ordningene for frøavl og såkorn med 14 mill. kroner.

De siste årenes ubalanse mellom kornslagene med for mye bygg og for lite hvete kan i noen grad tilskrives at det ikke har vært nok såkorn av vårhvete tilgjengelig. Samtidig har det over lengre tid ikke vært samsvar mellom de sortene som tilbys kornbonden av såkorn for hvetedyrking og de sortene som etterspørres av matmellemøllene. Dårlige høster har også gitt for lite såkorn tilgjengelig. Det er derfor behov for å gjøre tiltak for å kunne tilby sorter og arter som dekker markedets behov.

Partene er enige om at beredskapslagringen av såkorn skal styrkes og forbedres. Såkorn til høsthvete og proteinvekster inkluderes i ordningen. Satsen for overlaging settes til 1,90 kroner per kg for overlagret vare. Ordningen styrkes med 9 mill. kroner.

For å bidra til økt såkornareal er partene enige om å utrede om det er behov for, og hvordan et ekstra arealtilskudd og pristilskudd til såkorn, kan utformes og forvaltes.

7.6 Frukt, bær, grønnsaker og poteter

Frukt- og grøntsektoren står for en betydelig verdiskaping. Sektoren har hatt en positiv utvikling de siste årene, blant annet som følge av høy innovasjonstakt og nye produkter. Mange forbrukere blir stadig mer bevisste på kostrådene om at frukt, bær eller grønnsaker bør være en del av alle måltider, og sektoren opplever høy grad av preferanse for norsk vare. Det er ønskelig å dekke den økte etterspørselen med norske produkter. Regjeringen har mål om økt produksjon og verdiskaping i grøntsektoren. Sektoren produserer et mangfold varer til direktekonsum og en rekke varer som inngår i industrielle bearbeidingsprosesser.

Norsk frukt, bær, grønnsaker og potet produseres med lav bruk av plantevernmidler sammenlignet med andre land. Bærekraftstrategien for norsk frukt- og grøntproduksjon, som blant annet er utviklet med støtte gjennom jordbruksavtalen, skal bidra til økt bærekraft og synliggjøre hvordan bærekraft kan styrke både verdiskaping og markedsposisjon for norske produsenter.

Store deler av grøntnæringen er, som resten av jordbruket, sårbar for klimaendringer og ekstremvær som kan påvirke avlinger og produksjonsforhold negativt. Dette krever tilpasning og innovasjon for å sikre bærekraftig produksjon i fremtiden. Myndighetene bidrar med risikoreducerende tiltak i form av blant annet produksjonssviktordningen, støtte til å ta i bruk ny teknologi, midler til kunnskapsutvikling og klimatilpasning. Det skjer blant annet i form av støtte til utvikling av nye sorter som er bedre tilpasset lokale dyrkingsforhold og endringer i klimaet. Regjeringen har satt ned et ekspertutvalg som skal fremskaffe mer kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringene. Utvalget skal bl.a. identifisere innsatsområder der potensialet for å redusere klimarisiko er stort, og belyse hvor klimaendringene kan ha positive virkninger og muligheter. Utvalget leverer sin rapport innen 1.7.2026.

Økt planteproduksjon er avgjørende for å øke selvforsyningsgraden. Fordi selvforsyningsgraden måles i energi, vil ikke økt produksjon av frukt, bær og grønnsaker gi store utslag på selvforsyningsgraden. Det er likevel et mål å øke norskandelen av disse produktene.

Samlet sett legger avtalen til rette for en kraftig styrking av grøntproduksjonen i årets jordbruksoppkjøret. Målprisene for frukt og grønt økes med 5 pst., og potet med 35 øre per kg. Av vedlegg 1 fremgår det at kirsebær og plommer har endret satsgruppe. Dette er gjort for å gjøre til-

skuddene mer målrettede. Tilskudd til fellesanlegg frukt økes med 1,3 mill. kroner, og det innføres et tilskudd til innfrysingsanlegg for bær til industri på 5 mill. kroner. Videre er partene enige om at det avsettes 750 000 kroner til Grøntproducentenes Samarbeidsråd (GPS) sitt arbeid med kostnadsindekser. GPS kan søke Omsetningsrådet om disse midlene.

Prosjekter som følger opp mål og tiltak knyttet til Meld. St. 11 (2023–2024) skal prioriteres på NT-midlene, jf. kap. 7.2.3. For tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. er partene enige om at tilskuddet kun kan gis med grunnlag i veksthusareal som nyttes til produksjon av mat. Økningen på de ulike tilskuddsordningene fremgår av vedlegg 1.

7.6.1 Opplysningskontoret for frukt og grønt

Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) har som formål å stimulere til økt forbruk av frukt, bær, grønnsaker og potet. Opplysningskontoret finansieres i hovedsak av midler over jordbruksavtalen, i tillegg til støtte fra Helsedirektoratet til skolefruktprosjektet. Med bakgrunn i OFGs viktige rolle i arbeidet med å fremme forbruk av norsk frukt, grønt, bær og potet, er avtalepartene enige om at bevilgningen til OFG økes til 0,95 mill. kroner i 2027. Det forutsettes at OFG jobber videre med Dialog- og innsiktsdashboardet innenfor bevilgningen.

7.6.2 «Det store norske Grøntløftet»

Avtalepartene følger opp enigheten fra jordbruksoppgjøret i 2024 om å avsette 5 mill. kroner per år i tre år til prosjektet Det store norske Grøntløftet. Midlene tildeles OFG som er prosjektleder. Prosjektet utføres i samarbeid med Stiftelsen Norsk Mat. Det må leveres en sluttrapport for prosjektet innen 1. mars 2028. Avtalepartene er videre enige om at prosjektet må planlegge for avslutning eller overføring til driftsfase innenfor ordinære budsjetter etter denne perioden.

7.6.3 Kadmium

Det skal gjennomføres kartlegging av kadmiumforekomster i Mjøs-regionen i 2026, finansiert over statsbudsjettet. Denne kartleggingen vil blant annet innebære analyse av jordprøver, måling med droner/ATV og innsamling av data knyttet til opptak av kadmium i løk. Norsk Landbruksrådgiving (NLR) leder arbeidet, som gjennomføres i samarbeid med Norges geologiske undersøkelse og Norsk institutt for bioøkonomi

(NIBIO). Partene er enige om å avsette 5 mill. kroner til dette arbeidet også i 2027. Midlene tildeles ut fra nærmere angitt prosjektplan.

Videre er partene enige om at risikoavlastningsordningen for løkprodusenter som kan bli påvirket økonomisk av at grenseverdien for kadmium i løk senkes fra 0,05 mg/kg til 0,03 mg/kg fra 1. juli 2026, skal videreføres også for avlings sesongen 2027. Det skal settes krav om at det ved en eventuell utbetaling må dokumenteres at risikoreduserende tiltak, f.eks. i form av kalking, er gjennomført.

7.6.4 Potet

Partene er enige om å øke bevilgningen til Fagforum potet med 50 000 kroner for 2027. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom NIBIO, Norsk Landbruksrådgiving og store deler av potetbransjen, som skal være et effektivt og samlenende kontaktledd for all potetfaglig aktivitet i Norge. Målsettingen er å bidra til økt verdiskaping for norske poteter, gjennom økt ressursutnyttelse innen forskning, utvikling og rådgivning.

7.6.4.1 Avrensordningen

Formålet med avrensordningen for potet er å sikre avsetning av norskproduserte avrenspoteter, som er definert som frasorterte poteter i tilknytning til potetproduksjon, -omsetning og -foredling. I dag er mengden potet til avrens redusert som følge av bedre utnyttelse av potetene, og mer lønnsom alternativ bruk. Partene er enige om å omprioritere 5,5 mill. kroner fra prisnedskrivning potetsprit til potetstivelse og øke satsen for potetstivelse. Satsene på prisnedskrivning stivelse kan da økes fra 5,43 kroner per kg stivelse/glykose til 6,38 per kg stivelse/glykose.

7.6.4.2 Sertifisert settepotetavl

Det er viktig å dekke opp den økte etterspørselen etter settepotet med norsk, sykdomsfri settepotet. Dagens lave settepotetvolum innebærer at deler av settepotetpartiene som omsettes er for dårlig. Friske, sertifiserte settepoteter legger grunnlaget for stabile avlinger, god matkvalitet og lav forekomst av sykdommer som ellers kan spre seg raskt og gi store økonomiske tap. Partene er enige om å styrke ordningen for kvalitetstiltak settepotetavl med 7 mill. kroner for å øke satsene og utvide arealtilskuddet til også å omfatte basisdyrkere. Ved en inkurie ble bevilgningen i avtalen lagt på feil post. Den er nå flyttet til post 77.15.

7.6.5 Tilskudd til innfrysingsanlegg for bær til industri

Partene er enige om å innføre et tilskudd på 5 mill. kroner til innfrysingsanlegg for bær til industri. Tilskuddet skal kun tildeles fellesanlegg for innfrysing av bær, som er registrert i Enhetsregisteret, og som kan dokumentere mottak av minimum 500 kg norskprodusert bær fra minst fem ulike bærprodusenter foregående år. Videre må anlegget ha fryst inn og omsatt minimum 20 tonn norskproduserte bær til industriformål i gjennomsnitt for siste tre år. Det skal forvaltes etter tilsvarende modell som tilskudd til fellesanlegg for frukt, og utmåles per kg bær som fryses inn og selges til industri. Tilskuddet skal gjelde fra vekstsesongen 2026, med utbetaling i 2027.

7.6.6 Markedshager

Partene er enige om å innføre et tilskudd til markedshager for småskala grøntproduksjon på 1–10 daa, og har satt av totalt 8?mill. kroner til dette i 2027. Landbruksdirektoratet får i oppgave å utrede og utforme en slik ordning, og utforme et tilpasset forvaltningssystem, med sikte på utbetaling i 2027. Formålet til et slikt tilskudd er å gi risikoavlastning for småskala grønt- og bærprodusenter og å fremme direkte salg av grønnsaker og bær.

Utredningen skal fastsette endelige kriterier, basert på følgende utgangspunkt:

- Tilskuddene er 10 000 kroner per dekar fra 1–5 dekar.
- Det kan maksimalt utbetales 50 000 kroner til hvert foretak.
- Det utbetales ikke støtte til markedshager over 10 dekar.
- Det blir dyrket minst 15 ulike kulturer bær og/eller grønnsaker i markedshagen. Foretaket kan ikke ha næringsmessig produksjon av samme typer vekster som inngår i markedshagen.
- Foretaket har direktesalg til kunde av produktene fra markedshagen.
- Omsetningskravet settes til minimum 50 000 kroner.
- Foretaket må oppfylle de samme vilkårene til produksjonstilskudd som andre søkere til produksjonstilskudd, herunder krav om næringsmessig produksjon.

Landbruksdirektoratet skal involvere relevante aktører i en referansegruppe for utredningen.

7.7 Melk

Melkeproduksjon er en bærebjelke i det norske landbruket. Produksjonen foregår i alle landets fylker og de fleste kommuner, og står for en stor del av landbrukets samlede sysselsetting og verdiskaping. For å bidra til produksjon, inntektsutjevning og landbruk over hele landet, er flere av tilskuddsordningene differensiert etter geografi og struktur. Planlagt gjennomsnittlig engrospris for melk fastsettes av Tine, som markedsregulator.

Økonomien i melkeproduksjonen er betydelig bedret som følge av satsingen på melk i jordbruksoppjørene de siste årene, utviklingen i melkepris til produsent og høye forholdstall i både 2024 og 2025. For 2026 er forholdstallet 1,01.

For geitemelk har etterspørselen over tid vært svakt fallende. For 2026 ble det fra industrien meldt om økende behov og forholdstallet for geitemelk ble økt til 1,00. Partene er enige om å legge opp til å styrke produsentmiljøet for geitemelkproduksjon ved å legge til rette for nyetablering av geitemelkproduksjon langs etablerte henteruter. Etablering skal skje innenfor ordinær kvote, og under forutsetning av dokumentert behov fra meieri. Landbruksdirektoratet skal utarbeide retningslinjer for dette.

Partene er enige om en økning av IBU-midlene, jf. kap. 7.2.1, blant annet for å legge til rette for omlegging fra båsfjøs til løsdrift i melkeproduksjonen. Avtalen legger videre opp til en betydelig styrking av økonomien i næringen gjennom å øke eksisterende tilskuddsordninger. Alle endringer fremgår av vedlegg 1.

7.7.1 Kvoteordningen for melk – rekrutteringskvote Troms og Finnmark

Formålet med kvoteordningen for melk er å tilpasse melkeproduksjonen til avsetningsmulighetene i markedet innenfor de målsettinger Stortinget har fastsatt, herunder distriktsprofil og variert bruksstruktur. I jordbruksoppjøret 2025 var partene enige om å sette av 4 mill. liter kumelk-kvote til en ordning med rekrutteringskvote til 1 krone per liter i Troms og Finnmark. Søknadsfristen for ordningen var 1. mai, og totalt 15 personer søkte om å få kjøpe 4,6 mill. liter kvote.

Partene er enige om at ordningen videreføres også i 2027. Kvoten inndras fra den ordinære omsetningsrunden. Som følge av usikkerheten knyttet til mengde solgt kvote i 2026, avsettes det inntil 2 mill. liter til ordningen.

7.8 Kjøtt og egg

Prognosene for markedsbalansen i sektoren i 2026 viser en begrenset overproduksjon av egg, noe som vil gjøre markedet i stand til å møte forbrukstoppene i forbindelse med påske og jul. For kjøtt av svin viser markedsregulator Nortura til at det er tilnærmet balanse mellom tilførsel og forbruk, det er imidlertid en begrenset underdekning av lam av god kvalitet. Det prognoseres med en betydelig underdekning av storfekjøtt i 2026.

Frem mot 2030 forventer markedsregulator en samlet nedgang i etterspørselen av svin, storfe og småfe på 2 pst. sammenlignet med 2026. For egg og fjørfekjøtt prognoseres det med en økning i forbruket frem mot 2030 på hhv. 3 og 12 pst. Markedssituasjonen tilsier muligheter for bedret økonomi fremover.

For å bidra til landbruk over hele landet med en differensiert bruksstruktur og variasjon i klima og geografi, er partene enige om å øke tilskuddsatsene for kjøtt i en rekke av tilskuddsordningene som er rettet mot norsk husdyrhold. I tillegg til virkemidlene som omtales nedenfor, økes også satsene for avløsertilskuddet og frakttilskuddene for hhv. egg og slaktedyr, noe som er viktig for jordbruksforetak med kjøtt- og eggproduksjon.

7.8.1 Ammeku – storfekjøtt

Markedsbalansen for storfekjøtt er avhengig av utviklingen i både melkeproduksjonen og i jordbruksforetakene med ammekuproduksjon. Om lag 70 pst. av storfekjøttet dekkes gjennom storfeholdet i melkeproduksjon, og tilgangen på storfekjøtt påvirkes av endringer i forbruket av melk og endrede melkekvoter.

Partene er enige om å øke satsene for driftstilskuddet til spesialisert storfekjøttproduksjon, kvalitetstilskudd storfekjøtt, tilskudd husdyr, beitetilskuddene og arealtilskudd grovfôr (sone 3–7), jf. vedlegg 1. Satsene for distriktstilskudd storfekjøtt økes for sone 2–5. For særlig å styrke produksjonen i Nord-Norge er det enighet om å særlig øke satsene for sone 4 og 5 for tilskuddet. Satsøkningene fremgår av vedlegg 1, og vil bidra til bedre rammevilkår for spesialisert produksjon av storfekjøtt.

Utredning av innretningen av kvalitets- og distriktstilskudd for storfekjøtt

Med grunnlag i bestilling fra avtalepartene ved jordbruksoppkjøret 2025 har Landbruksdirekto-

ratet utarbeidet en rapport med vurdering av om det bør fastsettes begrensninger på hvor store beløp jordbruksforetak med storfekjøttproduksjon, kan motta i hhv. distrikts- og kvalitetstilskudd. Direktoratet peker på at en gjennomgang av statistikk over utbetalinger over tilskuddsordningene, viser at innretningen av tilskuddene er i tråd med og understøtter formålet med ordningene. Gjennomgangen viser at eventuelle endringer i de to tilskuddsordningene kan være i strid med statens økonomiregelverk og svekke formålet med ordningene.

Partene er enige om at det ikke bør foreslås innføring av tak i utbetalingene av midler over de to ordningene.

Utredninger vedrørende spesialisert storfekjøttproduksjon før jordbruksoppkjøret 2027:

a) Utrede tilskudd for ku med kalv på beite

Det er vist til at et tilskudd for ku med kalv på beite kan stimulere til mer beiting med storfe og være et målrettet virkemiddel for spesialisert kjøttfeproduksjon. Utredningen av tilskuddet må bl.a. omfatte effekt på økt beiting og dyrevelferd, klimaeffekt, inntektsgrunnlaget for næringen og provenyeffekt, samt vurdering av merverdien av et slikt beitetilskudd i forhold til de to eksisterende beitetilskuddene for storfe.

Utredningen gjennomføres av Landbruksdirektoratet.

b) Pilotprosjekt for kunnskapsgrunnlag for utvikling av kvalitetstilskuddet, med hensyn til intramuskulært fett

Prosjektet finansieres over nasjonale tilretteleggingsmidler, jf. kap. 7.2.3.

7.8.2 Produksjon av sau/lam

Markedsregulator Nortura viser til at det er rom i markedet for økt salg av lam av god kvalitet, mens dette i mindre grad er tilfelle for kjøtt av sau. Dette tilsier at en økning i tilskuddsmidlene for denne næringen, derfor i stor grad bør rettes inn mot produksjonen av lammekjøtt.

Partene er enige om å heve satsene for kvalitetstilskudd lammeslakt, distriktstilskudd kjøtt for sonene 2–5, tilskudd husdyr for sau intervallet 1–75 dyr og begge beitetilskuddene. Satsene for distriktstilskuddet økes særlig for sone 4–5 for å bidra til å styrke jordbruket i Nord-Norge. Satsen for lammeslakttilskudd som utbetales via mindre slakterier uten godkjent klassifisør, økes forholds-

messig like mye som satsen som utbetales via slakterier med klassifisør. Videre økes satsen for arealtilskudd grovfôr for sonene 3–7.

Aktører innen verdikjeden for ull viser til stor økning i produksjonskostnadene bl.a. til klipping, mens produsentenes inntekt fra ulla ikke har fulgt samme utvikling. Partene er derfor enige om en heving av tilskuddssatsene til norsk ull og skinn av sau/lam, jf. vedlegg 1.

Når det gjelder grovfôrbasert husdyrhold, gis husdyrtilskuddet, i tillegg til produksjon med storfe og småfe, også for produksjon med hjort. Partene er enige om at satsen per hjort over 1 år økes med 50 kroner per dyr.

7.8.3 Kraftfôrbasert husdyrhold

Kostnadene til kraftfôr er den viktigste innsatsfaktoren i svine- og fjørfeholdet, og endringer i prisen på kraftfôr påvirker derfor de økonomiske rammevilkårene for disse produksjonene sterkt. Markedsinntektene utgjør hoveddelen av inntektsgrunnlaget for det kraftfôrbaserte husdyrholdet. Det er derfor av stor betydning å ivareta balansen mellom produksjon og etterspørsel.

Det er viktig å opprettholde produksjonen av svinekjøtt i Nordland og Troms for å bidra til driftsgrunnlaget ved slakteriene i regionen. Partene er derfor enige om en heving av satsene for distriktstilskudd gris i sone 4 og 5. I tillegg økes satsen for distriktstilskudd Vestlandet og Agder. Satsendringene fremgår av vedlegg 1.

For egg økes satsene for distriktstilskudd hhv. Vestlandet og Nord-Norge og tilskudd husdyr Nord-Norge. For de kraftfôrbaserte husdyrproduksjonene økes satsene for avløsertilskuddet og bevilgningene til fraktilskudd for hhv. kjøtt og egg. Endringer av satser og bevilgninger fremgår av vedlegg 1.

7.8.4 Fraktilskudd for egg og slaktedyr

Fraktilskuddene for hhv. egg og slaktedyr er et viktig grunnlag for markedsregulators motaktsplikt, og bidrar til spredt og variert husdyrproduksjon i hele landet. Partene er enige om å øke bevilgningene til fraktilskudd slaktedyr med 40 mill. kroner og 1 mill. kroner til fraktilskudd egg.

7.8.5 Geit

Geiteholdet i Norge er en liten, men viktig, næring. Det er i dag om lag 230 produsenter med melkegeit

og vel 1300 foretak med ammegeit. Næringa er spredt over store geografiske avstander.

Gjennomgang av geiteholdet i Norge – rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe til jordbruksoppjøret 2026

I jordbruksoppjøret 2025 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som skulle gjøre en helhetlig gjennomgang av geiteholdet i Norge, inkludert markedssituasjon, produksjonsmiljøer og næringens utfordringer, som grunnlag for videre landbrukspolitiske veivalg. Arbeidsgruppen skulle særlig beskrive og vurdere tiltak som kan bedre utnyttelsen av eksisterende geitemelk- og geitekjøttproduksjon og møte markedsmessige utfordringer, samt vurdere konsekvensene av tiltakene i lys av de landbrukspolitiske målsettingene.

Rapporten gir en samlet gjennomgang av situasjonen for geiteholdet i Norge. Geitemelkproduksjonen er konsentrert om noen få produkter, særlig brunost, i et marked med svak etterspørselsvekst. Dette har ført til strukturelt overskudd og behov for eksport. Produksjon av geite- og kje-kjøtt er et lite og kostnadskrevenende nisjemarked, med mange svært små besetninger og lav lønnsomhet. Rapporten peker på utfordringer knyttet til arbeidskrevenende drift for produsenter av geitemelk, dårlige muligheter for å ta i bruk arbeidsparende teknologi som melkerobot, svak markedssituasjon, lav lønnsomhet ved oppføring og slakt av kje og lav investeringstakt og vedlikeholdsetterslep.

Arbeidsgruppen har vurdert flere målrettede tiltak for å sikre en mer bærekraftig utvikling. En konsentrasjon av virkemidlene i melkeproduksjonen rundt tydelige satsingsområder og tilrettelegging for frivillig utkjøp for produsenter utenfor satsingsområdet er pekt på som sentrale tiltak for å styrke produsentmiljøet innenfor eksisterende satsingsområder. For ammegeitproduksjon har arbeidsgruppen pekt på at det kan innføres et minsteantall dyr for å være berettiget husdyrtilskudd. Dette for å rette virkemidlene inn mot næringsvirksomhet. Reduksjon av tilskuddsnivået for ammegeit, samt en fortsatt satsing på helse- og avlsarbeid og videreføring av muligheten for investeringsstøtte trekkes også frem som viktige tiltak.

Partene er enige om at virkemidlene over jordbruksavtalen ikke bør stimulere til en ytterligere vekst i ammegeitbestanden med dagens markedssituasjon for kje-kjøtt. Partene er videre enige om at produsenter utenfor satsingsområdet for geite-

melk skal tilbys en utkjøpsordning finansiert med omsetningsavgiftsmidler.

Partene er enige om at det skal settes en minstegrense på 20 ammegeiter for å kunne motta husdyrtilskudd. Foretak med 20 eller flere ammegeiter får tilskudd fra og med dyr nr. 1. Endringen skal gjelde fra søknadsåret 2027, med utbetaling i 2028. Foretak med ammegeit av bevaringsverdige rase (kystgeit), er unntatt minstegrensen og får tilskudd fra første dyr.

Med utgangspunkt i opplysninger fra søknadene om produksjonstilskudd og tilskuddssatser for søknadsåret 2026, vil dette gi en besparelse på om lag 16,3 mill. kroner.

7.8.6 Birøkt

Honningbier regnes som husdyr, og omfattes dermed av krav og retningslinjer knyttet til blant annet dyrevelferd. Bier og birøkt er viktige av flere grunner, både for natur og matproduksjon. Samfunnsverdien av pollinering er langt større enn verdien av honningproduksjonen alene. Over jordbruksavtalen gis det tilskudd for overvintringsdyktige bifolk (dronning med bier), med en begrensning på inntil to bifolk per bikube. I 2026 søkte 1 153 birøktere om produksjonstilskudd for 53 253 bifolk. Partene er enige om å øke tilskuddet per bifolk med 100 kroner, jf. vedlegg 1.

Merkenøytral opplysningsvirksomhet

Ved jordbruksoppgjøret 2023 ble det innført en merkenøytral opplysningsordning for honning og andre bieprodukter. Partene er enige om å øke avsetningen til ordningen med 0,5 mill. kroner, til 2 mill. kroner.

Helsetjeneste for birøkten

Honningbier utgjør en sentral del av norsk landbruk gjennom pollinering og honningproduksjon, men næringen står overfor økende helseutfordringer som følge av etablerte sykdommer og parasitter, økende vintertap samt økt risiko for introduksjon av nye skadegjørere som følge av blant annet klimaendringer og internasjonal handel. Risikoen for smittespredning er høy fordi biene flyr fritt og næringsstrukturen er preget av en blanding av hobby- og næringsbirøkt.

Det jobbes i dag aktivt med avl for mer sykdomsresistens i næringen. Partene er enige om at en helsetjeneste for birøkt vil bidra til at meldepiktige sykdommer oppdages tidlig, vil styrke det forebyggende helsearbeidet, redusere risikoen

for større sykdomsutbrudd og vil ivareta dagens gode helsestatus i norsk birøkt. Partene er derfor enige om at Norges Birøkerlag får 1,5 mill. kroner per år i tre år over jordbruksavtalen til et prosjekt for å utvikle en helsetjeneste. I prosjektet bør også økt kompetanse, bedre rådgiving og mer systematisk overvåking og beredskap vektlegges.

7.9 Velferdsordninger

Partene er enige om at velferdsordningene har stor betydning for norske bønder, og at det derfor også ved årets jordbruksoppgjør er viktig å videreutvikle ordningene. Særlig satses det på bønder som får barn, ved at det gis økt mulighet til å få dekket kostnader til avløsning. Heving av satser og maksimalbeløp for avløsertilskuddet gir bedre mulighet for å ta ut ferie og fritid gjennom året.

7.9.1 Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.

Tilskuddet skal bidra til å dekke kostnader til avløsning ved sykdom, svangerskap og fødsel mv., sykdom hos barn og dødsfall. Tilskuddet kommer i tillegg til ytelsene som næringsdrivende har gjennom Nav, som sykepenger og foreldrepenger.

Etter jordbruksavtalen blir foretakets tilskudd utmålt etter det laveste av to alternativer. Etter alternativ én blir tilskuddet beregnet ut fra dagsatsen gitt av produksjonsomfanget hos jordbruksforetaket. Etter alternativ to blir tilskuddet beregnet ut fra høyeste maksimale dagsats for sykdomsavløsningstilskuddet (2 700/3 050 kroner i 2026), fratrukket det den personen som avløses får i lønn, pensjoner, honorar for verv, ytelser fra Nav mv. (samordning). Høyt inntektsgrunnlag gir høye ytelser fra Nav og ev. arbeidsgiver, og lavt tilskudd, og motsatt. Det gjøres ikke fradrag for næringsinntekt.

Jordbruket har foreslått at det ikke lenger skal gjøres fradrag for visse typer inntekter etter utmålingsalternativ nummer to i jordbruksavtalen. Det er avklart at endringen er foreslått å gjelde kun for lønn og ytelser basert på lønnsinntekt. I kravet oppgis formålet å være «å opprettholde inntektsnivå ved sykdom, svangerskap, fødsel mv., tilsvarende som for NAV-ytelser». Kostnaden ved endringen er foreslått dekket gjennom andre poster i statsbudsjettet enn over jordbruksavtalen. Endringen skal i henhold til kravet gjelde for samtlige tilskuddsgrunnlag (sjukdom, svangerskap og fødsel mv., sykdom hos barn og dødsfall).

Av prinsipielle grunner skal det fortsatt gjøres fradrag for de nevnte inntektsbidragene ved utmå-

lingen av tilskuddet. Samordningsregelen sørger for at tilskuddet målrettes mot bønder med lave inntekter, der behovet for tilskudd kan antas å være størst, og at staten ikke kompenserer flere ganger for samme forhold. Dessuten utgjør fradrag for inntekt bare en av flere komponenter i ordningen. Endringer i en så sentral del bør ikke gjøres uten at det sees i sammenheng med andre komponenter, som det andre utmålingsalternativet, vilkår og satser. Endringer i ordningen som gjør at foretak vil kunne komme bedre ut økonomisk ved sykdom enn ellers anses ikke å være i tråd med arbeidslinjen som gjelder for andre arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende. Dette gjelder uavhengig av hvordan denne mulige endringen i samordningen finansieres.

Jordbruket har tatt til orde for at inntekter i form av Nav-ytelser ikke skal trekkes fra ved tilskuddsutmålingen dersom de er basert på lønnsinntekt, mens de skal trekkes fra dersom de er basert på forutgående næringsinntekt.

Et skille mellom de ulike inntektsgrunnlagene er uheldig. For det første vil det gi høyere tilskudd til bønder med lønnsinntekt enn bønder uten lønnsinntekt eller med annen næringsinntekt. Det kan skape insentiver til å prioritere lønnsarbeid fremfor arbeid som gir næringsinntekt. For det andre vil det kunne være vanskelig å skille på om ytelsen er opptjent på det ene eller det andre grunnlaget, ev. hvor stor andel som kommer fra hhv. nærings- eller lønnsinntekt. Enkelte inntektsbidrag kan heller ikke knyttes til en forutgående lønns- eller næringsinntekt. Å skille på opphavet til ytelsen vil reise mange praktiske og prinsipielle spørsmål.

Partene er enige om at de maksimale dagsatsene for tilskuddsordningen ikke endres.

7.9.2 Avløsning ved fødsel og svangerskap

Gode velferdsordninger har stor betydning for å bidra til rekruttering av unge utøvere til norsk landbruk. For også å kunne rekruttere flere kvinner til landbruket er det avgjørende at de har trygghet for å få avløsning i forbindelse med svangerskap, fødsel og barseltid. Partene ønsker å prioritere en økonomisk styrking for bønder som får barn.

Partene er enige om å fjerne samordning for tilskudd til avløsning ved svangerskap, fødsel, adopsjon og omsorgsovertakelse for samtlige inntekter. Det innebærer at det ikke lenger skal gjøres fradrag for det den personen som avløses har i inntekter etter utmålingsalternativ nummer to i jordbruksavtalen kap. 9.2. Tilskuddet til foretaket vil dermed settes til foretakets maksimale

dagsats i samsvar med jordbruksavtalen tabell 9.3. I tillegg videreføres de høyere maksimalsatsene som ble innført for denne gruppen i fjorårets jordbruksoppgjør.

7.9.3 Andre endringer

Egenmeldingsdager ved barns sykdom

Regelverket for avløsning ved barns sykdom er blitt endret ved at tilskudd kan gis til avløsning også ved annen sykdom på barn enn for kronisk sykdom. Dersom det søkes om tilskudd for avløsning ved barns sykdom, kreves det legeerklæring for hele perioden det søkes om tilskudd for. Alternativet til fremlegging av en erklæring fra lege, er at foreldre gis mulighet til å bruke egenmelding. Dette vil ikke være en dokumentasjon på nivå med legeerklæring, og kan innebære redusert legitimitet for ordningen.

Adgang til bruk av egenmelding i hvert sykdomstilfelle vil imidlertid kunne bidra til å forenkle foreldrenes oppfølging av barna, inkl. redusere behovet for å ta med barna til lege i sykdomsperioden. Bruk av egenmelding kan også bidra til å redusere belastningen på fastlegene. Partene er enige om at forskriftens § 6 endres, slik at foreldre med sykt barn kan bruke egenmelding for de tre første kalenderdagene i hvert sykdomstilfelle når avløsningsbehovet har sitt grunnlag i barns sykdom.

Som grunnlag for vurdering av bruk av egenmelding i forhold til avløsertilskudd, kan det vises til Navs ordning med omsorgspenger (omsorgsdager). I denne ordningen kan arbeidstakere ved barns sykdom levere egenmelding for de tre første dagene per fraværstilfelle, men det kan kreves legeerklæring ved lenger fravær. Helgedager og offentlige fridager telles med i de tre dagene, og adgang til bruk av egenmelding gjelder kun til og med det året barnet fyller tolv år.

Partene er enige om at de overnevnte bestemmelsene også skal gjelde for tilskudd til avløsning ved barns sykdom. Maksimalt antall egenmeldingsdager per år og forelder settes til ti dager, for enslige foreldre til 20 dager per år. Provenyeffekt av forslaget er beregnet til 1 mill. kroner.

Avløsertilskudd til foreldre som mottar pleie- eller opplæringspenger fra Nav

Tilskudd til avløsning ved sykdom hos barn utvides til også å gjelde personer som mottar pleie-

penger og/eller opplæringspenger fra Nav. Tilskudd på dette grunnlaget kan gis i inntil 425 dager i løpet av én tre års periode før barnet fyller 18 år. Ved graderte pleiepenger graderes tilskuddet tilsvarende.

Fastsetting av hvilke veksthusproduksjoner som omfattes av avløsertilskudd v/sykdom og fødsel mv.

Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. omfatter både husdyr- og planteproduksjon. For vekster på friland gjelder tilskuddet for vekstgrupper definert i jordbruksavtalens jf. kap. 7.7.1. Det er imidlertid ikke fastsatt noen definisjon av hvilke veksthusproduksjoner som omfattes av avløserordningen, og gjeldende bestemmelse for veksthus kan åpne for at avløserordningen i tillegg til matproduksjon, også omfatter prydplanter, potteplanter og ev. spesialproduksjoner. Partene er enige om at ordningen skal avgrenses til kun å omfatte planteproduksjoner som dyrkes i veksthus med formål om matproduksjon.

7.9.4 Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid bidrar til finansiering av leid arbeidshjelp slik at husdyrprodusenter kan ta ferie og fritid. Partene er enige om at maksimalbeløpet per foretak og år for avløsertilskuddet økes fra 139 100 til 146 055 kroner (5 pst.) og en tilsvarende økning av satsene på 5 pst., jf. vedlegg 1.

7.9.5 Tidligpensjonsordningen for jordbrukere

Formålet for tilskuddsordningen er å bidra til enklere generasjonsskifter for dem som har hatt hoveddelen av inntekten sin fra jordbruk/gartneri og skogbruk. Partene er enige om å videreføre satsene på hhv. 105 200 kroner for enbrukerpensjon, og 168 320 kroner for tobrukerpensjon for 2027.

7.9.6 Tilskudd til landbruksvikarordningen

Formålet med ordningen er å legge til rette for at primærprodusentene over hele landet har tilgang på arbeidshjelp, når de trenger det ved akutt sykdom eller i andre krisesituasjoner. Det er et mål at ordningen samlet skal ha et omfang på 240 årsverk for å bidra til at alle produsenter skal kunne dekkes gjennom beredskapsordningen. Avtalepartene er enig om å øke tilskuddssatsen per års-

verk landbruksvikarvirksomhet fra 325 000 kroner til 340 000, jf. vedlegg 1.

For å bidra til god informasjonstilgang er partene enige om å øke bevilgningen fra 1 til 2 mill. kroner til gjennomføring av avløserkurs.

Partene er enige om en engangsutbetaling av 2 mill. kroner i 2027, for å videreutvikle Norske Landbrukstenester sin kompetanse og kapasitet som en landsdekkende organisasjon for avløser-tjenester i landbruket, herunder tiltak for å bidra til økt tilgang på avløsere.

7.9.7 Tilskudd til sykepengeordningen

Sykepengeordningen er en kollektiv innbetaling over jordbruksavtalen til Nav for å finansiere det høyere nivået på sykepenger for bønder jamført med andre selvstendig næringsdrivende på hhv. 100 og 80 pst. av sykepengegrunnlaget. Partene er enige om å sette av 44,7 mill. kroner til ordningen i 2027, i tråd med forbruksprognosen fra Landbruksdirektoratet.

7.10 Andre politikkområder

7.10.1 Tilskudd ved produksjonssvikt

Tilskudd ved produksjonssvikt er et viktig virkemiddel for å redusere risikoen for økonomisk tap som følge av klimatiske forhold det ikke er mulig å sikre seg mot. Ordningen har vært gjennomgått flere ganger de senere årene, blant annet en større gjennomgang i 2022. Det har blitt foretatt noen justeringer i ordningen som følge av de nyere gjennomgangene, blant annet heving av toppavgrensningen.

Avtalepartene er enige om å endre standard-satsene i samsvar med beregningene til Landbruksdirektoratet, med en økning i rammen på 28 mill. kroner i 2027. Partene er enige om å innføre de nye satsene fra og med 2026-sesongen, og finansierer dette med ledige midler.

7.10.2 God agronomi og næringsmessig preg

Bunnfradrag

Jordbruksavtalen er en næringsavtale. Bunnfradraget i produksjonstilskuddene fungerer i praksis som jordbruksavtalens avgrensning til foretak med næringsmessig preg, etter at kravet til en minste avgiftspliktig omsetning ble avvirket. Siden bunnfradraget ble fastsatt til 6 000 kroner per foretak for utbetalingen i 2015, er direktetilskuddene mer enn fordoblet. Det er i dag i praksis knapt

noen nedre grense for driftsomfang for foretak med husdyr som driver vanlig jordbruksproduksjon. Partene er enige om at bunnfradraget bør heves fra 6 000 til 11 000 kroner per foretak med vanlig jordbruksproduksjon.

Avgrensing av ekstensiv grovfôrproduksjon

For å unngå at grovfôrareal drives for ekstensivt, er det i jordbruksavtalen bestemmelser om minimum antall dyr per dekar for ikke å få avkorting i arealtilskuddet for grovfôr. Høye satser for arealtilskudd i de høyere tilskuddssonene vil, sammen med svake krav til produksjon, stimulere til for ekstensiv drift og dårlig agronomi. Partene er enige om at det er grunnlag for å stramme inn avlingskravet til grovfôrproduksjon i sone 5–7, og at avtalen går tilbake til kriteriene som gjaldt før 2018. Basert på søknadsomgangen i 2025, har Landbruksdirektoratet beregnet at om lag 77 000 dekar vil bli avgrenset. Det vil gi en reduksjon i areal- og kulturlandskapstilskuddet på vel 56 mill. kroner. Partene er enige om at innsparingen som denne endringen gir, legges på satsene i de samme sonene, siden hensikten ikke er å flytte tilskuddsmidler ut av grasområdene.

7.10.3 Tilskudd til dyreavl med mer

7.10.3.1 Tilskudd til avlsorganisasjoner

Tilskudd til dyreavl skal medvirke til avlsmessig fremgang og populasjoner av friske, sunne husdyr tilpasset vårt miljø og klima. Ordningen skal også bidra til genetisk variasjon i populasjonene og bygge på bærekraftige prinsipper basert på en tilstrekkelig stor effektiv avlspopulasjon og inkludering av funksjonelle egenskaper i avlsmålet. Partene er enige om at bevilgningen til ordningen økes med 7 mill. kroner. Dette for å bidra til og styrke avlsorganisasjonenes oppfølging av nasjonale klima- og beredskapsmål.

7.10.3.2 Tilskudd til semin

Det er store fylkesvise forskjeller i kostnadene til semintjenester. For å styrke utjevningen av kostnadene til semin er partene enige om at bevilgningen til ordningen økes med 9 mill. kroner. Tilskuddet fordeles av Landbruksdirektoratet med grunnlag i forskriften som regulerer tilskuddsordningen.

7.10.3.3 Tilskudd til veterinærreiser

Det gis tilskudd til veterinærreiser for å bidra til å utjevne forskjeller i husdyrproducentenes veteri-

nærkostnader. Partene er enige om å øke tilskuddssatsene for bruk av egen bil både i og utenfor vakt. Dette for å styrke ordningen, slik at den i økt grad kan bidra til å oppfylle formålet med ordningen.

Følgende satser for ordningen økes:

- Ordinær sats på vakt økes fra 29,63 kroner per km til 31,48 kroner per km med egen bil.
- Ordinær sats utenfor vakt økes fra 20,15 kroner per km til 22,00 kroner per km med egen bil.

Satsendringene gir en samlet provenyendring på 6,3 mill. kroner.

Partene er videre enige om at veterinærtjenester på alpakka skal omfattes av tilskuddsordningen for veterinærreiser, og at § 2 i forskriften for ordningen endres i samsvar med dette.

7.10.3.4 Helsetjeneste for geit

Partene er enige om at Helsetjenesten for geit i sin helhet finansieres over jordbruksavtalen, dvs. at midler fra omsetningsavgiften ikke lenger skal inngå som en del av finansieringen. Bevilgningen til ordningen økes som en følge av dette med 1,4 mill. kroner til 2,8 mill. kroner.

7.10.3.5 Tilskudd til ringormvaksinering av storfe

Ved jordbruksoppgjøret 2024 ble partene enige om å innføre en tilskuddsordning for å delfinansiere et vaksinasjonsprogram mot ringorm. Det ble satt av 2,1 mill. kroner til tiltaket i 2026 over underpost 77.11 Tilskudd til dyreavl. Partene er enige om å videreføre gjeldende bevilgningsnivå på 2,1 mill. kroner til tiltaket for 2027.

7.10.4 Tilskudd til frøavl m.m.

Formålet med tilskudd til frøavl er å fremme dyrking og frøforsyning av klimatilpassa sorter av gras, belgvekster, rotvekster og grønnsaker samt naturfrø av regionalt tilpassede pollinatorvennlige blomsterarter. Bevilgningen til tilskudd til frøavl m.m. dekker også tilskudd til beredskapslagring av såkorn. Det vises til kapittel 7.5.4 for omtale av dette. Det vil bli gitt et oppdrag til Landbruksdirektoratet om å gjennomgå forskrift for tilskudd til frøavl for å se på behov for endringer i ordningen, det gjelder både endring av satsene for 2026 og en mer overordnet gjennomgang av ordningen. Total ramme for denne posten blir 46,34 mill. kroner i 2027.

7.10.5 Tilskudd til utvikling av plantemateriale

Tilskuddet bidrar med viktige resultater, men tildeles i tråd med retningslinjer som ble fastsatt for ti år siden. Landbruksdirektoratet skal derfor gjøre en gjennomgang av ordningen for å vurdere resultater opp mot formålet til ordningen, om det er behov for å endre retningslinjene, samt hvordan tilskuddet virker sammen med tilgrensende ordninger, herunder ordningene med tilskudd til frøavl mm. og sertifisert settepotetavl. Det skal etableres en referansegruppe for arbeidet.

Partene er enige om å styrke Graminor med 4,4 mill. kroner over posten, hvorav drift av Overhalla Klonavlssenter skal styrkes med 1 mill. kroner og andelen til nordisk offentlig-privat samarbeid om pre-breeding økes med 0,4 mill. kroner. Støtte til klonbanken for frukt og bær på Njøs inngår også i denne bevilgningen. Samlet avsetning til formålet og fordeling på de ulike tiltakene følger av vedlegg 1.

7.10.6 Rådgiving og kunnskapsformidling i hele landet

7.10.6.1 Energirådgiving i veksthus

Landbrukets klimaplan setter som mål at oppvarmingen i landbruket skal være fossilfri innen 2030. Energi- og klimarådgiving i veksthus er viktig for at veksthusnæringen skal nå målene om økt produksjon, minsket energiforbruk og redusert CO₂-utslipp per produserte enhet. Norges Gartnerforbund (NGF) har siden 2012 fått støtte til energi- og klimarådgiving i veksthus. Partene er enige om at avsetningen til energi- og klimarådgiving i veksthus i regi av NGF økes med 0,5 mill. kroner til 2,5 mill. kroner i 2027.

7.10.6.2 Norsk Landbruksrådgiving

En sterk rådgivingstjeneste i landbruket er viktig for å bidra til god agronomi, at ny kunnskap og forskning raskt blir tatt i bruk i produksjonen, og at målet om økt selvforsyning, og klima- og miljømålene nås. Formålet med støtten til Norsk Landbruksrådgiving (NLR) er å bidra til et likeverdig rådgivingstilbud til alle bønder i hele landet. Deler av tilskuddet som gis, skal gå til å fullfinansiere tjenester for bonden. Dette gjelder tjenestene «NLR Økologisk Førsteråd» og «NLR Krisebistand». Norsk matproduksjon er avhengig av bønder med god helse, og at krav til sikkerhet og miljø på

gården følges opp på en god måte. Dette bidrar også til god dyrevelferd og trygg matproduksjon.

NLR gir også rådgiving innen økologisk jordbruk. Rådgivingstilbudet omfatter rådgiving før, under og etter omlegging til økologisk drift. Dette arbeidet er en del av arbeidet med rekruttering og mobilisering innen økologisk jordbruk. NLR har også en sentral rolle i å utvikle og styrke økologisk jordbruk sin spydspissfunksjon, blant annet gjennom å utvikle og koordinere faglige nettverk innen økologisk produksjon. Å vektlegge spydspissfunksjonen er et tiltak i den oppdaterte strategien for økologisk jordbruk, jf. kap.7.4.

NLR har videre en mentorordning der man gjennom personlig veiledning i en oppstarts- eller utviklingsfase bidrar til å hjelpe unge produsenter under 35 år, eller nye produsenter, med å heve sin kompetanse. NLR har ansvar for søknader om Minor-use (tillatelse til at allerede godkjente plantevernmidler brukes i andre «mindre» kulturer).

Partene er enige om at bevilgningen til NLR for 2027 økes med 16 mill. kroner til 138 mill. kroner. Av disse skal 5 mill. kroner gå til kartlegging av kadmiumforekomster i Mjøs-regionen. Aktiviteten innen områdene økologisk jordbruk, presisjonsjordbruk, klimarådgiving, mentorordningen og grøntsektoren skal prioriteres. Det legges videre til grunn at NLR sin omorganiseringsprosess over tid bidrar til reduserte kostnader til administrasjon, og at kompetansen i organisasjonen utnyttes på en god måte slik at rådgivingstjenesten kan styrkes totalt sett til det beste for den enkelte bonde.

7.10.7 Finansiering av utredninger, evalueringer og elektroniske fagsystem

Over jordbruksavtalens post 21 finansieres utredninger, evalueringer og utvikling av IKT-fagsystemer til forvaltning av ordninger. Enkle, robuste og brukervennlige elektroniske forvaltningssystemer bidrar til god og effektiv forvaltning, både for næringsutøvere og forvaltning.

Partene er enige om å bruke overførte midler på post 21 på avtalte prosjekter som har blitt utsatt eller forsinket (risikoreduserende tiltak i eStil-PT og eStil-RMP, digitalisering som følge av nye og endrede ordninger etter jordbruksavtalen for 2024 og 2025, evaluering av RMP, avvikling av telledato for utmåling av produksjons- og avløser-tilskudd for storfe, ny løsning for innrapportering og avregning av korn, nytt forvaltningssystem for gjødselbrukforskrift og nytt landbruksregister).

For 2027 er partene enige om å avsette 2 mill. kroner til risikoreduserende tiltak i eStil-RMP og eStil-PT, 9 mill. kroner til Mattilsynet og Landbruksdirektoratet for omlegging av telledato for storfe, 3,5 mill. kroner til nytt landbruksregister, 2 mill. kroner til utvikling og forbedring av Agros, 4,5 mill. kroner til konseptutredning for fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP og 7 mill. kroner til utvikling av ny løsning for utregning av pris- og mengdedata. Det settes av 3 mill. kroner til utredninger og evalueringer og 1 mill. kroner til nødvendig digitalisering som følge av endringer i jordbruksoppjøret.

7.10.8 Tilskudd til råvareprisordningen

RÅK-ordningen skal utjevne forskjellene i råvarekostnader ved handel med bearbejdede jordbruksvarer innenfor EØS-området. Det gis kompensasjon for norskproduserte ferdigvarer som blir omsatt i Norge (PNS). «RÅK-industrien» er en betydelig avtaker av råvarer fra jordbruket, og det er viktig at bevilgningene over ordningen blir tilpasset engrosprisene på norskproduserte jordbruksvarer. Bevilgningsbehovet til ordningen vil også være påvirket av verdensmarkedspriser, som er ustabile, og valutakurser som i sum gjør det utfordrende å prognosere behovet.

Partene er enige om å styrke finansieringen av ordningen med 8,1 mill. kroner. Økningen tilsvarende behovet knyttet til produkter uten målpris. Budsjettet beløp for 2026 er på 217,65 mill. kroner. Prognosert bevilgningsbehov for 2027 er på 304,05 mill. kroner, inkludert økningen på 8,1 mill. kroner og utslag av endrede målpriser.

7.11 Utvikling av tilskuddssystemet

Det er rask utvikling på teknologiområdet, med store datamengder som samles inn, muligheter for å legge opplysninger inn i kart, nye analyseverktøy og kunstig intelligens. Dagens landbrukspolitikk har samlet sett en meget sterk distriktsprofil i de nasjonale ordningene. Det er allerede mange virkemidler, både økonomiske og andre, som virker inn mot å ivareta distriktpolitiske hensyn. Det er både kostbart og tidkrevende å lage nye systemer og tilpasninger i eksisterende systemer. Det er derfor viktig å bruke erfaringene fra gjennomførte prosjekter til å diskutere det grunnleggende i hvordan fremtidens tilskuddssystemer skal utformes, og hvilke mulighetsrom som ligger der. Landbruksdirektoratet er i gang med flere fremtidsrettede

digitaliseringsprosjekter, blant annet hvilke utfordringer som kan løses og mulighetsrommet i et nytt fagsystem for PT og RMP, jf. kap. 7.11.3. Dette arbeidet vil også ses i sammenheng med muligheter og gevinster som ligger i bruk av kart og prosjektet for nytt nasjonalt skifteregister.

Partene er derfor enige om å sette av midler til direktoratets langsiktige arbeid med fremtidige systemløsninger for jordbruket, jf. kap. 7.11.3.

7.11.1 Telledato for storfe

Landbruksdirektoratet la 2. mars frem rapporten «Forslag til justering av regelverket for utmåling av tilskudd for storfe», som oppfølging av en bestilling fra avtalepartene ved jordbruksoppjøret 2025. I rapporten konkluderer direktoratet med at avtalepartene i oppjøret 2026 må ta stilling til følgende spørsmål/tema:

1. Hvordan skal dyr kategoriseres i tilskuddskategoriene Melkeku, Ammeku og Øvrig storfe, særlig om kategorisering av melkekyr skal skje på individnivå eller besetningsnivå.
2. Hvor lang(e) periode(r) kan et foretak være uten melkeleveranse uten at kyr kategoriseres som ammekyr, men kategoriseres som melkekyr.
3. Eventuelle presiseringer knyttet til grunnvilkåret om vanlig jordbruksproduksjon.
4. Hvilken/hvilke perioder med dyr og grovførsalg skal legges til grunn for avgrensning av hvor stort grovfôrareal og innmarksbeiteareal det kan gis tilskudd for.

Til punkt 1 kategorisering anbefaler direktoratet følgende:

- Videreføre dagens tilskuddskategorier, krav om kalving siste 15/18 mnd. for «melkeku» og «ammeku» (kalvingskrav), krav om disponering av melkekvote/lokalforedling og melkeleveranser for «melkeku» og at storfe som *ikke* oppfyller kalvingskravet kategoriseres som «øvrig storfe».
- Kyr hos foretak uten kumelkproduksjon og som oppfyller kalvingskravet kategoriseres som «ammeku».
- Kyr hos foretak med kumelkproduksjon som oppfyller kalvingskravet og
 - som er av minst 50 pst. kjøttferase kategoriseres som «ammeku» ved bruk av raseopplysninger.
 - som *ikke* er av minst 50 pst. kjøttferase kategoriseres som «melkeku» på besetningsnivå.

Bruk av besetningsnivå for kategorisering av kyr innebærer at kategoriseringen gjøres uten hensyn til om det enkelte moryr inngår i melk- eller spesialisert kjøttproduksjon.

Til punkt tre anbefaler direktoratet at vilkåret om vanlig jordbruksproduksjon fortsatt skal være en skjønsmessig vurdering. Til punkt fire anbefales det at gjennomsnittlig dyretall i søknadsåret for de ulike storfekategoriene, samt grovførsalg i søknadsåret, skal legges til grunn ved avgrensning av hvor stort grovfôrareal det kan gis tilskudd for, og at avgrensningen av innmarksbeiteareal knyttes til gjennomsnittet av det antall storfe som foretaket har i de ulike storfekategoriene i de 6 månedene fra mai til oktober.

Det er ikke gitt noen anbefaling av hvor lang oppholdsperiode som bør aksepteres, da direktoratet mener det må være opp til partene å vurdere og bestemme dette. Det ble imidlertid anbefalt at en eventuell oppholdsperiode avgrenses både i forhold til forrige og neste leveranse, og i forhold til leveranse året etter søknadsåret.

Partene er enige om å legge direktoratets anbefalinger i punkt 1, 3 og 4 til grunn for det videre arbeidet med omlegging fra telledato til data fra Husdyrregisteret for utmåling av tilskudd for storfe. Partene er videre enige om at det skal gjelde et krav om melkeleveranser for å kunne kategorisere og få tildelt tilskudd som «melkeku», men at det ikke oppstilles en egen oppholdsregel som omtalt under punkt 2 i rapportens anbefalinger. Kravet til melkeleveranser knyttes med dette til vurderingen av grunnvilkåret om «vanlig jordbruksproduksjon» tilsvarende som etter gjeldende regelverk.

Partene er enige om at det for 2027 settes av hhv. 4 og 5 mill. kroner til Landbruksdirektoratet og Mattilsynet sitt arbeid med omlegging av utmålingsgrunnlaget for tilskuddene. Ubrukte midler i 2025 til dette arbeidet hos Landbruksdirektoratet og Mattilsynet overføres til 2026, jf. kap. 8.1.2.

7.11.2 Teigbasert tilskudd

Partene ble i fjorårets jordbruksoppgjør enige om å videreføre prosjektet med teigbasert tilskudd med 5 mill. kroner også for 2026. Prosjektet finansieres innenfor ordningen Bærekraftig landbruk i nord. Prosjektet består av et tilskudd for drift av små teiger og et tilskudd for drift av arealer som det ikke ble søkt tilskudd for foregående år. For-

målet med prøveprosjektet var å forhindre gjengroing av areal, lage gode systemer og prøve ut ordninger som kan forvaltes på en god måte.

I den foreløpige evalueringsrapporten sier Landbruksdirektoratet at det ikke er mulig å konkludere med om tilskuddene har hatt en effekt på målet om å hindre gjengroing og det har ikke bidratt til gode systemer for et slikt tilskudd. Den korte tiden prosjektet hadde på utredning, implementering og gjennomføring har gjort at det har vært lite egnet til å hente nyttige erfaringer for fremtiden. Landbruksdirektoratet anbefaler derfor at prosjektet med teigbasert tilskudd avsluttes. Partene er enige om å avslutte prosjektet.

7.11.3 Fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP

Produksjons- og avløsertilskudd (PT) og regionale miljøtilskudd (RMP) er blant de største og viktigste tilskuddsordningene i jordbruket. I 2025 mottok over 37 000 bønder nærmere 18,4 mrd. kroner i PT. Det var nærmere 24 000 bønder som søkte om og mottok 1,1 mrd. kroner gjennom regionalt miljøtilskudd (RMP).

Fordi PT og RMP er store ordninger med komplekse systemer, vil det ta flere år å utvikle nye digitale systemer. Landbruksdirektoratet har derfor vurdert at det er behov for å starte dette arbeidet i nær fremtid. Det kan være betydelige gevinster for søker og forvaltning knyttet til å se disse to ordningene i sammenheng når neste generasjons system skal utvikles. Å se ordningene i sammenheng vil bety at utviklingsarbeidet tar lengre tid, og krever mer ressurser enn en gjennomsnittlig utvikling av digitale søknads- og saksbehandlingssystemer.

Partene er enige om å sette av 4,5 mill. kroner for å finansiere deler av en konseptutredning i innsikts- og analysefasen, for utviklingen av fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP. Totalkostnad for analyse- og innsiktsarbeidet er estimert til 5 mill. kroner for gjennomføring i perioden høst 2026 til høst 2027. Arbeidet skal gi et nødvendig underlag for det videre utviklingsarbeidet. Konseptutredningen for fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP må sees i sammenheng med muligheter og gevinster som ligger i bruk av kart og prosjektet for nytt nasjonalt skifteregister, som en del av pågående og planlagte digitaliseringsprosjekter i regi av Landbruksdirektoratet.

8 Oversikt over postene på kapittel 1150 og 4150

8.1 Budsjettmessige forhold

8.1.1 Innledning

Jordbruksoppjøret 2026 dreier seg i hovedsak om budsjettmessige endringer for budsjettåret 2027. Videre utarbeides det prognoser for forbruket i 2026 på de enkelte ordninger med utgangspunkt i gjeldende satser og regelverk. På bakgrunn av dette fremmes det nye bevilgningsforslag for Stortinget som innebærer endringer og omdisponeringer innenfor gjeldende budsjett i 2026 som tilpasser bevilgningene til det prognoserte behov. Det legges til grunn en omdisponering av de overførte bevilgninger fra året før, samt tilpasninger til de reviderte prognosene for behov ut fra gjeldende regelverk i inneværende år.

8.1.2 Overførte beløp fra 2025 og omdisponering av bevilgninger i 2026

Overførte beløp fra 2025 til 2026

På de overførbare postene er det overført 94,1 mill. kroner fra 2025 til 2026, jf. tabell 8.1.

Prognoser for forbruk i 2026

Forbruksprognosen fra Landbruksdirektoratet for de overførbare postene på kap. 1150 med gjeldende budsjettvedtak og satser i 2026 viser et overforbruk på 14,8 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2026, jf. tabell 8.2.

Tabell 8.1 Overførte beløp fra 2025 til 2026. Mill. kroner.

Post	Ordning	Budsjett minus forbruk
21	Spesielle driftsutgifter (kan overføres)	14,937
70	Markedstiltak (kan overføres)	7,122
74	Direkte tilskudd (kan overføres)	20,196
77	Utviklingstiltak (kan overføres)	19,208
78	Velferdsordninger (kan overføres)	32,623
	Sum overførte bevilgninger	94,086

Tabell 8.2 Prognoser for forbruk i 2026. Mill. kroner.

Post	Ordning	Differanse budsjett – prognose
21	Spesielle driftsutgifter (kan overføres)	-3,522
70	Markedstiltak (kan overføres)	-62,350
74	Direkte tilskudd (kan overføres)	53,345
77	Utviklingstiltak (kan overføres)	17,702
78	Velferdsordninger (kan overføres)	-19,973
	Sum merforbruk 2025	-14,798

Tabell 8.3 Bruk av ledige midler 2026

Post	Ordning	Mill. kr
50	Fondsavsetninger LUF	2,8
50	Innfrielse av rentestøtteforpliktelser hos Innovasjon Norge	7,3
50	Tilskudd til seter	2,0
71	Tilskudd ved produksjonssvikt	18,2
73	Tilskudd til matkorn	31,1
73	Prisnedskrivningstilskudd korn, økologisk korn og proteinvekster, erter og oljefrø	17,9
Sum bruk av ledige midler 2026		79,3

Omdisponeringer i 2026

Summen av udisponerte, overførte midler fra 2025 og merforbruk innenfor budsjettet i 2026 blir etter dette 79,3 mill. kroner. Dette er midler som kan omdisponeres innenfor rammen av uendret budsjett i 2026.

Prisnedskrivningstilskuddet for korn økes med 1 øre per kg. For 2026 medfører det en kostnad på 8,9 mill. kroner. Videre økes prisnedskrivningen på pro-teinvekster, erter og oljefrø med 20 øre per kg, og økologisk korn med 28 øre. I 2026 utgjør dette en kostnad på 9,0 mill. kroner. For matkorn er det avtalt en økning i målpris for mathvete på 33 øre per kg. For å opprettholde konkurransekraften til norsk matkorn, økes matkorntilskuddet med 31 øre per kg. Dette utgjør en økt kostnad på

31,1 mill. kroner i 2026. Den samlede effekt av dette innebærer at bevilgningsbehovet på post 73 økes med 49,0 mill. kroner i 2026. Øvrige endringer går frem av tabell 8.3.

Omdisponeringer og endringer i 2026

Tabell 8.4 viser omdisponeringer og endringer i 2026. I tabellen tas det utgangspunkt i saldert budsjett for 2026. Videre vises tilgjengelige midler for omdisponering i 2026, som består av overførte midler fra overførbare poster i 2025 på 94,1 mill. kroner korrigert for merforbruk på 14,8 mill. kroner i 2026. Til sammen gir det 79,3 mill. kroner i ledig midler i 2026. Tabellen viser disponeringen av ledige midler i 2026, samt hvordan overførte midler fra 2026 er disponert.

Tabell 8.4 Omdisponeringer og endringer i 2026. Mill. kroner.

Kapittel 1150		Budsjett	Budsjett-	Overført	Justert	Disponert
Post	Benevning	Budsjett	prognose	fra	budsjett	av ledige
		2026 ¹	2026	2025–2026	2026	midler i 2026
21	Spesielle driftsutgifter (<i>kan overføres</i>)	39,200	-3,522	14,937	27,785	–
50	Fondsavsetninger LUF	2 640,253	–	–	2 640,253	12,075
70.11	Tilskudd markeditiltak grøntsektoren	44,900	–	–	44,900	
70.12	Tilskudd til råvareprisutjevning-ordningen	217,650	-62,350	6,549	273,451	
70.13	Tilskudd til avrensordningen poteter	55,000	–	0,573	54,427	
70	Markeditiltak, <i>kan overføres</i>	317,550	-62,350	7,122	372,778	
71	Tilskudd ved produksjonssvikt (<i>overslagsbevilgning</i>)	104,400	–	–		18,200

Tabell 8.4 Omdisponeringer og endringer i 2026. Mill. kroner.

Kapittel 1150						Disponert av ledige midler i 2026
Post	Benevning	Budsjett 2026 ¹	Budsjett- prognose 2026	Overført fra 2025–2026	Justert budsjett 2026	
73.11	Pristilskudd ull	114,000		–		
73.13	Pristilskudd melk	1 640,986		–		
73.15	Pristilskudd kjøtt	1 872,232		–		
73.16	Distriktstilskudd egg	6,799		–		
73.17	Pristilskudd grøntsektoren	401,400		–		
73.18	Fraktilskudd	580,700		–		
73.19	Pristilskudd korn	1 985,186		–	1 985,186	49,013
73	Pristilskudd (<i>overslagsbevilgning</i>)	6 601,303		–	6 601,303	49,013
74.11	Driftstilskudd melk og kjøtt	2 926,500	19,500	3,886		
74.14	Tilskudd husdyr	5 033,945	26,445	5,079		
74.16	Beitetilskudd	2 464,200	-1,300	1,131		
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	6 147,100	6,100	2,629		
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	1 146,100	–	6,536		
74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	168,600	2,600	0,934		
74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	17 886,445	53,345	20,196	17 906,641	
77.11	Tilskudd til dyreavl m.m.	157,796	1,377	0,238		–
77.12	Tilskudd til planteavl m.m.	42,060	8,360	17,860		
77.13	Tilskudd til rådgivning	151,000	7,240	–		
77.15	Tilskudd til kvalitetstiltak	75,235	0,725	1,110		
77.17	Tilskudd til fellesanlegg frukt	26,700	–	–		
77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	452,791	17,702	19,208	471,999	–
78.11	Tilskudd til avløsning	1 634,800	-1,200	4,969		
78.12	Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m.	220,149	-29,851	26,299		
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen	44,700	10,578	–		
78.15	Tilskudd til landbruksvikarordningen	79,092	–	0,068		
78.16	Tilskudd til tidligpensjonsordning	63,000	0,500	1,287		
78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	2 041,741	-19,973	32,623	2 074,364	–
SUM KAP. 1150 ¹		30 083,683	-14,798	94,085		79,287

¹ Saldert budsjett

8.1.3 Budsjettmessige endringer fra 2026 til 2027

De budsjettmessige konsekvenser for 2027 av dette jordbruksoppjøret vil bli fremmet for Stortinget i Prop. 1 S (2026–2027) fra Landbruks- og

matdepartementet. I tabell 8.5 vises det justerte bevilgningsbehov som følge av endringene i dette jordbruksoppjøret. Endringer som skyldes konsekvensjusteringer eller justerte volumprognoser på overslagsbevilgningene er ikke innarbeidet.

Tabell 8.5 Post 21 Driftskostnader til utredninger og evalueringer. Mill. kroner

		Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
21	Spesielle driftsutgifter	39,200	-7,200	32,000

Tabell 8.6 Post 50 Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond. Mill. kroner

		Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
50	Tilskudd til LUF	2 640,253	330,000	2 970,253

Tabell 8.7 Post 70 Markedstiltak. Mill kroner

		Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
70.11	Markedstiltak grønt	44,900	3,800	48,700
70.12	Tilskudd til råvareprisutjevning	217,650	86,400	304,050
	<i>Tilskudd, potetsprit</i>	<i>23,500</i>	<i>-5,500</i>	<i>18,500</i>
	<i>Tilskudd potetstivelse, industri</i>	<i>31,500</i>	<i>5,500</i>	<i>36,500</i>
70.13	Tilskudd til avrensordningen potet	55,000	0,000	55,000
70	Sum	317,550	90,200	407,750

Tabell 8.8 Post 71 Tilskudd ved produksjonssvikt. Mill. kroner

		Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
	<i>Tilskudd ved svikt i planteproduksjon</i>	<i>101,400</i>	<i>28,000</i>	<i>129,400</i>
	<i>Tilskudd ved svikt i honningproduksjon</i>	<i>3,000</i>	<i>0,000</i>	<i>3,000</i>
71	Tilskudd ved produksjonssvikt	104,400	28,000	132,400

Tabell 8.9 Post 72 Kompensasjon for tap – kadmium i løk Mill. kroner

		Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
72	<i>Kompensasjon for tap – kadmium i løk</i>	0,000	5,000	5,000

Tabell 8.10 Post 73 Pristilskudd. Mill. kroner

		Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027 ¹
73.11	Tilskudd til norsk ull	114,000	12,104	126,104
	<i>Grunntilskudd geitemelk</i>	<i>67,390</i>	<i>2,865</i>	<i>70,255</i>
	<i>Grunntilskudd økologisk melk</i>	<i>26,970</i>	<i>6,525</i>	<i>33,495</i>
	<i>Pristilskudd melk</i>	<i>1 546,626</i>	<i>230,287</i>	<i>1 776,910</i>
73.13	Pristilskudd melk	1 640,986	239,677	1 880,663
	<i>Grunntilskudd sau,lam,kje</i>	<i>110,000</i>	<i>0,000</i>	<i>110,000</i>
	<i>Kvalitetstilskudd storfekjøtt</i>	<i>516,000</i>	<i>132,000</i>	<i>648,000</i>
	<i>Distriktstilskudd kjøtt</i>	<i>671,975</i>	<i>42,477</i>	<i>714,452</i>
	<i>Kvalitetstilskudd til lammeslakt</i>	<i>574,257</i>	<i>180,863</i>	<i>755,12</i>
73.15	Pristilskudd kjøtt	1 872,232	355,340	2 227,572
73.16	Distriktstilskudd egg	6,799	0,973	7,772
	<i>Distriktstilskudd potet og grønt i Nord Norge</i>	<i>20,785</i>	<i>3,180</i>	<i>23,965</i>
	<i>Distriktstilskudd frukt,bær</i>	<i>375,615</i>	<i>33,049</i>	<i>408,664</i>
	<i>Pristilskudd økologisk grønt</i>	<i>5,000</i>	<i>6,506</i>	<i>11,506</i>
73.17	Pristilskudd grønt	401,400	42,735	444,135
	<i>Fraktilskudd kjøtt</i>	<i>240,000</i>	<i>40,000</i>	<i>280,000</i>
	<i>Fraktilskudd egg</i>	<i>14,000</i>	<i>1,000</i>	<i>15,000</i>
	<i>Fraktilskudd kraftfôr</i>	<i>200,200</i>	<i>18,500</i>	<i>218,700</i>
	<i>Fraktilskudd korn</i>	<i>126,500</i>	<i>6,300</i>	<i>132,800</i>
73.18	Fraktilskudd	580,700	65,800	646,500
	Prisnedskrivning korn	1 866,360	25,556	1 891,916
	Matkorntilskudd	118,826	62,248	181,074
73.19	Pristilskudd korn	1 985,186	87,804	2 072,990
73	Sum	6 601,303	804,432	7 405,735

¹ Bevilgningsendring før kvantumsjustering

Tabell 8.11 Post 74 Direkte tilskudd. Mill. kroner

		Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
	<i>Driftstilskudd melk</i>	2 105,000	31,290	2 163,620
	<i>Driftstilskudd kjøttfeproduksjon</i>	821,500	168,373	828,108
74.11	Driftstilskudd melk og kjøtt*	2 926,500	141,163	3 067,663
	<i>Tilskudd til husdyr</i>	4 999,445	259,618	5 259,063
	<i>Tilskudd bevaringsverdige husdyrraser</i>	34,500	3,897	38,397
74.14	Tilskudd husdyr*	5 033,945	177,127	5 211,072
	<i>Tilskudd til dyr på utmarksbeite</i>	1 561,400	362,746	1 924,146
	<i>Tilskudd for beiting</i>	902,800	221,607	1 124,407
74.16	Beitetilskudd	2 464,200	605,653	3 069,853
	<i>Kulturlandskapstilskudd</i>	2 650,000	–	2 650,000
	<i>Arealtilskudd</i>	3 497,100	644,370	4 141,470
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	6 147,100	519,518	6 666,618
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	1 146,100	255,000	1 401,100
	<i>Ekstra husdyrtilskudd økologisk jordbr.</i>	81,000	0,000	81,000
	<i>Ekstra arealtilskudd økologisk prod.</i>	87,600	0,000	87,600
74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	168,600	-2,600	166,000
74.21	Tilskudd til markedshager		8,000	8,000
74	Sum	17 886,445	1 703,861	19 590,306

Tabell 8.12 Post 77 Utviklingstiltak. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
<i>Tilskudd til semin</i>	39,600	9,000	48,600
<i>Tilskudd til veterinærreiser</i>	97,851	6,266	104,117
<i>Tilskudd til organisasjoner</i>	16,845	7,000	23,845
<i>Tilskudd til helsetjeneste for geit</i>	1,400	1,400	2,800
<i>Tilskudd til vaksiner</i>	2,100		2,100
77.11 Tilskudd til dyreavl m.m. ¹	157,796	23,666	181,456
<i>Tilskudd til frøavl</i>	26,560	5,000	31,560
<i>Tilskudd til lagring av såkorn</i>	15,500	9,000	24,500
77.12 Tilskudd til frøavl m.m.	42,060	5,640	47,700
77.13 Tilskudd til rådgivning	151,000	21,000	172,000
<i>Utvikling av plantemateriale, nordisk</i>	2,600	0,400	3,000
<i>Utvikling av plantemateriale, oppformering</i>	12,875	–	12,875
<i>Utvikling av plantemateriale, Graminor</i>	4,160	4,000	44,160
<i>Kvalitetstiltak settepotetavl²</i>	19,600	7,000	26,600
77.15 Tilskudd til kvalitets og salgsfremmende tiltak	75,235	11,400	86,635
<i>Fellesanlegg frukt</i>	26,700	1,300	28,000
<i>Innfrysingsanlegg for bær til industri</i>		5,000	5,000
77.17 Tilskudd til fellesanlegg frukt og bær	26,700	6,300	33,000
77 Sum	452,791	68,006	520,797

¹ Endring inkl. justert bevilgningsbehov gjeldende satser

² Inkl økning settepotetavl jf. protokoll der denne er ført på 77.12

Tabell 8.13 Post 78 Velferdsordninger. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
78.11 Tilskudd til avløsning ferie og fritid	1 634,800	67,250	1 702,050
78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom	220,149	141,851	362,000
78.14 Tilskudd sykepengeordning jordbruket	44,700	0,000	44,700
78.15 Tilskudd til landbruksvikarordningen	79,092	6,600	85,692
78.16 Tidligpensjonsordningen	63,000	-1,000	62,000
78 Sum	2 041,741	214,701	2 256,442

Tabell 8.14 Kap. 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Endring	Budsjett 2027
85 Markedsordningen for korn	1,050	0,000	1,050

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i statsbudsjettet 2026 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2026).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om endringer i statsbudsjettet 2026 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2026) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om endringer i statsbudsjettet 2026 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2026)

I

I statsbudsjettet for 2026 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , reduseres med..... fra kr 39 200 000 til kr 27 785 000	11 415 000
	50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond, økes med..... fra kr 2 640 253 000 til kr 2 652 328 000	12 075 000
	70	Markedstiltak, <i>kan overføres</i> , økes med..... fra kr 317 550 000 til kr 372 778 000	55 228 000
	71	Erstatninger m.m. <i>overslagsbevilgning</i> , økes med fra kr 104 400 000 til kr 122 600 000	18 200 000
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med..... fra kr 6 601 303 000 til kr 6 650 316 000	49 013 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med..... fra kr 17 886 445 000 til kr 17 812 904 000	73 541 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 452 791 000 til kr 415 881 000	36 910 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 2 041 741 000 til kr 2 029 091 000	12 650 000

II

Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2027.

Vedlegg 1

Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 16. mai 2026 mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

1 Grunnlag for avtalen

Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmogleheitene i jordbruket*, jf. Innst. S 258 (2023–2024), Meld. St. 10 (2024–2025) *Premisser for tallgrunnlag m.m. i jordbrukspolitikken*, jf. Innst. 197 S (2024–2025) og klimaavtalen med jordbruket er det mest sentrale grunnlaget for den inngåtte avtalen, sammen med det omforente tallgrunnlaget fra Budsjettnemnda for jordbruket.

Partene viser til at gjennom Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2024–2025) er de politiske premissene for tallgrunnlaget for opptrappingen av inntektsmulighetene og nivåssammenligning med sammenligningsgruppen fastlagt.

I Meld. St. 11 (2023–2024) er det listet opp vilkår for opptrapping av inntektsmulighetene i jordbruket:

«Produksjonen må vere godt tilpassa etterspurnad frå forbrukarane. Det må vere balanse i råvaremarknadene, dvs. at jordbruket framleis skal ha det økonomiske ansvaret for overproduksjon, med tilhøyrande prisfall og auka omsetnadsavgifter. Inntektssvikt som følgje av overproduksjon kan ikkje krevjast kompensert og må handterast i kvart einskild jordbruksoppgjer. Dette tyder samstundes at ein i einskilde år kan erfare at det rekna inntektsgapet for einskilde produksjonar veks som følgje av svikt i marknadsinntekter. Det tyder at utvikling i marknadsinntektene vil påverke inntektsutviklinga.

Opptrappingsplanen skal gjennomførast slik at ein får best mogleg utteljing for dei ressursane ein set inn både for bondens inntekt og for samfunnet. Produktivitetsutviklinga og omstillinga må fortsetje. Å få gradvis meir ut av ressursane er bra for inntektsmogleheitene,

klima, og miljø. Budsjettstøtta må utformast på ein måte som opprettheld insentiv til effektiv drift.

Konkurranseskrafta mot import og substitutt må styrkast, fordi alternativet kan bli fallande produksjon og inntektsmogleigheter og reduserte mogleigheter for å nå m.a. målet om landbruk over heile landet.

Offentlege bidrag må vere innanfor rammene av WTO-avtalen. I aukande grad vil produktprisane vere marknadsbasert og ikkje basert på avtalte målprisar. Delen marknadsinntekt av bruttoinntekta bør haldast oppe.

Dei større bruka bør over tid hente mest mogleg av inntekta gjennom marknaden for å sikre ei utvikling med mangfald av bruk og jordbruk i heile landet.

Gjennomføringa av opptrappingsplanen skal ta omsyn til dei samla måla som er sett for jordbruket. Klimagassutslepp, -binding, klimatilpassing, miljø og dyrevelferdsomsyn må inngå som ein sentral premiss for utforminga og av inntektspolitikken.

Budsjettstøtta må fastsetjast innanfor ei samla vurdering av heile det økonomiske handlingsrommet. Skulle forutsetningane for planen endra seg vesentleg vil dette kunne ha konsekvensar gjennomføringa av planen.

Gjennomføringa av planen føreset eit tett samarbeid mellom jordbruket og staten.»

Budsjettnemnda har beregnet en gjennomsnittlig vekst i bruttoprodukt per timeverk på 0,7 pst. per år de siste 10 år, som er meget lavt i historisk sammenheng. Avtalen legger til grunn en vekst i bruttoprodukt per timeverk i 2027 på 1,8 pst. Budsjett-nemndas totalalkyle viser at fra regnskapet i 2021 til budsjettet for 2026 er andelen markedsinntekt redusert fra 71,4 pst. til 64,1 pst. Avtalen innebærer at andelen markedsinntekt kan falle ytterligere, som følge av at ekstraordinær kost-

nadsvekst kompenseres med økte budsjettmidler for å realisere ambisjonen om inntektsjamstilling i 2027.

Vilkårslista sier jordbruket fortsatt skal ha det økonomiske ansvaret for overproduksjon, med tilhørende prisfall og økte omsetningsavgifter. Inntektssvikt som følge av overproduksjon kan ikke kreves kompensert. For 2026 anslås at et begrenset overproduksjonstap, bare knyttet til forhøyede omsetningsavgifter for å finansiere regulerings tiltak, beløper seg til om lag 50 mill. kroner. Det innebærer at rammebehovet korrigeres ned for dette beløpet.

Partene er enige om at den økonomiske rammen legger til rette for at inntektsjamstilling kan nås, korrigert for kostnader ved overproduksjon. Partene er enige om at endelig evaluering av oppnåelsen av inntektsmålet først kan gjøres når regnskap for 2027 foreligger. Økning i målpriser ved jordbruksoppgjøret i 2027 blir regnskapsført på 2027, og vil komme i tillegg.

Den inngåtte jordbruksavtalen omfatter:

- Målpriser for perioden 1. juli 2026–30. juni 2027
- Bevilgninger over statsbudsjettet kap. 1150 for kalenderåret 2027
- Overførte midler fra 2025 og omdisponeringer innenfor budsjett for 2026
- Andre bestemmelser som fremgår av denne protokollen

Partene er enige om de endringer i målpriser og satser og bevilgninger på tilskuddsordninger, som går frem av vedlagte fordelingsskjema. For saker som ikke er omtalt av denne protokollen vises det til statens tilbud av 8. mai 2026.

2 Økte inntektsmuligheter i 2027

Partene er enige om tekniske forutsetninger som fremgår av tabell 2.2. Avtalen har en økonomisk ramme på 3 660 mill. kroner. Avtalen innebærer at målprisene økes med et fullt årsutslag på 233 mill. kroner, bevilgningene over statsbudsjettets kap. 1150 økes med 3 237 mill. kroner, det benyttes ledige midler på 94 mill. kroner og et anslag på endret verdi av jordbruksfradraget på 96 mill. kroner, jf. tabell 2.1.

Med denne avtalen legges det til rette for at jordbrukets sammenligningsinntekt kan være på nivå med sammenligningsgruppa i 2027, korrigert for overproduksjon. Utviklingen vil blant annet avhenge av utviklingen i markedsbalansen, kostnads- og produktivitetsutviklingen, samt nærings tilpasning til endringene i de økonomiske

Tabell 1.1 Finansiering av avtalerammen, mill. kroner

Sum rammebehov	3 710
Ansvar for overproduksjon	-50
Ramme korrigert for overproduksjon	3 660
<i>Finansiering:</i>	
Endring i målpriser	233
Endret bevilgning på kap. 1150	3 237
Overførte midler	94
Endret verdi av jordbruksfradraget	96
Sum, mill. kroner	3 660

rammevilkårene. Tabell 2.2 viser tekniske forutsetninger og økonomisk ramme for avtalen.

Målprisene for grønnsaker og epler økes med 5,0 pst. og for poteter med 35 øre/kg. Som følge av økning i tilskudd til matkorn vil ikke økningen i målpriser for hvete gi økt råvarekostnad. Det isolerte utslaget av økte råvarepriser i forbrukerprisene, inkludert anslaget for varer uten målpris, utgjør i underkant av 600 kroner per år for en gjennomsnittshusholdning og 0,7 prosentpoeng på prisindeksen for mat og alkoholfrie drikkevarer.

Partene er enige om omdisponering av ledige midler innenfor budsjettet i 2026 som vist i tabell 2.3.

3 Utslag på referansebrukene

Budsjettnemndas sekretariat har beregnet det isolerte utslaget av pris- og tilskuddsendringer i avtalen. Det inkluderer forutsetninger om pris- og kostnadsendringer som fremgår av rammetabellen, og endret utnyttning av jordbruksfradraget. Det er regnet inntektsutslag per familieårsverk à 1 700 timer både i 2025, 2026 og 2027.

4 Økt selvforsyning

Partene viser til Stortingets vedtak om å øke selvforsyningsgraden av norske jordbruksvarer korrigert for import av førråvarer, til 50 pst. innen 2030. Arbeidet med å øke selvforsyningsgraden må foregå på mange områder og vil strekke seg over tid.

Tabell 1.2 Tekniske forutsetninger for avtalen og økonomisk ramme

	2026	Volum	Pris	Endring	2027
	Mill. kr			Mill. kr	Mill. kr
1. Produksjonsinntekter	50 765	0,3 %		152	
Varer uten målpris	37 948		2,9 %	1 100	
2. Sum Produksjonsinntekter	50 765			1 253	52 018
3. Direkte tilskudd	22 276				22 276
4. Sum inntekter	73 041			1 253	74 294
Gjødsel	3 055		20,0 %	483	
Andre ikke-varige produksjonsmidler	32 365		2,9 %	905	
5. Sum ikke-varige produksjonsmidler	35 420			1 388	36 808
6. Leie av jord og kvoter	1 314		2,9 %	46	
7. Innleid arbeid	5 267	-0,6 %	3,9 %	173	
8. Kapitalslit og leasing	8 413			487	
9. Rentekostnad	3 839			342	
10. Sum kostnader	54 253			2 436	56 689
11. Årsresultat (4 -10)	18 788			-1 183	17 605
12. Avsetning til investeringer	2 676			-468	2 208
13. Jordbruksfradrag	1 580				1 580
14. Justert årsresultat (11-12+13)	17 692			-715	16 977
Familieårsverk	32 400				33 250

Normerte tall, normeringsfaktor 20%	2026, kr/f.årsv.	Endring i pst.	2027, kr/ famårsv.	Mill. kr
A. Sammenligningsinntekt per familieårsverk ¹	655 259		612 706	
B. Årslønn andre grupper	718 600	3,9 %	746 600	
C. Differanse før oppgjør, kr/familieårsverk	-63 341		-133 894	
D. Kostnadskomp. og økte inntektsmuligheter			133 894	
Kostnadskompensasjon			42 553	1 179
Økte inntektsmuligheter			91 341	2 531
E. Sammenligningsinntekt etter oppgjør			746 600	
F. Sum rammebehov, mill. kroner ²				3 710
Endring fra 2026 (BFJ), før oppgjør		13,9 %	91 341	
Endring fra 2021		106,1 %	384 300	

¹ Linje 14 dividert på antall familieårsverk multiplisert med normeringsfaktor 20 pst.

² Endring i kr/familieårsverk multiplisert med familieårsverk dividert på normeringsfaktor på 20 pst.

Tabell 1.3 Bruk av ledige midler 2026

Post	Ordning	Mill. kr
50	Fondsavsetninger LUF	2,8
50	Nedskrivning risikolån	7,3
50	Tilskudd til seter	2,0
71	Tilskudd ved produksjonssvikt	18,2
73	Tilskudd til matkorn	31,1
73	Prisnedskrivningstilskudd korn, økologisk korn, proteinvekster, erter og oljefrø	17,9
Sum omfordeling 2026		79,3

Hovedstrategi for å øke selvforsyningsgraden er å forbedre og øke produksjonen av planteprodukter, både til mat og fôr, på en måte som styrker jordbrukets konkurransekraft mot import, slik at etterspørselen etter norske jordbruksvarer øker. Den høye norskandelen av kjøtt, egg og melk må samtidig opprettholdes.

I prioriteringen og utviklingen av virkemidlene er det særskilt vurdert hvordan de påvirker målet som er satt om økt selvforsyning korrigeret for fôrimport. Avtalen innebærer en videre satsing på norsk matkorn og proteinvekster, som er vesentlig for å øke selvforsyningsgraden. I tillegg økes de produksjonsavhengige tilskuddene på andre planteprodukter til mat, slik at produksjonen kan økes og norskandelen styrkes. Partene viser til at grovfôr- og beitebaserte produksjoner er en sentral del av norsk selvforsyning og beredskap, gjennom utnyttelse av norske gras- og utmarksressurser i hele landet. Inntektsmulighetene for produksjoner av animalske produkter styrkes for å opprettholde selvforsyningsgraden.

5 Korn og proteinvekster

Såkorn

Partene er enige om at beredskapslagringen av såkorn skal styrkes og forbedres. Såkorn til høsthvete og proteinvekster inkluderes i ordningen. Satsen for overlagering settes til 1,90 kroner per kg for overlageret vare. Ordningen styrkes med 9 mill. kroner.

For å bidra til økt såkornareal er partene enige om å utrede om det er behov for, og hvordan et ekstra arealtilskudd og pristilskudd til såkorn, kan utformes og forvaltes.

Ytterligere dreining mot hvete og proteinvekster

Det har vært en betydelig satsing på økt dyrking av hvete og proteinvekster i de siste jordbruksoppgjørene. Effekten av denne styrkingen er ikke fullt ut observert, blant annet på grunn av manglende tilgang på såkorn, dårlige forhold for høsthvete og at den sterke stimulansen i fjorårets oppgjør først vil vise seg i årets vekstsesong. Partene er likevel enige om å fortsette dreining mot å stimulere til mer produksjon av hvete, erter, oljefrø og åkerbønner, som er sentralt for økt selvforsyning. Målprisen for hvete økes, sammen med prisnedskrivningstilskuddet for erter, åkerbønner og oljevekster for å gi en tilsvarende prisstimulans til produsent. Matkorntilskuddet økes slik at engrospris for mathvete ikke endres. Dette styrker norsk matkorns konkurransekraft.

De særlige arealtilskuddene for hvete og proteinvekster økes betydelig også i årets oppgjør. Dette innebærer en tydelig stimulans og risikoavlastning for disse vekstene. Økonomien i kornproduksjon i distriktene styrkes gjennom økning i arealtilskuddene i sone 3–5. Se ellers fordelings-skjema for en fullstendig oversikt over endringer i målpriser, prisnedskrivning og arealtilskudd

Nytt klassifiseringssystem hvete

Partene er enige om arbeidet med nytt felles bransjenøytralt klassifiseringssystem for hvete skal være klart for å tas i bruk fra kornsesongen 2027/2028. Systemet bygger på hovedtrekkene i forslaget fra matkornpartnerskapet.

Partene er enige om at kravet til falltall skal økes til 225 sekunder fra og med kornsesongen 2027/2028. For å oppnå målene om 90 prosent norsk hvete i matmelet må falltallet økes ytterligere mot 250 sekunder, på sikt. Utvikling og drift

Tabell 1.4 Beregnet kvantumsfast helårsvirkning på referansebrukene av pris- og tilskuddsendringer, inkl. anslåtte kostnadsendringer til 2027, inkl. endret verdi av jordbruksfradraget. Kroner per årsverk à 1700 timer.

REF. BRUK	2025	2026	2027	2027–2026	2027–2025	
	årsv.korr. BB	årsv.korr. CC	Inkl. skatt ¹ D			
1	Melk. 35 årskyr	635 600	668 600	725 200	56 600	89 600
2	Korn. 559 dekar	846 700	727 800	837 500	109 700	-9 200
3	Sau. 157 vinterfôra	333 600	371 500	465 600	94 100	132 000
4	Melkegeit. 166 årsgeiter	644 700	674 100	768 200	94 100	123 500
5	Svin/korn. 50 avlssvin	781 200	1 052 300	1 113 200	60 900	332 000
6	Egg/planteprod. 6 300 høner	1 034 600	1 204 800	1 195 800	-9 000	161 200
7	Poteter 134 daa + 259 daa korn	902 800	909 200	945 600	36 400	42 800
8	30 ammekyr	294 100	361 800	450 700	88 900	156 600
9	60 dekar frukt og bær	830 700	952 800	1 039 200	86 400	208 500
10	174 daa grønnsaker + korn	997 400	957 000	1 048 500	91 500	51 100
11	Fjørfe-slakt og planteprodukter	1 323 300	1 343 800	1 388 000	44 200	64 700
12	Økologisk melk. 35 årskyr, landet	802 200	861 200	959 900	98 700	157 700
13	Melk. 17 årskyr, landet	544 800	565 300	612 400	47 100	67 600
14	Melk. 56 årskyr, landet	749 400	795 700	860 900	65 200	111 500
15	Melk. 73 årskyr, landet	871 500	936 700	1 016 500	79 800	145 000
16	Melk. 43 årskyr, Østlandet (1 og 3)	692 900	729 400	756 800	27 400	63 900
17	Melk. 33 årskyr, Østlandet (5a)	619 500	643 400	687 100	43 700	67 600
18	Melk. 38 årskyr, Jæren (2)	653 100	697 300	732 100	34 800	79 000
19	Melk. 32 årskyr, Vestlandet (5b)	582 800	615 400	676 100	60 700	93 300
20	Melk. 46 årskyr, Trøndelag (4)	664 200	696 900	740 700	43 800	76 500
21	Melk. 33 årskyr, Nord-Norge (6,7)	692 100	728 400	796 000	67 600	103 900
22	Korn. 367 daa, Østlandet	788 000	678 800	827 800	149 000	39 800
23	Korn. 882 daa, Østlandet	1 156 300	1 044 100	1 194 200	150 100	37 900
24	Sau. 156 vinterfôra, Sør-Norge (5a, 5b)	348 700	389 300	491 500	102 200	142 800
25	Sau. 150 vinterfôra, Nord-Norge (6,7)	265 700	287 400	361 700	74 300	96 000
26	Sau. 86 vinterfôra, landet	245 200	269 400	331 900	62 500	86 700
27	Sau. 262 vinterfôra, landet	461 300	518 400	642 300	123 900	181 000
28	Ammeku 29 kyr (5a, 5b, 6, 7)	339 700	413 100	490 700	77 600	151 000
29	Ammeku 31 kyr (1, 3, 4)	185 900	230 300	336 000	105 700	150 100
30	Ammeku 42 kyr, landet	370 100	458 600	578 700	120 100	208 600

¹ Parentesene angir hvilken arealtilskuddssone de ulike referansebrukene er plassert i.

av klassifiseringssystemet kan finansieres av omsetningsavgift.

I det nye klassifiseringssystemet ligger det an til reduserte krav til proteinmengde i noen klasser. Dette gir lavere risiko for at hveten ikke blir klassifisert til fôr og potensielt lavere krav til gjødsling. Summen av endringer, med falltallsøkning til 225 sekunder indikerer likevel en beregnet negativ effekt i prisuttak for kornproduksjon på 3,7 mill. kroner per år. Den betydelige økningen i målpris på hvete i årets oppgjør inkluderer en teknisk justering som kompenserer for dette forholdet.

Partene er enige om at det er behov for å utrede risikoreduserende tiltak ved produksjon av hvete til mat, før en ytterligere økning av falltallet fra 225 sekunder, når falltallet noe fram i tid skal heves. Utredningen skal beskrive en ordning med forhøyet prisnedskrivning av hvete som holder kvalitetskravene til mathvete, men som blir klassifisert som fôr på grunn av falltall over 225 sekunder, men under et nytt krav. Utredningen skal særlig vurdere i hvilken grad en slik prisnedskrivning vil forstyrre markedsaktørenes prising av fôrhvete etter fôrverdi.

Virkemidler for geografisk utjamning

Partene er enige om at fraktordningene for korn og kraftfôr styrkes. Landbruksdirektoratet blir bedt om å utrede et system der deler av prisnedskrivningstilskuddet kan omgjøres til et pristilskudd for korn som delvis kan gjøres geografisk betinget. Utredningen skal beskrive effekter med hensyn til å opprettholde kanaliseringspolitikken, samt fordeler og ulemper med pristilskudd opp mot et frakttilskudd for korn fra kornprodusent til kystanlegg, eller til kornmottak som også benytter kornet til produksjon av kraftfôr eller matmel.

Overskudd av hvete til mat defineres ikke som overskudd

Partene er enige om at det ved sterk satsing på hvete vil være behov for å benytte midler fra omsetningsavgiften for korn til å overlagre mathvete til senere sesonger, eller å omdisponere mathvete til fôr oftere enn i perioden vi har bak oss.

Overskudd av mathvete som kan overlagres eller omdisponeres til fôr, skal ikke defineres som markedsoverskudd/overskudd, jf. vilkårslista for inntektsopptapping.

Infrastruktur

Partene viser til at det er behov for betydelige investeringer i infrastruktur i kornsektoren, jf. rapporten «Gjennomgang av korn- og kraftfôrpolitikken» levert 7. mars 2025.

Partene er enige om å sette ned en ekspertgruppe som skal kartlegge investeringsbehov til mottaks-, tørke- og lagerkapasitet i bransjen. Gruppen skal videre belyse årsaker til at det ikke er gjennomført nødvendige investeringer løpende, samt peke på hva slags insentiver som kan utløse nye investeringer.

Den sterke satsingen på korn danner grunnlag for forretningsmuligheter i hele verdikjeden. Midler til investeringer må finnes gjennom effektiv drift og marginer i industriledet. Utredningen skal ikke forutsette at staten bidrar direkte med finansiering av infrastrukturtiltak i kornsektoren.

Ekspertgruppen oppnevnes av Landbruks- og matdepartementet i samråd med faglagene. Landbruksdirektoratet er sekretariat for gruppa. Det kan bestilles utredninger fra eksterne fagmiljøer ved behov for kunnskapsgrunnlag.

6 Styrket produksjon og konkurransekraft for grøntnæringen

Frukt- og grøntsektoren står for en betydelig verdiskaping, og er en sektor med markedsmuligheter både gjennom økt konsum og økt norskandel.

Tilskudd til innfrysingsanlegg for bær til industri

Partene er enige om å innføre et tilskudd på 5 mill. kroner til innfrysingsanlegg for bær til industri. Tilskuddet skal kun tildeles fellesanlegg for innfrysing av bær, som er registrert i Enhetsregisteret, og som kan dokumentere mottak av minimum 500 kg norskprodusert bær fra minst fem ulike bærprodusenter foregående år. Videre må anlegget ha fryst inn og omsatt minimum 20 tonn norskproduserte bær til industriformål i gjennomsnitt for siste tre år. Det skal forvaltes etter tilsvarende modell som tilskudd til fellesanlegg for frukt, og utmåles per kg bær som fryses inn og selges til industri. Tilskuddet legges på post 77 og skal gjelde fra vekstsesongen 2026, med utbetaling i 2027.

Kadmium

Partene er enige om å videreføre risikoavlastningsordningen for løkprodusenter som kan bli påvirket økonomisk av at grenseverdien for kadmium i løk senkes fra 0,05 mg/kg til 0,03 mg/kg fra 1. juli 2026. Partene er videre enige om at det i ordningen skal settes krav om at det ved en eventuell utbetaling må dokumenteres at risikoreduerende tiltak, f.eks. i form av kalking, er gjennomført. Ordningen skal gjelde for avlingssesongen 2027, og legges på post 72.

Settepotet

Dagens lave settepotetvolum innebærer at deler av settepotetpartiene som omsettes er for dårlig. Friske, sertifiserte settepoteter legger grunnlaget for stabile avlinger, god matkvalitet og lav forekomst av sykdommer som ellers kan spre seg raskt og gi store økonomiske tap. Partene vil styrke ordningen for kvalitetstiltak settepotetavl med 7 mill. kroner for å øke satsene og utvide arealtilskuddet til også å omfatte basisdyrkere. Landbruksdirektoratet vurderer nødvendige endringer i ordningen til vekstsesongen 2027.

Markedshager

Det innføres et tilskudd til markedshager for småskala grøntproduksjon på 1–10 daa. Det settes av totalt 8 mill. kroner i 2027. Landbruksdirektoratet får i oppgave å utrede og utforme en slik ordning, og utforme et tilpasset forvaltningssystem, med sikte på utbetaling i 2027. Formålet til et slikt tilskudd er å gi risikoavlastning for småskala grønt- og bærprodusenter og å fremme direkte salg av grønnsaker og bær.

Utredningen skal fastsette endelige kriterier, basert på følgende utgangspunkt:

- Tilskuddene er 10 000 kroner per dekar fra 1–5 dekar.
- Det kan maksimalt utbetales 50 000 kroner til hvert foretak.
- Det utbetales ikke støtte til markedshager over 10 dekar.
- Det blir dyrket minst 15 ulike kulturer bær og/eller grønnsaker i markedshagen. Foretaket kan ikke ha næringsmessig produksjon av samme typer vekster som inngår i markedshagen.
- Foretaket har direkte salg til kunde av produktene fra markedshagen.
- Omsetningskravet settes til minimum 50 000 kroner.

- Foretaket må oppfylle de samme vilkårene til produksjonstilskudd som andre søkere til produksjonstilskudd, herunder krav om næringsmessig produksjon.

Relevante aktører involveres i en referansegruppe for utredningen.

7 Sau og ammeku

For å bidra til bedre rammevilkår for produksjon av sau og ammeku har partene økt satsene for en rekke av tilskuddsordningene som er rettet mot det grovfôrbaserte husdyrholdet. Partene har lagt vekt på å bedre økonomien i produksjonen av lam. Videre har partene hevet tilskuddssatser for 1–75 vinterfôra sau for å ivareta bredden i næringsstrukturen. Partene er enige om at tilskudd husdyr for værere videreføres uendret.

For begge de grovfôrbaserte produksjonene økes satsene for beitetilskuddene for å bidra til bruk av gårdens ressurser. Distriktstilskuddene for storfe og sau heves særlig i sone 4 og 5 for å bedre rammevilkårene for husdyrhold i Nord-Norge. Satshevingene for tilskuddsordningene fremgår av vedlegg 1.

Ammegeit

Partene er enige om at det skal settes en minstegrense på 20 ammegeiter for å motta husdyrtilskudd. Foretak med 20 eller flere ammegeiter får tilskudd fra dyr nr. 1. Endringen skal gjelde fra søknadsåret 2027, med utbetaling i 2028. Foretak med ammegeit av bevaringsverdig rase (kystgeit), er unntatt minstegrensen og får tilskudd fra første dyr.

8 Natur, miljø og klima

Partene har også i år blitt enige om et betydelig løft for natur-, miljø- og klimaarbeidet i jordbruket. Dette skal bidra både til å redusere miljøbelastningen fra jordbruket, inkludert å redusere klimagassutslippene per produserte enhet, og til å styrke natur- og miljøgodene jordbruket produserer.

Klimaendringer påvirker i økende grad norsk matproduksjon gjennom mer intens nedbør, tørkeperioder, våtere jord og økt risiko for erosjon og driftsforstyrrelser. Partene legger til grunn at klimatilpasning og utslippsreduksjoner er nødvendig for å legge til rette for stabile avlinger og en trygg matproduksjon.

Klimatiltak bør skje samtidig som selvforsyningsgraden skal økes og uten å bidra til karbonlekkasje. Partene deler forståelsen av at det er nødvendig å intensivere arbeidet for å oppnå målbare reduksjoner i klimagassutslippene og økt karbonopptak. Arbeidet med bedre effektberegninger og kunnskapsgrunnlag er viktig for å finne enda mer treffsikre virkemidler og bygge legitimitet over tid.

Klimarådgivning og klimatiltaksplan basert på en oppdatert og brukervennlig klimakalkulator er viktige tiltak for å oppnå dette, og samtidig styrke ressursutnyttelsen og gårdens produksjonsevne. Følgende tiltak styrkes særskilt i årets jordbruksavtale: avl som skal bidra til redusert metanutslipp, gjødselhåndtering, sortsutvikling og utvikling av plantemateriale, god agronomi, god plante- og dyrehelse og tiltak som reduserer matsvinn fra primærleddet.

Intensjonsavtalen om klima mellom regjeringen og jordbruket fra 2019, ligger til grunn for regjeringens klimaarbeid i sektoren. Bortfallet av tiltaket som knytter metanreduserende fôrvarer til husdyrtilskudd vil gjøre det mer krevende å nå klimamålet for jordbruket. Beslutninger om klimatiltak i jordbruket, må bygge på forskning og dokumenterte fakta. Partene er enige i at fortsatt forskning og kunnskapsutvikling på bruk av metanreduserende fôrvarer er viktig for å gi bedre kunnskapsgrunnlag om bruken, og for at klimagassutslippene fra jordbruket skal reduseres ytterligere. Partene er enige om å prioritere midler til forskning og kunnskapsutvikling på tiltak som gir utslippskutt, og som kan godskrives i utslippsregnskapet, for eksempel gjennom avlsfremgang.

Partene er enige om at Oslofjordplanen må bygge på et oppdatert og helhetlig kunnskapsgrunnlag, og at god medvirkning fra næringen er en forutsetning for måloppnåelse. Etter partenes vurdering er det viktig at arbeidet baseres på helhetlig og relevant kunnskap om tilførsler av næringsstoffer, herunder særlig nitrogen, samt effektene av ulike tiltak. Partene legger til grunn at tiltakene som velges må være kunnskapsbaserte og gi målbare klima- og miljøeffekter, og at det utarbeides en tydelig plan for hvordan tiltakene skal måles og følges opp over tid, inkludert effekten på potensialet for matproduksjon. Det understrekes samtidig at representasjon og involvering av berørte aktører er viktig for å bidra til legitimitet og gjennomføringsevne i arbeidet. NIVAs modellrapport viser at gjennomførte tiltak har hatt en god effekt for partikler og fosfor, men når det gjelder nitrogen fanges ikke effekten av

alle gjennomførte tiltak opp. Det gjenstår å få gjennomført flere nitrogentiltak. Rapporten bygger på beste tilgjengelige kunnskap. Det har ikke vært mulig å modellere alle tiltak som jordbruket har gjennomført. Det må arbeides videre for å utvikle og forbedre modelleringsverktøyet samt overvåkingsdata.

Videre slutter partene seg til Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen som en meny bestående av innsatsområder med mange ulike tiltak, og legger den til grunn for videre arbeid med bedre nitrogenforvaltning i norsk jordbruk. Utnyttelse av gjødsel og fôr, samt bedre jordhelse og nitrogenopptak i planter er eksempler på hvordan jordbruket kan bidra.

Regionalt miljøprogram (RMP) spiller en sentral rolle i gjennomføring av klimatilpasningstiltak som fangvekster, redusert jordarbeiding, direkte-såing og presis gjødselhåndtering. Mange av disse tiltakene har også effekt på utslipp til vann, og blir viktigere i møte med mer styrtnedbør og økt erosjonsfare. Forutsigbarhet i ordningen er avgjørende.

God drenering er et av de mest effektive tiltakene for å håndtere konsekvensene av ekstremnedbør. Velfungerende grøfter og hydrotekniske anlegg reduserer risikoen for flom, avrenning, forbedrer jordstrukturen og gir mer stabile avlinger.

Når det gjelder SMIL-ordningen er det enighet om at kommunene med arealer som drenerer til vassdrag som renner ut i Oslofjorden får en større del av økningen, slik at kommunen kan prioritere tilskudd til vannmiljøtiltak, bl.a. utbedring av hydrotekniske tiltak, etablering av vegetasjonsoner og fangdammer.

Samlet sett viser den inngåtte jordbruksavtalen en tydelig satsing på helhetlig klimatilpasning, reduksjon av utslipp per produsert enhet og virkemidler for å binde og lagre karbon. Avtalen bidrar til større og mer forutsigbare investerings- og miljørammer, bedre tilgang på innsatsmidler, støtte til modernisert infrastruktur og tydelig støtte til praktiske tiltak som reduserer sårbarhet. Dette er avgjørende for å bidra til norsk matproduksjon, utslippskutt, vannmiljø og beredskap i en tid med økende klimarisiko.

Partene er enige om å bevilge 12 405 mill. kroner på ordninger med natur-, miljø og klimaeffekt. Dette innebærer en økning på 1 523 mill. kroner fra 2026 til 2027. Klimaeffekten av vesentlige endringer i ordninger over jordbruksavtalen skal beskrives, og tiltak for å redusere klimagassutslipp i årets avtale skal så langt som mulig effektberegnes.

Tabell 1.5 Ordninger på jordbruksavtalen med natur-, miljø- og/eller klimaeffekt i 2027, mill. kroner

Kap. 1150		2026	2027	Endring
Post 50	Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	230	270	40
Post 50	Drenering av jordbruksjord	151	190	39
Post 50	Tiltak i beiteområder	41	52	11
Post 50	Investeringstilskudd til melkesettrer	6	11	5
Post 50	Klima- og miljøprogram	34	40	6
Post 50	Klimasmart Landbruk	24	24	0
Post 50	Utvalgte kulturlandskap og verdensarvområdene	26	28	2
Post 50	Biogass	30	38	8
Post 50	Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	228	244	16
Post 50	MetanHUB	15,5	5	-10,5
Post 50	Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler	15	17	2
Post 50	Utviklingsmidler økologisk landbruk	12,7	14,7	2
Post 50	Landbrukets økoløft	2	3	1
Post 73.13	Pristilskudd økologisk melk	26,1	32,6	6,5
Post 73.17	Pristilskudd økologisk grønt	12,1	18,6	6,5
Post 73.19	Prisnedskrivning økologisk korn mm.	71,2	77,6	6,4
Post 74.16	Beitetilskudd	2 464,2	3 069,8	605,6
Post 74.17	Areal- og kulturlandskapstilskuddet	6 147,1	6 666,6	519,5
Post 74.19	Regionale miljøprogram (RMP)	1 146,1	1 401,1	255,0
Post 74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	168,6	166	-2,6
Post 77.11	Støtte til avlsorg., klimakammer	2	2	0,0
Post 77.13	Energirådgiving i veksthussektoren	2	2,5	0,5
Post 77.13	Tilskudd til klimarådgiving	27	31,5	4,5
	Sum virkemidler natur, miljø og klima	10 881,6	12 405,0	1 523,4

9 Økologisk landbruk

I Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2024–2025), ble det vedtatt et mål om at 10 pst. av jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032, samtidig som det stimuleres til økt omsetning og etterspørsel i markedet. Avtalen bidrar til å følge opp dette målet, samt til å følge opp oppdatert nasjonal strategi for økologisk landbruk, som regjeringen la frem våren 2025. Partene er enige om å styrke produksjonen av økologiske varer det er etterspørsel etter, herunder økologisk korn og økologisk melk.

Pristilskudd for økologisk salat, og økologisk frukt, bær, grønnsaker og potet styrkes. I tillegg skal fraktordningen for korn endres slik at dagens produksjonssteder for økologisk kraftfôr blir egne basissteder i ordningen for frakt av kraftfôr. Samtidig prioriteres det å styrke prisnedskrivings-tilskuddet for å løfte prisen for økologisk korn og å gjøre kornproduksjon mer lønnsom. Grunn-tilskudd for økologisk melk økes tilsvarende 6,5 mill. kroner, som forutsettes å komme de økologiske melkeprodusentene til gode. Videre økes tilskudd til økologisk lammeslakt tilsvarende 1,1 mill. kroner. Partene er også enige om en

avsetning til Landbrukets Økoløft på 3 mill. kroner, for å bidra til arbeidet med rekruttering og mobilisering til økologisk jordbruk.

10 Melk

Produsentmiljøet for geitemelkprodusenter styrkes ved at det legges til rette for nyetablering av geitemelkproduksjon langs etablerte henteruter. Etablering skal skje innenfor ordinær kvote, og under forutsetning av dokumentert behov fra meieri.

11 Nord-Norge

Å legge til rette for matproduksjon, industri og bosetting i Nord-Norge er viktig for totalberedskapen. Avtalen følger opp Stortingets vedtak ved behandlingen av Meld. St. 10 (2024–2025) om en kraftig prioritering av Nord-Norge.

Partene er enige om å sette av en egen rekrutteringskvote på 2 mill. liter kumelk i Troms og Finnmark, samt økning av pristilskudd melk. Partene er videre enige om å styrke tilskudd som direkte bidrar til å bedre produsentøkonomien i landsdelen. Økonomien i produksjon av kjøtt fra storfe, sau og svin i Nord-Norge styrkes, blant annet ved å øke satsene for distriktstilskuddet, noe som også vil bidra til råvaretilgang til industrien. Investeringstøtte til nyetableringer av svineproduksjon i Troms videreføres.

Partene er enige om å videreføre Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord med 10 mill. kroner. Anbefalingene fra evalueringen av innsatsen skal følges opp i det videre arbeidet. Innenfor rammen skal det settes av midler til NIBIO, og det skal etableres et pilotprosjekt for bærekraftige investeringer og fornying av sauefjøs i Nord-Norge. Ordningen med ressurskartlegging som Innovasjon Norge forvalter, gjøres også tilgjengelig for investeringer i saueproduksjon i Nord-Norge.

12 Velferdsordninger

For å gi økt mulighet for å få dekket kostnader til avløsning for bønder som får barn, fjernes samordning for tilskudd til avløsning ved svangerskap, fødsel, adopsjon og omsorgsovertakelse for samtlige inntekter. Det innebærer at det ikke lenger skal gjøres fradrag for det den personen som avløses har i inntekter etter utmålingsalternativ

nummer to i jordbruksavtalen kap. 9.2. Tilskuddet til foretaket vil dermed settes til foretakets maksimale dagsats i samsvar med jordbruksavtalen tabell 9.3. I tillegg videreføres de høyere satsene som ble innført for denne gruppen i fjorårets jordbruksoppgjør.

Partene prioriterer videre å styrke velferdsordningene ved å øke satsene og maksimalbeløp for avløsertilskuddet. Som en del av prioriteringen økes også bevilgningene til hhv. landbruksvikarvirksomhet og gjennomføring av avløserkurs. Partene er videre enige å innføre adgang til bruk av egenmeldingsdager i forbindelse med søknad om avløsertilskudd ved barns sykdom.

Tilskudd til avløsning ved sykdom hos barn utvides til også å gjelde personer som mottar pleiepenger og/eller opplæringspenger fra Nav. Tilskudd på dette grunnlaget kan gis inntil 425 dager i løpet av én tre års periode før barnet fyller 18 år. Ved graderte pleiepenger graderes tilskuddet tilsvarende.

Det settes av to millioner kroner for 2027, som en engangsutbetaling, for å videreutvikle Norske Landbrukstenester sin kompetanse og kapasitet som en landsdekkende organisasjon for avløser-tjenester i landbruket, herunder tiltak for å bidra til økt tilgang på avløsere.

13 Landbrukets utviklingsfond

Kapitalsituasjonen i fondet

Partene er enige om at bevilgningen til Landbrukets utviklingsfond for 2027 settes til 2 970,3 mill. kroner, en økning på 330 mill. kroner fra 2026. Som det fremgår av tabell 12.1, settes samlet tilskuddsramme til 3 047,7 mill. kroner, en økning på 250 mill. kroner fra 2026. Bevilgningen til fondet øker da med 80 mill. kroner mer enn tilskuddsrammen ut av fondet. Bedre samsvar mellom bevilgningsrammen og tilskuddsrammen er viktig for likviditeten i fondet.

Ved årsskiftet var ansvaret i fondet på 3,6 mrd. kroner. Kapitalsituasjonen i fondet må fortsatt følges nøye. Prinsipper om inndragning av ubenyttede rammer som ble innført i jordbruksoppgjøret i 2023 videreføres.

Fondet tilføres 12,1 mill. kroner i engangsmidler i 2026, hvorav 2 mill. kroner skal styrke ordningen tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon jf. tabell 12.1. Resterende tilførsel til fondet skal styrke fondskapitalen gjennom å blant annet innfri gjestående rentestøtteforpliktelser.

Tabell 1.6 Tilskuddsramme for Landbrukets utviklingsfond, mill. kroner.

	2026	Ekstra 2026	2027	Endring 2026–2027
Bedriftsrettede midler til investering og utvikling	1 312,5		1 412,5	100,0
Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon	6,0	2,0	11,0	5,0
Nasjonale tilretteleggingsmidler	13,0		13,0	0,0
Det store norske Grøntløftet	5,0		5,0	0,0
Regionale tilretteleggingsmidler	64,0		64,0	0,0
Områderettet innsats				
Bærekraftig matproduksjon i nord ¹	20,0		10,0	-10,0
Fjellandbruket	4,0		4,0	0,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket				
Pilotprosjekt videreutvikling av landbruksutdanning	3,0		3,0	0,0
Nasjonal modell for voksenagronom	17,0		19,0	2,0
Regionale kompetansenettverk for lokalmat	21,0		24,0	3,0
Forskning og utvikling ²	95,5		106,0	10,5
Stiftelsen Norsk mat	79,0		86,5	7,5
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	61,0		63,0	2,0
Bondens marked og Norsk Gardsost	3,0		5,0	2,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	228,0		244,0	16,0
Skogbruk	279,0		289,5	10,5
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	2,5		2,5	0,0
Midler til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift	3,0		4,0	1,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	230,0		270,0	40,0
Drenering	151,0		190,0	39,0
MetanHUB	15,5		5,0	-10,5
Klimasmart landbruk	24,0		24,0	0,0
Tilskudd til tiltak i beiteområder	41,0		52,0	11,0
Handlingsplan for plantevernmidler	15,0		17,0	2,0
Klima- og miljøprogram	34,0		40,0	6,0
Biogass	30,0		38,0	8,0
Verdensarvområdene og Utvalgte kulturlandskap ³	26,0		28,0	2,0
Landbrukets økoløft	2,0		3,0	1,0
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk	12,7		14,7	2,0
SUM tilskuddsramme	2 797,7	2,0	3 047,7	250,0

¹ Endring i bevilgning fra 2026 til 2027 inkluderer avvikling av teigbasert tilskudd.

² Midler til norsk- svensk hesteforskning på 2,5 mill. kroner følges opp av Landbruksdirektoratet. Bevilgningen inngår i en ramme der det også avsettes midler fra pengespill på hest samt fra Norges forskningsråd.

³ Økningen på 2 mill. kroner fra 2026 til 2027 fordeles med 0,5 mill. kroner til evaluering, 0,5 mill. kroner til Verdensarvområdene og 1 mill. kroner til Utvalgte kulturlandskap.

Investerings- og bedriftsutviklingsordningen (IBU-ordningen)

Partene er enige om en ramme på 1 412,5 mill. kroner som fordeles etter fordelingsnøkkelen. Partene legger til grunn at Innovasjon Norge utreder felles søknadsfrister og årshjul i tråd med anbefalingene i evalueringen i IBU-ordningen, for å kunne implementere disse i 2027. Fra og med 2027 kan det ikke gis støtte til nyetablering av svinproduksjon i Finnmark. For foretak med stølsdrift kan det gis investeringsstøtte til begge driftsteder. Maksimalt tilskudd til investeringer i forbindelse med generasjonsskifte for personer under 35 år, settes til 70 pst. av inntil 3 mill. kroner godkjent kostnadsoverslag. Utover dette er det ingen endringer i de nasjonale føringene.

Nasjonale tilretteleggingsmidler

Avtalepartene er enige om følgende prioriteringer for 2027:

- Prosjekter som følger opp mål og tiltak knyttet til Meld. St. 11 (2023–2024) om strategi for økt selvforsyning av jordbruksvarer og innsatsmådene i rapporten «Grøntsektoren mot 2035».
- Prosjekter som kan bidra til en positiv utvikling innen produksjon og omsetning av økologiske varer og til oppfølging av ny strategien for økologisk jordbruk.
- Prosjekter som kan bidra til oppfølging av ny strategi av Inn på tunet, som lanseres før sommeren 2026.
- Prosjekter som har til formål å realisere nullvisjonen for dødsulykker i landbruket.

I tillegg skal det lyses ut et pilotprosjekt for kunnskapsgrunnlag for utvikling av kvalitetstilskuddet, med hensyn til intramuskulært fett.

Bondens marked og Norsk Gardsost

Bevilgningen til Norsk Gardsost økes med 1 mill. kroner til 2 mill. kroner, og bevilgningen til Bondens marked Norge økes med 1 mill. kroner til 3 mill. kroner.

14 Andre endringer

14.1 Melkekyr av bevaringsverdige raser

Partene er enige om at Landbruksdirektoratet får i oppdrag å utrede, med sikte på å innføre, en egen tilskuddssats for melkekyr under tilskudds-

ordningen for bevaringsverdige husdyrraser. Arbeidet skal baseres på at det nye forvaltningssystemet for utmåling av husdyrtilskudd for storfe får funksjonalitet som gjør det mulig å skille mellom bevaringsverdige storfe som melkekyr og andre storfe.

I påvente av denne endringen er partene enige om å øke satsene for bevaringsverdige raser for 2027 i tråd med statens tilbud.

14.2 Telledato for storfe

Partene viser til Landbruksdirektoratets rapport «Forslag til justering av regelverket for utmåling av tilskudd for storfe» 2. mars 2026, og er enige om å legge direktoratets anbefalinger i punkt 1, 3 og 4 til grunn for det videre arbeidet med omlegging fra telledato til data fra Husdyrregisteret for utmåling av tilskudd for storfe. Partene er videre enige om at det skal gjelde et krav om melkeleveranser for å kunne kategorisere og få tildelt tilskudd som «melkeku», men at det ikke oppstilles en egen oppholdsregel som omtalt under punkt 2 i rapportens anbefalinger. Kravet til melkeleveranser knyttes med dette til vurderingen av grunnvilkåret om «vanlig jordbruksproduksjon» tilsvarende som etter gjeldende regelverk.

14.3 Tilskudd til utvikling av plantemateriale

Graminor styrkes med 4,4 mill. kroner over posten, hvorav drift av Overhalla Klonavlssenter skal styrkes med 1 mill. kroner og andelen til nordisk offentlig-privat samarbeid om pre-bredning økes med 0,4 mill. kroner.

14.4 Finansiering av utredninger, evalueringer og elektroniske fagsystem

Partene er enige om å bruke overførte midler post 21 på avtalte prosjekter som har blitt utsatt eller forsinket (risikoreduserende tiltak i eStil-PT og eStil-RMP, digitalisering som følge av nye og endrede ordninger etter jordbruksavtalen for 2024 og 2025, evaluering av RMP, avvikling av telledato for utmåling av produksjons- og avløsertilskudd for storfe, ny løsning for innrapportering og avregning av korn, nytt forvaltningssystem for gjødselbrukforskrift og nytt landbruksregister).

For 2027 er partene enige om å avsette 2 mill. kroner til risikoreduserende tiltak i eStil-RMP og eStil-PT, 9 mill. kroner til Mattilsynet og Landbruksdirektoratet for omlegging av telledato for

storfe, 3,5 mill. kroner til nytt landbruksregister, 2 mill. kroner til utvikling og forbedring av Agros, 4,5 mill. kroner til konseptutredning for fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP og 7 mill. kroner til utvikling av ny løsning for utregning av pris- og mengdedata. Det settes av 3 mill. kroner til utredninger og evalueringer og 1 mill. kroner til nødvendig digitalisering som følge av endringer i jordbruksoppjøret. Konseptutredningen for fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP må sees i sammenheng med muligheter og gevinster som ligger i bruk av kart og prosjektet for nytt nasjonalt skifteregister, som en del av

pågående og planlagte digitaliseringsprosjekter i regi av Landbruksdirektoratet.

14.5 Tilskudd til veterinærreiser

Partene er enige om at veterinærtjenester på alpukka skal omfattes av tilskuddsordningen for veterinærreiser, og at § 2 i forskriften for ordningen endres i samsvar med dette.

15 Arbeidsgrupper og utredninger

Tabell 1.7 Oversikt over arbeidsgrupper og utredninger

Evaluering av tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og tilskudd til tiltak i verdensarvområdene	UKL/VA
Korn – Kartlegging av investeringsbehov mottak, tørke og lager	Ekspertgruppe (med Ldir som sekretariat)
Økonomiske vurderinger ved kjøp av Inn på tunet-tjenester, og verdien av Inn på tunet som forebyggende tiltak	FoU-midler
Beredskap og smitterisiko med husdyrgjødsel som råvare i biogassproduksjon og håndtering av husdyrgjødsel og biorest ved smittsom sykdom	FoU-midler
Evaluering av forskningsmidler til norsk-svensk hesteforskning	FoU-midler
Muligheter og utfordringer ved nye kvalitetskrav til bygg og havre (inkl. økonomiske betraktninger)	FoU-midler
Analysere drivere i områder med svak utvikling i landbruket og utrede aktuelle målrettede tiltak for å snu utviklingen	FoU-midler
Utrede effekten av iverksatte miljøtiltak for redusering av avrenning til Oslofjorden, samt oppdatere OECD-tall med norske tall, samt vurdere videre tiltak	KMP
Oppdatere kunnskap om viktige leveområder for pollinatorer	KMP
Utrede tilskudd til ku med kalv på beite	Landbruksdirektoratet
Utredning av pristilskudd korn til delvis erstatning av prisnedskrivningstilskudd og frakt av korn	Landbruksdirektoratet
Risikoreduserende tiltak ved produksjon av hvete til mat	Landbruksdirektoratet
Såkorberedskap – utredning av areal- og pristilskudd	Landbruksdirektoratet
Utrede hvordan styrke tilbud om naturmangfoldrådgiving i jordbruket (RMP)	Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet
Utredning av tilskudd til utvikling av plantemateriale	Landbruksdirektoratet med referansegr.
Pilotprosjekt for kunnskapsgrunnlag for utvikling av kvalitetstilskuddet, med hensyn til intramuskulært fett	NT

Oslo, 16. mai 2026

Nils Øyvind
BergsetBjørn
GimmingTor Jacob
SolbergUndervedlegg 1**Fordeling**

Tabell 1.8 Fordeling på priser og tilskudd

	Mill. kr
Kap. 1150, Jordbruksavtalen, utgifter	3 237,0
- Kap. 4150, Jordbruksavtalen, inntekter	0,0
= Nettoeffekt av tilskudd	3 237,0
+ Målpriser fra 1.7	233,0
= Sum målpriser og tilskudd	3 470,0
+ Omdisponering overførte midler fra 2025	94,0
= Sum til fordeling	3 564,0
+ Endret inntektsverdi jordbruksfradrag	96,0
= Sum	3 660,0

Tabell 1.9 Målpriser fra 01.07

Produkt	Mill. l/kg/kr	Målpris, kr/l/kg	Endring, kr/l/kg	Endring, mill. kr
Poteter	93,8	7,51	0,35	32,8
Grønnsaker og frukt	2 774,2		5,0%	138,9
Norsk matkorn	185,9	5,37	0,330	61,3
Sum målprisendringer				233,0

Tabell 1.10 Markedsordningen for korn

Prisendringer norsk korn	1000 tonn	Målpris, kr/kg	Endring, kr/kg	Mill. kr
Hvete, matkorn	185,9	5,37	0,33	61,3
Rug, matkorn	5,5	4,22	0,10	0,5
Bygg	573,9	4,08	0,10	57,4
Havre	237,7	4,04	0,06	14,3
Fôrhvete, fôrrug og rughvete	150,0		0,10	15,0
Erter til modning	9,5		0,20	1,9
Såkorn	61,3		0,13	8,2
Oljevekster	26,4	7,88	0,20	5,3
Sum korn og oljevekster	1 250,1		0,131	163,9

Tabell 1.11 Endring i råvarekostnader til kraftfôr og matkorn

	1000 tonn	Andel	Ref. pris, kr/kg	Endring, kr/kg	Endring, mill. kr
Norsk korn til kraftfôr	997,5	60,7%		0,088	88,1
Kli m.m.	65,1			0,075	4,9
Prisnedskrivning norsk korn til kraftfôr				0,010	-10,0
Protein, soya m.m.	437,6	26,6%	4,900	0,153	0,0
Fett	43,2	2,6%			
Vitaminer og mineraler	99,3	6,0%			
Endret bevilgning frakt korn/kraftfôr					-24,8
Sum råvarekostnad kraftfôr	1 642,66			0,035	58,2
Prisendring matkorn				0,330	
Endret prisnedskrivning				-0,010	
Endret matkorntilskudd				-0,310	
Endret råvarekostnad matkorn				0,010	

Tabell 1.12 Kap. 1150 og kap. 4150 Jordbruksavtalen, mill. kroner

Post	Budsjett 2026 ¹	Endring	Budsjett 2027 ²	
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	39,200	-7,200	32,000
50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond	2 640,253	330,000	2 970,253
70.11	Markedstiltak grønt	44,900	3,800	48,700
70.12	Tilskudd til råvareprisordningen	217,650	86,400	304,050
70.13	Tilskudd til avrensordningen potet	55,000	0,000	55,000
70	Markedstiltak, <i>kan overføres</i>	317,550	90,200	407,750
71	Tilskudd ved produksjonssvikt, <i>overslagsbevilgning</i>	104,400	28,000	132,400
72	Kompensasjon for tap – kadmium i løk, <i>overslagsbevilgning</i>		5,000	5,000
73.11	Pristilskudd ull	114,000	12,104	126,104
73.13	Pristilskudd melk	1 640,986	239,677	1 880,663
73.15	Pristilskudd kjøtt	1 872,232	355,340	2 227,572
73.16	Distriktstilskudd egg	6,799	0,973	7,772
73.17	Pristilskudd grønt	401,400	42,735	444,135
73.18	Fraktilskudd m.m.	580,700	65,800	646,500
73.19	Pristilskudd korn	1 985,186	87,804	2 072,990
73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	6 601,303	804,432	7 405,735
74.11	Driftstilskudd, melk og kjøtt	2 926,500	141,163	3 067,663
74.14	Tilskudd husdyr	5 033,945	177,127	5 211,072
74.16	Beitetilskudd	2 464,200	605,653	3 069,853
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	6 147,100	519,518	6 666,618
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	1 146,100	255,000	1 401,100
74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	168,600	-2,600	166,000
74.21	Tilskudd til markedshager		8,000	8,000
74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	17 886,445	1 703,861	19 590,306
77.11	Tilskudd til dyreavl med mer	157,796	23,666	181,462
77.12	Tilskudd til frøavl	42,060	12,640	54,700
77.13	Tilskudd til rådgivning	151,000	21,000	172,000
77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	75,235	4,400	79,635
77.17	Tilskudd til fellesanlegg for frukt og bær	26,700	6,300	33,000
77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	452,791	68,006	520,797
78.11	Tilskudd til avløsning	1 634,800	67,250	1 702,050
78.12	Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m.	220,149	141,851	362,000
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen	44,700	0,000	44,700
78.15	Tilskudd til landbruksvikarordningen	79,092	6,600	85,692
78.16	Tilskudd til tidligpensjonsordningen	63,000	-1,000	62,000
78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	2 041,741	214,701	2 256,442
Sum kapittel 1150	30 083,683	3 237,000	33 320,683	
Sum kapittel 4150	1,050	0,000	1,050	

¹ Saldert budsjett² Budsjett før flyttinger, kvantums- og konsekvensjusteringer

Tabell 1.13 Post 21 Spesielle driftsutgifter, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Evalueringer, utredninger, arbeidsgrupper (LMD)	2,00	2,00	1,00
IT-utvikling Landbruksdirektoratet	31,20	21,00	3,00
IT-utvikling Mattilsynet	6,00	5,00	
Justert bevilgningsbehov			-11,2
Sum	39,20	28,00	-7,20

Tabell 1.14 Post 70.11 Markedstiltak i grøntsektoren, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Kollektiv dekning av omsetningsavgift ¹	44,9	44,9	3,8
Justert bevilgningsbehov			0,0
Sum	44,9	44,9	3,8

¹ 2,0 mill. kroner settes på egen post for helsetjeneste for bier og opplysningsvirksomhet for honning.

Tabell 1.15 Post 70.12 Tilskudd til råvareprisordningen, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
PNS, prognose	217,7	290,0	0,0
Endret målpris potet			6,0
Behov knyttet til produkter uten målpris			8,1
Justert bevilgningsbehov			72,4
Sum	217,7	290,0	86,4

Tabell 1.16 Post 70.13 Tilskudd til avrensordningen potet, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Potetsprit	23,5	23,5	-5,5
Potetstivelse	31,5	31,5	5,5
Justert bevilgningsbehov			0,0
Sum	55,0	55,0	0,0

Tabell 1.17 Post 71 Tilskudd ved produksjonssvikt, mill. kroner

	Budsjett 2026	Endring
Tilskudd ved produksjonssvikt i planteprod.	101,4	0,0
Tilskudd ved svikt i honningprod.	3,0	0,0
Justert bevilgningsbehov		28,0
Sum	104,4	28,0
Herav inneværende år		18,2

Tabell 1.18 Post 72 Kompensasjon for tap – kadmium i løk, mill. kroner

Kompensasjon for tap – kadmium i løk	5,0
Sum	5,0

Tabell 1.19 Post 73.11 Pristilskudd ull

	Mill. kg/stk	Sats, kr/kg/skinn	Endring, kr/kg/skinn	Ny sats, kr/kg/skinn	Endring, mill. kr
Ull	2,400	44,96	5,00	49,96	12,0
Skinn	0,052	74,00	2,00	76,00	0,1
Sum					12,1

Tabell 1.20 Post 73.13 Pristilskudd melk

	Mill. l.	Sats, kr/l	Endring, kr/l	Ny sats, kr/l	Endring, mill. kr
Grunntilskudd geitemelk	19,1	3,56	0,15	3,71	2,865
Grunntilskudd økomelk	43,5	0,60	0,15	0,75	6,525
Pristilskudd					
ku- og geitemelk	Sone A	213,2	0,32	0,34	4,3
	Sone B	322,5	0,60	0,62	6,5
	Sone C	234,0	0,93	1,07	32,8
	Sone D	505,1	1,24	1,47	116,2
	Sone E	119,8	1,32	1,60	33,5
	Sone F	47,1	1,46	1,74	13,2
	Sone G	49,3	2,22	2,52	14,8
	Sone H	2,6	2,78	3,11	0,9
	Sone I	13,3	3,11	3,46	4,7
	Sone J	10,3	3,20	3,55	3,6
Sum pristilskudd melk		1 517,2	0,15		230,287
Sum pristilskudd melk					239,677

Tabell 1.21 Post 73.15 Pristilskudd kjøtt

Kvalitetstilskudd lammeslakt	Antall 12 mnd	Sats, kr/slakt	Endring, kr/slakt	Ny sats, kr/slakt	Endring, mill. kr
Kval. O+ og bedre			0	0	0,0
Under 11 kg slaktevekt	13 472	0	0	0	0,0
Fra 11 til 15 kg, kl. O+ og bedre	99 175	334	100	434	9,9
Over 15 kg kl. O+ og bedre	750 409	714	225	939	168,8
Ikke godkjent klassifisør, lam fra 11 til 15 kg	276	283	85	368	0,0
Ikke godkjent klassifisør, over 15 kg	928	605	191	796	0,2
Tillegg økologiske lam 11 kg eller mer	21 097	100	50	150	1,1
Kjeslakt over 5,0 kg	16 950	650	50	700	0,8
Sum	881 210				180,863
Grunntilskudd, kjøtt	Mill. kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Sau og lam	20,7	5,31	0,00	5,31	0,0
Geit og kje	0,4	6,65	0,00	6,65	0,0
Sum	21,1				0,0
Kvalitetstilskudd storfekjøtt					
Klasse O og O+	26,4	9,20	1,25	10,45	33,0
Klasse R- og bedre	19,8	14,00	5,00	19,00	99,0
Sum	46,2				132,000
Distriktstilskudd, kjøtt					
Storfe, sau og geit	Sone 1	21,8	0,00	0,00	0,0
	Sone 2	55,4	5,25	5,40	8,3
	Sone 3	17,5	8,05	8,80	13,1
Storfe og Geit	Sone 4	6,6	17,05	18,55	9,9
Storfe og Geit	Sone 5	0,8	17,90	20,00	1,7
Sau	Sone 4	2,4	19,15	20,65	3,6
Sau	Sone 5	0,5	19,90	22,00	1,1
Gris	Sone 4	6,7	6,20	6,50	2,0
Gris	Sone 4 ²	0,6	7,95	8,65	0,4
Gris	Sone 5	0,01	7,95	8,65	0,0
Vestlandet og Agder ¹ Gris		9,5	1,10	1,35	2,4
Sum		121,8			42,477
Sum pristilskudd kjøtt					355,340

¹ Agder, Vestland og Møre og Romsdal² Troms

Tabell 1.22 Post 73.16 Distriktstilskudd egg

	Mill. kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Vestlandet	5,914	0,58	0,12	0,70	0,7
Nord-Norge	2,193	1,60	0,12	1,72	0,3
Sum distriktstilskudd egg					0,973

Tabell 1.23 Post 73.17 Pristilskudd grønt

		1 000 tonn	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Epler, pærer	Sone 1	3,3	7,62	0,45	8,07	1,5
	Sone 2–4	4,0	9,20	0,50	9,70	2,0
	Sone 5	6,0	14,28	0,55	14,83	3,3
Ekstra til kirsebær og plommer i tillegg får de endringer fra epler	Sone 1	0,4	8,07	2,60	10,67	1,0
	Sone 2–4	0,3	9,70	2,70	12,40	0,8
	Sone 5	0,5	14,83	3,00	17,83	1,5
Moreller	Sone 1	0,0	9,94	0,73	10,67	0,0
	Sone 2–4	0,4	11,57	0,83	12,40	0,3
	Sone 5	0,4	16,91	0,92	17,83	0,4
Pressfrukt		9,6	5,99	0,35	6,34	3,4
Bær	Sone 1–3	5,8	7,88	1,30	9,18	7,5
	Sone 4–5	3,2	12,72	2,10	14,82	6,7
	Sone 6–7	0,1	13,93	2,30	16,23	0,2
Ekstra til industribær	alle soner	1,1	8,00	1,20	9,20	1,3
Sum distriktstilskudd frukt og bær		34,0				30,005
	Kvantumsgrense					
Tomat	103 400 kg					
Sone 1–3		1,3	5,68	0,29	5,97	0,4
Sone 4–7		2,5	7,13	0,37	7,50	0,9
Slangeagurk	151 800 kg					
Sone 1–3		3,1	4,16	0,22	4,38	0,7
Sone 4–7		1,8	5,00	0,26	5,26	0,5
Salat	220 000 stk					
Sone 1–3		4,5	1,56	0,09	1,65	0,4
Sone 4–7		1,7	2,08	0,11	2,19	0,2
Sum tilskudd grønnsaker						3,044

Tabell 1.23 Post 73.17 Pristilskudd grønt

	1 000 tonn	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Økologisk frukt, bær, grønnsaker, potet (kg)	3,7	1,00	2,00	3,00	7,4
Økologisk salat (stk)	0,5	0,50	1,00	1,50	0,5
Økologiske urter (potter)	4,1	0,34	-0,34	0,00	-1,4
Sum pristilskudd økologisk grønt					6,506
Potet og grønt i Nord-Norge	5,3	4,24	0,60	4,84	3,180
SUM	39,3				42,735

Tabell 1.24 Post 73.18 Fraktilskudd m.m., mill. kroner

	Budsjett 2026	Endring
Frakt korn	120,7	6,3
Frakt kraftfôr	209,3	18,5
Innfrakt slakt	240,0	40,0
Frakt egg	14,0	1,0
Sum	584,0	65,8

Tabell 1.25 Post 73.19 Pristilskudd korn

	1 000 tonn	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Prisnedskrivning					
Korn, norsk	1 260,2	1,371	0,010	1,381	12,6
Økologisk korn	21,9	2,981	0,280	3,261	6,1
Oljevekster, lupiner og bønner	27,6	3,668	0,200	3,868	5,5
Økologiske oljevekster, lupin, bønner	0,9	4,978	0,200	5,178	0,2
Førerter	5,2	2,435	0,200	2,635	1,0
Økologiske førerter	0,5	3,085	0,200	3,285	0,1
Sum norsk	1 316,2		0,019		25,556
– Herav 70 pst inneværende år	921,3				17,889
Tilskudd matkorn	200,8	0,820	0,310	1,130	62,248
– Herav 50 pst inneværende år	100,4				31,124
Sum prisnedskrivning- og matkorntilskudd					87,804
– Sum inneværende år					49,013

Tabell 1.26 Post 74. 11 Driftstilskudd, melk og kjøtt

		Antall	Sats, kr per bruk/dyr	Endring, kr per dyr/bruk	Ny sats, kr/bruk/dyr	Endring, mill. kr
Kumelk AK-sone 2	Foretak	507	291 100	5 000	296 100	2,535
Kumelk AK-sone 1–3–4	Foretak	1 182	291 100	5 000	296 100	5,910
Kumelk AK-sone 5	Foretak	3 729	344 300	5 000	349 300	18,645
Kumelk AK-sone 6–7	Foretak	606	373 000	5 000	378 000	3,030
Geitemelk landet	Foretak	234	346 130	5 000	351 130	1,170
Ammekyr s. 1–4, 6–39 kyr	Dyr	28 383	7 132	1 700	8 832	48,251
40 og flere kyr	Foretak	328	285 280	68 000	353 280	22,304
Ammekyr s. 5–7, 6–39 kyr	Dyr	46 420	9 412	1 700	11 112	78,914
40 og flere kyr	Foretak	278	376 480	68 000	444 480	18,904
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser						-58,500
Sum driftstilskudd, melk og kjøtt						141,163

Tabell 1.27 Post 74.14 Tilskudd husdyr

	Fra	Til	Antall dyr	Sats, kr/dyr	Endring, kr/dyr	Ny sats, kr/dyr	Endring, mill. kr
Melkekyr	1	14	81 117	8 933	360	9 293	29,202
	15	30	63 029	7 211	320	7 531	20,169
	31	50	41 782	5 684	0	5 684	0,000
	51 +		22 430	4 857	0	4 857	0,000
Sum			208 358				49,371
Melkekyr på små og mellomstore bruk med 6–50 melkekyr	1	23	90 944	3 590	1 700	5 290	61,586
	24	50	29 904	-2 949	-1 396	-4 345	51,260
Sum			120 848				112,846
Ammekyr	1	50	102 220	6 166	200	6 366	20,444
	51+		3 583	2 166	100	2 266	0,358
Sum			105 803				20,802
Øvrige storfe			532 901	1 647	25	1 672	13,323
Melkegeit og melkesau	1	125	24 013	1 719	140	1 859	3,362
	126+		7 971	695	0	695	0,000
Sum			31 984				3,362
Sau	1	75	596 648	2 105	91	2 196	54,295
	76	150	192 283	1 565	0	1 565	0,000
	151+		91 132	211	0	211	0,000
Sum			880 063				54,295

Tabell 1.27 Post 74.14 Tilskudd husdyr

	Fra	Til	Antall dyr	Sats, kr/dyr	Endring, kr/dyr	Ny sats, kr/dyr	Endring, mill. kr
Ammegeit	Færre enn 20 dyr ²		6 310	2 585	0	2 585	0,000
	20	60	5 548	2 585	0	2 585	0,000
	61	120	347	1 938	0	1 938	0,000
	121+		33	267	0	267	0,000
	Sum		12 238				0,000
Avlsgris Sør-Norge ³	1	35	15 255	633	0	633	0,000
Avlsgris Jæren	1	35	3 494	484	0	484	0,000
Avlsgris Nord-Norge	1	35	1 057	994	0	994	0,000
	Sum		19 806				0,000
Slaktegris ³	1	1400	985 441	24	0	24	0,000
Slaktegris Jæren	1	1400	204 559	20	0	20	0,000
	Sum		1 190 000				0,000
Verpehøner Sør-Norge	1	1 000	560 071	14	0	14	0,000
Verpehøner Nord-Norge	1	1 000	22 435	28	2	30	0,045
Verpehøner, landet	1 001	7 500	2 746 302	14	0	14	0,000
	Sum		3 328 808				0,045
Rugeegg Sør-Norge	1	167 000	11 996 900	0,07	0,00	0,07	0,000
Rugeegg Nord-Norge	1	167 000	0	0,15	0,00	0,15	0,000
Rugeegg, landet	167 001	833 000	37 283 442	0,07	0,00	0,07	0,000
	Sum		49 280 343				0,000
Bifolk	1	+	53 440	1 079	100	1 179	5,344
Hjort over 1 år			4 601	1 224	50	1 274	0,230
Delsum tilskudd husdyr							259,618
Genbev.	Storfe		6 619	4 010	500	4 510	3,310
	Melkeku						
	Sau		17 915	310	25	335	0,448
	Geit		1 476	610	45	655	0,066
	Hest		865	1 200	85	1 285	0,074
	Sum		26 875				3,897
Bunnfradrag 35 pst. ¹	35 %		36 539	6 000	-5 000	11 000	-63,943
Beløpsavgrensing				1 000 000	70 000	1 070 000	4,000
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser							-26,445
Sum produksjonstilskudd, husdyr							177,127

¹ Bunnfradrag produksjonstilskudd fordeles med 35 pst. tilskudd husdyr og 65 pst. arealtilskudd² Tilskuddsats settes til 0 fra og med søknadsåret 2027³ Unntatt Jæren

Tabell 1.28 Post 74.16 Beitetilskudd

		Antall dyr	Sats, kr/dyr	Endring, kr/dyr	Ny sats, kr/dyr	Endring, mill. kr
Utmarksbeitetilskudd:	Kyr, storfe, hest	284 059	1 763	250	2 013	71,015
	Sau, lam, geit, kje	1 823 316	581	160	741	291,731
Beitetilskudd:	Storfe m.m.	626 984	1 001	220	1 221	137,936
	Småfe m.m.	2 095 443	131	40	171	83,671
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser						21,300
Sum beitetilskudd		4 829 802				605,653

Tabell 1.29 Post 74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd

	Antall dekar	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr	
Kulturlandskapstilskudd alt areal	8 982 613	300	0	300	0,000	
Bunnfradrag, 65 pst. ¹	36 539	6 000	-5 000	11 000	-118,752	
Arealtilskudd, grovfôr	5 777 803				63,716	
Innmarksbeitearealer	1 532 598				0,000	
Arealtilskudd, korn	2 955 966				524,330	
Arealtilskudd, potet	122 826				22,771	
Arealtilskudd, grønnsaker	74 900				15,566	
AK-tilskudd, frukt, bær og planteskoleareal	39 433				17,987	
Kulturlandskapstilskudd korn > 3000 daa	7 908					
Kulturlandskapstilskudd økol. grønngjødsling	3 777				0,000	
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser						-6,100
Sum, AK-tilskudd		8 982 613			519,518	

¹ Bunnfradrag produksjonstilskudd fordeles med 35 pst tilskudd husdyr og 65 pst arealtilskudd

Arealtilskudd, grovfôr

	Antall daa	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Sone 1	370 392	50	0	50	0,0
Sone 2	311 742	50	0	50	0,0
Sone 3	592 796	160	3	163	1,8
Sone 4	474 468	180	3	183	1,4
Sone 5 A	1 772 892	390	15	405	26,6
Sone 5 B Vestlandet	1 481 989	445	40	485	59,3
Sone 6	665 650	460	40	500	26,6
Sone 7	107 874	506	40	546	4,3
Innsparing ved justert avlingsfaktor					-56,3
Sum grovfôr alle soner	5 777 803				63,7

Arealtilskudd, korn

	Antall daa	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Sone 1	1–3000 daa	1 282 793	309	399	115,5
Sone 2 og 3	1–3000 daa	1 116 594	442	602	178,7
Sone 4	1–3000 daa	414 652	552	737	76,7
Sone 5–7	1–3000 daa	141 927	572	772	28,4
Arealtak 3000 daa		7 908	0	0	0,0
Tillegg for hvete		602 047	165	325	96,3
Tillegg for protein og belgvekster		120 002	265	505	28,8
Sum korn, alle soner		2 955 966			524,3

Arealtilskudd, øvrige vekster

		Antall daa	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Potet sone 1–4		102 014	733	150	883	15,3
Potet sone 5		16 530	733	400	1 133	6,6
Potet sone 6–7		4 282	1 520	200	1 720	0,9
Sum poteter, alle soner		122 826				22,8
Grønnsaker sone 1–4	1–300 daa	43 578	1 550	300	1 850	13,1
	301–	27 741	1 200	0	1 200	0,0
Grønnsaker sone 5	1–300 daa	3 030	1 550	750	2 300	2,3
	301–	0	1 200	500	1 700	0,0
Grønnsaker sone 6–7	1–300 daa	551	2 590	400	2 990	0,2
	301–	0	2 250	0	2 250	0,0
Sum grønnsaker, alle soner		74 900				15,6
Frukt sone 1–4	1–75 daa	8 510	2 100	300	2 400	2,6
	75–	1 905	1 840	0	1 840	0,0
Frukt sone 5–7	1–75 daa	12 544	2 880	650	3 530	8,2
	75–	140	2 620	0	2 620	0,0
Sum frukt, alle soner		23 099				10,7
Bær sone 1–4	1–150 daa	9 389	2 200	450	2 650	4,2
	151–	2 153	1 940	0	1 940	0,0
Bær sone 5–7	1–150 daa	4 700	2 670	650	3 320	3,1
	151–	92	2 410	0	2 410	0,0
Sum bær, alle soner		16 334				7,3

Tabell 1.30 Post 74.19 Tilskudd til regionale miljøprogram, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring, mill. kr
Fordelt på regionene	1 146,1	1 146,1	255,0
Landet			255,0

Tabell 1.31 Post 74.20 Tilskudd til økologisk jordbruk

Arealtilskudd	Antall daa	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Frukt og bær m.m.	3 210	1 955	0	1 955	0,0
Grønnsaker	3 113	1 955	0	1 955	0,0
Potet	837	885	0	885	0,0
Korn	75 757	675	0	675	0,0
Grovfôr	274 477	50	0	50	0,0
Økologisk areal 1. års karens	15 800	305	0	305	0,0
Grønngjødsling	3 777	515	0	515	0,0
Sum arealtilskudd økologisk areal	376 971				0,000
Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon	Antall dyr	Sats, kr/dyr	Endring, kr/dyr	Ny sats, kr/dyr	Endring, mill. kr
Melkekyr	6 939	4 350	0	4350	0,0
Ammekyr	4 623	3 250	0	3250	0,0
Andre storfe	16 379	730	0	730	0,0
Sau og melkesau	42 806	500	0	500	0,0
Melkegeit	762	353	0	353	0,0
Ammegeit	383	265	0	265	0,0
Avlsgris	249	517	0	517	0,0
Slaktegris	4 047	315	0	315	0,0
Sum tilskudd til økologisk husdyrproduksjon					0,0
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser					-2,600
Sum tilskudd til økologisk jordbruk					-2,600

Tabell 1.32 Post 74.21 Tilskudd til markedshager. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
	0,0	0,0	8,0
Tilskudd til markedshager			8,0

Tabell 1.33 Post 77.11 Tilskudd til dyreavl med mer. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Tilskudd til veterinære reiser	97,851	97,851	6,266
Tilskudd til semin	39,600	39,600	9,000
Vaksinering	2,100	0,000	2,100
Helsetjeneste for geit	1,400	1,400	1,400
Tilskudd til avlsorganisasjoner	16,845	16,845	7,000
Justert bevilgningsbehov			-2,100
Sum	157,796	155,696	23,666

Tabell 1.34 Post 77.12 Tilskudd til frøavl med mer. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Tilskudd til frøavl	26,56	18,20	5,00
Tilskudd til beredskapslagring av såkorn	15,50	15,50	9,00
Tilskudd til settepotetavl			7,00
Justert bevilgningsbehov			-8,36
Sum	42,06	33,70	12,64

Tabell 1.35 Post 77.13 Tilskudd til rådgivning. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Tilskudd til rådgivning, NLR SA	122,0	122,0	16,00
Tilskudd til klimarådgivning, NGF	2,0	2,0	0,50
Tilskuddsordning for klimarådgivning	27,0	31,5	0,00
Justert bevilgningsbehov	0,0	0,0	4,5
Sum	151,0	155,5	21,0

Tabell 1.36 Post 77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Utvikling av plantemateriale, nordisk	2,600	2,600	0,4
Utvikling av plantemateriale, Sagaplant	11,375	11,375	0,0
Utvikling av plantemateriale, NMBU	1,500	1,500	0,0
Utvikling av plantemateriale, Graminor	40,160	40,160	4,0
Frukt- og bærprogrammet, Graminor	0,000	0,000	0,0
Kvalitetstiltak settepotetavl	19,600	19,600	0,0
Justert bevilgningsbehov			0,000
Sum	75,235	75,235	4,400

Tabell 1.37 Post 77.17 Tilskudd fellesanlegg frukt og bær

	Volum siste 3 år, tonn	Sats 2026, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg ¹	Endring, mill. kr
Fellesanlegg frukt	11 710,0	2,28	0,11	2,39	1,3
Innfrysningsanlegg bær til industri					5,0
Sum					6,3

¹ Satsen vil variere med gjennomsnittlig volum siste 3 år

Tabell 1.38 Post 78.11 Tilskudd til avløsning

	Antall bruk/dyr	Kr per bruk/dyr	Endring, kr/bruk/dyr	Ny sats, kr/bruk/dyr	Endring, mill. kr
Tilskudd per foretak	6 087	139 100	6 955	146 055	42,335
Melkekyr	208 358	5 336	267	5 603	
Ammekyr	105 800	1 473	74	1 547	
Andre storfe	532 897	889	44	933	
Melkegeit og melkesau	31 984	1 229	61	1 290	
Sau	879 921	612	31	643	
Ammegeit	12 238	793	40	833	
Avlsgris	36 691	1 759	88	1 847	
Slaktegris	1 464 510	60	3	63	
Verpehøner, -ender, -kalkuner, -gjess	4 338 113	15,45	0,77	16,22	
Rugeegg	97 420 973	0,090	0,005	0,095	
Hester	24 773	1 759	88	1 847	
Avlskaniner	702	439	22	461	
Gjess, ender, kalkuner, livkylling	4 569 051	5,38	0,27	5,65	
Slaktekylling	71 697 734	0,66	0,03	0,69	
Tillegg for økologisk slaktekylling	267 102	1,90	0,10	2,00	
Hjort	6 571	598	30	628	
Utslag av satsendringer	Prognose, mill. kr	Endring, satser pst.	Endring, mill. kr	Utslag av tak, mill. kr	Endring, mill. kr
	1 621,0	5,00 %	81,05	-42,3	38,715
Justert bevilgningsbehov					-13,800
Sum endring tilskudd til avløsning for ferie og fritid					67,250

Tabell 1.39 Post 78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m.

	Antall dager	Sats, kr/dag	Endring, kr/dag	Endring, mill. kr
Antall avløsningsdager, sykdom	167 397	2 700	0	
Gjennomsnittsberegning		1 080	0	0,0
Antall avløsningsdager, svangerskap/fødsel	35 199	3 050	0	
Gjennomsnittsberegning		945	0	0,0
Pleiepenger 1 periode for syke barn				5,0
Fjerning av samordning ved svangerskap og fødsel				107,0
Justert bevilgningsbehov				29,9
Sum				141,851

Tabell 1.40 Post 78.15 Tilskudd til landbruksvikarordningen

	Antall årsverk	Sats, kr/å.v.	Endring, kr/å.v.	Endring, mill. kr
Tilskudd per vikar	240	325 000	15 000	3,6
Utvidelse antall årsverk	0		0	0,0
		Budsjett 2026, mill. kr.	Endring, mill. kr	
Tilskudd til avløserkurs		1,0	1,0	1,0
Engangstilskudd organisasjonsprosess Norske Landbruksstjenester				2,0
Justert bevilgningsbehov				0,0
Sum				6,600

Tabell 1.41 Post 78.16 Tilskudd til tidligpensjonsordningen

	Antall	Sats, kr/pers.	Endring, kr/pers	Endring, mill. kr
Enbruker	445	105 200	0	0,000
Tobruker	71	168 320	0	0,000
Justert bevilgningsbehov				-1,000
Sum	516			-1,000

Tabell 1.42 Kap. 4150 Jordbruksavtalen, inntekter

Post 85, Prisutjevningsbeløp kraftfôrråvarer	1000 tonn	Ref.pris, kr/kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Endring, mill. kr
Sildemel	0		0	0,00	0,0
Soyamel	100	4,90	0,00	0,15	0,0
Andre fôrstoffer	20		0,20	0,00	0,0
Post 85	120,0				0,000
Sum kap. 4150					0,000

Vedlegg 2

Jordbruksforhandlingene 2026 Referat fra forhandlingsmøte 16. mai, kl. 10:15

Til stede:

Fra Jordbrukets forhandlingsutvalg: Gimming, Hjørnegård, Fjelltveit, Kongshaug, Pettersborg, Huus, Johnsrud, Dynna, Lillehaug, Solberg, Klemoen, Harris, Håland, Engseth, Saga, Kinn, Fossen, Dolmseth.

Fra Statens forhandlingsutvalg: Bergset, Simonhjell, Rød, Helgen, Krekling, Orlund, Lunde.

Bergset viste til jordbrukets krav av 29. april og til statens tilbud av 8. mai. Han viste videre til partenes gjennomgang av dokumentene i forhandlingsmøter 10. til 12. mai. I perioden 12. mai til 16. mai ble det jobbet i arbeidsgrupper og avholdt møter både på lederplan og i utvidede ledermøter.

Bergset takket forhandlingsutvalgene for å bruke forhandlingsinstituttet i en krevende tid til konstruktive forhandlinger som ble ført i en god tone. Bergset konstaterte at det var inngått ny jordbruksavtale for 2026/2027.

Gimming og Solberg bekreftet at et samlet forhandlingsutvalg ville anbefale de respektive organisasjonenes styrer å godkjenne avtalen, og melde fra til staten om resultatet før proposisjonen om oppgjøret fremmes for Stortinget.

Partene var enige om å møtes etter Stortingets behandling for å utarbeide fullstendig avtaletekst og signerte deretter sluttprotokollen.

Møtet var slutt kl. 10:45.

Vedlegg 3

Klimaeffekten av årets jordbruksavtale

Avtalepartene under jordbruksavtalen har besluttet at ved vesentlige endringer i ordninger over jordbruksavtalen skal klimaeffekten så langt som mulig effektberegnes eller beskrives. Dette er det første året klimaeffekten synliggjøres i jordbruksavtalen. I fjor ble klimaeffekten av jordbruksavtalen synliggjort i Regjeringens klimastatus og -plan for 2026. I tabellen nedenfor brukes utslippsfremskrivningen med vedtatt politikk og gjeldende virkemiddelbruk som referanse. Det innebærer at klimaeffekten av videreføring av gjeldende virkemiddelbruk allerede ligger inne i referansebanen, og at vi kun vurderer eventuelle til-

leggseffekter som kommer av forslag til endringer i virkemiddelbruken gjennom bevilgningsforslagene. Metodikken er i tråd med den som benyttes ved vurdering av klimaeffekter av de årlige statsbudsjettene. Summen av endringer i enkelttilskudd kan påvirke hvor mange dyr som på litt sikt vil kreves for å være lønnsomt å ha for å oppnå den produksjonen som etterspørres i markedet. Det bør merkes at vurderingen er gjort for enkeltordninger, men den totale effekten av endringer i årets jordbruksavtale, avhenger av tilpasninger til alle endringer samlet.

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslippseffekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslippseffekt av endring fra 2026 til 2027
1150	50	Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	270	40	Fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap, og redusere forurensning fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.	Ordningen innebærer støtte til aktiviteter som enten har en nøytral eller positiv påvirkning på klima. Støtte til etablering av tett toppdekke på gjødsellager og til kantsoner langs vassdrag er SMIL-tiltak som kan gi betydelige utslippsreduksjoner på den enkelte gård. Programmet gir årlig engangsstøtte til investeringer. Investeringene det enkelte år har en varig positiv klimaeffekt.	Reduserte utslipp		Reduserte utslipp
1150	50	Drenering av jordbruksjord	190	39	Forbedre kvaliteten på jordbruksjord, øke jordbruksproduksjonen og redusere faren for erosjon og overflateavrenning av næringsstoffer til vassdrag.	Drenering av mineraljord bidrar til å redusere klimagassutslippene, mens drenering av organisk jord øker utslippene. Siden tilskudd kun gis til drenering av arealer som tidligere har vært drenert, vil det variere i hvilken grad ny grøfting vil øke nedbrytingen av myrjorda. Drenering legger til rette for økt produksjon og bidrar til å redusere utslippene per produsert enhet.	Usikker	Hensikten med dreneringen er å øke avlingene og det er rimelig å regne med lavere utslipp pr produsert enhet fra arealene som dreneres.	Reduserte/ økte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	50	Tiltak i beiteområder	52	11	Fremme effektiv og bærekraftig beitebruk i utmark, redusere tap av dyr og fremme felles-tiltak som er til fordel for beiteområdene. Tilskuddet kan brukes til investeringer i faste installasjoner og utstyr knyttet til beitebruk, som for eksempel sankeanlegg, sperregjerder og annet utstyr som fremmer beitebruken.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: Beiting kan påvirke klimaet både positivt og negativt. Når beiting skjer på en balansert måte, særlig i naturbeitemarker, kan det fremme karbonlagring i jordsmonnet. Beiting som hindrer at arealer gror igjen, bidrar til å opprettholde høy albedo.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp
1150	50	Tilskudd til melkesetre	11	5	Bidra til langsiktig seterdrift med melkeproduksjon	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: Seterdrift med beiting kan fremme karbonlagring i jordsmonnet	Usikker		Nøytral effekt
1150	50	Klima- og miljøprogrammet	40	6	Oppnå landbrukspolitikkens målsettinger på klima- og miljøområdet gjennom utredninger og informasjonstiltak som raskt kan formidles til landbruket.	Ordning skal bidra til kunnskapsutvikling og -formidling om miljø- og klimavennlig drift. Ordningen er ikke evaluert, men det forutsettes at tilskuddet indirekte bidrar til formålet om mer klima- og miljøvennlig drift.	Reduserte utslipp	Det forutsettes at tilskuddet virker etter hensikten som er å bidra til klimavennlig drift.	Reduserte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	50	Klimasmart Landbruk	24	0	Klimakalkulatoren bidrar til å gi bonden oversikt over klimagassutslippene fra egen gård og identifiserer deler av produksjonen hvor det bør iverksettes tiltak som kan redusere utslipp og øke karbonbinding i jorda.	Formålet med tilskuddet er å bidra til redusert klimaavtrykk fra norsk jordbruksproduksjon ved hjelp av klimakalkulator og rådgiving på gårdsnivå. Effekten på faktiske utslippsreduksjoner er avhengig av i hvilken grad bønder tar i bruk informasjonen fra kalkulatoren til å endre driftspraksis. Det er for tidlig å trekke konklusjoner om utslippseffekt fra klimakalkulatoren, men det forutsettes at tilskuddet bidrar indirekte positivt til formålet om å redusere utslippene.	Reduserte utslipp	Nøytral effekt på grunn av liten/ingen endring i bevilgning	Nøytral effekt
1150	50	Utvalgte kulturlandskap og verdensarvområdene	28	2	Sikre viktige verdier knyttet til biologisk mangfold, kulturlandskap, kulturminner og kulturmiljø.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: Tiltak som bidrar til opprettholdelse av jordbruksdrift med aktiv beitebruk kan redusere utslipp og opptak fra arealet og dermed karbonlagrene.	Usikker		Nøytral effekt
1150	50	Biogass	38	8	Redusere klimagassutslipp gjennom å stimulere til bruk av husdyrgjødsel i biogassproduksjonen.	Når husdyrgjødsel blir brukt i produksjon av biogass reduseres lagringstida av gjødsel, og dermed reduseres utslipp av metan og lystgass fra gjødsellager. Samtidig produseres det klimavennlig biogass som kan komme til erstatning for fossile drivstoff.	Reduserte utslipp		Reduserte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	50	Verdisingningsprogrammet for fornybar energi og teknolog utvikling i landbruket	244	16	Stimulere landbruket til å produsere, bruke og levere fornybar energi, samt å ta i bruk nye teknologier som gir klima- og miljøeffekt. Programmet skal bidra til mer miljøvennlige energiløsninger i landbruket og andre sektorer, og samtidig gi muligheter for verdisingning for skogeiere og jordbrukere.	Programmet bidrar til utslippskutt gjennom å støtte overgangen fra fossil til fornybar energibruk i jord- og skogbruket. Programmet gir årlig engangsstøtte til investeringer. Investeringene det enkelte år har en varig positiv klimaeffekt.	Reduserte utslipp		Reduserte utslipp
1150	50	Skogbruk	289,5	10,5	Stimulering til økt verdisingning i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.	Tilskuddet til skogbrukstiltak er i utgangspunktet ikke et klimatiltak men en stor del av midlene har likevel en direkte effekt på opptak og lagring av CO ₂ i skog. Det er først og fremst den delen av midlene som går til skogkultur som har en direkte opptakseffekt. Økte midler som bidrar til nedbygging av skog (f.eks. skogsbilveier) vil bidra til å øke utslippene knyttet til arealbruksendringer	Økt opptak/ økte utslipp		Økt opptak/ økte utslipp
1150	50	MetanHUB	5	-10,5	Redusere klimagassutslipp fra norsk jordbruk ved å utvikle og teste fortilsetninger som reduserer metanproduksjonen i vomma hos drøvtyggere.	Programmet bidrar til å tilrettelegge for utslippskutt.	Reduserte utslipp		Nøytral effekt

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	50	Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler	17	2	Redusere risikoen for helse og miljø ved bruk av plantevernmidler, samt minske avhengigheten av kjemiske plantevernmidler i norsk jordbruk.	Påvirker ikke utslipp av klimagasser.	Usikker		Nøytral effekt
1150	50	Utviklingsmidler økologisk landbruk	14,7	2	Ordningen går til prosjekter rettet mot å løse flaskehalsen i verdikjeden for økologisk produksjon og forbruk.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte. Sammenlignet med konvensjonelt jordbruk viser de fleste studier at økologisk landbruk gir lavere utslipp pr arealenhet, men at en trenger større arealer for å produsere samme mengde mat. Utslipp pr produsert enhet vil ofte være høyere.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp
1150	50	Landbrukets Økoløft	3	1	Bidra til rekruttering og mobilisering av økologiske produsenter.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er usikker. Sammenlignet med konvensjonelt jordbruk viser de fleste studier at økologisk landbruk gir lavere utslipp pr arealenhet, men at en trenger større arealer for å produsere samme mengde mat. Utslipp pr produsert enhet vil ofte være høyere.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	73.13	Pristilskudd økologisk melk	32,6	6,5	Gi grunnlag for lønnsomhet i produksjonen av økologisk melk og bidra til en effektiv verdikjede.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er usikker. Sammenlignet med konvensjonelt jordbruk viser de fleste studier at økologisk landbruk gir lågere utslipp pr arealenhet, men at en trenger større arealer for å produsere samme mengde mat. Utslipp pr produsert enhet vil ofte være høyere.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp
1150	73.17	Pristilskudd økologisk grønt	18,6	6,5	Bidra til å styrke produksjonen av økologiske grøntprodukter.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er usikker. Sammenlignet med konvensjonelt jordbruk viser de fleste studier viser at økologisk landbruk gir lågere utslipp pr arealenhet, men at en trenger større arealer for å produsere samme mengde mat. Utslipp pr produsert enhet vil ofte være høyere.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp
1150	73.19	Prisnedskrivning økologisk korn m.m.	77,6	6,4	Det gis ekstra prisnedskrivningstilskudd til økologisk korn noe som bidrar til at produsentene av økologisk korn, erter og oljefrø kan få høyere pris enn for konvensjonell vare.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er usikker. Sammenlignet med konvensjonelt jordbruk viser de fleste studier viser at økologisk landbruk gir lågere utslipp pr arealenhet, men at en trenger større arealer for å produsere samme mengde mat.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	74.16	Beitetilskudd	3070	605,6	Stimulere til økt beiting, pleie av kulturlandskapet og god utnyttelse av utmarksressursene.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: Beting påvirker utslipp og opp-tak fra arealet og dermed karbonlagrene. Beiting kan påvirke klimaet både positivt og negativt. Når beiting skjer på en balansert måte, særlig i naturbeitemarker, kan det fremme karbonlagring i jords-monnet og dermed bidra til å redusere utslipp av klimagasser. I de tilfeller der det avskoges for å gi plass til beite, vil dette gi klimagassutslipp.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp
1150	74.17	Areal- og kultur-landskaps-tilskudd	6667	519,5	Holde jordbruksareal i drift og bidra til skjøtsel og utvikling av kultur-landskapet	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: Positiv effekt oppnås når tilskuddene fører til effektiv utnyttelse av eksisterende areal til grasbasert fôring. Negativ effekt kan oppstå hvis tilskuddene stimulerer til utvidelse av arealene.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	74.19	Regionale miljøprogram (RMP)	1401,1	255	Ivareta jordbruket sitt kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturmiljøer og -minner, jord og jordhelse, tilgjengelighet i jordbrukslandskapet, samt å redusere bruk av plantevernmidler og utslipp til luft og avrenning til vann fra jordbruket.	Klimaeffekten avhenger av hvordan de fylkesvise midlene fordeles mellom tiltak med ulike formål. Gjennom RMP gis tilskudd til ulike tiltak som har direkte og indirekte klimaeffekter, blant annet: <ul style="list-style-type: none"> – Redusert jordarbeiding om høsten – minsker utslipp av lystgass og reduserer karbonforringelse i jord og. – Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel – reduserer ammoniakktap og lystgassutslipp. – Fangvekster og grasdekte vannveier – binder karbon og reduserer avrenning. – Beiting og skjøtsel av kulturlandskap – kan bidra til karbonbinding 	Reduserte utslipp/økt opptak	Betydelig økning av RMP fra 2026 til 2027 vil bidra til reduserte utslipp	Reduserte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	166	-2,6	Stimulere til at en større del av jordbruksproduksjonen er økologisk. Ordningen omfatter ekstra arealtilskudd og husdyrtilskudd til økologisk produksjon. Tilskuddet skal også kompensere for høyere kostnader og potensiell avlingsnedgang i økologisk drift, og bidra til en mer miljøvennlig drift som viser ekstra hensyn til miljø, jordhelse og dyrevelferd.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: I økologisk jordbruk benyttes ikke kunstgjødsel og plantevernmidler, noe som reduserer utslipp knyttet til produksjon og bruk av disse. Økologisk drift kan bidra til økt karbonbinding og bedre jordhelse. Lavere avlinger gjør imidlertid at det kan være behov for mer jordbruksareal for å produsere samme mengde mat. Det kan være større metanutslipp økologiske husdyrsystemer, fordi dyrene lever lenger og vokser saktere.	Usikker	Nøytral effekt på grunn av liten/ingen endring i bevilgning	Nøytral effekt
1150	77.11	Støtte til avlsorg., klimakammer	2	0	Avlsmessig fremgang og populasjoner av friske, sunne husdyr. Ordningen skal også sikre genetisk variasjon i populasjonene og bygge på bærekraftige prinsipper.	Tilskuddet er ikke et målrettet klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: Ved å avle fram friskere og mer føreffektive dyr, kan klimagassutslippene per produsert enhet reduseres. Norsk Sau og Geit kan søke om tilskudd til drift av mobilt klimakammer for måling av metan.	Reduserte utslipp	Nøytral effekt på grunn av liten/ingen endring i bevilgning	Nøytral effekt
1150	77.13	Energi-rådgivning i veksthussektoren	2,5	0,5	Erstatte fossile oppvarmingskilder og legge til rette for mer energieffektiv drift.	En betydelig del av veksthusbransjen har lagt om til fossilfri oppvarming, og det er grunn til å anta at rådgivningen har bidratt til denne omleggingen.	Usikker/ reduserte utslipp	Økningen fra 2026 til 2027 vil bidra til reduserte utslipp	Reduserte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
1150	77.13	Tilskudd til klimarådgivning	31,5	4,5	Tilskuddet skal bidra til at gårdbrukere får økt kunnskap om klimagassutslipp, karbonopptak og klimatilpasning, med sikte på å gjennomføre klimatiltak på sin gård.	Det må forventes at rådgiving som bidrar til økt kunnskap motiverer til gjennomføring av klimatiltak og driftsforbedringer.	Reduserte utslipp/ økt opptak	Økningen fra 2026 til 2027 vil bidra til reduserte utslipp	Reduserte utslipp
	70.11	Markeds-tiltak grønt	48,7	3,8	Stimulere til økt produksjon og omsetning av grøntprodukter i Norge.	Tilskuddet er ikke et klimatiltak og effekten på utslipp er nøytral eller indirekte: Dersom økt forbruk av norskprodusert frukt og grønt erstatter animalsk produksjon, vil dette ha en positiv klimaeffekt.	Usikker		Nøytral effekt
1150	50	Investering og bedriftsutvikling (IBU-midler)	1412,5	100	Utvikling av ny næringsvirksomhet på landbrukseiendommen, samt utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket.	Tilskuddet er ikke et klimatiltak og effekten på utslipp er nøytral eller indirekte: Dersom tilskuddet bidrar til høyere ressurseffektivitet eller til energitiltak som erstatter fossil energi, vil tilskuddet gi en positiv effekt på utslippene.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps-effekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps-effekt av endring fra 2026 til 2027
	70.12	Tilskudd til råvareprisordningen (RÅK)	304,05	86,4	Kompensere for prisforskjeller på jordbruksråvarer mellom Norge og utlandet, slik at næringsmiddelindustrien i Norge kan produsere og omsette industrielt bearbejdede jordbruksvarer basert på norskproduserte jordbruksråvarer	Tilskuddet er ikke et klimatil-tak og effekten på utslipp er indirekte: Bidrar til at næringsmiddelindustri er lokalisert i Norge og er basert på norske råvarer. Negativ effekt kan oppnås hvis tilskuddet stimulerer til økt produksjon av bearbejdede matvarer i Norge. Økt bruk av norske råvarer kan redusere det totale transportbehovet og dermed globale transportutslipp.	Usikker/ økte utslipp, som følge av at ordningen hindrer karbonlekkasje		Nøytral effekt
	70.13	Tilskudd til avrensordningen potet	55	0	Sikre avsetning av norske poteter som ikke er egnet til konsum, men som kan brukes i industrien.	Tilskuddet er ikke et klimatil-tak og effekten på utslipp er indirekte: Tilskuddet bidrar til å utnytte en ressurs der alternativ bruk er råtning på jordet. Tilskuddet bidrar dermed til å redusere produksjonssvinnet.	Reduserte utslipp	Nøytral effekt på grunn av liten/ingen endring i bevilgning	Nøytral effekt
	73.13	Pristilskudd melk	1880,7	239,7	Øke inntekter, redusere kostnader og utjevne distriktsforskjeller i produksjon og omsetning av jordbruksprodukter i tråd med de målsetninger Stortinget har fastsatt. Sikre en stabil melkeproduksjon.	Tilskuddet er ikke et klimatil-tak og effekten på utslipp er indirekte: Melkeproduksjonen blir regulert av kvoter og tilskuddet sikrer norsk produksjon tilpasset etterspørselen.	Usikker		Økte utslipp/ nøytral effekt ev. reduserte utslipp dersom utslippene per produserte enhet går ned

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslippseffekt av ordning	Vurdering av utslippseffekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslippseffekt av endring fra 2026 til 2027
	73.15	Pristilskudd kjøtt	2227,6	355,3	Øke inntekter, redusere kostnader og utjevne distriktsforskjeller i produksjon og omsetning av jordbruksprodukter i tråd med de målsetninger Stortinget har fastsatt.	Tilskuddet er ikke et klimatilskudd og effekten på utslipp er indirekte: Isolert sett kan tilskuddet bidra til å opprettholde en utslippintensiv husdyrproduksjon. Med markedsdekning er det lite grunnlag til å tro at dette har nevneverdig effekt på antall dyr.	Økte utslipp/usikker		Økte utslipp
	73.16	Distrikts-tilskudd egg	7,77	0,97	Utjevne geografiske forskjeller i lønnsomheten ved å kompensere for høyere kostnader i utvalgte distrikter.	Tilskuddet er ikke et klimatilskudd og effekten på utslipp er indirekte	Usikker		Nøytral effekt
	73.17	Pristilskudd grønt	444,1	42,7	Bidra til bedre lønnsomhet og økt produksjon av norske grøntprodukter.	Tilskuddet er ikke et klimatilskudd og effekten på utslipp er indirekte: Dersom økt norsk produksjon og forbruk av frukt og grønt erstatter forbruk av norsk animalsk produksjon, vil dette ha en positiv klimaeffekt.	Usikker		Reduserte/økte utslipp
	74.11	Drifts-tilskudd, melk og kjøtt	3067,7	141,2	Bidra til en inntekts- og produksjonsutvikling i melkeproduksjonen som medvirker til å jevne ut ulikheter i lønnsomhet mellom ulike bruksstørrelser generelt, og mellom bruk i Sør-Norge og Nord-Norge.	Tilskuddet er ikke et klimatilskudd og effekten på utslipp er indirekte: Isolert sett kan tilskuddet bidra til å opprettholde en utslippintensiv husdyrproduksjon.	Usikker		Usikker effekt ev. økte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslippets- effekt av ordning	Vurdering av utslippets- effekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslippets- effekt av endring fra 2026 til 2027
	74.14	Tilskudd husdyr	5211,1	177,1	Styrke og jevne ut inn- tektene i husdyrholdet.	Tilskuddet er ikke et klima- tiltak og effekten på utslipp er indirekte: Isolert sett kan til- skuddet bidra til å opprettholde en utslippintensiv husdyr- produksjon.	Økte utslipp		Økte utslipp
	77.11	Tilskudd til dyreavl med mer	181,5	23,7	Bidra til populasjoner av friske og sunne husdyr som er godt tilpasset norske miljø- og klima- forhold og sikre gene- tisk variasjon i husdyr- populasjonene.	Tilskuddet er ikke et klima- tiltak og effekten på utslipp er indirekte: Ved å avle fram friskere og mer føreffektive dyr, vil klimagassutslippene per produsert enhet reduseres.	Reduserte utslipp		Reduserte utslipp
	77.12	Tilskudd til frøavl	54,7	12,6	Fremme dyrking og for- syning av frø av klimatil- passede sorter av gras, engbelgvekster, rot- vekster og grønnsaker, samt naturfrø av regio- nalt tilpassede pollinator- vennlige blomsterarter	Dette er et tiltak for produktivi- tet og klimatilpasning. Bedre og mer klimatilpasset plante- materiale gir økte avlinger og reduserte klimagassutslipp pr produsert enhet.	Usikker/ reduserte utslipp		Reduserte utslipp
	77.13	Tilskudd til rådgivning	172	21	Gi bønder tilgang til fag- lig oppdatert og lokalt til- passet rådgivning innen agronomi, klima, øko- nomi, plantevern, dyre- velferd og teknologi. Bidra til at bønder kan ta bedre beslutninger som gir økt lønnsomhet, lavere utslipp og mer bærekraftig ressursbruk	Tilskuddet er ikke et klima- tiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: Det må forventes at tilskuddet bidrar til formålet som er driftsfor- bedringer som øker pro- duktiviteten og effektiviserer ressursutnyttelsen slik at utslippene pr produserte enhet reduseres.	Usikker / reduserte utslipp		Reduserte utslipp

Tabell 3.1 Klimaeffekten av jordbruksavtalen for 2026/2027

Kap.	Post	Navn på post	Bevilgning 2027 (mill. kr)	Endring fra 2026 til 2027 (mill. kr)	Formål med ordning	Vurdering av utslippseffekt av ordningen	Utslipps- effekt av ordning	Vurdering av utslipps- effekt av endring i bevilgning fra 2026 til 2027 ¹	Utslipps- effekt av endring fra 2026 til 2027
	77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	79,6	4,4	Bidra til økt kvalitet, bedre markedsføring og mer effektiv omsetning av norske jordbruksprodukter.	Tilskuddet er ikke et klimatiltak og effekten på utslipp er derfor indirekte: Tilskuddet bidrar til en mer effektiv matproduksjon med lavere klimagassutslipp per produsert enhet og til klimatilpasning. Det er ikke kjent hvordan dette tilskuddet påvirker etterspørselen etter ulike produkter.	Usikker		Reduserte/ økte utslipp

Kilder: NIBIO, 2020, Drenering og klimagassutslipp (<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1659/m1659.pdf>)

Ruralis 2021: Arealtilskudd kan være effektivt for klimaet (<https://ruralis.no/2021/03/04/arealtilskudd-kan-vaere-effektivt-for-klimaet/>)

Miljødirektoratet, 2025, Virkninger på klimagassutslipp av klima- og miljørelevante ordninger i jordbruksavtalen (<https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2025/juni-2025/virkninger-pa-klimagassutslipp-av-klima-og-miljorelevante-ordninger-i-jordbruksavtalen/>)

Menon, 2024, Evaluering av pilotperiode for tilskudd til klimarådgivning (<https://menon.no/prosjekter/evaluering-av-pilotperiode-for-tilskudd-til-klimaradgivning>)

Nibio, 2026, Klimavirkninger av å holde dyr på beite

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 05/2026

